

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

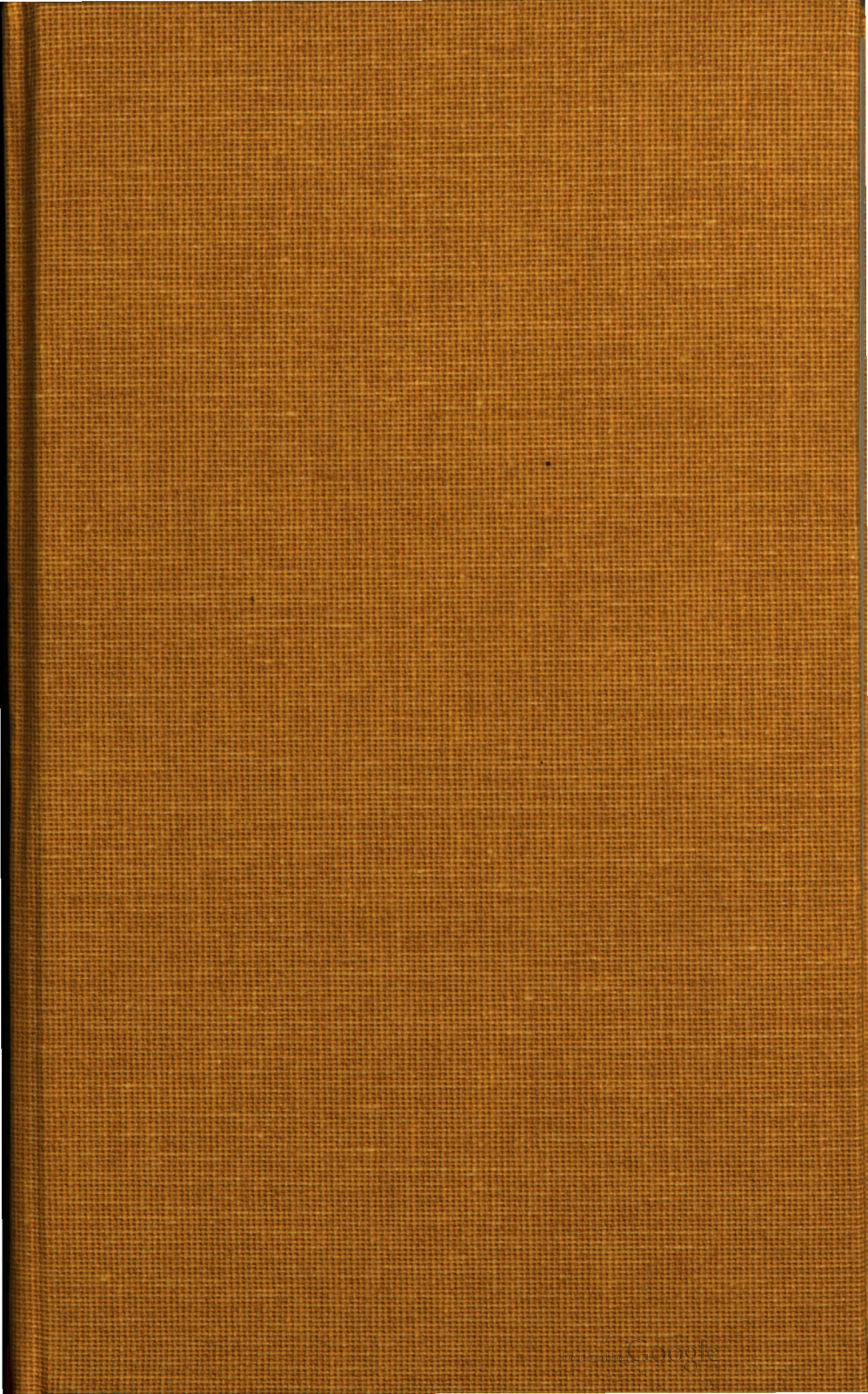
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

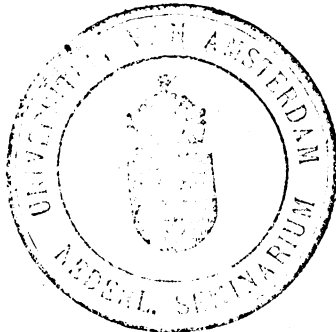

F. A. Stoett

G E S L A C H T L I J S T

D E R

N A A M W O O R D E N .

GESLACHTLIJST

DER

NEDERDUITSCHÉ

NAAMWOORDEN,

OP STELLIGE TAALGRONDEN GEVESTIGD.

DOOR

MR. W. BILDERDIJK.

TWEEDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
G. C. SEPP EN ZOON.
1821.

N.

NAAD, V. als *genaad*, *gena-ed.* § 33. Van *na-en*, en *naaien*, eigenlijk tot één brengen. Van 't Thema *na*. — Velen echter gebruikten het M. en niet zonder grond. Zy beschouwen het dan als wortelsylbe van het werkwoord *naden*, dialectverschil van ons *naaien*, en waarvan *naderen* 't onmiddelijk frequentatief is. § 28.

NAAF of NAVE, V. § 67. Zie de ware betekenis op *navel*.

NAALD of NAALDE, V. als adjectief, even als *spits*. § 33.

NAAM, M. als wortel van *namen*, dat is, *noemen*. § 28. Echter heeft ook hier de verbas-tering van *m* uit *ing* plaats, waarvan § 85. Het Deensch zegt *nava*, welke *v* onze *g* is, als in *mave*, *maag*, enz.; en het woord is in zijn oorsprong ontwijfelbaar V. 't zij men het als *na-ing*, van *naën* (stippen), in den zin van *merken*, *teekenen*, aanmerkt, het zij als praeteritum, van *noemen* of *nomen*. § 85. En zoo vindt men het ook by de Ouden. Ook Alewijn,

II. Deel. A merke

merkt dit op in de *Maatsch. van Nederl. Letterk.* VII. D. bladz. 332.

NACHT, V. Zie § 96 en Aanteek. 000. Het Gebruik echter heeft reeds zeer vroeg aan dit woord beide de geslachten geëigend: maar de aart der taal is in dit opzicht beslissend. Onze Ouden schreven ook volstandig *in der nacht, in dier nacht. Binnen diere heilegere nacht; te weten: de Paaschnacht. Sp. Hist. f. 179. v.* Het verwant zijn van dit woord in de meeste talen (als *nox*, נֹחַ, enz) met het Oosterfche נַחַשׁ en נַחַשׁ, is zichtbaar. *Rust* is *nederlegging*.

NACHTEGAAL, M. als *gaal*, dat is, *ga-el*, van *ga-en* of *gaaïen*, zingen, verwant met het Fransche *gai*, vrolijk, en 't Italiaanfche *gajo*. De oorsprong des woords is in de natuurlijke keelkitteling der dartelende vrengde, waarvan ook *juicken* en *jokken*, 't Latijnsche *jocus*, *ju-cundus*, 't Italiaanfche *gajo*, *gioja*, *gioviale*, 't Fransche *joye*, enz. enz. § 28. Zie ook *jeugd*.

NACHTMEER of **NACHTMERRIE**, V. (zie *moer* of *merrie*). § 39. Het woord beduidt *nacht-paard*, doch niet om dat men 't zich verbeelt als iemand op 't lijf zittende, dan moest het veeleer *nachtrutter* heeten, maar eenvoudig als *byslaap*. Zie *hoer*. Men zei ook *koetsmeer* (waarin *koets* de beteekenis van *bed* heeft), 't geen de Fransche overgenomen hebben, en tot *cochemare* verbasterd.

NACHT-

- NACHTUIL**, als 't enkele *uil*. § 39. Zie *uil*.
- NADEEL**, O. als *deeh*. § 39.
- NADRUK**, M. als *druk*. § 39.
- NAGEL**, M. § 28. Zoo wel als *spijker*, als als uitwas der vingeren. Zie van dit woord Aanteek. x. Doch zie ook *navel* hier beneden.
- NAIJVER**, M. als *ijver*. § 39.
- NAKER**, een schip; boot. Zie *aak*, waar het van is, V. § 57.
- NAP** (bcker), M. als wortel van *nappen*, het zelfde woord als *appen* of *happen*, grijpen, vatten. § 28.
- NAR**, M. als zijnde de wortelsylbe van het werkwoord *narren*, nabootsing van 't geluid der bellen, en zoo op de met bellen gedoschte personen toegepast, wanneer die dracht, eenmaal algemeen aan de Hoven, alleen aan de Hofnarren bewaard bleef. Hiervan beteekende *nar* in de later tijden een *gek*. En hiervan ook *narrenslede*, dat is, *bellenstede*, 't geen men thands (dom genoeg) zonder *n* wil uitspreken, als ware 't tot onderscheiding. — Doch ons gebruikelijk *bemarren* heeft hier niets gemeens mee, maar is *benaauwen*, van *na*, *na-er-en*, waarvan ook 't adjectief *naer* voor *benaauwend* en by uitbreiding van beteekenis, *verdrietig*. En hiervan is ook
- NAR**, een lastig mensch, 't geen dus geheel vreemd aan het vorige is. § 28 en 57. Het vrouwelijke van het een en ander *nar* is *narrin*, dat

men kwalijk *nar-in* schrijft, als of het een eenvoudig toevoegfel en geene verbuiging ware. Zie § 79. — Van *narrig*, gramstorig, zie Aanteek. x.

NARDUS, M. als in 't Latijn, en als worden de daar *balsem* onder verstaan. § 100 en 57.

NAT, O. als adjectief. § 41.

NATUUR, V. als in het Latijn *natura*. § 100.

NAVE, draaipunt, en van daar ook *harre*. V. Zie *navel*.

NAVEL, M. door de vorming. § 28. Van *naven*, dat is, *stippen*. *Nave* (of *naving*) is *stip*, als ware 't *punctura*, en zoo *punctum*. Als *spits* geeft het dus ook oorsprong aan *nagel*, anders van het Thema *ac* afgeleid. Maar het wordt inzonderheid toegeëigend aan 't middelpunt van een draaiing of omgiering. Hier van is *nave* 't middelpunt van een rad of het *wricht*, waarin de spaken te samen loopen (en niet de *velge*, welke de *ring* of *rand* buiten om de spaken is, zie *velge*). Ook is het, ruimer genomen, de spaak of spil, de as, waar het rad om rondwentelt. In 't byzonder wordt het dus toegepast op de *harren*, waarop een deur draait. Men doet het ook in een ruimer zin op de punten der spil slaan, waar een bol of kloot om draait, de polen der as, zoo men met een Latijnsch woord zegt. De *navel* beteekent dus in het algemeen het middenpunt van

van iets, en is op den navelstip der buik, als in een byzondere beteekenis, toegepast, om dat dit punt het middelpunt is van het menschelijk lichaam, wanneer men het met de leden uitstrekt, beschouwt. By overdracht gaat het ook voor *buik* of inwendige *holte*. — Onze oude Schrijvers zeiden *navelzee* voor de *Middellandsche Zee*. Dus Maerlant *Sp. Hist.* III. *Partie*, 4. Boek:

Ter navelzee quamen si doch,

Dat men het heet stroch en maroch.

Stroch en maroch is eene verbastering van het Spaansche *Estrocho de Marocco*, dat is, *de straat van Gibraltar*, of eigenlijk, *van Marocco*, dat is, van het *Zeewesten*, zijnde *occo* een verkorting van *occafio*.

Intusfchen mogen wy opmerken, dat *navel* en *naffel* by onze Ouden (die het woord op beiderlei wijze schreven) V. was, als zijnde by hen een bloot adjectief. § 33. Het Perzisch heeft نَاف (*naf*) voor ons *navel*.

NAZAAT, M. door toepassing. Het woord zou door zich-zelf V. zijn, als praeteritum van *ik zit*, *ik zat* of *zate*. § 55.

NEB of NEBBE, V. als den woorden op *be* eigen is, om dat zy altijd verbalia in *ing* zijn. Zijnde *b* te zwak een letter, om op zich-zelve als wortel te bestaan. Zie *eb* of *ebbe*.

Men zei oudtijds ook *nobse*, waarvan het

N — NEE.

verbasterde woord *nobiskroeg*, dat is, eigenlijk *nebkruik*. *Neb* van de kruik is wat wy tegenwoordig oncigenlijk van een kan, die geen pijp heeft, de *suit* noemen; naamlijk een min of meer spitsch uitstek aan den bovenrand, die een soort van kantige of rondachtige goot vormt, By de natuurlijke synecdoche in de Volkspraak werd dat *nobse* of *nobs* ('t geen eigenlijk *nebse*, en V. is, § 72,) ook voor *kruik*-zelf gebruikt.

NEDERLAGE of **NEDERLAAG**, V. als *lage*. § 39. Zoo in den zin van *manflag*, als van *verlies van een veldslag*. Dat dit *lage* 't praeteritum van *ik lig*, *ik lage*, is, en dus V. § 36, loopt in 't oog.

NEEF of **NEVE**, M. door toepassing. § 55. 't Woord is eigenlijk *neven-maag*, dat is, *zijd-maag*. Van *na* als *ter zijde*; gelijk *naast iemand staan* ook in dezen zin gezegd wordt.

NEEN, voor zoo verre het als woord, en dus stoffelijk (als de Spraakkunstenars het heeten) gebruikt wordt, O. § 48.

NEEP, M. § 28. als wortel van *nijpen*, eertijds *neipen* of *neepen*. Zie § 103, V. als praeteritum van *ik nijp*, *ik neep*. § 36.

NEET, Beter *nete*. Het zelfde woord met *not* zijnde, kan men 't voor *knot* (*knoop* of *klit*) in het hair, en dus M. nemen, als wortel van *knotten*. § 28. Anders en zinrijker, V. als *note*,
voor

voor den *dop* of het *ei* van het ongedierte gezegd.
Zie *noot*.

NEK, M. in 't Gebruik, als wortel van 't oude-
werkwoord *nekken*, ook *nikken* en *genikken*
(waarvan het Hoogduitsche *genicke* voor *nek*),
't zelfde met *nigen* en *nijgen*, buigen. Doch
V. als adjectief van *ne-en*, buigen, waaruit
het gevormd is; en het geen het woord eigenlijk
bestemt. § 28, 33.

NEKTAR, M. als wordende daar *drank* onder
verstaan. § 57.

NEPENTH of NEPENTE, uit het Latijn. 't Griek-
sche *νηπενθης*, synonymum van *ἀνώδυνος*, pijn-
stillend. V. als *plant*. Men kan echter 't O.
toegeven in toepassing van *gift* of *geneesmid-
del*. § 57.

NERF, als voor *zenuw* of *kracht* gebruikt, M.
als het Latijnsche *nervus*. § 100. Echter kan
men het door toepassing V. nemen, als ver-
staande ons *zenuw* daar onder. § 57. Voor ruwte
van weeffel in eenige stof, als *huid*, *hout*,
enz. schijnt het V. de overhand te hebben. —
Zoo ook voor de oneffenheid van het lidteeken
eener gefloten wond, in 't Hoogduitsch *narbe*.

NERE of NEER (draaikolk), V. als zijnde
eigenlijk *nering* of *nerring*, van 't werkwoord
nerren, *narren*, benaauwen, en ook (als
erren of *arren*) *in het rond draaien*. *Be-
narren* plach voor onzen leeftijd zeer alge-
meen

meen in het gebruik te zijn. Zie voorts *snaar* en *snoer*.

NERING, V. § 34. Van *naren* (Hoogduitsch *nahren*) voeden, onderhouden; het zij in den zin van *beroep* of *inkomen*, het zij in dien van *samenscholing van visfchen*. Zie de Aanteekeningen op van Harens *Geuzen*.

NES, V. Zie § 74, 94.

NEST, O. als zijnde eigenlijk, en van ouds *genefte*, het geen zoo veel als *verbindfel* is, van *ne-en*. § 49, 86.

NESTEL, M. § 28. Van *nesten*, in den zin van *binden*, en dus ook verwant met ons *naaien*.

NET, O. als collectivum naar de tegenwoordige beteekenis. § 49. Want in zich-zelf, of in een bepaalder zin, is *net* ieder maas van het geen wy thands *net* noemen; en als zoodanig was het van ouds V. als praeteritum van *nijen*, knooopen, of *ne-en*, binden, met *na-en* verwant, waarvan 't Goth. **NATI** (*nati*) voor *net* heeft. 't A — S. beide **nett** en **nýt**. Het Goth. **NIPTAN** (*nutan*) voor *vangen*, waar het meê verwant is, stemt hier ook genoeg mede over een, met het welke ook 't A — S. **neotan** en **nýtтан**, ons *genieten* en ook ons *nutten*, samenhangt.

NETEL, M. § 28. Doch wanneer men het als *plant* gebruikt, en om die te beteekenen, ook V. door toepassing. § 57. En zoo zegt men dan

dan ook wel en onberispelijk *de scherpte der brandnetel.*

NEUS, M. door het Gebruik, zekerlijk uit hoofde der ingebeelde afleiding van het Latijnsche *nafus*. Doch het woord is in zich-zelfs V. § 73. Het beteekent eigenlijk de daad van *rieken*, of de doorhaling van den adem door het ruikwerktuig. En de klank van *eu* is er natuurlijker in dan die der *a*, *o*, of *e*, van 't Hoogduitsche, Engelsche, en Fransche *nase*, *nose*, en *nez*. Het *niezen*-zelf toont ons de oorspronklijkheid van dit echt Neêrduitsche woord.

NEUSHOORN, als *eenhoorn*.

NEVE, zie *neef*.

NEVEL, M. § 28.

NICHT, V. door toepassing, zoo wel als door vorming en aart. § 57, 34, 95. 't Woord is *genecht*, dat is, *verbonden*; of, wil men, *nefte*, vervrouwelijking van *neve*. Men zei oudtijds ook *nifte*.

NIEMAND, even als *iemand*, waarvan 't het ontkennende is. M. § 55. Onze Ouden zeiden echter ook *nieman* en *niemen*, en *iemen* of *jemen*, zonder de *d*. — Vergelijk *iemand*.

NIER, V. van ouds en volftandig, als de *ingewanden* in 't algemeen, 't hart-zelf niet uitgezonderd. Men kan zeggen dat er *klier* onder verstaan wordt. § 57. Zie *klier*. Doch de ware reden is, dat *zy* adjectieven zijn. 't Woord is

niër, dat is, *prikkelaar*. Men schreef er den oorsprong der driften aan toe; waarvan iedereen zich-zelfen in de H. schriften vele voorbeelden herinneren zal. Zie voorts *nijd*.

NIET, als zelfstandig genomen, O. als wordende dan echter als adjectivum gebezigd. § 41. Het is *ge-ni-et*, dat is, *geprikt*, *prik*; even als *punctum*, van *pungere*.

NIETS en IETS zijn O. om dat zy adjectiven van *iet* zijn, en men moest, naar de in later tijd gevestigde spelling, *letsch* en *nietsch* schrijven. § 41.

NIF, of beter *nift*, zie *nuf*.

NIJD; M. als wortel van *nijden*, nu niet dan in zijn saamgestelde *berijden* gebruikelijk. In zichzelf V. als praeteritum van *ik ni-e*, *ik ni-de*; dat *prikkelen* is, zoo als *nijd* ook voorheen ruimer beteekenis had, en vooral *haat*, *vijandschap*, maar zelfs ook *ijver* en *Godsdienstige aandacht*, bevatte. — *Nijtspele* was gemeen by onze Ouden voor *steekspel*, en van daar ook voor *gevecht*, *veldslag*.

NIK, als wortel van *nikken*, M. § 28.

NIKKER, zie *ikker*.

NIPPE, ook *nipt*, of *nipte*, of *nepte* van 't Latijnsche *nepeta*, met een anderen naam by ons, *kattenkruid*. V. als *plant*. § 57.

NIS, V. Zie § 94.

NOEN, V. Het woord is *de none*, dat is, *de ho-*
ra

ra nona, De Ouden noemden de uren of dagverdeelingen met de Latijnsche benamingen, waarvan de meest algemeene waren *matutina* (in 't Fransch *matines*, en hiervan by ons door verbastering *metten*), *prima* (of priemtijde), *nona*, wanneer men het middagmaal hield, en *vesper*. *Nona* was inderdaad *negen uren* na middernacht, en dit het ware middaguur, toen men den dag met 1 ure 's morgens (priemtijde) begon, en te 6 of 7 uren besloot. Tot onder het huis van Bourgondie hield men ook op dat uur het middagmaal, en het avondmaal te vier uren. Dit woord intusfchen, eens aan het uur van middagmaal geëigend zijnde, beteekende vervolgens niets anders dan middag of etenstijd, en zoo werd het by Cats en zijn tijdgenooten gebruikt. V. om *hora*. § 57 en 100.

NOK. Verouderd woord, wortel van *nokken*, waarvan *genokken*, nu *knokken*, waarvan de knokkels der vingeren. M. — En zoo ook wanneer men 't voor *keep*, inbuiging, inkerving, gebruikt, Dus oudtijds voor de koordkerf in de *pylen*. § 28.

NOK, het zelfde woord met *nek*. Het is de operbalk die de spits van het spantdak maakt. V. in zich-zelf, maar als *nokbalk* het geslacht van *balk* volgende. Zie *nek* en *balk*.

NOL (verouderd,) de kruin, M. § 28. van *no-en*, als draaien (*vertex*). Zie *kruin*. Men noemde voorheen ook de kindertol met dit woord.

NOL

NOL of NEUL, substantief of adjectief (waar van het werkwoord *neulen*, draaien, talmen), naar toepassing M. of V. § 55. Het woord is van *no-en*, (*moras nectere*), Fransch *nouer*. Maar

NOL, in de spreekwijs *een goede nol*, is van *sint Arnolfus* of *Arnoldus*, die *le Patron des maris commodes* gerekend werd. M. § 55.

NON, 't Latijnsche *nonna*, van *mona* (*μόνη*), verbasterd, V. § 55. Van mannen zei men wel *nonni*; doch meest *nonnanes*, en 't zuiverer Grieksche *monachi*, by òns tot *monnik* geworden. Dat echter *nonne* of *nunne* in 't oud Duitsch eene uitgesneden zog (*suem feminam castratam*) beteekende, melden oude Schrijvers, en mischien ligt in de benoeming eenige toespeling daarop. Vergelijk *klop*.

NOOD, M. als wortel van *nooden*, dringen. § 28. Maar in zich-zelve is het als *practeritum* van het oude *ik noo-e*, *ik noode*, V. en zoo blijft het nog in de uitdrukkingen TER *naauwer nood*, in DER *nood*, en in de benaming van etlijke gestichten, als *het Huis TER nood*. § 28, 36. — Eigenlijk beteekent *nood* (of liever *noot*) het *lot fors* (*das drangsal* zegt men in 't Hoogduitsch); en dus, het gevaar of de benaauwdheid niet anders dan even zoo als *fors* dit in 't Latijn beteekent. Ook is het niet zoo zeer van *no-en*, drukken, als wel van *no-en*, knoo-

knoopen, verbinden. De *nood* is 't verband der zaken, Gods voorschikking. Het verwantschap des woords met het Latijnsche *nodus*, 't Fransche *noeud* en *nouer*, loopt van zelfs in het oog.

NOODDRUFT, V. als *durft*, van *derven* of *dorven*, waarmee het gekoppeld is. § 39. Zie § 96. — Het M. waarin de later tijd het wel gebruikte, is zichtbaar eene Hoogduitsche verharding om de drie slotletters. Onze Ouden zeiden ook *nooddorste* van *dorren*, als behoeven. Zie ook Macrlants *Sp. Hist.* III. Deel, in de Aanteek.

NOODLOT, O. als *lot*. § 39.

NOODWEER, M. § 39, als zijnde *weer* de wortel van *weeren*. § 28. Het V. is hier ingesloopen, als genomen voor *noodweering*, en kan als zoodanig gerechtvaardigd worden. § 67. — Dus voor *verweering*, en *verweersel*. Maar als *onweder* O. als *weér* of *weder*. § 39.

NOORD of NOORDEN, O. als oorspronkelijke adjectiven. § 41. Het laatste afgeleid van het eerste.

NOOT, V. als *vrucht*, dat er onder verstaan wordt. § 57. 't Is van *no-en*, drukken, prangen, brijzelen, en dus synonymum van *mangel*. Zie *amandel*.

NOOT, voor aanteekening in een boek, en

NOOT, in de Zangkunst, voor *taanteeken*, V. als

als zijnde 't Latijnsche *nota*. § 100.

NOOT of **NOODSTEEN**, voor den sleutel- of sluitsteen van een boog, waartegen de twee quart-cirkels, van wederzijden te samenkomende, aansluiten. 't Is het Italiaansche *nodo*, 't Fransche *noeud*. In vernoeming na dezen, die een foort van kardoes vertoont, heeft men ook allerlei kardoesvormige of andere draagklampen met dezen naam van noten of noodsteenen geheeten. M. § 100.

NOP, of beter **NOPPE**, of **NOPPEN**, enkel- of meervoudig, is *vlasch* of *hentip*, 't geen men nu *werk* noemt. Dus leest men van *matrasfen* van *noppen*, in Math. analecta en elders. V. als zijnde eigenlijk *nopping*. § 67.

NOP, zijnde 't zelfde woord met *knop* of *knoop*. Het is inderdaad een knoop, maze, of aange-trokken lus van het weeffel. Als wortelsylbe van *noppen* is het zeker M. § 28; doch het is even zeker dat het Gebruik in dit woord voor het V. is, waarvan § 67 den sleutel geeft. Men zie *knoest*, en voorts *knop* en *knoop*. — In de uitdrukking, *de noppen*, beteekent het *weeffel*, en dus *doek*, 't Fransche *nappe* en *nippe*. — *Nopen*, eigenlijk drukken, zoo het niet is met de *noppen* of *knopen* van 't leidfel of zweepkoord slaan, behoort tot den zelfden wortel met *noot*.

NORK of **NURK**, voor *urk* of *ork*, als *narne*
voor

voor *arm*, Latijnsch *orca*. Zie *hurk* en Aanteek. *x*.

NUF, kwalijk gezegd; maar *nuffen* is goed, en eigenlijk *niftjen* van *nicht*, en daarom ook bloot vrotwlijk in toepassing. Zie de Byvoegfels, op *tante*.

NUK, V. als adjectief, *nu-ig*. *Nu-en* is nikken (knikken), buigen, stooten, waarvan 't Latijnsche *annuo*, *renuo*, *abnuo* enz. § 33.

NUL, V. als 't Latijnsche en Italiaansche *nulla*, waaronder *nota*, of *quantitas*, *quantità*, verstaan wordt. § 100.

NUT, O. als adjectief. § 41.

O.

O, als naam van de letter, V. Zie A.

OBLIE, dun wafelgebak, V. 't Is het zelfde woord met *oblaad*, *oblade*, of *oblade*, van *oblatum* (offer) verbasterd, en door verduistering dezer afleiding, V. genomen, naar de algemeene geslachtregeling van de uitgangen *ade*, *ie*, en *y*, in welke alle drie het gebruikt plach te worden. § 69, en Aanteek. *ll* en *ccc*. Zie ook *ouwel*.

OCEAAN, M. als het Latijnsche *oceanus*, en het Fransche *ocean*. § 100.

OCHTEND, V. als participium van *oeken*, of liever, van het daarvan gevormde frequentatief *ochten*, en dus aanwas, of groeiing, toeneming

van

van den dag beteekenende. Zie § 34. Anders *uchtend*. Het gebruik in het M. is louter misverstand, en aan de *n* paragogicon te schrijven. Zie Aanteek. *a*.

OEST (anders *oogst*), eigenlijk *oegst*, van *oeken*, V. § 77.

OESTAL (of *hoogstel*, gelijk het eigenlijk is, of wel *oststel*, dat is, *legerstel*), O. § 39.

OESTER, schoon 't van 't Latijnsche *ostrea* zijn mag, echter M. om den uitgang en als visch. § 28, 57.

OEVER, M. § 28. van *oeven*, omringen, van *oef* of *hoef*, rand, waarvan het oudtijds ook *hoever* was. — Men heeft het ook wel V. en O. gebruikt, als houdende het voor het adjectivum (nu adverbium) *over*. § 33, 41. By onze Ouden is 't M. doch *over*, O.

OFFER, M. als wortel van *offeren*; doch O. als collectivum of als *ge-offer*, § 28, 49, en in dezen zin wordt het thands meest gebruikt.

OFFERANDE, V. als zijnde 't participium *offerende*, naar de oude uitspraak en spelling die ook in *vijand*, *heiland*, enz. overig is. § 34.

OIEVAAR (of *ooievaar*, zoo men thands schrijft), mischien beter en eigenlijk *odebaar*, *adebaar*, of *eidebaar*, welk laatste ook tot *eiber* wordt saamgetrokken, M. als vogel, en door de vorming. § 57, 28, 28. — 't Woord is echter verwant met *oie* (gans) en *eider*, een wa-

Watervogel, eertijds meer dan tegenwoordig, bekend; als zei men *trekgans* of *trekeider*, met den uitgang *vaar* (*zie de passage* in 't Fransch).

OIR (erfgenaam), ook *hoir*, M. — Van 't Latijnsche *heres*, zoo men wil; doch in der daad het zelfde woord met *heer* en *wair*, en dus *bezitter*, *erf-* of *goedhebber*, waarvan ook *behooren* (eigen zijn), en 't oude *hord* of *hort* (schat). § 28, 24. — Ons *oir* (voorzetsel in vele composita) is hier meê niet te verwarren, maar eên samentrekking van *over*, in verscheidenerlei beteekenis van dit woordtjen.

OKER (verf), V. als 't Latijnsche *ochra*, zoo wel als de toepassing van *verf*, aanwijst. § 100, 57. Voor *roest* echter, gelijk het oorspronkelijk beteekent, als *dünzetsel*, *aanwas*, van *oeken*, M. § 28.

OKSEL, V. als zijnde 't Latijnsche *axilla*, § 100, zoo het echter daar inderdaad van is, en dit niet van 't onze. Als verbale van *oksen* of *oehsen*, verbinden, met *os* verwant, zou het M. zijn. § 28.

OKTROOI; M. als het Fransche *octroy*, het geen van 't Latijnsche *auctor* is. — In de wandeling zegt met 't *oktroy*; om dat men er *privilegie* of *recht* onder verstaat. § 100, 57.

OLIE, V. schoon het Latijn *oleum* heeft in 't O. en 't Italiaansch *oleo* zegt; het geen sommigen verleid heeft om het M. te maken. Te onrecht,

zie § 26. Het is V. uit het Fransch, overgenomen toen in deze taal, *huile* zonder de adspiratie geschreven werd; 'of uit het Gothisch **ALĒVA** (*alewe*) met den hollen klank der *e* uitgesproken, doch dat van 't Grieksche *ἔλαιον* zal zijn.

OLIFANT (of *elefant*), M. Zie *Elefant*. Het onderscheid tuschen de twee woorden is, dat *Olifant* vernoordscht en verhollandscht is, en dus, als Hollandsch, den heerschenden toon op de eerste lettergreep heeft; *elefant* daartegen, als een uitheemsch woord, op de laatste. Men zie ook mijne Aanteek. over het Letterfchrift.

OLIJF, als *boom*, M. doch als *vrucht*, V. § 57.

OLM, M. als *boom*. § 57.

OMLOOP, M. § 28, 39.

OMMEGANG of **OMGANG**. Zie *gang*. § 39.

OMMERING of **OMRING**, M. als wortel van *amringen*. § 28. Anders als *ring*. § 39. Zie dit woord.

OMSCHRIFT, V. en O. als *schrift*. § 39.

OMVANG, als *vang*, M. § 39. En zoo alle andere dergelijke saangestelde met het voorzetsel *om* of *omme*.

ONCE of **ONS** (voor *gewicht*), V. als 't Latijnsche *uncia*. § 100. Echter als wegende hoeveelheid, O. *Een stuiver het ons*, zegt med, gelijk *vijftig guldens het last*. Zie het onderscheid op *last* en *last*.

ON-

ONCE of **ONS** (wild beest, hands *lynx* of *las*),
 V. door het Gebruik als naam van het dier-
 soort. Verders M. of V. naar de kunne.

§ 57.

ONDAAD, als *daad*, V. § 39.

ONDANK, als *dank*, M. § 39.

ONDERGANG, M. als *gang*. § 39. Dus in
 het gevestigd Gebruik; doch zie niet te min
gang.

ONDERHOUD, O. § 89.

ONDERSCHEID, O. § 89.

ONDERST, als zelfstandig genomen, O. gelijk
 ook *onder* in het *vooronder* van een schip. § 41.

ONDERSTAND, M. als *stand*. § 39.

ONDERSTEEK, M. als *steek*, en dus in *iemand*
ondersteek doen, dat is, *den voet lichten*. § 28.
 Doch voor een *bekken* in een ziekenkamer, O.
 als dit woord. § 57.

ONDERTROUW, V. als *trouw*. § 39.

ONDERWIJS, O. § 89.

ONDEUGD, V. als *deugd*. § 39.

ONDIEFTE (vreugd), als *diefte*, 't geen neer-
 slachtingheid is, van *dieven*, *dijven*, duiken,
 en zoo ook 't hoofd laten hangen, waar
vreugd en *verheugd*, dat is, *verhoging* of *ver-*
hoogd tegen overstaat. V. § 39.

ONDIER, O. als *dier*. § 39.

ONGEDIERTE, O. als *gedierte*. § 39.

ONGEL, als een *stof*, O. § 48. Doch in *zich-zelf*

- M. als verbale van *ongen*, *smeeeren*, verwant met het Latijnsche *ungere*. § 28.
- ONGELAAT, O. als *gelaat*. § 39.
- ONGELIJK, O. als het enkele *gelijk*, dat echter minder gebruikt wordt. Het eerst en ander is O. als adjectief. § 41.
- ONGELUK, O. als *geluk*. § 39.
- ONGEMAK, O. als *gemak*. § 39.
- ONGENEUCHTE, V. als *geneuchte*. § 39.
- ONGENOEGEN, O. als *getoegen*. § 39.
- ONHEIL, O. als *heil*. § 39.
- ONKOSTE, V. als *koste*, § 39. Doch men zie dit woord-zelf.
- ONKOSTEN, M. als *kosten*. § 39.
- ONKUNDE, V. als *kunde*. § 39.
- ONLEDE, V. als 't enkele, doch ongebruiklijke *lede*. § 39. Het woord beteekent niet zoo zeer *bezigheid*, als *beslommering*. *Lede* is V. als praeteritum van *ik lijde*, *ik lede*, in den zind die tegen over gesteld is aan werken of handelen. Het is dus eigenlijk *in statu passivo* zijn, het geen daarom voor *werkeloosheid* gebruikt wordt, en als ontkenning van *werken*: zoo dat *onlede*, een dubbele ontkenning van arbeid of handeling is, die zich-zelve vernietigt. Dat men ook *onledig* en *onledigheid* zegt van *ledig*, weet ieder; doch daar is meer de beteekenis eener stille bezigheid in.
- ONLUST, V. als *lust*. § 39. Doch zie *lust*.

ON-

- ONMAAT, V. als *maat*. § 39.
- ONMACHT, V. als *macht*. § 39.
- ONMIN, V. als *min*. § 39.
- ONRUST, V. als *rust*. § 39.
- ONS (gewicht), 't Latijnsche *uncia*. V. § 100.
Zie *once*.
- ONSCHULD, V. als *schuld*. § 39.
- ONTBIJT, M. naar den aart, als wortel van *ontbijten*. § 28, en zoo ook by onze ouder Schrijvers gebruikt. Maar het Gebruik is voor het O. en zelfs laat het dagelijksch gesprek geen ander dan dit geslacht toe, als ware 't de infinitivus afgekort. Voor de daad van *ontbijten* is echter het M. te verkiezen; voor 't geen tot ontbijt strekt, daartegen 't O. gepast. — Zie ook § 89.
- ONTFANG, M. § 28.
- ONTFANGST, V. § 77 en volg.
- ONTHAAL, O. § 89.
- ONTHIET (bevel), O. § 89.
- ONTSLAG, O. § 89.
- ONTSTELTENIS, V. als *gesteltentis*. § 94.
- ONTUCHT, V. als *tucht*. § 39.
- ONTWERP, O. § 89.
- ONTZAG, O. § 89.
- ONTZEG, O. als bevattende *gezeg*. § 89. Doch M. als wortel van *ontzeggen*. § 28.
- ONTZET, O. § 89.
- ONVERLAAT, booswicht, doch in den oor-

sprong *arm* (*mendicus*). Het was in de oude taal *onverladen*, dat is, *naakt*, ontbloot, geldeloos, en heeft gemeenschap met het Goth. **UNLEDS** (*unleds*), dat is, zonder *led*, 't geen in 't Runiesch *schat* is. — Echter 't tegenwoordige woord *onverlaat* meent iemand *zonder verlaat*, dat is, *zonder trouw*. M. § 28. — Vergelijk *toeverlaat*.

ONVREDE, V. als *vrede*. § 39. Hiervan zegt men *te onvreden*, gelijk *te vreden*, naar de oude wijze van spreken en schrijven. Maar sedert eenigen tijd dringt men de wanspraak door van *onteyreden*: waar men in wijzer tijd nevens *goedkooper* het burgerrecht van het dolhuis aan toeweest.

ONWEDER of **ONWEËR**, O. als *weder* of *weër*. § 39.

ONWEG, M. als *weg*. § 39.

ONWIL, M. als *wil*. § 39.

ONZEDE, V. als *zedē*. § 39.

OOFT, O. als collectivum. § 49. Zie *fruit*.

OOG, oudtijds en uit den aart V. doch met de lateren gebruikt men het thands volstrekt O. Voor *ring* of *opening* als van een naald, desgelijks, Dat het *o-ig* is merkten wy elders op. Zie ook Aanteek. *l*.

OOGELIJN, O. als diminutief. § 45.

OOGENBLIK, M. § 39. Doch *ooggeblīk*, O. waarmee het verward schijnt te zijn, zoo dat men
thands

thands *oogenblik* gewoonlijk in het O. zegt.

§ 28, 87.

OOGMERK, O. als *merk*. § 39.

OOGST, V. Zie § 77 en 78.

OOI, V. door toepassing, als zijnde een *moederlam*. Zie van dit woord Aanteek. gg. — Men kon het echter ook van *ooien*, werpen, met het voorzetsel *ge* (het tegenwoordige *gooten*,) afleiden, als zijnde 't *werpschaap*, *werplam*. (Zie *hui*.) Dat het Latijnsche *ovis*, het Grieksche *ovis* en Slavoonsch *оуа* (*owitsa*), hiermeê samenhangt, is zichtbaar.

OOM, M. § 55. is waarschijnlijk *unculus* van 't Latijnsche *avunculus*, in 't Fransch *oncle*. De samenloop van *nc* en *ng* wordt *m*. Zie § 85.

OOR, oorspronkelijk V. als zijnde *oore* of *hoore* voor *hooring*. § 57. Doch in later en nu gewoonlijk Gebruik, O. De plaatsen van Melis Stoke (by Kluit aanhaald,) bewijzen weinig of niets voor het geslacht waar hy het in stelde.

OORBAAR, of OORBER (oudtijds *oorboor*), M. als wortel van *oorboren*, gebruiken, ten nutte maken. § 28. Doch eigenlijk is het een adjectief, en wordt dus van de lateren, als zoodanig, in het O. gebruikt, § 41. Om die zelfde reden was het ook oudtijds V. § 33. Het woord is het zelfde met *voorbaar*, nuttig; want *oorbaar* is *overbaar*, en *over* is in de oude taal *voor*, als thands ieder weet. Het

- werkwoord *oarboren*, ging by' mijn kindertijd met de uitspraak *órberen* nog zeer in zwang.
- OORD** of beter **OORT**, O. als verbastering van *quart*, vierdedeel. Zie *oort*. Maar
- OORD**, plaats, participium praeteritum van *oren*, omtrekken, en dus in beteekenis *omgetrokken* (plaats of plek), en derhalve als adjectivum, was van ouds V. § 33, 35. Doch het M. heeft men als in meer woorden met een vo-kaal beginnende, en het O. door vermenging der twee min edele geslachten, uit misverstand ingevoerd. Zie Aanteek. x. — Het Thema is *o*, rondte; waarvan ook 't Latijnsche *ora*, boord.
- OORD**, **OERD**, **ORD**; *end* of *ende* in dien zin dat het zoo wel het *begin* als het *eind*, of gelijk men zegt beide *enden* van iets beteekent, O. § 51. Dus inzonderheid mede de *punt van een zwaard*. Zoo voert Haerlem, by Diric Mathysz. in zijn lofdicht op die stad:
- Een bānier, roet ghelike den bloede,
Daerin een blanc ghetoghen zwaert,
Dat oert ghekeert ten hemelwaert, enz.*
- En voor het *zwaertsoerde*, of *wanneer het ten zwaertoerde kwam*, en dergelijke, was van ouds een vrij gewone uitdrukking. — Hiervan ook zegt men 't *oordijzer* van een zwaardschede, dat is, 't *puntijzer*.
- OORDEEL**, O. als zijnde eigenlijk het *geoordeel*, of wel, het *verdeel*. § 87, 51.

OORKONDE, openbare *konde* of *bekendmaking*, zoo men 't tegenwoordig verstaat, om dat het sints lang niet meer dan van zulke afkondigingen of openbare tuigschriften gebruikelijk is. Doch het woord is in zich-zelf niet meer of minder dan *verkonde*, dat is, eenvoudig *konde*. Zijnde *oor*, 't oude *over*, waarvoor wy 't zij *voor*, 't zij *ver* in de samenstelling zeggen naar dat het voorzetsel eenigen nadruk vordert of niet. (Zie *oorbaar*), V. § 39 en 36.

OORLOF, O. als zijnde zijnde *geoorlof*, of wel, 't zelfde woord met *verlof*. § 87, 89, 51. Echter is het M. gebruikt en ook V. Zekerlijk door te rug zicht op het enkele *lof*, waarvan men het een compositum achtte.

OORLOG, V. als *war-lage*, dat is, *status belli*. Zie *lage*, en *nederlaag*. En dus gebruikten 't onze Ouden, gelijk Huydecoper ook erkent. *Proeve* I, 123. Men heeft het M. gebruikt als vele V. woorden die met een vokaal aanvangen; waarvan zie Aanteek. *eeee* en *x*. Men heeft het ook O. gebruikt, het zij naar de Vlaamsche manier, die langen tijd het V. en O. door een warde, het zij om dat men 't naar den smaak dier tijden in 't zelfde geslacht als het Latijnsche *bellum* wilde, eene overeenkomst, waarop sommigen zich veel lieten voorstaan! Maar het V. is het ware eigen geslacht des woords. — Die Ten Kate wil zien raaskallen, zie hem over

dit woord. 't Engelsch heeft nog *war*; 't Kimbrische woord is *oer*, doch ook dit was *wer* of *war* in de uitspraak.

OORSPRONG, M. door het Gebruik, ondanks de regel en afleiding. Zie *sprong*, 't geen het volgt, § 39, en Aanteek. *eeee*.

OORT, verbastering van 't Fransche *quart*, O. om dat men er *deel* onder verstaat. § 57.

OORVIJG, wanspraak uit *spotterny*. 't Woord is *oorveeg*, M. § 28. *Veeg* is een voorbygaande of strijkende slag, van *vegen*, *vagen*, strijken. Het Fransche *soufflet*, is *petit soufle*, slechts een slag waarvan men niet dan den wind in 't voorby gaan voelt. Wy zouden zeggen *den windvang van den slag*. 't Is *subflatus*.

OORZAAK, V. als *zaak*. § 39. Het is *overzaak*, dat is, de zaak *waarover* (als onze Voorouders spraken, wy zeggen *waarom*) iets is. Men kon het ook door *voorzaak* uitdrukken.

OOS, thands niet overig dan in de onde Huisdienstbaarheid, gelijk Huig de Groot het noemt, (*servituut*) van den *oosdrop*, in 't Latijn *stillicidium*. Die hier meer van wil, zie de Aanteek. op den *Muis- en Kikvorschkrigg*. — 't Woord is V. § 80,

OOST, OOSTEN, O. Zie *noord*. Hy bedriegt zich, die uit de door Kluit bygebrachte plaatsen van Vondel tot het M. wilde besluiten.

OOTMOED, M. als *moed*. § 39, Doch ook V.

V. naar het oude geslacht van *moed*, in de beteekenis van *ziel*, of *zielsgesteltenis* in het algemeen. Zie *moed*. Het is *odemoed*, dat is, eigenlijk *zachtmoedigheid*, en dus niet te verwarren met het oude *omoed*, dat *hooge moed*, trotschheid is. — 't Is zekerlijk oudtijds wel verward geworden met *deemoed*, 't geen Huydecoper voor 't zelfde woord houdt; doch *deemoed* toont gemeenschap met *deinen* en *duiken*, dat is, *zich vernederen*, waarmee ook *dienen* vermaagschapt is. Vergelijk Aanteek. t.

OPBREK, M. als *aanbrek*. § 28. Doch *opbraak*. V. § 36.

OPDRACHT, V. als *dracht*. § 39, 96.

OPEN, O. als adjectivum. § 41.

OPENING, V. § 34.

OPGANG, M. en V. Zie *gang*, § 39.

OPGELD, O. § 39.

OPIAAT, het Latijnsche *opiatum*, en als dit O, § 100. Oudtijds zei men ook *apie*, als, by voorbeeld, by Chaucer in 't Engelsch voorkomt.

OPIUM, in 't Oosten *افيون*, (*afion*), Maleitsch *amfoen*, V. Zie § 57.

OPKOMST, V. § 39.

OPLOOP, M. § 39.

OPPER, 't zij voor *ophooging* of voor *beker*, M, § 28. Schoon het in de laatste beteekenis niet licht dan in verkleining, en dus O, voorkomt, § 45.

OP.

OPPERMAN is *overman* of *Hoofd*. Maar 't worde kwalijk gebruikt by verbastering van *operman*, (dat *operarius* is,) gelijk Huygens 't ook schrijft; en dit is *werkman*. M. § 55, 39.

OPROER, M. § 28. Doch ook O. als zijnde 't augment *ge* daarin verborgen. § 89.

OPSCHIK, M. § 28 en 39.

OPSCHRIFT, V. en O. Zie *schrift*. § 39.

OPSLAG, M. § 39. Zie *slag*.

OPSPRAAK, V. als *spraak*. § 39.

OPSTAL, M. door 't Gebruik. § 39. Zie *stal*.

OPSTAND, M. § 39. Zie *stand*.

OPSTEL, O. als zijnde *opgestel*. § 89.

OPTOCHT, M. als *tocht*, door 't Gebruik, § 39.

OPVAART, V. of M. als *vaart*. § 39.

OPZET, O. als zijnde *opgezet*. § 89. Anders M. als 't enkele *zet*. § 39.

OPZICHT, O. als zijnde *opgezicht*. Zelfs *zicht* voor *gezicht* is O. als zijnde een verkorting daarvan. § 89. Zie hiervoor *inzicht*.

ORAKEL, O. uit het Latijnsche *oraculum*. § 100.

ORANG OETAN, (soort van aap), Maleitische naam, dat is, *wilde- of boschman*. *Orang* is een *man*, en *oetan*, als adjectief, *wild*, en als substantief *bosch*. M. als *man*. § 55. Waarom men den Franschen hun *ourang-outang* naschrijft, weet ik niet. Wy hebben het beest en den naam lang voor de Franschen gekend.

OR.

ORDE, of beter in 't meervoudige, **ORDEN**, voor *reeks* (of *schikking*), want *ord* beteekent eigenlijk *aanvang* of *einde*. Zie *oord*, *oerd*. V. in alle zinnen: het is in daad en beteekenis *ording*, § 34, 67, van het werkwoord *orden*, waarvan wederom *ordenen* en *ordening* is. Zie § 70.

ORDE of **ORDER**, 's Fransche *ordre*, en als dit, M. voor *bevel*, in welken zin-alleen het laatste gebruikt wordt. Voor *Munnik-* of *Riddergenootschap*, of 't teeken daarvan, zegt men liefst *orde* in 't enkelvoudige, en neemt het V. Zie het vorig artikel.

ORGEL, O. als van 't Latijnsche *organum* zoo men wil, doch veellicht te onrecht. Het schijnt wel een Hollandsch klanknabootsend woord, en M. door zijn vorming. § 28.

ORKAAN, M. als in andere talen, in welke van die het dan ook oorspronkelijk zij. 't Spaansch zegt *huracan*, en 't Engelsch heeft daarvan *hurricane*. 't Fransch zegt *ouragan*, 't geen zich met *orage* verwant toont. En zeker is ons *orkaan*, met zijn uitheemschen uitgang en toonval, aan die alle vermaagschapt. 't Italiaansch zegt *burrasco*. Hoe 't zij, in alle die talen is 't van het zelfde geslacht, en dus ook by ons. § 100. Die het echter van ons *horren*, brommen (waarvan ook *horzel*) wil afleiden, zal my niet tegen hebben. Het *horren*, *grommen*,

men, en *ronken* van den wind, is inlandsch by ons, en niet zelden keert een eigen woord van zijne uitwandeling in den vreemde met eene andere staart of een anderen toonval by ons te rug.

ORLOGIE, *orloye* by onze Ouden, O. als zijnde 't Latijnsche *horologium*. § 100.

OS, M. als mannelijk *dier*. § 55. — Het woord is eigenlijk *ochs*, als in het Hoogduitsch, of Gothisch, waar men 't *auchs* schrijft (A^hS); en zoo 't niet van het hol geluid des gebulks is, zou het woord als woord door zijn vorming V. zijn, als beteekenende *voeging*, *verbinding*; en dus zou de *os* genoemd mogen zijn, van het voor de ploeg spannen. Wy zagen reeds dikwerf van diernamen dat zy bloote epitheta zijn; die het dier of zijn kunne onderstellen.

OTTER, M. Het zij dat dit woord Hollandsch of Fransch, Latijnsch of Grieksch zij, het Gebruik heeft het, in weêrwil van dezen twijfel; dus ingevoerd, zekerlijk om den uitgang. § 28.

OUDE (dat is, *ouderdom*), V. als zijnde een adjectief. § 33.

OUDERDOM, M. § 91.

OUTER, verscheidenheid van *altaar*, en als dit O. schoon men het in Vondels tijd ook, zekerlijk door den uitgang verleid, M. nam. § 100. Onze beste Schrijvers echter onderscheiden tusschen *altaar* en *outer*, en derwijze zou het

het laatste meer een draagbaar brandvat op zijn standaard zijn.

OUWEL, in 't Engelsch *wafel*, is even als *wafel*, van 't Latijnsche *offula*, en V. § 100. Zie *wafel*. — Maar

OUWEL voor *Misbrood* (van *oblatum*,) zou, als *oblaat*, O. moeten zijn, ware 't niet dat dit den uitgang *ade* had aangenomen. *Oblade* toch is zeker V. Zie *oblie*, en ook Aanteek. *ccc*.

OVEN, M. door misbruik, doch dus ingeworteld. § 99. Zie Aanteek. *l* van dit woord.

OVERDAAD, V. als *daad*. § 39. Oudtijds beteekende 't *misdad*, of eigenlijk nog ongeoorloofde *geweldpleging*, of gelijk men thands zegt, *balddadigheid*.

OVERGANG, M. en V. als *gang*. Zie *gang*. § 39.

OVERHAND, V. als *hand*, in den zin van *macht* gebruikt. § 39.

OVERLAST, V. als *last*, en by misbruik, als dit, M. genomen. Zie *last*. § 39.

OVERLEG, M. als wortel van *overleggen*. § 28. Doch O. als verbergende het augment, § 89.

OVERLOOP, M. als *loop*. § 28, 39.

OVERMOED, M. als *moed*. § 39.

OVERSCHOT, O. als *shot*. § 39.

OVERSLAG, M. als *slag*. § 39.

OVERSPEL, O. als *spel*. § 39. *Spel*, naamlijk, genomen voor de *res venerea*, waarvoor het

het in Duitschland nog algemeen, dóch by óns alleen van beesten, gebruikt wordt. Het is *spe-
len over* (dat is, *buiten of voorby,*) zijn we-
derpaar. Ook zegt Maerlant *boven*:

*Vredegont dat mordadige wijf;
Hadde een onghetrouwe lijf:
Scone was soe van allen leden;
Maar soe plach solker dorperheden,
Dat soe speelde boven haar man.*

Boven, naamlijk, is ook *buiten* de bepa-
ling.

OVERTOCHT, M. als *tocht*, doór 't Gebruik.

§ 39. Zie *tocht*.

OVERTOOM, M. als *toom*; dat is, *trekking*.

§ 39.

OVERVAART, V. of M. als *vaart*. § 39.

OVERVAL, M. als *val*. § 39.

OVERVLOED, M. als *vloed*. § 39. Oudtijds betekende 't *watervloed*. Dus leest men dat op den 27 September 1477 een *grootte overvloed* was. Dus nog by Vaernewijk en anderen van de zestiende eeuw, de *overvloed* voor den Zondvloed; en zeker is dit de natuurlijke betee-
kenis van het woord. — Ons tegenwoordig *overvloed* is wellicht *overvolde*, of *overvulde*, als 't Goth. *nefarfullai* (*ufarfullei*), en moest dus oudtijds, gelijk wy 't oók werkelijk vinden, V. zijn. Zie § 69 en Aanteek. II.

OXEL, zie *oksel*.

P.

PAADJE, M. door toepassing. § 55. Zie Aanteek. qqq.

PAAI voor *oud man*, M. § 55. 't Is het Portugeefche *paio* of *paë*, van 't Spaansche *padre*.

PAAI, of **PAY**, (betaling), M. als wortel van *paaien*, voldoen, in 't Fransch *payer*. § 28.

PAAL, M. zoo door eigen vorming, als als wortel van *palen*. § 28.

PAANDER (mand), verbasterd van 't Fransche *panier*, en als dit, M. § 100. Doch V. als men er *mand* of *ben* onder verstaat. § 57.

PAAR. Het woord is M. door zijn vorming; M. en V. door toepassing. § 28, 55. Doch het wordt buiten de samenstelling van *wederpaar* weinig gebruikt.

PAAR, collectivè, O. § 49.

PAARD, O. § 57. Men verstond er van ouds *dier* onder, even als het met *rund* en andere is. Het woord heeft zijn oorsprong in *varen*, voortgaan, snellen, waarvan ook *فارس* (*faris*) in 't Arabisch, Perzisch, en Turksch, en *פרש*, in 't Hebreeuwsch, een *rijder* of *ruiter* is, de oorspronkelijke naam der Perzen. Ook de naam der *Parthen*, die Jornandes opmerkt dat in 't Scytisch *vluchtig* (*fugax*) beteekent. — Het Latijnsche woord *ferus*, oudtijds voor het *paard*

gebruikt, is niet het adjectief *ferus*, wild, maar van het Duitsche grondwoord *ferd* of *pferd*. Dat men 't woord met *e* of *ee* voor *a* uitspreekt of schrijft, is, even als in *zwaard* en eenige meer, laffe Hoogduitsche verbastering, en in Amsterdam het oud Haarlemersche dialect, in mijn kindschen tijd nog in vollen bloei, dat in alle woorden de lange scherpe *a*, door *ee* uitbracht. Het Grieksche *ἴππος* is met *huppen* verwant.

PAARDMENSCH, M. voor elk dezer diermenschen. § 39. Doch O. voor het soort. Zie *mensch*.

PAARL, of **PAREL**, of **PAARLE**, V. Uit het Fransch *perle* te rug genomen, doch eigenlijk *peerel*, dat is, *peer-achtig*. § 33. Zie mijné Verhandeling over het *Letterschrift*.

PAARLEMOER, O. als *stof*. § 49.

PAASCH, V. als wordende van ouds *feest* in 't natuurlijk geslacht van dit woord, daaronder verstaan. § 57. Zie *feest*.

PAAUW, M. niet slechts als *vogel*, maar ook als overgenomen uit het Latijn, waarin men *pavo* (men sprak het uit, *pawo*) zegt. Het vrouwlijk dier heet *paauwin*. § 57, 100. De oorsprong is echter in den kreet.

PACHT, V. door de vorm, § 96 en Aanteek. 000, voor zoo verre het een Hollandsch woord zou mogen zijn. Door 't Gebruik V. als gemaakt

van

- van 't Latijnsche *pactio*. § 100. En M. als wortel van *pachten*. § 28.
- PAD**, weg, baan. Oudtijds M. als wortel van *paden* (effenen); thands O. als participium *gepad* (geeffend), van 't ouder werkwoord *ba-en* of *pa-en*, waarvan ook *baan* is. § 28, 51.
- PADDE** of **PAD**, oudtijds ook *podde*, 't geen met het Italiaansche *botta* overeenkomt, en als dit, V. § 100. Zie ook *puut*.
- PAGIE**, zie *paadje*.
- PAIS** (ook **PEIS**), M. van ouds, alhoewel tegen de vorm van 't woord, zoo wel als tegen de afleiding die men er aan geeft, van het Latijnsche *pax*, en het Fransche en Italiaansche *paix* en *pace*. Het wortelwoord is *paaien*, in 't Latijn *pacare*. Zie § 79 en § 100.
- PAK**, O. als zijnde *gepak*. § 87, 51.
- PAKKAADJE**, V. § 100. — Doch kwalijk wordt Hooft berispt door onzen Kluit, als hy zegt: 't *luttel pakkaadje*. 't *Luttel* is O. en de uitdrukking is de Latijnsche: *parum illud oneris*, gelijk Horatius, *parum splendoris* zegt.
- PALEI** of **POLEI**, of eigenlijk *polye*, van het Fransche *poulie*, dat van ons *bol* is. Zie *blij* of *blijde*. V. als het Fransche, en als de uitgang medebrengt. Zoo wel in den eenvoudigen zin van *katrol* of *winde*, als in dien van de pijnbank. § 69.
- PALEIS**, O. als 't Latijnsche *palatium*, waarvan

- het afkoomt door het Fransche *palais*. § 100.
- PALET**, O. § 100; voor schilders *verfplat*, gelijk de naam eigenlijk is. Eerst na 't uitvinden der kunstschildering in olyverf, in gebruik gekomen, en in den vreemde overgegaan zijnde, is het woord dus verbasterd, en zoo by de onzen weêr overgenomen. — Desgelijks voor *raket*, in welken zin het even zoo O. is.
- PALFRENIER**, M. § 28. Uit het Fransch, doch eigenlijk het Latijnsche *pulli frenator*, paardbreidelaar, uit de middeneeuwen.
- PALING**, M. als *visch*. § 57. 't Woord is het zelfde als *poeling*, poelbewoner. *Paal*, *peel*, *poel*, en *pol* (waarvan *polder*) is één, en zoo heeft het Latijn ook *palus*.
- PALISSADE** (legerstaak), V. als in 't Fransch. § 100.
- PALISSADIE**, en
- PALISSAADJE**, V. beide om den vrouwelijken uitgang. Zie Aanteek. *ppp*, en § 100.
- PALLAST**, thands een soort van *zwaard*, maar verbasterd uit *pol-axt*. Zie *polaxt*.
- PALM**, V. Het zij als handvlakte ('t Grieksch *παλάμη*), het zij voor zegeteeken, van het Latijnsche *palma*, 't geen Isidorus van *pandre*, uitstrekken, afleidt. § 100. — Doch M. voor den boom, en voor *plant* wederom V. § 57.
- PALMER**, pelgrim, die de gelofte gedaan heeft van altijd pelgrim te blijven. § 55.

PAL-

PALSTER (pelgrimsstaf), verwant met *pols*, springstok, M. § 28. En dus ook by Maerlant.

PALTS, zoo men verkeerdelijk schrijft voor *pals*, oudtijds *palens* in *palensgrave*, *palensgraafschap*, enz. V. § 80. — Het misbruik en voorbeeld van het Hoogduitsch, heeft aan de verharde Hoogduitsche spelling met *ts* of *tz* het M. geslacht doen toeschrijven.

PALUUR (staatsiemantel), van 't Fransche *palure* van *paller*, opschikken; uit het Latijnsche *pallium*, mantel. V. § 100.

PAN, V. § 99, voor *olla*; maar

PAN, 't Fransche woord voor *lap* of *vak*, O. Zie *pand*, waarmee het verward wordt. § 57.

PAND, O. door misbruik, doch dat gevestigd is, als ware 't *gepande*. § 51. Oudtijds M. zoo als *band*, waarvan het een dialektverschil is. Iets *verpanden* is het *verbinden* voor eenige schuld. *Pand* is echter ook een Hoogduitsch woord, *pfand*, van *pfäen*, nemen, grijpen, ons *va-en*, waarvan *vatten* en *vangen*. Als zoodanig is *pand*, het geen men neemt, en *panden*, het aantasten van iemands goed ter voldoening van een schuld, of rechterlijk vonnis. Doch

PAND van een kleed is een afhangende vlakke lap of strook, in 't Fransch *pan*, van 't Latijnsche *pannus*, ('t Spaansche en Italiaansche *panno*), waarvan ook *pandere*, uitstrekken. In dezen

zelfden zin zegt men ook de vier panden van het kruis, en ook een *pand* van een muur. De wortel van dit alles is in *pa*, 't zelfde mer *op*, *open*, waarvan *patere*, als *onbescloten*, *onbepert zijn*, indien iemand zoo diep doordringen wil. Ook dit is O. door het Gebruik. § 51.

PAND of PANT is van ouds ook *gallery* van een gebouw, als ware 't aanhang, O. Zie 't vorige,

PAND of PANT, roof. M. als dit. § 57. Dus, by voorbeeld, in de Geschiedenis van *den Darden Edward van Engeland*:

Dese schepen daden grooten pant,

Beide in Vlaenderen ende Zeelant, enz.

PANEEL, O. § 100. In 't Fransch *panneau*, oudtijds *pannel*, van 't Italiaansche *pannello*, verkleining van *panno*, by de Franschen *parz*. Van *pannus* (lap) in 't Latijn, en dit toegepast om de vlakke van een bord te beteekenen, het geen in een lijst gevat wordt; en dus, inzonderheid het vlak waar een schilder op schildert. Zoo als ook, het bord dat in een deur of vensterblind of beschof, tusfchen zwaarder hout als in een raam ingesloten, by de Romeinsche bouwmeesters *tympanum* genaamd werd.

PANTER of PANTHER, M. en V. (§ 55) naar de kunne van 't dier; en dus, buiten aanmerking van kunne, M. schoon het Latijn

pan-

panthera, en het Fransch *panthère* in het V. zegt.

PANTOFFEL, verbasterd van *bandtafel*, naar een hoogaannemelijke afleiding, die Eccard heeft opgebracht; zie *broos*, V. § 39. Het kon echter *band-hobbel* zijn. *Hobben* is *schuiven*, *schaven*, waarvan het Hoogduitsch *hobel* voor *schaaf* zegt, en 't oud Fransch heeft *hober*, 't Engelsch *to hob*, met ons *kuppen* verwant), voor slossen of schuivend gaan. Men kon den oorsprong even zoo in *doffen* zoeken. Doch uit beide die afleidingen zou het woord M. zijn moeten; en de overeenstemming met *brode* en vergelijking met *muil*, pleiten sterk voor Eccards gising. § 28. Zie *toffel*.

PANTSER of **PANTSIER** (zoo men schrijft), eigenlijk *pansier* of *pancier*, buikharnas, van *pans*, nu *pens*, voor buik of romp genomen, in 't Fransch *pance*, O. als vele woorden van dezen uitheemschen uitgang. Veellicht om *harnas*, dat er onder verstaan is. § 57. De sleutel hiervan in de Byvoegfels.

PAP of **PAPPE**, M. en V. — Het woord is van gelijken aart als *klak*, *klied*, *plap*, dat is, neêrsmakfel uit een lepel, en zoo, als wortel van 't werkwoord *pappen*, M. Doch in een ruimer zin, voor het pappend of papbaar kookfel, genomen, gebruikt men het als verkort van *papping*, en dus V. Beide geslachten echter zijn

goed, en de onderscheiding is veelal willekeurig.
 § 28, 69. Men heeft ook onderscheid gemaakt
 tusfchen *pap*, voor *plakfel* of *stijffel*, en *pap*
 voor *fpijze*, vruchtloos.

PAPEGAAI, 't Spaanfche *papagayo*, M. § 100.
 Bevorens zei men *tsitteck* in 't Duitsch, van
psittacus.

PAPIER, O. als beteekenende by ons de stof,
 en niet de *plant* die de oorzaak des naams is.
 § 48.

PARADIJS, O. om dat men het als eigen naam
 van een plaats heeft aangemerkt, even als *Tem-
 pe*, by voorbeeld, alhoewel het een appellati-
 vum en Oostersch is, *lusthof* beteekenende
 (פּרַדִּיז).

PAR-A-PLUIE, (waarvoor men *regenscherf* be-
 hoorde te zeggen), M. als in 't Fransch, en
 om dat het woord de wortelfylbe van een ver-
 bum (namelijk, van *parer*) is. § 28. Zie *mi-
 kroscoop* of *telescoop*. — Even zoo

PAR-A-SOL. Onze Ouden zeiden *zonnweer*, en
 dit M. § 28. en zoo is ook 't Fransche woord.

PARDEL, M. en V. naar de kunne; en dus, bui-
 ten aanmerking van kunne, M. schoon het
 Grieksch-Latijnsche *pardalis* V. is.

PARK, zie *perk*.

PARKEMENT, zie *pergament*.

PARKET, O. § 100.

PARKIET, M. als vogelnaam, en faamgetrokken

uit

- uit het Fransche *perroquet* (papegaai). § 57, 100.
- PARLEMENT**, O. als de uitgang *ment* (die de Latijnsche *mentum* is,) medebrengr. § 100. Zoo voor mondigesprek (gelijk by onze Ouden), als voor beroepen famenkomst, of vergadering.
- PARNAS**, M. als *berg*. § 57, en 100.
- PARS**, zie *pers*.
- PART**, O. als *deel*, dat er onder verstaan wordt. § 75.
- PARTY**, V. als zijnde 't Fransche *partie*. § 100, 69. En dus ook in den zin van tegenstander, zonder onderscheid van geslacht. § 59.
- PARTIJSCHAP**, V. § 72.
- PARUIK**, zie *pruik*.
- PAS** (voettrede), van 't Latijnsche *pasus*, M. als dit, in het Fransch *pas*. § 100.
- PAS** (overtocht of doortocht) desgelijks M. als zijnde inderdaad het zelfde als voor *trede*. § 100.
- PAS**, voor *tijd*, of tijdsgelegenheid, en ruimer, voor voegzaamheid genomen, heeft geen geslacht; en zoo is het ook met *onpas*. *Te pas, te onpas*, zegt men. En van hier is
- PAS**, voor tijdstip, door het Gebruik O. hoezeer mede niet anders dan *tred* of *trede* zijnde. *Op dat pas*, is, *op die* VOETVERZETTING, even gelijk *op die* STOND, *in die* STAND of STANING is. Het O. is uit de verwarring van *pas* met *punt*, waardoor ook in het Fransch en Italiaansch *pas* en *point*, en *passo* en *punto* voor 't zelfde niet

strekken. Zie het III. Deel mijner *Taal- en Dichtk. Verscheidenheden* hiervan.

PASKWIL (of beter *pasquil*, ten zij men ook met sommigen *kwintus* schrijven wil), 't verkleinend *pasquillo* van het bekende marktbeeld *Pasquino* te Rome. O. om dat er schrift onder verstaan wordt, het geen tot het wezendlijke van een *pasquil* behoort. Een mondelijke schimprede is geen *pasquil*. § 39. Van *pasquino*, het bekende beeld te Rome, en den verkleinenden naam daarvan, *pasquinello*, saamgetrokken tot *pasquillo*.

PASLOOD, O. als 't enkele *lood*. § 39.

PASPOORT, van het Fransche *pasport*, en dus O. als zijnde een bevel: *pasfe le port!* (*ga door*,) even als een *pasfe en avant*, een *vaarwel*, een *flat* op een request, en dergelijke, O. is. § 48.

PASSER, M. van *passen*. § 28, 32.

PASTEI, V. als 't Italiaansche *past* en Fransche *pâte* en *pâtée*, dat is, *deeg*, waar uit het genomen is. § 100.

PASTEL, (verfdeeg, of deegverf) van 't zelfde *past* en *pastella*, O. als *stof*. Zie *porcelein*. § 48.

PASTELEIN, zie *porcelein*.

PATAÇON, M. als de geldstukken in het algemeen. Vooral om den Italiaanschen uitgang; *one*. § 100. *Patacco* en *patacca* is een klein muntstuk, en 't augmentatief daarvan is *patac-*

taccone dat M. is, in het Fransch *patacon*.

PATERNOSTER, O. als alle woorden, stoffelijk gebruikt wordende; zoo als *vaarwel*. § 48. Ook voor de rozenkrans, als men er *snoer* onder verstaat, maar dan niet te min ook M. en V. als *snoer*. § 57. Zie *snoer*.

PATRIJS, V. als woord, zijnde 't Latijnsche *per-drix*; maar M. als vogelnaam. — O. als het collectivè gebruikt wordt, of als men er *hoen* onder verstaat. § 100, 57, 49.

PATROON, M. als beschermmer of voorstander; van 't Latijnsche *patronus*. § 55. Doch

PATROON (anders *mal* of *voorbeeld*), O. als augmentatif uit het Italiaansch, *pastrone*, of *piastrone*, deeg- of kleistuk, voorbootfing of voorbootseersel, Fransch *patron*. En van 't zelfde *patron*, als *kleistuk* of *kleien stop*, is ook

PATROON voor de lading of kardoes van een schietgeweer. Desgelijks O. als zijnde de vreemde augmentativen van gelijken aart met de diminutiven. § 47. Zie *kanon*.

PAUS, oudtijds by ons *pawes*, uit het Grieksch-Latijnsche *papa*, allengs verbasterd tot *pabe*, en *pabes* of *pabest*; waarvan het Hoogduitsch *pabst* heeft. Dit *pawes* of *paus*, en *pabst* of *pabest* beteekent echter eigenlijk de waardigheid, en niet dan by uitbreiding, hem die met deze waardigheid is bekleed. Het is even zoo met *koning*, *potestaat*, en meer anderen. M. § 55.

PAU-

PAUSE, zie *poos*.

PAVILJOEN. Afkomstig van het Latijnsche *pavilio*, al vroeg onder de Romeinsche Keizers voor *tent* in gebruik, maar door tusschenkomst van het Fransch, dat *pavillon* zegt. Niet te min door 't Gebruik O. als 't *patroon*, en 't *kanon*.

PEDANT, adjectief en door toepassing M. § 55.

Het woord kooft overeen met het echt Latijnsche *putidus* (stinkend); want *putide loqui* was ons *pedant spreken*, namelijk, op ieder letter in de uitspraak drukken, gelijk men by ons ('t geen ik heb zien opkomen) tegenwoordig zelfs op preêkstoel en tooneel hooren moet. Het is van het oud Italiaansche en Latijnsche *pedere*, 't Fransche *péter*, en heeft zijn oorsprong in een spotzuchtige speling met het woord *pedagogo*, als ware 't van *pedere* en *agere* samengefteld, hoedanige nietige aartigheden ieder taal oplevert. Zie *conditie* en *kanteel*.

PEDÉL, is *bodel*.

PEDESTAL. Schoon 't Latijn *pedestallum* heeft, M. het zij door het Fransch en Italiaansch, het zij door de overeenkomst met *voetstel*. § 100, 57.

PEEN, V. § 99. 't Woord is *pé-ing*. Zie *pees*.

PEER, in zich-zelfs M. door de vorming. § 28.

Men heeft het echter ook vrouwlijk gebruikt, als *vrucht* daaronder verstaande. § 57. Zie over het woord mijne *Verhandeling over het Letterschrift*.

. PEES,

PEES, V. door de vorming. § 73. Even als *peer* en *peen*, van de puntig toeloopende gedaante, waarin zich de pees als verhard uitvloeifel van den zwellenden muskel vertoont.

PEGEL, M. § 28. 't Zelfde woord als *biggel*, wortel van *biggelen*, 't geen eigenlijk *pegelen* is. Het beteekent *zwellen*, *big worden*, welk woord *big* nog in 't Engelsch overig, doch eigenlijk *pe-ig* is, dat is, *pe-vormig*, zie *pees*. Een ronde fles met allengs oploopende nauwe hals plach ook om de zelfde reden *pegel* te heeten.

PEIL, O. als *gepeil*. § 51. M. als wortel van *peilen*. § 28. Van *pi-en*, stoten, ook *pe-en* gezegd, waarvan *pen* en *peen*.

PEIS, zie *pais*.

PEK of **PIK**. Van 't Latijnsche *pix*. Zoo het echter niet eigenlijk *smet* by ons beteekent, en van *pikken*, *spikken*, is, waarvan men 't ook M. neemt. Hoe het zij, het woord is O. als *stof*. § 48. Zie ook *pik*.

PEKEL, naar de meeste waarschijnlijkheid, verbasterd van *Beukel*, naam van den uitvinder van ons haring-inzouten, en dus adjective gebruikt; en hiervan V. § 33. — Als van *peken*, *pieken*, *pikken*, steken, prikkelen, aangemerkt ter zake van de scherpte van het zout, M. § 28. — En als *stof* (zout water, zee-water), O. § 48. — Voor de zee wordt het

het wel in het M. gebruikt; en voor *water* waar men zout in heeft doen smelten tot bewaring van vleesch, boter, enz. is het V. gebruikelijk. Maar *iemand in de pekkel laten*, of *in de pekkel zitten* is in den PEKE, als men eertijds schreef, en werd gezegd in toespeling op het vagevuur of de hel, welke men zich als een *pek-* of *pikvuur* voorstelde. — De *pekkelzonde* daartegen is van 't Italiaansche *piccolo*, en beteekent *kleine zonde*.

PEL, verouderd, doch waarvan het werkwoord *pellen*. Als afkorting van het Latijnsche *pellis*, V. doch als wortel van *pellen*, M. § 100, 28.

PELGRIM, M. § 55. 'tis 't Latijnsche *peregrinus*, in 't oud Fransch *pelegrin*.

PELIKAAN, M. uit het Latijnsche *pelicanus*, en als *vogel*. § 100, 57. Van 't Grieksche *πελική*, als ware 't *waterblaasvogel*.

PELS, V. zoo wel, als saamgetrokken uit het Latijnsche *pellis*, als, als gemaakt van *pel*. § 73.

PEN, V. Het zij men 't beschouwe als van het Latijnsche *penna*, het zij als oorspronkelijk Hollandsch, en dus eenzelvig met *peen* of met *pin*.

§ 99. Zie *peer* en *pees*.

PENCEEL, O. als 't Latijnsche *penicillum*, en gelijk deze uitgang regelmatig. § 100.

PENNING, door het overoud Gebruik M. gelijk alle *stuk gelds*; en dit, ondanks de vorming naar welke 't voor *pinning* of *punning*, dat

dat is, *stempeling* of *slag*, te houden is. Het oud Engelsch heeft *to pun*, (A — S. *punian*). Zie ook *mint* en *poen*. Het kon echter in den oorsprong 't Italiaansch-Fransche *pennon* zijn, dat eigenlijk *standaart* is, maar op 't standaardmerk, het geld in of opgedrukt, overging. En dit zou van het M. geslacht, dat aan alle geldstukken gemeen is, reden geven. § 100. Men zie *gulden*.

PENS, V. als de uitgang meëbrengt, en de overige talen die dit woord hebben overgenomen, uitwijzen; by voorbeeld, het Fransch *la pance*. § 74.

PENSEEL. Zie *penceel*.

PENSOEN, zie *ponsoen*.

PENT, (by voorbeeld, in ons *appelpent*, en 't Engelsch *gooseberrypent*,) is *panade* (broodbrij) en dus V. als in de taal waar het uit overkwam, namelijk, 't Fransch. § 100. Zoo was ook *pentier*, by ons voorheen brood- of pasteibakker, en *penry* is nog in het Engelsch een spijs- en broodkamer.

PEPER, M. Het ontbreekt echter niet aan de genen die het V. gebruikten, doch dit is, deels, wanneer men er de *plant* onder verstond; en deels ook, wanneer men het in de oude beteekenis van *saus* gebruikte, waarin het zeer gewoon plach te zijn, doch thands geheel ongebruikbaar is. Men dacht er dan *saus* by. — In zich-

zich-zelfs is het woord van *pepen*, dat is; *korlen*, waarvan de Franschen *pepin* voor een *druiven* of *appelpit* zeggen. § 28: en het was een algemeene naam voor prikkelende zaadkorrels eer de tegenwoordige *peper* by ons, of in Duitsch land bekend was.

In *hazenpeper* heeft het nog de oude betekenis van *saus*, by de Duitschers *pfeffer*, en verwant met *pap*.

De bekendheid der tegenwoordig genoemde pepervrucht loopt niet verr' te rug; en, voor onze vaart op de Oostindiën, was zy zeer duur; van waar de spreekwijzen: *zoo duur als peper*, *peperduur*, *dat kost peper*, *dat smaakt naar peper*, en dergelijke. Maar het woord was toen echter niet nieuw, en is in het Hoogduitsch van een tijd, waarin men zich zou moeten verwonderen dat die specery zoo bekend en gebruikelijk kon zijn, als het dikwijls voorkomen van den naam met zich zou moeten brengen, indien er van elders niet bleek, dat hy van ouds tevens *korrelzaden* van verschillende soort, en *saus* of *ragoût* (zoo men thands zegt,) beteekend heeft.

PERK, O. als zijnde eigenlijk *geperk*. § 51. Van het wortelwoord *bare*, *bere*, *berre* ('t Fransche *barre*), en dus, *afsluiting*. Waarvan 't ook oudtijds *parrike* (dat is, *barrige*) was.

PERKEMENT of **PERGAMENT**, O. als *stof*-*fe* waarop men schrijft. § 48. Van *Pergamum*, stad

stad van klein Azië, waar het oudtijds bereid werd.

PERRUIK, **PARUIK**; of **PRUIK**; zie *pruik*.

PERS, by letterverzetting; of liever, verwarring van uitspraak; voot *pres*, van *prien*, drukken; dat *prieſe* of *preeſe* maakte, en waarvan *priem*, en ook *print* en *printen* koomt; en dus V. § 73. Ook als *perſing* V. § 69. Dat het als wortel van *perſen*, M. zou zijn, is klaar; doch het is dus niet gebruikelijk dan voor de glans van het laken, door de *perſing* verwekt, en die men *den pers* noemt, § 28.

PERSONAADJE. Het Gebruik maakt dit woord, gelijk in 't algemeen dezen uitgang, V. § 100. Waarschijnlijk door verwarring van dezen met den uitgang van *ië* of *ij*. In de talen waartoe het behoort; en waaruit het tot ons gekomen is, is het M. en men heeft rechte om; wanneer er op de kunne gezien wordt, het geſlacht van toepaſſing te gebruiken. § 55.

PERSON. Dit woord behoorde, als zijnde 't Latijnsche *persona*, V. te zijn (§ 100); en dat het dus oudtijds gebruikt werd, blijkt nog uit de verwarring van het O. met het V. in *mans-* en *vrouwſperſoon*, wanneer het voor *man* en *vrouw* wordt gezegd. — Het is thands door toepaſſing, M. en V. § 55. Men gebruikte dit woord ook oudtijds om een Geestelijke of Kerkpaſtoor te beteekenen; gelijk *parſon* in 't Engelsch. Men

zie, by voorbeeld, Matth. *Analecta* Tom. VI. p. 60, en een brief van 1328 by Mieris en Van Alphen II. Deel, bladz. 645. En dat het dan M. was, verstaat zich. § 55.

PERZIK, V. als *vrucht*, en als adjectief *Perficus* of *Perzige*, dat is, *Perzische*. § 33, 57.

PEST, V. als 't Latijnsche *pestis*. § 100.

PETARD, M. als 't Fransche, van *péter* gemaakt. *Petart* (als men plach te schrijven en behoorde te schrijven) is de werker van *péter*, oudtijds by ons *pesten*, met den Hollandschen uitgang, *aart*. § 24.

PETERCELIE, of **PETERSELIE**, van 't Latijnsche *petroselinum*. V. als *plant*, ook *eppe* by ons. § 57.

PEUL, V. als *plantvrucht*; of liever, van *pe-luwe* saamgetrokken, en als adjectief, uit *pet* oorspronkelijk. § 15, 16, 97.

PEUL voor *peulw*, als *katsen*, desgelijks V. door den uitgang. § 97. Doch als verbasterd van *buil*, M. Zie *buil*, *bolster*.

PEUZEL, eigenlijk adjectief, en door toepassing een geslacht aannemende. 't Latijnsche *pusillus*. § 55.

PIEK, V. als eigenlijk adjectief *pi-ig*, van *piem*. § 33. Zie § 98.

PIER (worm), M. het zij als *piër*, van *pi-ën*, het zij als wortel van *peuren*. § 28. Doch toen men *worm* als V. gebruikte, werd het, als *piërworm* verkort, mede V. gebruikt. § 39.

PIE-

PIEZEL of **PIJZEL**, verouderd, M. door den uitgang, doch V. door er *kas* by te verstaan.

§ 28, 57. Zie de beteekenis op *poos*.

PIJ, V. naar 't volstandig gebruik, en van ouds.

Veellicht is het woord eigenlijk *pel*, van den wortel *e*; en beteekent oorspronkelijk *be-effening*, *begladding*; *omrondding*, en dus *huid*, van waar 't tot een om 't lijf sluitend kleed is overgegaan. 't Engelsche *pie* voor *pasteikorst* is 't zelfde woord. —

Het woord *rok* beteekent ook *rond*, maar brengt de gladde omsluiting niet mee. 't Goth. heeft voor *χίτων*, *rok*; overal **ΠΑΙΔΑ** (*páida*). —

Het woord valt aldus noodwendig in de termen van § 69.

PIJ-JAK, kwalijk door Franschen en Engelschen

verbasterd tot *pijaker* of *piacre*, O. als *jak*,

§ 39. Maar 't verbasterde woord, als uitheemsch, naar het Fransch M. § 100.

PIJL, M. als zijnde *pi-el*, van *pi-en*, steken,

schoon het met het Latijnsche *pilum* verwant mag zijn. § 28. Vergelijk § 98.

PIJLAAR of **PILAAAR**, of **PIJLER**, M. als

werker van *pi-elen*, *pijlen*, als *stutten*, van 'e

Latijnsche *pila*. Onze Ouden zeiden ook *pijlen* voor de *palen*, waar men in moerasfen een gebouw op zet, en *pijlen* als werkwoord, voor ons *heten*. § 28.

PIJN (smart), V. als *pi-ing*, dat is, *steking*,

prikkeling, § 99. Zie ook § 98.

PIJN voor *pijnboom*, M. door toepassing: schoon het woord op zich-zelfs, ook als *boomnaam*, V. zou zijn, gelijk zoo vele andere. Het is *pin*.

§ 57.

PIJP, V. als oorspronkelijk adjectief, en dus ook in de verwantschappe talen. M. als wortel van *pijpen* of *piepen*, geluidnabootsend werkwoord. § 33, 28.

PIK of **PEK**, zie *pek*.

PIK, voor *wrok*, M. als wortel van *pikken* (bijten, steken). § 28. — Voor 't Latijnsche *pica*, ongeregelde trek, V. § 100.

PIL, V. uit het Latijnsche *pila* of *pilula*. § 100.

PIL (nog overig in *pillegift*) voor doopheveling, was by onze Ouden gebruikelijk in den zin van 't Latijnsche *pupillus*, en zekerlijk daarvan verbasterd. M. of V. naar de kunne. § 55.

PILOOT, M. Vreemd woord, by ons aangenomen uit het Fransch, waar *pilote* een stuurman beteekent; en dat niet met ons *peilloot* of ons *loots* verward moet worden, schoon het daarvan afkomstig is. § 55.

PIMPELMEEES, zie *mees*. § 39.

PIMPERNEL, V. als *plant*, en als het Latijnsche *pimpinella*, waarvan het verbasterd is. § 57.

PIN of **PEN**, V. zie *pen*. Het is het zelfde als *pi-ing* of *pe-ing*. § 98, en 99, of van het Latijnsche *pinna*. § 100.

PIN (verouderd) voor doelwit, oogmerk, als by
Spie

Spiegel en Cats. Desghelijks V. § 98, 99.
PINGSTER of **PINKSTER**, 't Latijnsch-Grieksche *pentecoste*, V. als dit, en als *feest* dat er onder verstaan wordt. Onze Ouden zeiden ook *Sinxen* of *Cinxen*, van 't oud Fransche *cinqueme*, in 't Spaansch *cinquesma*, beide van *quingagesima*.
 § 57.

PINK, eigenlijk adjectivum, in beteekenis spits, van *pien*, § 98, en dus *pi-ing*, en derhalve V. § 33. Echter wordt het door toepassing op *vinger* (het geen er onder verstaan wordt), als dit, ook wel M. gebruikt. § 57.

PINK, als vaartuig, behoudt zijn oorspronkelijk geslacht, V. § 98. Want het woord is saamgetrokken uit het oude *pin-aak* (dat is, *roeraak*, vaartuig met een roer) waarvan de Franschen *penache* gemaakt hebben. Zie *aak*.

PINSBEK is *pinsbak*, dat is, *spelden-baksel* of *kooksel*, waar men de spelden (*pins* in het Engelsch) blank meê maakt als door een soort van vertinning. *Pin* was oudtijds *speld*, by ons als by de Engelschen, maar 't Fransche *épingle* is 't Latijnsche *spinula*, doorntjen. O, als *metaal*,
 § 48.

PINT, V. als participium. § 34. Eene kleine maat van eenig vocht, waarvan de naam beteekent een *dronk*, van *pien*, als *drinken*, 't Latijnsche *bibere* en Grieksche *πίνειν*; waarvan *pooien* een dialectverschil is. Ook het Fransch zegt *pinte*,

PIP, (een uiterlijk ongemak, voornamelijk by het gevogelte.) 't zelfde woord met *pijp* (*fistula*). V. Zie *pijp*.

PIRAMIDE, of PYRAMIDE (want men mag twifelen of het woord van Egyptifchen of Griekfchen oorsprong is), zekerlijk V. als in de talen waaruit het tot ons komt. § 100.

PIS, V. § 73, van *pi-en*, in den zin van *uitschieten*, *uitvloeien* of *uitdrukken*. En dus ook verwant met het Griekfche $\pi\acute{\iota}\epsilon\zeta\omega$. Ook het Noordsche *pink* is van het zelfde Thema.

PISTOOL. Oorspronkelijk de naam der stad *Pistoia*, by ons uitgesproken *pistola* of *pistole* (even als *bajonnet* van *Bajonne*), en waarby verstaan wordt *geweer* of *wapen* (zoo als men onder *bajonnet*, pook verstaat. Onze ouden Schrijvers gebruikten *pistool* V. als nemende het woord uit het Fransch, waarin men *une pistole* (schoon thands alleen voor een *geldstuk*) zegt. Lateren nemen het O. als een verkorting van *pistolet*, of liever als daarby denkende op het later ingevoerde *pistolet*, O, volgens § 99. En dit geflacht is thands in meest algemeen gebruik. — Als *stuk geld*, is het als alle gemunte stukken, M. Zie *penning*.

PIT, V. Het is 't participium van *pi-en*. § 33. Doch als *stof*, O. § 48. Maar

PIT van lamp of kaars (oudtijds *bet*,) is van *betten*, weeken, baden, gelijk men 't van dat weeken

ken ook *wiek* plach te noemen. O. Zie *bad*.
PLAAG, V. Het zij als 't Latijnsche *plaga* (slag); het zij als het zelfde met *vlaag*, praeteritum van *vleggen*, slaan, of wel, als adjectief *pla-ig*, van *pla-en*, zwerven. Doch M. als wortel van *plagen*. § 36, 33, 28.

PLAAN. Oudtijds 't geen wy nu een *plein* noemen. Zie *plein*.

PLAASTER of **PLEISTER**. Als *bootseersel*, van *πλάσσω* of *πλάστης* (maken en maker), M. — Als *vertoef*, *ophoud*, van *plaatseren*, meestal *plaafteren* of *pleifteren* gezegd, schoon het thands in dien zin niet dan epithetisch in samenstelling gebruikelijk is, zou het desgelijks M. zijn. — Als verbasterd van *emplastrum*, V. by verloop, doch oudtijds O. — Als de *stoff*e waaruit men beelden vormt of afgiet, O. § 28, 28, 100, 48.

PLAAT, V. als oorspronkelijk adjectief, in beteekenis 't zelfde met *plat* of *vlak*. § 33.

PLAATS, V. § 73, 74.

PLADIJS of **PLADES**, V. als zijnde in 't Latijn en Grieksch, *πλάτυς* en *pladesfa*, of, gelijk Ausonius dezen visch heet, *platesfa*. § 100. Als *visch* echter wordt er ook het M. op toegepast. § 57.

PLAGGE (opgeworpen slib- of modderkorst, en zoo ook buitendijksche aanwas van grond, of daarvan afgestoken zode ter bedekking), V.

- als zijnde eigenlijk *belage*, overdekking, praeteritum van *beliggen*. § 36.
- PLAK**, M. als wortel van *plakken* (een klanknabootsing), en dus *ferula*. § 28.
- PLAKKAAT**, O. als *edictum placatum* in 't slecht Latijn der vroegere eeuwen. Van 't Duitfche *plakken*, dat *belakken* of *besmeeren* is, van *lak*. § 100.
- PLANEET**, V. als wordende *star* daaronder verstaan, en zoo ook in 't Fransche *planète*. § 57, 100.
- PLANK**, V. als eigenlijk adjectief *planig*, § 33. Van *plaan*, 't Latijnsche *planus*, vlak.
- PLANKET**, het zij voor *kefchot* of *hevloering van planken*, het zij voor het *Landmeters veldtafeljen*, in 't Fransch *planchet* genaamd; O. als deze uitgang meëbrengt. § 100.
- PLANT**, V. als 't Latijnsche *planta*. § 100. Doch zoo men het dieper zoekt, wezendlijk Neêrduitsch van *land*, en dus *belandte*, even als *boom* eigenlijk *beou-ing* van *oue*, grond, is. § 95.
- PLANTAADJE**, V. § 100.
- PLANTSOEN**, O. als deze uitgang met zich brengt, wanneer hy het Italiaansche augmentatief is. Ook, als *plantfel* te kennen gevende, en wellicht niet anders dan 't Italiaansche *piantone*, zetplant, poot, doch dat by ons een collective beteekenis heeft verkregen. § 57, 49.
- PLAS

PLAS of **PLASCH**, M. als wortel van *plaschen*. § 28.

PLASDANK is *plaatsdank*, ruildank, dank in ruil. M. als *dank*. § 39.

PLAT, O. als adjectief. § 41. By ons voor een *vlak dak* of andere *vlakke* gebruikt. Maar

PLAT by onze Ouden was een *klap* of *slag* met de hand, en M. van *platten*, waarvan wy *pletten* hebben. § 28. Dus by Maerlant is

Bisfcof Andriefe ———

So verdort met eere nonnen,

dat is, *zoo verzot*, of *verliefd op haar*,

*Dat hi van lieve (d. i. liefde) hare enen plat
Gaf in heimeliker flat.*

Doch zy gebruikten 't toen ook voor de *geschoren kruin* der Geestelijken, en dan V. als *kruin*, zeggende dan *de platte*. § 57.

PLATEEL, V. Dus *de plateele* by Maerlant, en by ons in de keukentaal de *gatenplatiel*, dat is, *gegate plateel*, en te recht. Het is eigenlijk saamgesteld uit *plat* en uit *teel* of *teil*, by Cats zeer bekend, voor *aarden schotel*, en V. 't Is het zelfde woord met *tegel*, van 't Latijnsche *tegula*, waarvan 't het geflacht volgt. § 100. Doch als *vlakke bergkruin* of *walvlakke* in de Krijgskunst, *plate forme* in 't Fransch, is het niet saamgesteld, en O. om den uitgang. § 100.

PLECHT, V. § 96. Van *plegen*, dat is, *oefenen*,
D 5 nen,

nen, en in ruimer zin, *bewerken*. De *plecht* is de plaats waarop het zeemanswerk geschiedt, in tegenstelling van het hol (dat de lading bevat), en wat tot andere behoefte, als slaapplaats en dergelijke, dient. Het wordt echter verward met *pleit*, dialectverschil van plat, PLEIN, eigenlijk *plaan*, van 't Latijnsche *planus*, adjectief, en dus in 't O. te gebruiken.

§ 41.

PLEIT, O. als zijnde eigenlijk *het gepleit*. § 51.

PLEIT of PLEITE (vaartuig). Van ouds, V.

Het was eigenlijk *platte*. § 33.

FLEK, V. als oorspronkelijk adjectief, of praeteritum van *plakken*; maar M. als wortel van *plekken*, vlekken. § 33, 36, 28.

PLICHT, V. als van *plegen*. § 96. — M. als wortel van *plichten*, in den zin van verbinden. § 28. En dus meest gebruikelijk.

PLINT of PLINTH, vierkant onderstuk onder een zuil of stijl, het Latijnsche *plinthus*, en als dit, M. § 100. Van 't Grieksche *πλινθος*, dat *baksteen* beteekent.

PLOEG, V. als praeteritum van *ik plege*, *ik ploge*, in den zin van oefenen. Men zei oudtijds *het land PLEGEN*, en *het land EEREN*, in dezen zin. Het M. kan hier volstrekt geen plaats vinden, en steunt niet dan op louter misverstand. § 36, 107.

PLOK (trek), M. als wortel van *plokken* (trekken),

ken), 't zelfde met *plukken*, waarvoor men in sommige dialekten *trekken* zeide, by voorbeeld, *bloemen trekken*. § 28.

PLOKPENNING (trekpenning), als *penning*, § 39.

PLONDER, M. als wortel van *plonderen*. § 29.
Doch zie *plonje*.

PLONJE of **PLUNJE**. Eigenlijk *plonge*, van *plo-inge*, en dus V. § 34. (Het oorspronkelijk woord is *plo-en* (nu *plooien*), dat is, *voegen*, *omvatten*; waarvan in het volgend artikel. *Ploïng* beteekent dus wat ons omvat, als *kleeding*, *gordel*, en by uitbreiding, iemands geheele *bezitting*, even als iemands goed nu eens voor zijn kleeding, dan weêr voor al wat hy heeft, gebruikt wordt, naar men 't enger of ruimer neemt. Van dit *plonge*, nu *plonje*, of zijn synonymum *ploënd*, tot *plond* saamgetrokken, kooft *plonderen*, dat is, *uitschudden*, het geen eigenlijk voor *ontplonderen* is; even als *schillen* van *schil*, *villen* van *vel*, enz. waar ook dit negative *ont* by verstaan wordt.

PLOOI, M. als wortel van *plooien*, dat van *plijen* is, in 't Fransch *plier*, in 't Latijn *plicare*. Ook *pleën*, *plejen*, waarvan *plegen*, welks imperfectum *ik ploge* is, V. als *ploie* voor *plo-ig*, of *plo-ing*. § 28, 67. of als praeteritum.

PLOT (een bal, of kluwen), waarvan de Franschen

schen *peloton* en *complot* hebben. By onze Gu-
den ook, en zoo in mijn jongen tijd nog by de
min beschaafde klasse, voor *samenspanning* of
opzet gebruikt. O. als zijnde *geplot*, van *ploën*,
§ 41.

PLUIM, V. als gemaakt van 't Latijnsche *pluma*.
Doch het woord is Nederduitsch, uit *plui-ing*,
en beteekent het *geplui*, of het *pluis* van de
vogelvederen. Van *pluien*, dat is, *plo-en*. Zie
plonje. § 100, en § 85. — Dat een menigte
van woorden, tevens Latijn en echt Duitsch
zijn, is natuurlijk, daar de grond van 't Latijn,
voor zoo verre 't geen Grieksch of Hetrurisch
is, in een Duitsche maatk bestaat, waaruit
zich die geheele taal laat oplossen.

PLUIMAADJE, V. § 100.

PLUIS, V. § 73. Doch als wortel van *pluizen*,
't Fransche *plucher*, dat ons *plukken* en *plui-*
ken is, zou 't M. zijn, § 28, en als *stof*, of
weeffel is het O. § 48.

PLUK, M. § 28.

PLUKSEL, O. § 86.

PLUNDER, en **PLUNJE**. Zie *plonder* en *plonje*.

PLUVIER of **PLEVIER**, M. als vogelnaam.
en door dezen uitgang. § 24, 57, Aanteek. p,
en § 48.

POD of **PODDE**, en dus *padde*; doch ook, by
toepassing, voor al wat *vuil* en *affschuwlijk* is,
gebruikt. V. Zie *padde*.

POE-

POEDER of **POEIER**, O. als *stof*. § 48. Doch de *hairpoeier*, V. als een eigenaam van dat *stuifmeel*, uit het Fransche *la poudre* overgenomen, in welken zin onze Ouden veelal *poer*, by samentrekking, plachten te zeggen, zoo als ook *poeren* voor *poeieren*. § 100. — Ook een artsnymiddel in *poeier*, suiker in *poeier*, is als men het een *poeier* (*une poudre*) noemt, V. als zoodanig; en de *Kinapoeier* verschilt dus van het *Kinapoeier*. Het eerste is een *dosis* of *gift Kina*, tot *poeier* gemaakt; het laatste is *afgeschaafde, fijngestampte*, of door slijting tot stof geworden *Kina*.

POEL, M. § 28.

POEN (oud en gemeen woord, voor *geld*) is 't oude *ponge*, dat ook voor *beurs* voorkomt, en als dit, V. § 99. 't Is verwant met *penning*, en kan tot bevestiging dienen dat *penning* ook eertijds V. was.

POEP, M. als wortel van een geluidnaboozsend werkwoord. § 28. Ook als scheldnaam, alleen op een man toepasselijk.

POES, thands voor een *kat* gebruikt, doch oudtijds voor elk *dierlijk bont*. 't Woord is slechts een verschil van uitspraak met het Hoogduitsche *fachs*, ons *vos*. 't Is verwant met *voos*, het geen een *zacht voelen* uitdrukt, waarvan ook *poezelig*. V. § 73.

POËZY, V. als 't Grieksche en Latijnsche *ποιησις*, *poësis*. § 100.

POF,

POF, slag of stoot, M. als wortelwoord van *poffen*, onomatopoioumenon. § 28. Zie *bof*.

POK, V. als praeteritum van het oude *ik pik*; *ik pok*, dat is, *steken*, en *uit-* of *opsteken*. § 36.

POL (voor 't oude *boel*), M. Zie *boel*.

POLAXT (steelbijl, van *pol*, dat is, *steel*, en *axt*); V. § 39. Zie *axt*. — In de verbasterde benaming en toepassing van *pallast* voor een *ruiterszwaard*, desgelijks V. schoon het Hoogduitsch, waarvan de bewoordingen flints lang by ons in krijgszaken geweldig doorgedrongen zijn, zijn bedorven *pallasch* in 't M. zegt.

POLDER, M. van ouds, om den uitgang, § 28, en, als van *poel* afgeleid; naar § 57.

POLEI, zie *palei*.

POLI of **POLIE**, of **POLIE**, voor een *plant*, als zoodanig, V. § 57.

POLIS, 't Italiaansche *polizza*, brief, cedel, als *polizza di lotto*, *polizza di carico*, *di assicuranza* etc. (lotery- vracht- of verzekeringbriefjen), en gelijk dit, V. § 100.

POLLEPEL (dat is, *steellepel*), M. als *lepel* § 39.

POLS (spring- en peilstok), V. Doch als verkort voor *polsstok*, M. gelijk *stok*. § 73, 39. En dus schijnt men het veelal gebruikt te hebben, schoon op deze wijs de verwarring vergrootende met

POLS (slagader), M. als zijnde 't Latijnsche *pul-*

pulsus; hoewel het, als gebruikt voor *polsader* (slagader), V. zou mogen zijn. Zie *ader*.

§ 100, 57.

POMP (waterophaler), V. als in de overige talen. Doch M. als wortel van *pompen*. § 28.

POMP (praal), V. als zijnde 't Latijnsche *pompa* en Grieksche *παιρεία*, dat eigenlijk *opvoering*, *optrekking*, beteekent. § 100. Doch by toepassing op *praal*, ook M. te dulden.

§ 57.

POMPOEN, of **PEPOEN**, V. als *vrucht*; § 57. doch ook M. in 't gebruik, als 't Latijnsche *pepo*, en in dien zin verouderd Fransche *pompon*. § 100.

POND, O. als in 't Latijn, waar het *pondo* is. § 100.

PONJAARD. Het Fransche *poignard*, van *poigner* uit het Latijnsche *pungere*, en dus *steekwapen*. M. als 't Fransche.

PONSOEN of **PONTSOEN**, 't Fransche *poinçon*, van 't Italiaansche *ponzare*, drukken, persen. O. als *ijzer*, dat men er uitdrukkelijk of stilzwijgend byvoegt. § 57.

PONT (vaartuig), V. als verstaande men *schuit* daaronder. 't Woord is *pontschuit*, dat is, *schuit met een vlak beleg overvloerd*, 't geen de Franschen *pont* noemen. *Le pont de navire* is het dek by ons. § 57. Het Hollandsche woord is *schouw* of *hengst*.

POOK,

POOK, eigenlijk *poke*. V. als 't oud praetëritum van *pieken*, steken. § 36.

POOL, M. als 't Lat. *polus*, voor *aspunt*. § 100.

POOL of **POIL**, V. dóór 't Gebruik, schoon *poil* in het Fransch M. is, als 't Latijnsche *pilus*, waar het van kóómt. Pieterfon, by Kluit aangehaald, raaskalt daarover, als hem eigen was.

POORT, het zij men het in den tegenwoordigen zin van *stads uitgang*, of van *groote deur*, het zij in de oude beteekenis van *stad* of *burg* neemt, V. als 't Latijnsche *porta*. § 100.

POOS of **PAUSE**, V. dóór 't Gebruik. En ook inderdaad als praetëritum van het onbekend geworden *piezen*, staan, standhouden; waarvan *piezel*, een *bergplaat*, of, naar de kracht des woords, een *stal*, dat is, waarin iets *staat* of *staan blijft*, en dus vóór *schapprai* of *spijskamer*, (in 't Engelsch *penry*) gebruikt. In welke twee woorden *póos* of *paus* en *piezel*, de A — S. tweeklank ea of eo en de Goth. en Oud-duitsche **an**, *au*, niet dan in wijze van schrijven onderscheiden zijn, even als, by voorbeeld, met *eage* (*eage*) en **anra** (*augo*), *aug*, *oog*, *eare* (*eare*), en *oor*, *beord* (*beord*), *geboorte*, en honderden meer het geval is, waaruit het Engelsch dan ook *eye*, *ear*, en *birth* heeft, zoo als het ook *to feed*, voor ons *voeden*, 't Gothische **fodan** (*fodan*), heeft.

POOT,

POOT, M. door het Gebruik, tegen de Analogie en tegen de vermaagschapte talen aan. Het is uit den aart V. Doch veellicht is 't als verbastering van *voet*, M. gelijk in het Over- of Boven-hoogduitsch 't anders V. *pfote* ook voor M. geldt. Onze Ouden zeiden volstandig *voeten* van dieren, en 't A — S. heeft *foot* (*foet*), en daarvan het Engelsch *foot* voor *voet*, het Ijslandsch *footur*, en 't Perzisch *pa* (*pa*).

POOT, voor *plant* die men insteekt. V. als *plant* of *twijge*, maar M. als wortel van het werkwoord *poten*, inzetten, figere. § 28.

POP, voor *bob* of *bobbe*, windblaas. Waarvan *de poppen in 't hoofd krijgen*, en ook een *pop* voor een *dobbetjen* van een *doekjen* gemaakt, het zij om iets te strijken, of om een stuifpoeier te strooien. Zoo ook de *zwavelpoppen*, waarmee belegerden oudtijds de krijgstuigen der belegeraars in brand staken. V. als *bob*.

POP (beeld), V. § 100. 't Is een oud Syriesch of Feniciesch woord, een *godenbeeld* beteekende, en van daar in alle talen overgebracht; waarvan ook het Latijnsche *puppis*, om dat oudtijds de spiegel eens vaartuigs het *godenbeeld* of *tutamen* hield. Zoo als 't Latijnsche *pupus* en *pupillus* daar ook van zijn, en ook *pupilla* voor 't oogzwart, als vertaling van 't Grieksche *αβρη*. — Ook als *wijffen van een vogel*, V.

POPEL, als *boomnaam*, M. door toepassing zoo wel als door vorming. § 57, 28.

POPELIER of **POPULIER**, M. 't zij als uit het Latijnsche *populus* genomen, waarvan de uitgang by ons door een mannelijk woord verplaatst wordt, 't zij liever van het werkwoord *popelen*, van *popen*, *boben*, of *bobben*, dat is, *beven* of *schudden*, gelijk deze boom in het Fransch ook *tremble* heet. § 100, 28. Dat men zijn bladeren, om dat zy nooit stil zijn, *vrouwenton-*gen noemt, vindt Huydecoper zeer aartig. Ik niet, ten zij in een boertig en gispend stukjen.

PORCELEIN, of beter, als men plach te zeggen, en, tot aan de algemeene verspreiding der satzoenlijke domheid in den uitgang der achttiende eeuw, by 't gemeen bewaard was gebleven, *pastelein*, voor *aardewerk*, O. als *stof*. § 48. Want *pastelein* is *pastellano*, van *pastello* (van 't Italiaansche *past*, deeg,) dat is, sijn gestampte aarde met water tot een deeg gemaakt. Het woord is verwant met het oud Latijnsche *pastillum*, een *offerbrood*, by Sex. Pompejus, en zelfs met *panis*, brood, van *pangere*, in den zin van *kned*. — Doch het Spaansch zegt *porcelana*, en deze naam, by de Franschen ook overgenomen, heeft den vroegeren Italiaanschen verdrongen.

PORCELEIN, V. als *plant*, van den Latijnschen en Italiaanschen kruidnaam *porcellana*. § 57, 100.

PO-

POREI of **PORREI**, anders *prei*, 't oud Fransche *porrée* (nu *porreau*), (van 't Latijnsche *porrum*), V. als *plant*. § 57, 100.

PORIË, zweetgaatjen in den huid; van het Grieksche *πόρος*, doorgang. V. door den uitgang, waarin het een vorming aanneemt, van de overige talen afwijkende. In 't meervoudige zegt men ook wel *poren*, en dan M. als de Latijnen *pori*. § 100.

PORTAAL, O. als zijnde een adjectief, van *porta* gemaakt. § 41.

PORTRET ('t Fransche *portrait*), O. als *afbeeldsel*. § 57. *Pourtraire* was oudtijds *verbeelden*, zich iets voor den geest *ophalen*; en zoo gebruikt Chaucer *to purtray* ook in het Engelsch. Naderhand heeft men 't als *porte-trait* beschouwd, en *portrait* gezegd.

POS (ook wel **POST**) voor *visch*, M. § 57. De naam schijnt oudtijds *pors* geweest, en van 't Latijnsche *porculus* of *porcellus* te zijn, en dus van die zijde ook M. § 100.

POST, 't zij voor *postbode* of voor *postery*, zoo men by ons zegt. Van het Italiaansche *posta*, dat van het Grieksche *ἀποστέλλειν* is. Zie Scipio Gent. *Orig. ad ff.* V. § 100.

POST voor *ampt*, desgelijks.

POST, voor *deurstijl*, van 't Latijnsche *postis*, in dezen zijn M. § 100.

POT, M. van den oudsten tijd af, en zoo ook in

de naburige talen. Zeker als wortel van 't werkwoord *potten*, in 't Engelsch *to put*, instoppen, insteken, indoen. § 28.

POTAADJE (by sommigen, en wel zoo goed; *pottaadje* of *potagie* geschreven), V. § 100.

POTS, V. § 73.

PRAAL, M. als de vorming uitwijst. § 28. Verbale van *pra-en* of *bra-en*, waarvan ook *pracht*, *brageeren*, *brallen*, of *pralen*, *pronken*, *prijken*. Van 't zelfde Thema met *praën*, drukken, doch in eene gants andere *nuance*.

PRAAM (drang, druk), M. als wortel van *pramen*, § 28, doch in zich-zelf V. gelijk niet alleen de vorming, als *pra-ing*, bewijst, § 85, maar ook het daarvan af te leiden *framea* by Tacitus (*de mor. Germ.*) Het Latijnsche *premere* is daar ook meê verwant. — Het woord *braam* is een bloot verschil in de uitspraak.

PRAAM, een lastschuit, van het zelfde grondwoord; V. om dat er *schuit* by verstaan wordt.

§ 57.

PRAAT, M. als wortel van *praten*. § 28.

PRAAUW, vaarttuig, het Maleitsche *paraauw*, schuit, en als dit, V. § 57.

PRACHT, V. als praeteritum van *pra-en*, of *bra-en*. § 96.

PRAM, voor *uier* of vrouwlijke *borst*; van 't drukken of persen by 't melken; *pramen*, *a pre-*
me-

mendo. V. als zijnde 't woord eigenlijk *pra-ing*.

§ 85. Zie *praam*.

PRANG, V. als *pra-ing*, participium van *pra-en*, § 34. Maar M. als wortel van het daarvan gemaakte *prangen*, § 28.

PREEK, M. als wortel van *preken*; schoon het oudtijds als *preke*, voor *preking* gebruikt, V. was. Ook het Fransche *preche* toont het M. § 28, 67.

PREI, zie *porei*.

PRENT, V, als gemaakt van het Fransche *empreinte*. Ware 't Hollandsch, het zou als wortel van *prenten* (, dat is, *drukken*), M. zijn, § 28.

PRESENT, aangenomen Fransch woord, O. door toepassing van *geschenk*, als zei men *presentgeschenk*, dat is, *aangeboden geschenk*, § 57. Zie op AFFUIT.

PRET (vreugde), V. § 33. Oorspronkelijk adjectief, en beteekenende *glad*, effen, en dus *ongerimpeld*, gelijk *glad* ook in 't Engelsch voor *vrolijk* gebruikt wordt. 't Italiaansch heeft *pretto* voor *zuiver*; 't Engelsch *pretty* voor *fraai*; en eigenlijk is 't woord A-Saxisch, *præt* (*præt*).

PRIEEL, O. § 100. 't Is eigenlijk *bidvertrekjen*, van 't Fransche *prier*, 't Engelsche *to pray*, bidden.

PRIEM, M. als wortel van *priemen*. Doch in

zich-zelfs V. als *pri-ing*, van 't zelfde *pri-en*, waarvan *prikken*, *prikkelen*. § 28, 85.

PRIJ of PRIJE (voor *porei*), als plantnaam V. § 57. — Van *pri-en*, waaruit *prikken*, en *prikkelen*, om den scherpen smaak en reuk.

PRIJ (voor *kreng*), V. Inderdaad het zelfde woord als *prij*, voor plantnaam; in toepassing op de scherpe reuk van 't vergaande lichaam. Het is aan te merken als *prij-e* voor *prij-ing*. § 67.

PRIJS, M. als wortel van *prijzen*, en dus of *waarde* of *lof* beteeknende, § 28.

PRIJS, V. als gevormd van *prij-en*, of *pri-en*, aangrijpen, en dus in den zin van *zeeroof* of *buit*, waarvoor onze Ouden *prijnse* zeiden, § 74. En zou het dan dus ook niet behooren te zijn voor *prijs van overwinning*? — Doch inderdaad is een zegeprijs zoo na aan lof verknocht, dat men dit tweederlei *prijs* wel heeft mogen verwarren.

PRIK, M. als wortel van *prikken*, en dus voor de daad van *prikken*. § 28.

PRIK (voor *prikwage*), V. als *wage*. § 57, 39.

PRIK, in de uitdrukking: *iets* OP EEN PRIK *weten*, is Deensch, en beteekent *stip*, *tittel*; het is, de zaak *tot den minsten tittel toe* weten. *Til prikke* zegt men daar; dat is, *tot een stip toe*. Ook, *til punkt og prikke*, waarvoor wy zeggen, *op een hair*. Dat dit *prik* juist het *punctum*

- ctum* der Latijnen uitdrukt, ziet ieder. M. § 28.
- PRIKKEL**, M. § 28. En zoo ook voor het oude boeren wapen, gewoonlijk *perkel* of *perkelle* (met een Franschen uitgang en verbastering), die men sedert *morgensterren* genoemd heeft. Waarvan zie Huydec. op Melis Stoke III. Deel, bladz. 82.
- PRINS**, M. § 55.
- PRINT**, V. Zie *prent*.
- PRISOEN**, verouderd, en uit het Italiaansche *prigione* (waaruit ook het Fransche *prison* is), en daardoor O. als deze uitgang dikwijls medebrengt, schoon hier zeer te onrecht.
- PRIVILEGIE**, O. als 't Lat. *privilegium*. § 100.
- PROCES**, O. als *rechtsgeding*, door toepassing, § 57, en in dit geslacht eens gevestigd zijnde, ook in den later aangenomen zin van Scheikunstige bewerking.
- PROEF**, voor *bewijs*, V. als zijnde eigenlijk *proeve* voor *proeving*, en één met het Italiaansche *prova*, van 't Latijnsche *probare*. § 67. Doch *proef* voor *proefneming*, als wortel van *proeven*, M. § 28.
- PROFECY** of **PROFECIE**, V. als deze uitgang medebrengt. § 69.
- PROFIEL** (als Bouwkunstenaars of Teekenaars kunstwoord), O. als 't Latijnsche *flum*. § 41, 100, 39. In 't Grieksch-Latijn is het *ecphora*, uitstek, als vertoonende de uitstekken

naar voren, ten opzichte van den loodlijn, *le fil* in het Fransch, *filum* in 't Latijn; en wijders de zijkant van iets. — Hiertoe behoort ook het *profijlen* of *profileeren*, nu *profijlien* der vrouwen, dat is, den afgesneden kant van het linnen (voor 't afrafelen) *benaaïen*. *Geprofileert mit zijden* is in onze oude Romans, *met zijde omboord*.

PROFIJT, van 't Italiaansche *profitto*. Fransch *profijt*. O. als 't Nederduitsche *voordeel*. § 57.

PROL (foort van brij), eigenlijk *broowel* of *brouel*, zou M. zijn, § 28, ware 't niet dat er *pap* onder verstaan wordt, waarvan het derhalve het geslacht volgt, hoe men dit nemen wil; als zei men *prol-pap*. § 57.

PRONK, M. als wortel van *pronken*. § 28.

PROOI, M. voor *prooien*, van *prehendere*, saamgetrokken tot *prendere*, 't Fransche *prendre*. En verder tot *pree-en* en *preien*, waaruit *prei*, nu *prooi*.

PROP (stop), M. als wortelwoord van *proppen*, volstoppen. § 28. Maar in zich-zelfs eerder V. § 36. In 't Hoogduitsch *pfropfe*. Het woord is eigenlijk *proch*, vart *pragen*, drukken, persen, waarvan *prangen* is.

PROUWEL, dat is, *brokkel* (anders *oblie*), van de brokkeligheid dus genoemd. M. door den uitgang. § 28.

PROZE, 't Latijnsche *prosa*, scilicet *oratio*, en dus

§ dus V. § 100.

PRUIK. Men schrijft dit woord veelal *perruik*, als overgenomen van het Fransch, waar 't *per-ruque*, en als valsche hairpronk, gehouden wordt van inheemsche uitvinding te zijn. Anderen leiden het van *prijken* af; nog anderen schrijven *paruik*, als ware 't van *parer*, versieren of pronken. Men zou het nog boven dien van 't verloren primitive werkwoord, waarvan *pronk* en *pronken* is, mogen doen afstammen; en als wortelsylbe, het zij van het werkwoord *prijken*, het zij van het onderstelde *proken*, zou men er dan ook het mannelijk geslacht aan kunnen toeschrijven. Doch, behalven dat het vrouwelijke van ouds en bestendig daaraan verknocht is geweest, het zij als valsche *hairkap*, het zij als natuurlijk *hair*, waarvoor het van zijn oudsten tijd af gebruikelijk was, gelijk zelfs Hooft daar het woord *coma* door vertaalt, als er van de natuurlijke kruin der Germanen gesproken wordt; zoo als ook het Fransch, waarin *perrruque* ook het natuurlijke *hoofdhair* te beteekenen plach, ons in dit geslacht medestemt, zoo is er nog eene andere reden voor. Het woord, naamlijk, is ontwijfelbaar Grieksch, en met meer Grieksche woorden en zaken uit het latere Grieksche Keizerrijk, waar het als een oud Perzisch of Armenisch hulsel bekend was geworden, in Frankrijk

overgebracht, en zulks al zeer vroeg. Men noemde het daar *πλακάς*, en ook *πλακή*, en beide woorden zijn vrouwlijk. De overgang van de *l* in *r* is in zoodanige woorden zeer gemeen. Zoo is ons *masroos*, 't Fransche *matelót*; ons *matras*, hun *matelas*, en zy-zelfen zeiden daar ook *materat* voor, als reeds by den Luitenant Kolonel F. Burinan, is opgemerkt. — Wy stellen derhalve buiten alle bedenking 't woord *pruik* of *proke* met de open *ö*, het geen, hoe men 't ook schrijven moog, het Grieksche *ploke* allernaast kooft, V. te zijn. § 100.

PRUIM. Als er *vrucht* onder verstaan wordt, zekerlijk V. en als men den *pruimboom* meent, ontwijfelbaar M. door de toepassing. § 57. Maar het woord op zich-zelf is onzeker of het als oorspronkelijk in *m* uitgaande, dan als uit *ing* verbasterd zou kunnen doorgaan? Ik denk het laatste, om 't Fransche of Italiaansche en Latijnsche woord *prune* of *pruna*, en *prunum*, die wederom over het geslacht zouden kunnen doen dobberen, indien men niet al zulke woorden, als van adjectivalen aart, het daar onder verstaane hoofdwoord deed volgen; gelijk dit de geest onzer taal medebrengt. Vergelijk § 39.

PRUIS of **PRUIST**, even als *schuim* O. 't Is van *pruischen* ('t zelfde als *bruischen*) en *pruisten* (nu *proesten*). § 57. Ook is 't eigenlijk *gepruisch*, *gepruist*. § 41. Men zou echter

ter 't eerste als M. en 't laatste zoo M. als V. kunnen aannemen. § 28, 75.

PRUL, beuzeling. Zekerlijk M. in spijt van tienduizend Pieterfons. *Prul* is *brokkel*, of *breukel*, *brokel*, in samentrekking. § 28. Maar als scheldwoord meest op een vrouw toegepast wordende, komt het noodwendig veelal V. voor. § 55.

PSALM, als 't Latijnsche woord, waarvan het eene afkorting is, M. § 100.

PUI is het Fransche woord *appui*. 't *Appui* is de dwarsbalk waar, naar de oude wijze van bouwen, by ons de gevel op steunde. Naamlijk, de oudste huizen bestonden van voren geheel uit rechtstandige balken, tusfchen welke, en de daarop gelegde dwarsbalk de deur en de vensters insloten. En boven die balk begon de gevel, die in kleine huizen, de ruimte van 't dakspant bevattede; in grootere, een of meer verdiepingen met haar vensters. Men zie Stevijs Bouwkunst. By een later misbruik noemde men in de Amsterdamsche huishouding de vensterglazen tot die puibalk reikende, met den naam van de *pui*, en *de pui doen* was de glazen van buiten schoon maken. Onze Ouden gebruikten 't ook voor *spreekgestoelte*. Dus: *ter puien gaen om te predikene*. Zoo zegt men nog *ter puie van den raadhuize afkondigen*. Het woord is nooit anders dan V. ge-

gebruikt. Zie *balk*. En het verandert ook niet van geslacht als men het voor de hooger verdieping van een openbaar gebouw neemt. Voor *puie* vindt men ook wel eens *peyen* door misbruik. — Ondanks het Fransch derhalve is dit woord, gelijk *balk* (dat er onder verstaan wordt,) oudtijds ook was, ontwijfelbaar V. § 57.

PUIK, V. § 36, en volgens het oud en volftandig Gebruik. Het woord is *poke*, met de open *a* die in *eu* en *ui* overgaat, van *piken*, *pieken*, *pikken*, als *uitpikken*, *uitkippen*; en dus is het *keur*, voor het geen uitgezocht is.

PUIN, V. door den uitgang, en O. als collectivum, waarom het in dit geslacht een grooter denkbeeld geeft. *Op 't puin van Leyden treuren*, heeft iets verhevens, en niemand zou gezegd hebben *op de puin*. Maar de werklieden haalden *de puin* weg, is een eenvoudige uitdrukking. — Als men den weg *bepuint*, is het *puin* blijkbaar O. als *stof* (materiaal), en het V. kan daar niet te pas komen. § 99, 49, 48.

PUIT, kikvorsch, V. als *vorsch* ook noodwendig is, zoo men er geen *visch* van maken wil. § 57. — Men zie Cats die dit woord zeer veel gebruikt. Veellicht is het een verwarring met *pad*, gelijk deze dieren wel met de vorschten verward zijn. Zie *padde*.

PUL, als saamgetrokken van 't Latijnsche *am-*
put

pulla, V. gelijk dit. § 100. Doch als *ampulla-lediger*, die steeds *pult*, van het verbum *pullen*, baarblijkelijk M. ook door toepassing. § 28, 55. Anders was *pul* by onze Ouden *peul*, *buile*, *peuluwe*.

PULVER, om dat er *buskruid* onder verstaan wordt, O. als dit. Desgelijks in gevalle met de zaak als een stoffelijkheid (een materiaal) aanmerkt. Anders M. gelijk het ook zelfs in het Latijn is. § 57, 48, 100.

PUNT, V. voor *scherpte* of *spitse*, als 't Fransche *pointe*. O. wanneer het het Latijnsche *punctum* of Fransche *point* uitdrukt. § 100. Vondels *punt van spijkers* en *punt des degens*, met al dergelijke by Hoogstraten, moet *de* voor zich hebben, geen *het*; en schoon Vondel *dit punt* niet inzag, *het punt* van eer eischt *de punt* van den degen. De dwaling spruit uit de verbeelding dat het een en andere *punt* het zelfde zou zijn. Doch de *punt* is zuiver Duitsch en uit *pyend* gevormd, waarvan *piek*, enz. De *punt* is een participium, en als zoodanig V. en wordt dit niet uit het O. door aanneming van de *e*, als Huydecoper meende, *Proeve* II. Deel, blad 63. Zie § 34. HET *punt* is 't Latijnsche woord.

PURMER. Op gelijke wijze als *meer* voor *waterplas*, op zich-zelf in de Noordhollandsche dialect V. gebruikt wordt, is het ook met dit koppelwoord dat zich naar zijn laatste

ste gedeelte regelen moet. Men zie *meer*. Doch men kan niet weigeren in 't gebruiken van een plaatselijk woord de taal van de plaats waarin het t'huis behoort, zoo in geslacht als in spelling te volgen. Dus dan ook *Wormer* en *Schermer*. Zie echter *meer*.

PURPER, als *stof*, en dus substantivum (gelijk het eigenlijk is), en ook als *kleur*, zekerlijk O. Het eerste als *goud*, *steen*, enz. het laatste, als wilde men het als adjectief aanmerken, gelijk *blauw*, *rood*, enz. § 48, 41.

PUT, als naamwoord uit het werkwoord *putten* ontleend, M. § 28. doch als oorsprong van 't werkwoord-zelf, en afgeleid van *pien*, steken, spitten, graven (waarvan ook 't Fransche *pionnier* is), V. § 34, 37. Het woord is dus eigenlijk *pit*, als by geheel de Oudheid, en gelijk, nevens het A-Saxisch, het tegenwoordig Engelsch nog zegt. Een drooge *put* zou ik V. nemen; een waar men water uit schept, M. Doch niet eenen ieder is deze regel te zetten; en ook voor den droogen *put* vind ik 't M. by Maerlant.

PUTSE (puttemmer), noodwendig V. door den vervrouwelijken den uitgang, die den *waterschep* of *schepper* tot *schepster* maakt. § 74. — Het Hoogduitsch zegt ook *pfütze* in 't V. maar voor *poel*.

PYRAMIDE, zie *piramide*.

Q.

Q.

De Q wordt sedert overlang in onze schrijfwijze geheel uitgebannen. Of het niet beter ware met de Ouden het zachtere en inniger *quelen*, dan het harde en stoutklinkender *kwelen* van tegenwoordig te gebruiken, is een vraagstuk, dat lang bleef dobberen. In de worsteling over dit punt als in zoo vele andere, moest de latere verharding het natuurlijkerwijze op de oorspronkelijke zachtheid overhalen, en weinigen zijn meer vatbaar voor 't onderscheid. Men beschouwt deze Letter derhalve niet meer als tot ons Alfabeth behorende, en wy stelden daarom de woorden met *qu* beginnende onder de K op *kw*.

R.

RAA, zou men voor 't zelfde als *roel* in hoog-Noordschen uitspraak mogen houden, dat is, *lange stok*, en dus even als dat *roe* of *roede*, in 't V. stellen. Wat het geslacht aangaat, te recht, doch het woord is *ra-e*, *strekking*, waarvan ook *raam* is; en uit deze beteekenis vloeit dan ook die van *roel* of *stok*.

§ 67. Zie ook *rak*.

RAAD, M. als wortel van *raden*, voor *conf-*

filium of *senatus*, § 28. Ook als *remedium*, van *gercide*, *gerade*, dat de eerste beteekenis des woords is.

RAADSEL, O. door den uitgang. § 86.

RAAF, nog in Hoofds en Vondels tijd V. Thands houdt men het woord regelmatig M. als *vogel*.

§ 57.

RAAK, zou als een naamwoord beschouwd, en dus als wortel van *raken*, M. zijn. § 28. Maar *luk raak* is een uitroep voor 't *gelukke of 't rake!* even als *botertijen boven! kruist hem!* en honderd dergelijke; en is dus voor geen geslacht vatbaar, ten zij stoffelijk gebruikt, en als dan gelijk alle woorden en uitdrukkingen, O. § 48.

RAAM, O. als zijnde *geraam* of *gera-ing*, van *ramen* of *ra-en*, dat is, *strekken*, en zoo ook *spannen*. En dus is een *raam* een vierkante omspanning of omvatting, en in 't algemeen een rechthoekig vierkant of parallelogram. Oudtijds gebruikte men dus een volkomen *raam* tot hoekmeting, en van daar *ramen* voor 't onduitsche *quadreeren*. Zoo was de oude Timmermans Gildeproef een kruiskazijn, waarin de vier vensterberderen of blinden, zoo links en rechts, als boven en onder verwisseld, altijd pasfen moesten. En van daar drukt *beramen* ook het Latijnsche *deliberare* uit, als eigenlijk *afpasfen*. De ruimer beteekenis van *toeleggen*

en

en *meenen* is hieruit voortgevloeid. Dat men elders *de raam* in het V. zegt, luidt ons vreemd, maar is zeer te wettigen als participium *ra-ing*. § 34. Doch zie § 51.

RAAT, RATE. 't Fransch heeft *raie*, en daarvan *rayon*. Het is van *raë*, dat is, *voege*, *forme*; waaruit *raden*; en een zaak *beraden*, dat is, *beschikken*. Dit *raë* maakt *geraad*, en by samentrekking *graat* of *graat* (vischgraat). *Rae* is eigenlijk praeteritum van *rëen*, gelijk *gave*, van *geve*; *rate* beteekent dus ook *alle weeffel*, en by uitbreiding van beteekenis alle voorgeschreven of aangenomen arbeid, taak (pensum), in *voege* dat *naar rate* goed Neêrduitsch is, waarvoor men thands veelal in half en gebrekkig Latijn *naar rato* zegt; dat beter *pro rata* zou zijn. Het V. geslacht schijnt uit het Fransche *raie* aangenomen. Het M: *in honigraat*, is niet dan uit de misleiding van de *n* paragogicum voor de *h* ontstaan. 't Zou O. moeten zijn, als *geraat* (§ 51); doch alhoewel men collectivè of stoffelijk *het honigraat* zegt, elk waschen pijpen een *raat* noemende, zou men het Hollandsch gehoor kwetsen met het anders dan V. te gebruiken. Zie § 95.

RABAT. Fransch woord, *afslag*, of *afstoot*, van *rabattre*, als vele zulke woorden, doch ook M. § 100. Ook als *rollaag*.

RABAUW, appel, en als zoodanig M. daar er
II. Deel. F dit

dit woord onder verstaan wordt. — 't Algemeener vrucht zou het V. doen nemen. § 57.

RABAUW (scheldwoord). Zie *rabout*.

RABBELEKANIS; het gebeente van een toebe-reiden eend- of anderen vogel, zonder potert en vlerken, als er 't vleesch ten ruwste afgesneden is. Het woord, zeer algemeen in mijn jongen tijd, en toen reeds niet meer verstaan, is van de Monniken afkomstig, die dit afgegeten gebeente aan den hond gaven, en 't daarom in hun Kloosterlatijn de *rapula* of *rabula canis*, dat is, de roof of prooi van den hond, noemde. Men zie van dit *rapula* by Du Cange. V. § 100.

RABOUT. Als toepassing van den naam des Frieschen ongeloovigen Konings, noodwendig M. gelijk alle eigen namen van mannen. § 55. Als *rade-* of *raderbout* voor ijzeren vlegel of *koervoet* by het radebraken, en dus als scheldwoord, dat *beuls werktuig* beteekent, van het geslacht van *bout*; en ook door de toepassing M. § 59, 53. Jan Vos schijft te recht *raderbout*. Dit zelfde mag men ook zeggen van

RABOUW, of **RABAUW**, zoo het als verbasering van het Fransche *ribould* gebruikt mocht worden. O. § 100.

RAD, O. zonder dat wy hier behoeven te bepalen uit welken hoofde voornamelijk. Het meervoudig is *raderen*, en toont het geslacht der-
hal-

halve. De grond ligt in § 41. Zie de Byvoegfels.
RADIJS, uit het Latijn, waar het *radix* is, en dus V. even als *matrijs*, van *matrix*, *patrijs* van *perdix*, enz. wel te verstaan, dit laatste buiten de jachttaal. § 100.

RAFEL, M. door de vorming van *raven*, *royen*, *ruiven* en *ruiën*, dat is, *rouwen*, rouw of ruw zijn of maken. § 28.

RAFTER (by onze Vaderen voor *balk* in gebruik), M. door den uitgang. § 28. 't Is ook Engelsch, uit het A — S. *ræfter*; doch de oorsprong is in 't oude *ragen*, reiken, uittrekken, zoo als men ook *rächter* zei. Het Hoogduitsch zegt ook *raffen* voor een *balk*. Dit woord is niet te verwarren met *reefter*.

RAG, van 't oude *ragen*, nog in 't Hoogduitsch overig, dat is, strekken, reiken; dus zou het als enkele *draad* M. zijn. § 28. Maar men zegt *rag*, 't zij als *stoffe*, 't zij voor *gerag*, *geweef* of *weeffel*, en dus is het O. en zoo ook als zijnde 't adjectivum *ra-ig*, strekkelig. § 51; 41.

RAK, strekking, streek. Dus een *rak* in den *wind*, anders een *streek*; een *rak* lands, *waters*, enz. waarvat ook 't oude *dagerake*, dagstreek in 't Oosten; als praeteritum van *rekken*, V. § 36. — Als wortelsylbe van het derivative werkwoord *rakken*, M. § 28. — Het O. is wanspraak, zoo het niet als 't verkorte *gerak* wordt

gebruikt. Het *Damrak* te Amsterdam is de *damstreek*, dat is, de *streek der Amstel* van den *dam* af, en dit wordt O. gebruikt door er *water* onder te verstaan, zoo als ook die geheele streek eenvoudig het *Water* genoemd wordt; doch dit heeft op de Schrijvers invloed gehad. — *Rakken* in den zin van *een vuilen boel schoonmaken*, is eigenlijk iets verwards of verbroddelds ontrafelen.

RAKEL of **RAKELSTOK**, ook *rekel* of *rokel*: oudtijds ijzeren *staaf*, gelijk nu de *haardpook*, waar men het vuur meê *oprekelde*. Thands zegt men *op- en inrekenen*. Het Fransch zegt *racler*. M. § 28.

RAKET, kaatstuig, O. als de woorden van dezen uitgang gemeenlijk. § 100.

RAKKER, dat is, *pijniger*, beul, van *rakken*, uit-rekken. § 28.

RAM, mannetjen van het Schaap, en even als *bok*, algemeen voor het *mannetjen van klein vee* gebruikt, M. § 28. — Dus ook voor 't *krijgstuig*, anders ook wel

RAMMEI, floottuig ter muurbreking, van *rammeien*, M. van *rammen*, stoten, en, om dat deze balk aan 't eind met zware metalen ringen omwonden was, uit eenige overeenkomst met de kringelende ramshoornen, by de Grieken *ραμίδες* genoemd (gelijk dit by hen ook de naam der Jonische *Voluten* was), welken naam de Romeinen

nen voor dat krijgstuig in hunne taal vertolkt overnamen. § 28.

RAMMELAAR en **RAMMER**, van *ram*, en niet meer of minder dan dit beteekenende. Men noemt inzonderheid het mannelijk konijn met den eersten naam. De eerste oorsprong van dit *rammen*-zelf, waartoe deze woorden hier t'huis gebracht worden, is in 't Thema *ra*, waarvan zie *raa*, dat ook met *roede* gemeenschap heeft. M. § 28. Zie *hond*. — Dat **RAMMELAAR** voor *die rammelt*, 't zij dan *mensch* of *tuig*, M. is, behoeft nauwlijks ge-roerd, § 28.

RAMP, V. als oorspronkelijk adjectief, *rammig*, of *ramming*, dat is, *slag*, *stoot*, of *bruizing* (*contusio*), waarvan het even als *druk*, *tegenspoed*, en dergelijke, in overdrachtigen zin is overgegaan. § 33, 34. Voor het gebruiken van dit woord in het M. is geenerlei grond; want men heeft geen werkwoord *rampen*, als *kampen*, *schampen*, waarvan men *kamp* en *schamp*, als de wortelsylbe kan achten. Dat men *ramponeeren* zegt, zou een uitvlucht opleveren, maar behoort tot het Fransche stamwoord *rompre*, van 't Latijnsche *rumpere*, het geen met ons *rammen* verward is, het oudste en oorspronkelijkste van geheel die maagschap.

RANG (oud woord), voor *rekel* of *hond*, M. § 57. Zie *rekel*.

RANG, M. door 't Gebruik, om dat wy het uit het bedorven Fransch nemen. § 100. 't Italiaansch heeft ook *rango*. 't Zou als oorspronkelijk Hollandsch, en eigenlijk *reng*, dat is, *re-ing*, zijnde, V. moeten zijn, gelijk

RANK (tak of twijg), dat inderdaad *ra-ing* is, van *ragen*, oudtijds by ons gelijk nog in 't Hoogduitsch *uitsteken*. Het is dus V, en zoo ook in de Italiaansche en Fransche afkomelingen, *branca* en *branche*. § 34. Echter wordt het ook wel by uitbreiding voor *zwier*, *bocht*, of *krul* gebruikt, zeker om den natuurlijken zwaai der ranken. Ook

RANK (dartel of listig bedrijf of overleg), V. § 34: — Zie Cats op duizend plaatsen, en Kiliaan op dit woord. De eigenlijke grondbetekenis des woords stemt overeen met het onduitsche *attentat* of *atteinte*. Het is inderdaad een participium van het evengemelde verouderde *ragen*. Zie *vraag* en *vracht*. Niet te min kon men 't in den zin van *krul* of *bochtige zwaai* nemen; want men zegt ook *krullen* (dat is, *ranken*) in 't hoofd hebben.

RANSEL of **RANTSSEL**, ook **RONSEL** (waarvan *ronfelen*, 't zelfde als *plonderen*, namelijk, den *ronfel* of *plonder* nemen.) Van *rond*. Eigenlijk *oprolfel* (zie *plonder*), en dus *pakkaadje* of *kledervoorraad*, die men met zich draagt. M. als wortel van *ronfelen* of *rondfelen*.

len. § 28. Ook *randfelen* voor *geesfelen*, is 't zelfde woord, en eigenlijk het *ontkleeden*, *ontbloten*, 't geen de geesfeling voorgaat.

RANSOEN, niet uit het Fransche *rançon*, dat van 't onze verbasterd is, schoon dit daardoor het O. aangenomen mag hebben, aan den vreemden uitgang *oen* dikwijls verknocht; maar *renzoen*, dat is, *ontslagprijs*, eigenlijk *de prijs* waarvoor men iefhand *ontrennen*, of *loopen* laat. Waarschijnlijk O. door er *geld* onder te verstaan, § 57, schoon het M. in zich-zelfs (en ook als *prijs*) beter ware, § 39. *Ransoen* geven of nemen werd by onze Ouden *reimeren* genoemd, het geen zy ook voor *brandschatten* gebruikten, en by Huydecoper op Melis Stoke, I. Deel, bladz. 126, niet al te wel verklaard wordt, doch eigenlijk het Latijnsche *redimere* is.

RAPIER of **RAPPIER** (zwaard), van 't oud Fransche *rapier*, O. om den Latijnschen uitgang *arium*. § 100. De oorsprong des woords is in *reep*, in 't Fransch *lame*.

RASP, M. als wortelfylbe van *raspen*. § 28. Als grondwoord zou *rasp* een adjectivum van *razen*, 't Fransche *raser* (affcheren) zijn, en dus V. gelijk men het by onze Ouden gebruikt vindt. § 33. Vergelijk 't aangemerkte by *reep*.

RAT, of **ROT**. 't Schijnt oorspronkelijk uit het Latijnsche *rodere*, en is M. als *rat* en *ratto* in 't

Fransch en Italiaansch. § 100. De *muis* daartegen is by ons V.

RATEL, M. § 28. klanknabootsend.

RATIJN, weeffel, van zijn ruwheid dus genoemd, O. als *stof*. § 48.

RAVE, als *gracht*, V. als *raving*, van *raven*, nu *graven*.

RAVELIJN, van het vorige, O. om den verkleinenden uitgang in *lijn*. § 45.

REAAL, M. als *penningnaam*. Zie *penning*. § 57.

RECHT, O. als adjectief, § 41.

RECHTBANK, V. als *bank*. § 39.

RECHTER, M. gelijk ook de uitgang meëbrengt, § 55, 28. In 't V, zou 't *rechteres* zijn.

REDE en

REDEN, welke men anders behoorde te onderscheiden dan thands geschiedt, al ware 't dan ook alleen om de beteekenis van *redelijk*, dat niemand *redenlijk* schrijven zal; beide V. § 67, 99. Zie de Byvoegfels hier achter. Beide deze woorden beteekenen eigenlijk in zich-zelfs *voortgang* en *strekking*, of, wil men, *vloeiing*, 't zij dan van woorden of van gedachten, of van wat het zij, van het Thema *ré-en*, 't geen mede het *πέω* der Grieken is.

REE, V. als *wijffen van 't hert*. Doch O. als men er *dier* onder verstaat, *het reedier*. § 55.

REË of RÉEDE, kleine haven, V. § 67.

REEF,

REEF, strook zeils, V. gelijk *rib* en *rif*, waarmede 't één woord is. § 33, 36. 't Is oorspronkelijk *re-ig*, van 't vruchtbare thema *re-en*, of praeteritum van het verbum *rijven* of *rijgen*.

REEFTER, verbastering van 't Latijnsche *refectorium*, eetzaal in een klooster; gelijk *dormter*, van *dormitorium*, slaapzaal. Doch M. gebruikt om den uitgang. § 28.

REEK, foort van *hark*, M. als wortelsylbe van *reken*, (beter *regen*), *rijen*. § 28. Waarvan ook het vuur *in-* of *oprekenen*, dat is, *schroffelen*, schrabben.

REEKS (eigenlijk en oorspronkelijk *reegs*), van *rijgen*, als *rij-en*, waarvan men ook *rege* zei, en vervrouwelijkt van *reek*. V. § 36, 74. Even zoo voor *keten* of *boei*, en desgelijks voor *beugel*, als in *seutelreeks*.

REEP, M. van *repen*, *reper* in 't Latijn. § 28. Doch even juist kan men 't als V. verbale van *re-en*, strekken, afleiden, gelijk in 't algemeen de slotkonsonant *p* en *f* uit *g* of *ch* is. § 33, 34.

REET, V. van *rijten*, praeteritum. § 36.

REEUW, eigenlijk *doodzweet* en *doodschuim*, en ook 't *bloed der pestbuilen*, van *re-en*, vloeien. Waarvan *reeuwen*, *reeuwers*, en *reeuwsters*, voor welk laatste Huygens *schrobster* heeft. Men zie Kiliaan. Maar hoe hangt het adjectivum *reeuwisch* hier mee samen? — *Reeuwisch*

- is in echte beteekenis, *qui salacitate extabescit*.
- REGAAL was oudtijds een verbasterde benaming van *rottenkruid*; doch beteekent eigenlijk 't *operment*. 't Echte woord is *realgal*, (een Spaansch woord), dat is, *Koningsgeel*, O. als *stof* of *metaal*. § 48.
- REGEL, M. door de vorming en uitgang, als van *re-en*. § 28. Doch ook V. in gebruik, als overgenomen van het Latijnsche *regula*. § 100.
- REGEMENT, oud woord, voor *regeering*, uit het Latijn der middeneeuwen, *regementum*. Zie het oude *Wilhelmus van Nassouwen*. O. § 100. En zoo ook het tegenwoordige *Regiment*, en alles van dien uitgang.
- REGEN, M. als wortelsylbe van *regenen*, M. § 28. in zich-zelfs V. als de uitgang in *n* aanwijst. § 99. Het is *re-ing*, het zij dan in den zin van *straling* of eenvoudige *vloeiing*.
- REGISTER. Van 't Latijnsche *regeſtum*, en Fransche *registre*, O. als 't eerste, en oudtijds ook V. als 't *registra* der monnikentaal. § 100.
- REI, choor, ommegang. M. van *reien*, dansen, scharen. § 28. 't Onderscheid tusſchen *rei* en *rij* is bekend. Vondel voegt beide te samen in zijne *Altaargeheimenissen*, II. Boek;
De Godsdienstzon, te water opgeklommen,
Zag in de RIJ en REI der Priesterdommen
De Cezars treên. —
- REICER, M. door de vorming van *reigen*, uit-
 strek-

strekken, verwant met ons *reiken*; en als *vo-gel*. § 28, 57.

REIS, REIZE, V. als 't oude *reze*, waar het één woord meê is. § 74. — Die het bepaaldelijk voor *tocht*, als grondsylbe van *reizen* wilde kenmerken, zou het M. mogen gebruiken, § 28.

REK, M. voor *streek* of *lengte*, als *een goeden rek* (*wegs*) *gegaan of afgeleid hebbende*, een *rek* of *rak in den wind*, enz. van *rekken*. § 28. Maar O, voor een gestel van *latten* waar men iets opzet, als een *wapenrek*, een *bord- of schotelrek*, by onze Voorouders, enz. Zekerlijk als *gestel*, of als collectivum. § 51, 49.

REKEL, voor *hond*, M. door zijn vorming. § 28.

't Is *looper*, van *reken* ook *rekken*, als in *zijn pad rekken*, waarin *rekken* geen verlengen maar veel eer *verkorten* is. — Anders was oudtijds *reke* een *held*, strijder, en het zou kunnen zijn, dat uit ons *reke* voor *vechter*, en zoo voor *woestaart* genomen, dit *rekel* als adjectief gesproken ware. — Echter zei men voorheen *rekels* en *teven*, als zijnde 't woord volkomen synonymum van *reu*, dus, by voorbeeld, by Paffenrode: *Gy komt hier om die reden, waarom de rekels de teven naloopen*, p. 62. Ook zou het van *roe-el* of *reu-el* verbasterd kunnen zijn. — Hoe 't zij, het woord is M. en op geene *teef* toepasselijk.

REKENE, een waterstroomtjen, reeds by Melis Sto-

Stoke gedacht. V. als *rivier*, door toepassing.

§ 57.

REKENSCHAP, als de uitgang in *schap* meê-
brengt, V. § 92.

REL, M. § 28. als wortelsylbe van *rellen*. By voor-
beeld: *de rel ging*, (dat is, de *praat*, het ge-
rucht,) *maar men onderdrukte dien*.

REN, M. desgelijks. § 28.

RENTE, V. naar den regel. Het is *snociing*,
afsnijding, afplukking, van *renten* (in 't En-
gelsche *to rent*, in den zin van *schouren* overig,)
en dus vrucht van iets. § 95.

RENTENIER, of

RENTIER, M. § 24 en Aanteek. 9.

REST, wordt V. genomen als uitgang op *st*. Zie
§ 75. Maar, als wortelsylbe van *resten* ('t Fran-
sche *rester*, het geen 't Latijnsche *restare*, te
rug blijven, is) is het noodwendig M. Echter
dit strijdt tegen 't onbetwistbaar Gebruik. Van
waar dit? — Het is, dat het woord eigenlijk
't zelfde met *rust* is. Het *blijven* is *rusten*.
Zie *rust*.

REU, by onze Ouden *reude* en *rode*, voor *man-
nelijke hond*, door toepassing, M. schoon het
woord V. is, als zijnde *roede*, gelijk *teef* ei-
genlijk *tepel* is. *Teye noch roode* plach men te
zeggen. — § 57. Zie ook *hond*.

REUK, M. en derhalve van *reuken*, dat is, *rie-
ken* of *ruiken*, gelijk wy thands zeggen. § 28.

Als

Als praeteritum *roke*, van *rieken*, zou 't V. zijn.
 REUR, M. § 28. Van *reuren*, roeren, schudden.
 REUS, eigenlijk *rose*, van *ro-en*, *rijzen*, en ook
 hoog zijn, maar door de toepassing volstrekt M.
 In voege dat het Vrouwelijke *reuzin* is. § 55.
 REUT of ROET, voor *smeer*. O. als *stof*, en
 als *gero-et*. § 48, 41. Men zie, by voorbeeld,
 het geestige versjen van Cats, in den Spieghele,
 by de spreuk:

De een het bloet,

De ander 't goet.

Het woerd is van *ro-en*, druipen en dropen.
 Ook 't Hoogduitsche *rotz* is er verwant meê. Men
 zei ook voorheen *roetkeersfen* voor *smeerkaarsfen*.
 REUTEL, M. § 28. Van *reutelen*, geluidna-
 bootsend. — Doch dit naamwoord-zelf is niet
 meer gebruikelijk dan in de uitdrukking *de reu-
 tel in de keel*, en alleen van stervenden. — Zie
 voorts *reuzel*.

REUTER, M. Hoogduitsch woord voor een
zeef, van 't Hoogduitsche *reuten* voor zuive-
 ren, dat eigenlijk ons *uitroeien* is. § 28.

REUZEL, O. als *stof*, en als *reutsel*, van *reu-
 ten*, smeeren. § 48, 86. Maar M. als *ingewand*,
 wanneer het het *net* (omentum) beteekent, in
 welken zin men zegt *zijn reuzel scheuren*, als
 wortelsylbe van *rosfelen*, *reusfelen*, of *rotelen*,
reutelen, dat is, *snorken*, *rommelen*. § 28. Men
 schreef, naamlijk, het *rommelen* van den buik
 toe

toe aan het net, dat daarvan *reutſel* genoemd werd, even als de ſnuit van een dier in 't Hoogduiſch *ruſſel* voor *elefantſtromp* of *varkensſnuit*, van 't zelfde ſnorkend geluid.

RÉVEL (droom), M. van *revelen*, uit *revelatio*. — In de tweede beteekenis, *nachtrazen*.

RHIJN, M. als het Latijnsche *Rhenus* bewijst, dat eigenlijk 't Duiſche *rin* (vloed) is, van *rinnen*, vlocien. § 28, 100.

RIB, V. 't Is eigenlijk *ſtreek*, lange *ſtreep* of *reep*. Doch V. als, gelijk wy reeds dikwijls opmerkten, de uitgang in *b* medebrengt. Zie *reep*.

RICHEL, M. in den uitgang, § 28; doch inderdaad V. als adjectief van *rige* of *rijge*, 't zij *lat* daaronder verſtaan wordt of niet. § 57. Zie *lat*.

RICHTSNOER, als *ſnoer*, O. § 39.

RIDDERSCHAP, V. § 92. Als *waardigheid* neemt Hooft het O. doch zie § 93.

RIEK of **RIEKE**, vork, M. als wortel van 't werkwoord *rieken* of *reeken* (reiken) § 28. V. als men er *vork* by denkt. § 57.

RIEM, M. als deze uitgang over 't algemeen § 84. — Dus in de eerste plaats voor *reep* of *ſbrook leder*, enz. ook voor *bondel* of *pak papier* van 20 boeken; in welken zin men 't echter ook O. neemt, als in *papier van 7 gulden het riem*, waarvan zie op *honderd*. En in de

de tweede plaats, naar het Gebruik, ook voor *roeispaan*, in welk laatste geval ik echter 't V. (als zijnde saamgetrokken uit *roe-ing*) verkiezen zou; gelijk er ook natuurlijkerwijze *spaan* onder verstaan kan worden. § 34, 57.

RIET, O. 't Is *geriet*, van *ri-en*, ruischen, geen 't Engelsch *rush*, van dit *ruischen*. Vergelijk *lisch*. — Dat het verwant is met *ribben*, beven, dat is, *ri-elen*, ziet ieder.

RIF. Eigenlijk 't zelfde woord met *rib*, maar in collectieven zin, voor *geraamte*, en dan uit dien hoofde O. § 49. Voor *reef*, zie boven. Ook voor *balk* blijft het V. Zie *rib*.

RIFT, dat is, *gerifte*, O. § 49.

RIJ, V. 't zij voor een *reeks*, 't zij voor een *regel* (of *lineaal*, gelijk men thands spreekt). Te veel is over dit woord geschreven om hier op te halen. Maar men bedenke dat het eigenlijk *rië* dat is het zelfde met *rijge* (reeks) is. § 67.

RIJF (*rasp*), van *rijven*, dat oudtijds *schrappen*, ook *graven* beteekende, waarvan *riehe* gracht, en ook *vri-en*, omgraven, waarvan het adjectief *vrij* afkomstig is. M. § 28.

RIJFEL, desgelijks M. § 28, 57.

RIJGE, V. als *rië*, of als overoud adjectief *ri-ig*, of om dat men er *lat* onder verstaat. § 67, 33, 57.

RIJK, O. als zijnde eigenlijk een adjectief, absoluut gebruikt. § 41. Het is *rij-ig*, en beteekent een *omstreek*, *omtrek*, en dus *uitgestrektheid*.
Ook

Ook als adjectief gebezigd is 't *uitgestrekt*, en in tweeden zin, *machtig*. De *huombres riccos* van oudtijds in Spanje waren geene *rijke* mannen in den tegenwoordigen zin, maar *machtige*.

RIJKDOM, M. Zie § 92.

RIJM, M. voor den *rijp*, pruina, als de uitgang *m* gewoonlijk. § 84. — Voor *eindklank* van het vers zou het V. moeten zijn, als zijnde eigenlijk *rij-ing*, dat is *regeling*, of *rijging* (samenfnoering) van de verzen, zoo als ook nog in de Fransche taal, *rime*; maar men heeft het O. genomen, misfchien om dat men er *geluid* by dacht. Want de ware uitdrukking zou zijn *het rijmgeluid*, of geluid dat twee verzen aan één rijgt, tot een *rijg* of *reeks* maakt. § 57.

RIJP (*rupse*), is eigenlijk *repe*, of *reupe*, dat is, *reep*) van *repen*, 't Latijnsche *repere*, en dus ook M. doch dit *repen*, wordt door het voorzetsel *ge-*, tot *gerepen*, en faamgetrokken, tot *krepen*, *kreupen* en *kruipen* gemaakt (waarvan ook *krepel* en *kreupel* is), en dit *reep*, of *repe* (in de oude uitspraak *reupe*) neemt den V. uitgang *se* aan, en wordt dus *rupse*, waarmeê men 't verwacht, en van daar neemt men 't V. § 74. Zie *rupse*. — *Rijp* werd echter ook by verkorting voor *reepworm* of *kruipworm* gezegd, en dus V. genomen toen *worm* dit geslacht had. § 39, 57. Zie *worm*.

RIJP,

RIJP; pruina; M. § 28. 't Is de wortelsylbe van het verbum *rijpen*, in den zin van een zacht *bè-zijgen*, waarvan *drijven* (nu *druipen*), 't versterkte in beteekenis is; en het hangt dus ook eenigermate met *kruipen*, dat *ge-ruipen* is; en zoo ook met *rijp*, *rupse*; te samen.

RIJP, oudtijds een *bestrate wal*, en nog hier en daar, doch vooral in sommige eigennamen van plaatsen behouden, 't Latijnsche *ripa*, V. welk Latijnsch woord ook met *repe*, dat is, *streek* overeenkomt. Vergelijk *strand*. § 100.

RIJS of **RIJST**, Oostersch graan (*oryza*), V. § 100. Schoon het Italiaansch en Fransch *riso* en *du ris* in 't M. zegt.

RIJS, 't zij voor *twijg*, jeugdige *sak* of *scheut*; 't zij voor *riet*, M: als grondsylbe van *rijzen*; uitschieten. Maar collectivè, gelijk het meestal gebruikt wordt, O. § 28, 49.

RIJT, M: als grondsylbe van *rijten*. § 28. Anders *reet*; en dan V. § 36.

RIJTUIG; als *tuig*, O. § 39.

RIL, M. § 28. 't Is van *riën*; beven, waarvan *ri-elen*. Huyghens zegt *rijeling* voor 't *bibberen*.

RIMPEL, M. door de vorming: § 28. Van *riem* (striem, streep); waarvan *riemelen*; in den zin van striemen of dwarsstreken maken. Het grondwoord is *rij*, streek. Waarvan ook *rib-*

II. Deel:

G

berf

ben en *ribbelen*, en den appellaam, *ribbeling*. RING moest als *re-ing*, omstrekkung, rondte, V. zijn, maar het veelvuldig gebruik van het verbum *ringen* in velerlei samenstellingen en afzetsels, als *omringen*, *beringen* (nu *brengeu*), *geringen* (nu *kringen*), *dringen*, *wringen*, *gering*, *kring*, enz. heeft dit nomen als bloote wortelsylbe van dit werkwoord doen aanmerken, en van daar 't M. geslacht dat er onverdeeld aan toegkend wordt. § 28.

RINKEL, van *rinken*, rammelen, waarvan ook *rinkinken*, dat is, *rinken- en kinken* door één. M. § 28.

RIOOL, eigenlijk *riolo*, verkleining van 't Italiaansche en Spaansche *rio*, 't Latijnsche *rius*. O. als diminutief. § 45.

RISICO, M. Italiaansch woord gelijk er honderden in den koophandel en zeevaart aangenomen zijn, en somtijds niet als vreemd erkend worden. (Zoo is, by voorbeeld, *schaloos t'huis komen*, niet *schadeloos* of *schadelijk*, maar 't Italiaansche *scaglitoso*, dat is, *aan splinters*.) § 100. Zie *agio*.

RIST of RISTE, *reeks*, van *rie* (rij), V. om den uitgang. § 75.

RIT, M. als wortelsylbe van *ritten*, dat is, *rijden*, waarvan het Hoogduitsche *ritter*. § 28.

ROB, M. als *visch*. § 57.

ROBIJN, M. als er de *steen*, O. als er de *stof* door

- door uitgedrukt wordt. § 57, 48.
- ROCH, M. als *visch*. § 57.
- ROCHEL, M. door de vorming. § 28. Der *rochel* in de keel hebben, zegt men.
- RODAAN, M. om dat het de Latijnsche naam *Rhodanus* is. § 100.
- ROEDE, V. Van het thema *ro-en*, *rijzen*, *groeien*. § 72 en Aanteek. *ccc*.
- ROEF of ROEVE, V. als adjectief *ro-ig* (§ 33); het zij voor de zoogenoemde *tent van een schuit*, voor een schuine afdakking (als de roef der doodkisten), het zij voor de *korst op een wond*, die men thands gewonelijk de *roof* noemt. *Hrof* in het A — S. (hroʃ), en *raaf* en *rouf* in het Ijslandsch, beteekent *dak*. Vergelijk Huydecoper op Melis Stoke, I. Deel, bladz. 552.
- ROEM, M. Zie § 84; en dus ook in 't volständig Gebruik, schoon het als *ro-ing*, verheffing, eigenlijk V. zou moeten zijn. § 85. Het Deensch heeft *rose* en *roes*, voor *roemen* en *geroemd*, van het zelfde thema.
- ROEMER, M. door de vorming. § 28. 't Is de beker die *roemt*, of waarmee men *roemt*; dat is, den genen wien men ter eere drinkt, uitroept of verheft. Een *roemer* drinken of instellen is, wat men sedert noemde *een gezondheid*, later *een conditie* of *een toast* drinken of instellen. *Roemen* is met *stemverheffing* noemen. Ik

ROEM *den Gastheer, ik ROEM het Vaderland*, zeiden onze Voorvaders in hunne gastmalen. Doen wy ook zoo, en zijn wy Hollanders!

ROEP, M. § 28.

ROER, als wortelsylbe van *roeren*, M. Dus *in den roer zijn*. § 28. — Als *riem, stuurriem*, van *roeien*, zou het als *roeier* M. zijn; maar het is ontwifelbaar O. om dat men *het geroer* placht te zeggen. § 51. Ook als *schietgeweer*, om de overeenkomst van gedaante met een Scheepsroer dus genoemd, desgelijks O. § 57. De Ouden zeiden niet te min *roere* voor *roering*, of *be-roerte*, en dus V. § 67.

ROER, als *rieviernaam*, is V. § 57.

ROERDOMP, vogel, en als zoodanig, en ook door de vorming M. § 57, 28. 't is voor *domp-roerer*, gelijk *beschikal* voor *albeschikker*, *slijpschaar*, *kwistgoed*, en dergelijke. *Roer* is dus het thema des werkwoords *roeren*. *Domp* is het *gas* of *stikvocht* dat uit de moerasfen rijst, waartoe 't Engelsche *doom*, ons *dompig*, *damp*, en *bedompt*, behooren.

ROERVINK, als *vink*, by 't Gebruik M. Zie echter *vink*. Het is meest in persoonlijke toepassing gebruikelijk, en dan in geslacht het onderwerp der toepassing volgende. § 39, 55.

ROES, voor *bedwelming*, als wortelsylbe van *roezen* (ruifchen in 't hoofd), M. maar als ver-

verwant met *roze* en *ruze*, of *roeze*, V. § 28, 74.

ROEST, V. in zijn eigen beteekenis, welke niet anders dan *rust* is. (Zie *rust*.) M. als wortel-
fylbe van *roesten*, (§ 28.) M. in gebruik. —
Een oud-roest, voor *opkooper van oud ijzer*,
verdient hier geen melding; dan alleen, dat men
voorheen by verkorting *oud-rust* zei, voor *oude*
rustingkooper; dat is, *kooper van oude har-*
nassen, enz. *Rustkamer* was zoo altijd de
naam voor *rustingkamer*.

ROET, voor *buik-* of *schoorsteensmeer*, O. als
stof. § 48. Thands kent men 't alleen nog als
schoorsteenvlokken. Oudtijds was 't *reuzel*, en alle
vet. Men sprak van *kaarsen van roet*, en van
beulingen met *gort* en *roet* te stoppen, enz.

ROETERT (kaauw, graculus), M. als *vogel*.
§ 57.

ROFFEL (of rovel), dat is *schaaf*; van *rowen*,
als *rowel*, *rovel*, *ruivel*, *rijvel*, werktuig,
dat het ruwe glad *rijft*, of glad *wrijft*, het
geen *schaven* is. *Roffelen* is dus *rovelen*, *scha-*
ven, maar by uitbreiding neemt men 't ook
voor *slaan*; *uit-* of *afkloppen*. M. § 28.

ROFFEL van de trom, is de *trommelslag* in 't
algemeen. In byzondere beteekenis is 't van
rufen, roepen, het *appel*. Desgelijks M.

ROFFEL, RUFFEL, of ROEFEL was ook
oudtijds een *schop* of *houweel*. Van *raven* of

raffen, waarvan ook in 't Hoogduitsch *raffel*, een *schraapijzer*, M. § 28. Hiervan wordt *roffelen* ook in den zin van *krabbelen* gebruikt.

ROG of ROCH, M, als *visch*. § 57.

ROGGE, V. als *plant*. In 't Slavoonsch *рожь* (*roch*). In 't Latijn *siligo*. § 57, en 33.

ROK. 't Woord is eigenlijk *ro-ig*, dat is, *omronding*, omgeving, en zou dus door zijn aart, V. zijn; maar is van den oudsten tijd af M. gebruikt. Veellicht is het *rek*, wortelsylbe van *rekken*, ook *rokken*, en dus inderdaad *overstrekking*, en op deze wijs M. § 28.

ROK, of ROKKE, als *spil*, eigenlijk adjectief, waaronder men dit zelfde *spil* verstaat, en dus van geslacht als dit. § 57. Zie *spil*. Het woord *rok* in dezen zin is genoemd van het *rokken*, dat is, *samenhoopen van het vlas*, dat men er om windt. Echter verwant met ons *rakken*. Zie *rak*, en ook *rook*.

ROKKEN, 't zelfde woord, maar O. als meer zulke verlangde uitgangen, welke men onderstellen mag in den oorsprong diminitiven te zijn. *Rokkijn*, dat thands *rokjen* zijn zou, schijnt niet anders. § 45. Doch veellicht is 't het Deensche woord met het lidwoord, even als *marken*, by voorbeeld. Zie *marken*.

ROL, M. door de vorming, van *ro-en*, *roëlen*. § 28. Gelijk het dit geslacht ook in het Fransch behouden heeft, 't Misbruik alleen heeft het
voor

voor V. doen doorgaan. — M. derhalve 't zij men 't voor 't Fransche *roule* of *rouleau* neemt. *Rolle* echter als *rolling* is V. te dulden, als in het Hoogduitsch. § 67.

ROLLAGE, of *rollaag*, steenen rand voor het afrollen van de aarde of 't puin (langs een pad); V. § 39. — 't Woord niet te verwarren met het nieuwe *rollade*, dat volkomen Fransch is.

ROMAN, buiten alle mooglijkheid van bedenking, M. als in alle talen. § 100.

ROME, O. als alle namen van steden. § 57.

ROMP, M. als wortelsylbe van 't ongebruiklijke *rompen*, in 't Fransch *rompre*, in 't Latijn *rumpere*, waarvan het even zoo is als *tronk* van *truncus*.

ROUND, adjectief, als substantief gebruikt, O. § 41.

RONDAS. Dit woord heeft niets met *asch*, noch ook met *as* gemeen. De uitgang is Italiaansch, *rondazzo* of *rondaccio*, in 't Fransch *rondache*, waarom het ook den klemtoon op de laatste sylbe heeft. 't Is M. § 100. doch tevens O. wanneer men er *schild* onder verstaat, of het woord als een uitheemsch, en even als *rondeel* (dat ook voor *rond schild* gebruikt werd) beschouwd. § 57.

RONDE en

RONDETE, V. Zie § 33 en 95.

RONDEEL, O. als vreemd woord, of waarón-

der men *slot* of *kasteel*, of *bolwerk* verstaat.
§ 100.

ROOF, M. als stamsylbe van *rooven*, dat eigenlijk *affschaven* is, en, by uitbreiding van beteekenis, met geweld afnemen. § 28.

ROOF, ROVE op een wond, V. als verouderde uitspraak van *roef* of *roeve*. Zie *roef*.

ROOI, als wortelsylbe van *rooien* of *roeien*, dat is, *peilen*, en by uitbreiding van beteekenis, *ramen* of *gissen*, M. § 28. De oorsprong des woords is in *roede*. Zie ook *rad*.

ROOK, damp. Oorspronkelijk als adjectief *ro-ig*, opstijging, en dus V. § 33; doch als wortelsylbe van *rooken*, M. § 28; 't geen het tegenwoordig Gebruik meest voor zich heeft.

't Een en ander laat zich op 't woord toepassen, 't zij men er *damp* (fumus) of *hooitas* (acervus) door verstaat. Wanneer men echter onderscheid maken wil, zal ons het innig gevoel in het eerste geval het V. en in het laatste het M. doen verkiezen. Doch ook dan is er geen regel voor te schrijven. Zie van 't Thema *ro* Huydecoper op Melis Stoke.

ROOM, M. naar den algemeenen regel, § 84; schoon het woord eigenlijk *ro-ing*, dat is, *samenloopsel* is, zoo dat *room* eigenlijk niet de melk-zelf, maar de zich daarop vergaderende vettheid is, gelijk wy 't in Holland ook onderscheiden. — En dus ook het

het vel op de gekookte en verslagen *melk*, in 't Grieksch γράς, waarvan 't Fransch *gras* voor *vet* heeft. Athenacus brengt er een dubbelzinnigheid over by, om dat het zelfde γράς een *oud wijf* beteekent. Libr. XIII, Het is of men by ons zeide: *Blaas of schuif het rimpelig vel ter zijde, en gebruik het onderste.*

ROOS, V. als de Latijnsche naam *rosa*, en als *bloem*. § 100, 57. — Ook voor het *middepunt van een gewelf*, waar de bogen (zoo men 't noemt) vergaderen, van ouds by de Bouwkunstenaars, om het toelopen der verscheidene holronde bogen van rondomme als bloembladen in dat ééne punt, *de roos* genoemd, waarvan ook een *roos-gewelf*, en waarvan de spreekwijze, *onder de roos*; 't geen het zelfde is met *in besloten kamer* en niets gemeen heeft met het *sub rosa* der Ouden, dat is, *onder den dronk*, of *onder de maaltijd*, en dus wezendlijk onder de rozenkransen, waar zy zich, by de vrolijke feesten aan tafel, meê kroonden.

ROOSTER, M. door de vorming van *roosten*. § 28.

ROS, O. als *paard*, gelijk ook 't oudere *ors* was. § 57. Zie *paard*.

ROT, bende, van ouds V. als *roede* (dat is, *staf*), waar het van afkomt, of liever, 't zelfde woord mede is. Niceras Choniates kent dit woord reeds als Vlaamsch, en noemt het *ροῦρα*,

het geen hy met σύνταγμα (bende) vertolkt, en 't welk dus dit geslacht van het woord ook bevestigt. Ook heeft Vondel het dus nog meestal. Sedert heeft men het veelal O. gebruikt, gelijk 't V. en O. veel verwisfeld zijn. Doch het is natuurlijk dat men 't als een collectivum aanmerkt. § 49.

ROT of RAT. Zie op *rat*.

ROTS, V. Ons eigen woord is *rok*, 't geen by de Franschen, met wien wy 't gemeen hebben, als by ons, M. doch vervrouwelijkt is, in hun gewone toevoeging van de *e* feminin, waardoor zy dan *roche* en *roque* schreven, beide als 't laatste uitsprekende. Toen men naderhand de *ch* niet meer als *k* maar op de tegenwoordige wijze las, ontstond hieruit de tegenwoordige uitspraak van *roche*, en het woord kwam aldus veranderd tot ons te rug. — Van daar zeggen wy in 't V. *rots*, gelijk wy de *ch* der Fransche altijd door *ts* uitdrukken. Even zoo ging het met *pak* of *pok*, in 't Latijn *poccus*, in 't Fransch *poquet* en *paquet*, en *poche*, als *pots* weder overgenomen, en meer anderen. Zie de Aanteek. op mijne *Verhandel. over het Naïve*, in mijne *Taal- en Dichtk. Versch.* II. Deel.

ROTTE, rivier, V. § 57.

ROTTING, V. 't zij voor *rot wording*, het zij voor *rietstaf*, en in den laatsten zin, verwant met het

het Franfche *roseau*, en 't Engelsche *rush*, en ook met ons *rode* en *rot*, roede. Echter is in dit geval de uitgang *ing* byvoeglijk, en eens met *ig*; en dus mag men het in dezen zin M. gebruiken, als *stok* of *staf* daaronder verstaande.

§ 33, 57.

ROUW, als wortelfylbe van *rouwen*, M. § 28.

Doch men zegt wel:

*Geen dragen van den rouw, is 't blijk der
rouw van 't hart,*

of:

't Gevoel der rouw hangt van den rouw niet af.

Het is klaar, dat men 't dan V. gebruikt als *rouwing*. § 34. Doch wezendlijk is er geen verschil ten aanzien der beteekenis.

ROZELAAR, M. als *appelaar*, *hazelaar*, *ijfel-
laar*, enz. van de werkwoorden *appelen*, *ha-
zelen*, enz., dat is, *appel maken*, *hazels ma-
ken*, zijnde *haze*, en 't daaruit gevormde ad-
jectief *hazel*, 't zelfde als *aas*, of *aat*,
waarby deze noot van den *eikel*- of *ekel*-, dat
is, scherpe oneetbare en *ekelende* noot onder-
fcheiden wordt. Zoo ook is *ἄκυλος*, *ἄχυλος*,
onfmakend, *onvoedend*. Men kent het woord
ekelen, by de Duitschers nog overig. Het is
met *eik* en met *edik* van den zelfden oor-
sprong. § 28.

RUG, beschouw ik als zijnde *rig*, dat is,
rij-ig, van *rij* (rechttheid), waarvan ook *ri-
chel*,

- chel*, en derhalve V. § 33. 't Is het *rechte*, de *richting*, van 't lichaam. Echter is het M. geflacht in dit woord zeer gevestigd, en van zeer oud.
- RUI**; 't zij als *stroom* of *greb*, van 't Italiaan-
sche *rio*, 't Latijnsche *rivus*, en 't oud Fran-
sche *reu*; 't zij als aandrift, van *ruyen*, voor
't Fransche *ruer* en Latijnsche *ruere*; 't zij
als verbastering van *rei*, altijd M. § 100,
28, 57. En zoo ook
- RUI**, voor de daad of den staat van *ruien*, als
wanneer men zegt: in den *ruie*. § 28. *Ruien*,
naamlijk, de vederen verliezen, is eigenlijk,
ruw worden, of *ruw zijn*. Vergelijk *rafel*.
- RUIF** of **RUIVE**, schuine lat- of bieshorde in
een stal, waarachter men 't hooi werpt, is niets
anders dan *roef*, dak. V. § 33.
- RUIG**, O, als adjectief. § 41. 't Is eigenlijk
ru-ig, *ruwig*, van *ruw*.
- RUIGTE**, V, als de uitgang toont. § 95.
- RUIKER**, M, als de vorm van 't woord mede-
brengt. § 28.
- RUIL**, M, van *ruilen*. § 28.
- RUIM**, O, als zijnde een adjectief. § 41. Doch
de oorsprong is in *ruie*, dat is, *roe*, als *meet-
staf*, *roe-en* (nu *roeien*), als *meten*, maakt
roe-ing, dat tot *ruim* saamgetrokken, de bloo-
te en ledige uitgebreidheid uitdrukt; en het ad-
jectief daarvan gemaakt, zou eigenlijk *ruimig*
zijn. Doch ons tegenwoordig *ruim* is even als
lucht

lucht voor *luchtig*, *vocht* voor *vochtig*, en meer zulke adjectiven.

RUIMTE of GERUIMTE, V. § 95.

RUIN, voor *paard*, M. om de kunne. § 55. Het woord is van 't oude *wren*. Zie *hengst*. In 't Latijn ook *runcinus*, in 't Fransch *roncin* en *rouci*. Zie Burman, bladz. 335. 't Is dus van het *wrenfchen* genoemd. 't Woord *roncin*-zelf is ons *wrenfching*. — Doch voor *gefneeden paard* is het een geheel ander woord, en eigenlijk *geruin*, voor *geruiging*, van *roe-en*, voor *ontroeden*, de mannelijkheid ontnemen.

RUIT, glasruit, V. Zie Aanteek. dd. 't Is *geruite*, namelijk, *vlakke*, door ééne *ru* of *roe* (dat is, *maat*,) bepaald of omperkt, en drukt dus een gelijkzijdig vierkant uit, het zij recht of fcheefhoekig. Vergelijk *ruim*. De glasruiten in 't byzonder by ons, staan tusfchen *roeden*, gelijk men het noemt, en zijn dus *ge-roet*.

RUITERY, V. als de uitgang meëbrengt. § 69.

Van 't verbum *ruiteren*, frequentativum van *ruiten*, 't Fransche *roder*. Want *ruiter* is niet *rijder*, als men zich veelal heeft ingebeeld, maar *buiten*, plonderaar, schoon die twee woorden lang met elkander verward zijn.

RUL, voor *wagenren*, als wortelfylbe van *rullen* of *rollen*, wagenvoeren of mennen. M. § 28. hoezeer Hooft het V. maakt, by wient

't echter het Engelsche *rule* is, *streek* of *re-gel* beteekenend. 't Geen men thands *rijden en rosfen* zegt, zeiden onze Vaders *rollen en rossen*, waarvan 't eerste op het wagenvaren, het laatste op 't ros- of paardrijden sloeg.

RUM, gestookte rijstgeest, uit het Engelsch. Liefst V. als *geest* in dien zin. Men zie dit woord.

RUMOER (gerucht), schoon 't Latijnsche *rumor*, en Fransche *rumeur* zijnde, O. § 57.

RUN, 't zelfde als *ren*, loop, M. § 28. — Zoo ook *waterrun*, of *rin*, van *rinnen*, vloeien.

RUN, Looiers werkstof, V. eigenlijk contractie van *roing*, stremsel, om 't doen krimpen en dicht worden, of stremmen van 't leder. § 34.

RUND, O. om dat er *dier* onder verstaan wordt, het woord is *rund* of *runderdier*. § 57. 't Meervoudig is *runderen*. Onze Ouden zeiden ook *rent*, en desgelijks *rentvlesch*. Dit *rent* is van 't oude *renten*, slachten, in 't Engelsch *to rent*, scheuren, waarvan ook *rente*.

RUPS, zie op *rijp*. Het is het vervrouwelijkte van *rupe*, en verwant met *ge-rupen*, dat nu *kruipen* is. De overeenstemming met het Latijnsche *repere* is zichtbaar. Dus leest men by Maerlant *Sp. Hist.*

*In sine colen vant hi vele rupaen
Sijn cruut eten en dorcrupen.*

RUST,

RUST, V. als van *ruën*, nog in 't Hoogduitsch overig. § 57. Ook voor *rusting* in *oude rust-kooper*, en 't oude *rustkamer*.

RUSTING, voor *harnas*, V. § 34.

RUZIE, eigenlijk *ruzy* of *ruzing*. Van 't Italiaansche *ruzzare*, 't Thema is *rui-en*, met *ruw* en *ru-eren* verwant, en waarvan ook *ruizen* en *ruischen*. § 34, 67, 99.

S.

SAAI, V. als zijnde 't Fransche woord *soye*, alhoewel anders toegepast, § 100; en als *stof*, O. § 48.

SAAR, tytel der Vorstenwaardigheid van Muskovie, thands Rusland, die men federt de zogenoemde beschaving, *Czar* geschreven heeft, als ware 't de naam van *Cezar*; zoo als Peter I dan ook in 1721, dien van *Keizer* (de zelfde naam *Cezar*) en *Imperator* heeft aangenomen. Even of het Oostersche woord *شاه* (*sah*), of *شاه* of *شاه* (*sár*), Russisch *царь* (*izar*), Hetrurisch *aesar* met het lidwoord, niet onvergelykelijk edeler en verhevener wate dan beide *Cezar* en *Imperator*, zoo men er op geen Vijfde Algemeene monarchie mede doelt.

SABBATH, M. om dat men er *dag* onder verstaat. § 57. Het woord zou anders als uit het ver-

vergriekschte of verlatijnschte Hebreuwsche woord *שַׁבָּתוֹן* (*sabbathum*), overgenomen; O. zijn. § 100.

SABEL of **SOBEL**, een dier; waarvan men al vroeg den huid onder 't kostbaarste bont stelde, M. door de vorming. § 28: In 't Russisch-Slavoonsch *СОБОЛЪ* (*sobol*): Voor den *huid van het dier*, is het als *stof*; O. § 48. Voor losse of vaste *halskraag* of voor *kleedervoering*, V. om dat men er *pels* onder verstaat. § 57.

SABEL, voor 't *kromme Turksche zwaard*, dat men in een *fabelen* (naderhand ook in een *fluweelen*) schede droeg, moest als overgenomen uit het Fransche *fabre* en Spaansche *fable*, M. zijn, maar Vondel en Hooft gebruiken het V. waarvoor my geen reden bekend is, en waarschijnlijk hun-zelfen ook niet. § 100:

SAFFIER, de *steen*; M. en de *stof*, O. § 57, 48:

SAFFRAAN, als uit het Fransch genomen; M. Wanneer men er *bloem* of *kruid* onder verstaat, V. Als *kleur*, O. § 100, 57; 41.

SAGRIJN, O. als *stof*. § 48. Of 't mischien van het Turksche *صقري* (*sagry*), als de *rug*, en zoo ook de *huid* van een paard zij, laat ik daar. Zoo veel is zeker, dat het oude *sagrijn*, leër van paarden en muilezels was.

SAIZOEN, uit het Fransche *saison*, van het Italiaansche *stagione* verbasterd, welke beide V.

zijn.

zijn. Door 't Gebruik echter O. als de vreemde woorden van dien uitgang in 't algemeen, *patroon, katoen, oesoen, fatsoen, millioen, kanon*, enz. Waarby nog het te rug zicht op ons *getijde*, dat er by gedacht wordt, gevoegd mag worden. § 57. De *saizoen* in het V. is echter niet zonder voorbeeld, en te wettigen.

SAKRAMENT, als 't Latijnsche *sacramentum*, O. § 100.

SAKRISTIE of SAKRISTY, op gelijke wijze V. § 100.

SALAAT of SALAAD, kletie en onvolkomene *helm* of *kasket*, het Spaansche *salata* of *zalata*, V. § 100. Waarvan de uitdrukking: *op zijn salaak krijgen*; anders op zijn *kasket*, of op zijn *kop*.

SALADE of SALAA', Fransch woord, in zijn geslacht overgenomen, V. § 100. uit het Italiaansch, waarin het, eigenlijk, *gezouten* of *zult* beteekent, en waaronder 't V. *erba* (kruid of groente) verstaan wordt.

SALAMANDER, wordt door den uitgang M. gebruikt, schoon het in 't Latijn, Italiaansch, en Fransch V. is. § 28. Doch het is een Oosterssch woord, en eigenlijk *سند* (*semender*), beteekenende *hagedisch*, en dat veellicht met het Hebreuwsche *שׂמ* of *שׂמ* verwant is.

SALDO, Italiaansch woord, by ons O. door toepassing, om dat men er *slot* (van *Rekening*) onder verstaat. § 57.

II. Deel.

H

SA-

SALET, O. als de vreemde woorden in *ca.*
§ 100.

SALIE, een kruid, 't Latijnsche *salvia*, van *salvare*, genezen, en in de middeleeuwen, gezond zijn. In 't Oosten heet het *sandkruid*, دیس اوتی (*dis osi*). V. naar § 100, en ook als *plant* naar § 57. — Doch *Jan-falie*, spotnaam, is *Jan Sally*, dat is *Jan Saartjen*, gelijk wy ook *Jan Trijntjen* plachten te zeggen, maar van de Engelschen overgenomen.

SALON, O. als de Italiaansche augmentativen op *on*, als zijnde in dit opzicht van gelijken aart met de diminutiven; zoo als zy by de Franschen in 't overnemen der woorden, daar ook mee vermengd zijn. § 45.

SAMAAR, voor *sabbaart*. M. als dit. § 57. Eigenlijk *pels*, van 't Oostersche *سومر* (*samur*), sabel, waarvan 't Spaansche ook *zamarro* voor een *lammervel* zegt. (Ook in 't Turksch *samur* of *semmur*.)

SAMEET (Hoogduitsch *samit*), oudtijds voor *fluweel* gebruikt. Doch mogelijk van 't Latijnsche *flamen*, weeffel. Zie *teems*. Benecke op den Wigalois leidt het echter met beter schijn van het Grieksche *ἐξάμυρος* af, *zesdradig*; gelijk 't tegenwoordig *dimity*, als de Engelsche zeggen, by ons *dimit*, in oud Duitsch *timit*, van *dipuros*, *tweedradig*; 't een en ander van *πιρος*, *draad*. Een oude Munnik, den Wigalois af-

afschrijvende, verstond het woord niet, en meene-
nende dat het *sijm* was (*tymit* vond hy), kleed-
de hy de persoon in groen kruid. Zoo maken
't de afschrijvers! — O. als *stof*. § 48.

BANDAAL (ook *sandelschoe*), van 't Latijnsche
sandalium. M. als *schoe*. § 57.

SANHEDRIN, O. als collectivum, M. als men-
er *Raad* onder verstaat. § 49, 57.

SANT, M. in alle betrekking. 't V. is *san-
tinne*. § 55.

SAGNE, V. als riviernaam. § 57.

SAP (niet *sop*), O. om dat men 't als een *stof*
aanmerkt, § 48. Het beteekent het eigen vocht
der planten of dieren, en moet niet verward wor-
den met *sop*. Zie *sop*.

SAS (fluis), O. als zijnde 't Latijnsche *sasum*.
§ 100.

SATIJN, O. als *stof*. § 48. 't Is eigenlijk een
adjectief van *seta*, Italiaansch en Latijn (name-
lijk *setino*), voor *zijde*, en ook in het Fransch
sattn. Het Hoogduitsche *atlas* is 't Perzische
en Turksche *اطلس* (*atles*).

SAUCIJS, 't Fransche *saucisse*, dat V. of *fau-
cisson*, dat M. is; maar uit het Latijnsche *sal-
siccium*, by Acron *ad Hor. Sat. II.* § 100.
By ons V. te houden naar 't eerste, om den
uitgang, en ook om dat men er ons Duitche
worst onder verstaat. § 100, 57, 74.

SAUS, Fransch woord, in zijn geslacht overge-

nomen. Doch eigenlijk 't Hoogduitsche *saltse*, van *salz*, zout. V. § 100.

SCABEL. 't Latijnsche *scabellum*, maar V. om dat men er *bank* onder verstaat. § 57.

SCALPEL, mes eens Ontleders ('t Latijnsche *scalpellum*), eigenlijk *insnijmes*, O. ook als *mes*. § 100, 57. Doch

SCAPEL was by onze Ouden *hoed*, te weten, het Fransche *chapel*, nu *chapeau*. M. § 100.

SCEPTER, en niet *schepter*: want het woord is uit het Fransch genomen, en niet onmiddellijk uit het Grieksch; ook plach men *cepter* te schrijven. De *sch* in dit woord in te voeren was voor de betwetry onzer dagen bewaard. — M. om dat er *staf* onder verstaan wordt. § 57.

SCHAAF, M. als wortelsylbe van *schaven*, met *schuiven* verwant. § 28. Maar als adjectiefscha-ig, saamgetrokken tot *schaaf*, V. § 33. — Het oud Latijn had *sceva* voor een soort van gladdende *bijtel*, dat by Festus kwalijk *scena* voor *sceua* gelezen wordt, en de verwantschap is duidelijk.

SCHAAKBORD, als *bord*, O. § 39.

SCHAAL, voor *schelp*. In 't Italiaansch *scaglia* waarvan de Franschen hun *écaille* maakten. V. als dit. § 100.

SCHAAL, voor harde *schel*. 't zelfde Italiaansche *scaglia*, als *schors*. Desgelijks.

SCHAAL, 't zij voor *plat drinkbakjen*, of *kleine schotel*, V. als samentrekking van 't Latijnsche

fche scatura, 't Italiaansche *scatolla* (ons *scho-
tel*), waarvan ook 't Hoogduitsche *schachtel*,
en 't Fransche *chatouille*. § 100. Anders zou
het door de vorming M. zijn. — Maar *koude
schaal* is Deensch. Het Deensch zegt *schaal-
de* voor *nat*, het Fransche *soupe*, en Hoogduit-
sche *brühe*,

SCHAAL, als *balans*, synecdochicè van de bak
aan de balans hangende of er een deel van uit-
makende, houdt dus mede het zelfde geslacht.

SCHAAL, voor *schedel* (*cranium*). M. als dit,
voor zoo verr' 't een samentrekking van dit
wezen mag. § 28. Doch het kan ook het ei-
genlijke *schaal* zijn, en dus V. want men
noemt het *bekkeneel*, even zoo de *pan* (dat
is, *bak*, *bekken*, of *ondiepe pot*), waarvan de
uitdrukking, een hoop volks *in de pan hakken*,
't geen het dom gemeen aanmerkt, als of het zeg-
gen wilde, *tot hutspot kappen*, een belachlijke
en spottende uitdrukking voor eene zeer eigen-
aartige en ernstige in de plaats stellende.

SCHAAL voor *ladder* of *maatstaf* op een kaart of
bouwteekening, uit het Latijnsche en Italiaansche
scala, V. § 100. Doch

SCHALEN *van den Levant*, dat is, *havens*,
niet dan in 't meervoudig gebruikelijk, is van 't
Italiaansche *scala* als *haven*, *reede*, *land*, of
stapelplaats, en dus V. § 100.

SCHAAL, voor *stuierdoek*. 't Turksche حالي

(*schawl* of *djali*), of Perzifche *شال* (*schaaf*), Zeer kwalijk fchrijven sommigen dit woord *schawl* met de Engelschen, die de lange *a* niet anders dan door *aw* kunnen uitdrukken; en wier fchrijfwijze van Oosterfche woorden thands evn plomp gevolgd wordt, als voorheen de Fransche, schoon zy nog ondeugender is.

SCHAAMTE, V, als de uitgang *môdebrengt*, § 33, 95.

SCHAAP, O, als algemeene naam waaronder *dier* verftaan wordt. § 57.

SCHAAR of **SCHARE**, afdeeling of hoop volks; en desgelijks

SCHAAR (fcheerend werktuig), als oud praeteritum van *fcheeren*, (dat is, *fchee-e-ren*, van *fcheeden* of *fcheiden*;) dat ik *fcheer*, ik *fchoor* zegt, ook *fchaar* uitgesproken. V. § 36. Maar *fchaars* of *fchaarde* zegt men van eene uitbreuk of kerf in de snede van een mes of fnijdend lemmer, welk laatste woord echter onze Ouden ook voor *deel volks* gebruikten; en ook V. als praeteritum. Wy zeggen dus ook *een fchaardig lemmer*, en niet *fcharig*.

SCHAATSE, door den vervrouwelijgenden uitgang kenbaar als V. § 74. Van *fchaven*. Oudtijds zei men ook *fchavedijn*, en *fchavedijnen* voor *fchaatsenrijden*; en *fchaarse* was ook in gebruik voor *fsette*; daarvan heeft het Fransch *echasse*. *Schaven*, namelijk, betee- ken-

kende ook eenvoudig loopen, en *dijnen* was *glijden*, dat men niet met *deinen* verwarren moet, waarvan *dain*. 't Een en ander echter heeft gemeenschap met het Hoogduitsche *dehnen*, uitbreiden.

SCHABEL, zie *scabel*.

SCHACHT of SCHAFT, als *schicht*, eigenlijk adjectief, en om dat men er *pijl* onder verstaat, M. Anders en eigenlijk V. als praeteritum van *schaven* (dat is, *glijden*) door de lucht, § 57, 36.

SCHACHT, voor 't *gladde* en *holle van een veder*, en van daar ook voor eenige andere *pijp*. — Van *schaven*, in den zin van *gladden*, glad zijn; en als praeteritum V. § 36.

SCHACHT of SCHAFT AARDE, 't zij van *scheppen* of van *schaffen*, aanvoeren, en dus een kruiwagen vol. V. § 36. Zie Aanteek. *hh*.

En even dus ook *schacht* of *schoft*, voor *ontslag* of *verpoeking van werkdienst*, en zoo, voor een verdeling van den *werktijd*; van *schaven*, loopen. Alle praeterita.

SCHADDE, beter *schade*, van *schæ-en*, afsteken of affchaven. V. niet zoo zeer door den uitgang, uit *ing* verbasterd, als wel om dat het als adjectief is aangemerkt. 't Woord is eigenlijk *schadde-kluit*; anders *zods*, het geen door de vermenging van *sch* met *sj*, en *sj* met

tz in de uitspraak, zeer wel afkomstig van die *schadde* kan zijn. § 39.

SCHADE, desgelijks van dat *scha-en*, voor *damnum*, naar § 67; en zoo ook

SCHADE, voor *umbra*, van 't zelfde verbum, maar in den zin van zachte *schaving* of *overglipping*. § 67.

SCHADUWE, V. als eigenlijk adjectief, Zie § 38, en Aanteek. *ppp*.

SCHAFT, zie *schacht*.

SCHAKAL, zie *jakhals*.

SCHAKEL, M. door den uitgang; van *schaken*, dat is *haken*, vatten, en voorts *rooven*. § 28. —

Als adjectief in *schakel-ring*, dat is *haak-ring*, is het V. gebruikt toendit laatste woord naar zijn aart V. gehouden werd. § 39. Zie *ring*.

SCHAL, M. van *schallen*. § 28.

SCHALIE of SCHALUWE, als de woorden in *ie* of *ye*, en in *we*, V. § 69, 97. 't Beteekent niets anders dan *schaal*, dat is, *vlak* of eenigzins gebogen *berdertjen*; of wel, *schaling*, als dekking met *schalen* of *schorsen*, gelijk zy ook voor stukken boomschors waar men oudtijds meê dekte, in de plaats getreden zijn.

SCHALK, adjectief, en substantivè gebruikt, door toepassing M. of V. § 55.

SCHALM, V. als *schaling*, *scha-eling*, dat is, *schakeling*, aan één haking; schoon door de

nu

nu algemeene verbastering der woorden in *m*, als *M.* aangemerkt. § 85. Kwelijk vergelijkte Kluit dit woord met *galm*, 't geen de wortel-fylbe van een werkwoord is.

SCHALMEI, *V.* door den uitgang: want deze toont een Fransch woord op *ée*; 't zij dit van ons Nederduitsche *schallen* is, van *schalling*, saamgetrokken tot *schalm*, waarvan 't Fransche *chalmée*, 't zij dit *chalmée* vervrouwelijkt is van *chalanceau*, van 't Latijnsche *calamus*. (halm), door het Italiaansche of Spaansche *calamo*; of wel, van een verouderd *calamada*, halmpijp. Immers is die Fransche uitgang *ée*, volstandig uit de Latijnsche *ata*, en Spaansche of Italiaansche *ada*. § 100. Doch zie ook Aanteek. *ccc*.

SCHAMP, *M.* als wortel van *schampen*. Ook in 't Italiaansch *scampio*. § 28.

SCHANDAAL, 't Latijnsche of Grieksche *scandalum*, *O.* § 100. 't Beteekent by ons *openbare schande*.

SCHANDE, dat is, *scha-ende*, nadeel, doch bepaaldelijk ten aanzien van iemands achting. Als participium van *scha-en*, waarvan 't verbum *schaden*. *V.* § 34. Zie ook *schade*.

SCHANDVLEK, als *vlek*. § 39.

SCHANS, *V.* van *scansio*, beklimming. § 100.

SCHAPPRAAI, eigenlijk *schappery* (van *schap*, kas), of (wil men 't dus) *schapperade*. *V.* § 69, 95. Zie ook Aanteek. *ll*.

SCHAR of **SCHARRE**, als breuk in de gladde snede van een mes, M. van *scharren*. § 28.

Als *visch*, is 't woord twijfelachtig, doch door toepassing, M. § 57. Zie ook *schaar*.

SCHARLAAT, of, by verbastering,

SCHARLAKEN. 't Oosterfche اسكرلت of اصقراط (iskerlet of iskerlaas), *coccinum*. Als kleur, gelijk alle kleuren, O. § 48. — Als laken (zoo men 't dus nemen kan), desgelijks. § 48 en 39.

SCHARMINKEL, by onze Ouden *scheminkel* of *schimminkel*, voor *aap*, van 't Italiaanfche *scemia* of *scemiola*, verbasterd van *simia* en *simiola*, *aap* en *aapjen*. M. en V. naar toepassing volgens de kunne. § 55. — Doch thands by ons in gebruik zijnde voor een *geraamte*, is het denkbeeld van *scharren* (schrappen met lange beenen), daarmee vermengd, en het woord tot de tegenwoordige vorm verbasterd, En zoo is het M. om den uitgang. § 28.

SCHARNIER, O. door 't Gebruik, 't Fransch heeft *charniere* in 't V. doch 't woord is Duitsch, van *scha-ären* (saamgetrokken tot *schaarnen*), dat is, op elkander *schuiven* of *schaaven*. Zekerlijk wordt er *slot* of *hengsel* onder verstaan, *schaarslot*, *schaarhengsel*. § 57.

SCHARP of **SJERP** (gordel), 't Fransche *écharpe*. Wellicht het Perzifche سر بند (*serbend*) gordel of windfel, *fascia*. V. § 100.

SCHAR-

SCHARPE, voor *pelgrims-tasch*, V. § 100. Het is inderdaad *écharpe*, de naam van den gordel of riem daar men ze aan droeg. De oorsprong van deze tweederlei toepassing van 't zelfde woord is hierin, dat *tasch* zelf, zoo wél als *scarpe*, eerst *gordel* beteekende, gelijk Huydecoper dit zeer wél aanmerkt, *Proeve*, II. Deel, bladz. 74.

SCHARPE, of **SCHERPE**, (van een mes, by voorbeeld,) adjectief, O. § 41.

SCHARPE, rivier, V. § 75.

SCHARPIE of **SCHARPY** (linnen plukfel), uit het Fransch, dat *charpie* zegt van 't Latijnsche *carpere*, plukken, § 100.

SCHARREBIJTER, uit het Latijnsche *scarabeus* verbasterd. M, § 100 en 28.

SCHAT, M. als wortelsylbe van *schatten*. Het is *valor*, *pratium*. Hiervan *koopfschat*, koop-prijs. In 't Gothisch, Angelfaxisch en Runisch beteekent het *penning*; **SKATT**, *ſceat*, (*skatt*, *skeat*.)

SCHAVOT, 't Fransche *échaffaut*, dat *chat-faux* is, dat is, *losse* (of, als wy ook zeggen) *loze kat*; dat is, een *kat*, die men wegnemen kan, Zie *kat*, en by F. Burman de plaats uit Joinville, p. 127. O.

SCHAVUIT, dat is, *schaaf-uit*, weglooper, van *schaven*, loopen, M. als wortelsylbe van dit werkwoord, § 28. En ook door toepassing alleen op den man. § 55.

SCHE

SCHEDE, V. als *schoe*, waarvan het afstamt, en dat er oudtijds voor gebruikt werd. 't Is *scho-ede* en deze uitgang *de* is V. § 72. Vergelijk Aanteek. *ccc.* — 't Beteekent *bekleedsel, omgeving, koker*, zoo als ook in 't Friesche *schie*. Gijsbert Japix:

„*Dy mey sock pijlen soltt syn schie,*”

Pf. 127, vs. 5.

SCHEDEL, eigenlijk *schedel* of *scheidel*, van 't scheiden van 't hair, als *vertex*, van *verte*, M. door de vorm. § 28.

SCHEEL, voor *deksel* gebruikelijk, Het is saamgetrokken uit *schedel*, hoofd, en dus M. § 28.

SCHEEL, slaap van 't hoofd, waarvan 't oude vrouwenhulsel, een *kap met scheelen*, gelijk een *pruik met tempels*; en waarvan *scheel zien*, dat is, *naar ter zijde* (naar zijn scheelen zien). Eigenlijk adjectief, en daarom V. § 33. Ook dan beteekent het *scheiding* of *scheidsel* van 't hair. — Het woord is verwant met het Hoogduitsche *schielen*, en ons *scheef*, dat is, *schee-ig*, van *schee-en*, in den zin van *zijdwaard* of *voorby gaan*. Waarvan ook der Hoogduitschen *schiefer*, dat is, *niet doormaer zijdwaarts brekend*, als de *lei* doet, welke zy daarom dien naam geven.

SCHEEL, als *deksel*, voor *hersenpan*, *ooglid*, en zoo ook voor de *wenkbraauw*, moet, volgens het aangevoerde, M. zijn, schoon men het zeer

ten

ten onrechte veelal O. gebruikt heeft. Doch SCHEEL, voor *geschil*, is O. als dit, zijnde *gescheel*. § 51.

SCHEEM, eigenlijk *scha-ing*, en dus V. § 85. Waarvan *schemer*.

SCHEEN, V. door de vorm. § 99. 't Is 't Angelsch en IJslandsch woord *schin* of *skinn*, de huid. De *scheen* is de bloote huid op het been; en ook dit *skinn* is eigenlijk *sche-ing* of *schaving*.

SCHEERING, V. § 34. van *scheeren*, als *scha-eren*, van *scha-v-en*, vlak of effen strijken, en zoo op een rij stellen, *rangeeren*.

SCHEL (klok of bel), M. als wortelsylbe van *schellen*, klinken; maar *schelle*, als adjectief, of voor *schelling* (de daad van *schellen*), van ouds V. § 28, 33, 36.

SCHEL of SCHIL, even zoo M. niet zoo zeer van *schellen* of *schillen*, als wel door den uitgang, als van *scheiden*, of wel, van *scheel* of *schede* (omkleeding), gevormd. § 28. Doch V. door er *bast* of *schaal* onder te verstaan. § 57.

SCHELDE, rivier, V. § 57. Dat Antonides 't *schelde* zegt, is oud. Men schreef *djschelde*, en sprak dus *tschelde* uit, om de harde *f*; zonder 't daarmee O. te maken.

SCHELFER, nu *schilfer*, van *schaalwe*, en als dit, V. § 57.

SCHELLING zou door 't woord V. zijn (§ 34),
maar

maar is als *geldstuk*, M. naar 't algemeen Gebruik. Zie *penning*. § 55.

SCHELM is *schelling* (dat is; *rumor*, gelijk *scelus*, voor *scelus*;) of *schellig*, (dat is, berucht); § 85; maar de toepassing maakt het thands zonder uitzondering M. § 57. — Oudtijds beteekende het ook *cadaver*, of *geraamte*; gelijk de oude familie *Schelm* dit ook in 't wapen voert.

SCHELP of SCHULP is *schellig*, *schalig*; adjectief, en daarom V. § 33.

SCHELVIS is van den Latijnsche naam, *afellusvisch*, als Plemper reeds opmerkte M. § 39.

SCHEMER, M. als wortel van *schemeren*, van *schem*, nu *schim*, dat van *sche-en* is, voorbygaan. Waarvan ook ons *geschieden*; en 't Perzisch *سدن* (*schodan*), fieri.

SCHEMERING, V. § 34.

SCHENKAADJE, V. als de uitgang meëbrengt. § 100.

SCHENKEL, adjectief, van 't oude *schenk*, nu *schonk*, en dus V. § 33. In 't byzonder meent men de *tibia* (het *scheenbeen*) daarmee; doch de Hoogduitschen het *dijbeen*, gelijk zy ook de *ham*, *schincke* noemen. Dat het met *scheen* verwant is, toont zich-zelf. Zie *scheen*.

SCHENKEUKEN,

SCHENSTRAAT, en al dergelijke, M. § 28, zijnde *schen*, de wortelsylbe van *schennen*.

SCHIENNER, rivier, V. § 57.

SCHEN-

SCHENNIS, V. door den uitgang. § 74.

SCHEP, wortelsylbe van *scheppen*, M. § 28.

SCHEPEL, M. door de vorming; en ook, als adjectief, V. van *scheppen*. § 28, 33. Doch *het schepel* is even als *het last*, *het mud*, enz. eene uitdrukking, waarin het woord zonder geslacht gebruikt wordt, voor *het schepelvol*, *het mudvol*, *het handvol*, enz. Zoo zegt men ook zesthalven schieten, 4 of 5 het *worp*, in 't O.

SCHEPSEL, O. door de vorm. § 86.

SCHEPTE, zie *scepter*.

SCHERF, V. 't is een dus saamgetrokken adjectief *schar-ig*, van *schaar*; breuk. § 33.

SCHERM (oudtijds *scharm*), M. als wortelsylbe. § 28. 't Is echter eigenlijk *scharing* van *scharen*; dat is, *uitbreiding* voor iets, ter dekking, en dus V. § 85. Doch het Gebruik heeft *het scherm* ingedrongen, voor een *vuur- of windscherm*. Zekerlijk om dat men daar eent *berd* onder verfond, als zei men *schermberd*. Voor *zonne- of regenscherm*, *parasol*, en *parapluie* is 't M. meer algemeen, en alleen goed. § 84.

SCHERP, zie *scharp*.

SCHERPTE, V. als de uitgang toont. § 95.

SCHERTS, V. als de uitgang aanwijst. § 74.

Van *scherren*, 't Latijnsche *scalpere*, en dus in beteekenis een zacht *hekelen*, 't geen men ook *krabben* en *krabbelen* noemt.

SCHETS, V. om den vervrouwelijkten uitgang.

§ 74. —

§ 74. — Van *schade* (in 't Hoogduitsch *schatt*) dat is, *schaduw*. *Schetsen* is *adumbrare*.

SCHEUK (het geen Pieterfon uit Kiliaan opgehaald heeft, en dat zoo in Kluits uitgave gemaakt is,) eigenlijk flecht *rij* of *huurpaard*, is M. maar door de toepassing, waarin men het vindt, wordt het V. gebruikt. Men vergelijke 't aangemerkte op *hoer*. — Het woord is eigenlijk *schok*. Van welk woord men *voortfchokken* (in de gemeene spraak *fjokken*) zegt, dat is, met *horten voortgaan*, als flechte paarden doen. Waartoe ook 't Fransche *choc* en *choquer* behoort. — § 28.

SCHEUR (eigenlijk *fchoor*); als praeteritum van *fcheeren*, V. § 36; en dus in 't Gebruik. En zoo ook in den ouden zin van *bui*. Als wortel van *fcheuren* zou 't M. zijn. § 28.

SCHEURBUIK, eigenlijk *scorbut*, waar de *k* ingeraakt is, even als in *fcharlaken*. Men verstaat er *ziekte* onder, en gebruikt het dus V. § 57.

SCHEUT of **SCHOOT**, V. als praeteritum van *fchieten*, en dus voor *uitbotting* of *uitschieten* van iets dat groeit, of veerkrachtig uitzet; dus de *fcheut* (het uitschietfel) van een boom, of van een jong knopjen dat grooter wordt. Dus ook de *fcheut* van een flot, enz. § 36. Doch

SCHEUT

SCHÉUT voor het *schot* van een schietgeweer;
Zie *shoot*.

SCHICHT is baarblijkelijk V: als praeteritum
van *schien*, nu *schieten*. § 36, en Aanteek. 000:
Doch men gebruikt het, even als *schacht*, M:
als men er *pijl* onder verstaat. § 57.

SCHIE, rivier, V: § 57.

SCHIETSPOEL, als *spoel*. § 39:

SCHIJF of **SCHIJE**, V. als adjectief, eigenlijk
schie-ig. § 32.

SCHIJN; M: als wortelfylbe van *schijnen*. § 28:

SCHIK, M. desgelijks van *schikken*. § 28. Dus
geenen schik in iets hebben. — En zoo ook
op schik. § 39.

SCHIL of **SCHEL**, V. of M. als adjectief of
zelfstandig verbale van *sche-en*, scheiden ('t Fran-
sche *separer*); of wel, van *schel* (schede)
gevormd; of wel, als verstaande men *basi* daar-
onder. § 33, 28, 57. Oudtijds vindt men 't
ook *schinde* gezegd; dat het Deensche *schind*
en IJslandsche *skinn* is, beide *huid* beteekenende.
Zie *scheen*.

SCHILD, O. oudtijds M: 't Is van *schien*, klie-
ven; waarvan ook 't Latijnsche *scindere*; en 't
Grieksche $\sigma\chi\iota\zeta\epsilon\upsilon$; $\sigma\chi\iota\delta\eta$, 't Latijnsche *scia*;
enz. en dus moet er een woord onder verstaan
zijn, dat M. was, of het is een oude samen-
trekking van *schillaart* tot *schilt*, door *schietlers*
als frequentativum. § 28. Het O. biedt zich

II. Deel:

I

tag

van zelfs aan, en heeft ook in de andere Noordelijke talen plaats.

SCHILDERY, V. door de vorming. § 69.

SCHILDPAD, als *padde*. § 39.

SCHILDWACHT, als *wacht*. Zie *wacht*. § 39.

SCHILFER, M. van *schilferen*, dat van *schilf*, voor *schelp*, schubbe, is. § 28. 't Is *afschubbing*.

SCHIM, V. 't Is *schie-ing*, schaduwing, voor-Byfschieting. Oudtijds ook *scheme*, waarvan *schemeren*.

Recht als die sceme van d' sonne ligt,

Alsoe gaen wi heen al onse tijd.

Spiég. d. sonderen. Dat is: *gelijk de schaduw van de zon voorbygaat, zoo verdwijnen wy geheel ons leven door.*

SCHIMMEL, M. door de vorming, schoon ook by verkorting van *schimmeling*, V. gebruikt. § 28, 34. Het is van *schim*, als *schieting*, en dus *schietsel*, *uitschietsel*; namelijk, plantaartige begroeiing van iets. — Als *paard* van een byzondere gekleurtheid, blijft het echter by zijn oorspronkelijk geslacht, namelijk M.

SCHIMP, M. als wórtelsylbe van *schimpen*. § 28.

SCHINKEL, zie *schenkel*.

SCHIP, O. 't Schijnt eigenlijk wel van *schepen*, en beteekent *bak*. Waarvan ook 't Fransche *bac* voor *plat* of *hengstschip*, pont. Maar gelijk dit de reden van dit geslacht niet aanbiedt, zou ik 't even zoo lief als adjectivum van

schien,

ſchiën, voortſtreven, afleiden. § 41: Het eerſte wordt echter door het meervoudige *ſchepen*, en adjectief *ſcheepsch* bekrachtigd. 't Is O. als zijnde *geſchep*, § 87; en inderdaad dragen *ſchip*, *ſchuit*, *chaloup*, en 't Engeliſche *ſhalop*, met *ſchelp*, *ſchulp*, het teeken van omvatting in de *ſch* aan het voorhoofd.

SCHIPBREUK, als *breuk*, V. § 39.

SCHIPBRUG, (niet *ſcheepsbrug*,) als brug, V.

§ 39. Het is een brug *van ſchepen* gemaakt, maar *ſcheepsbrug* is een brug op een *ſchip*, of waar langs men van een ſchip aan wal gaat.

SCHOBBE of SCHUBBE, V. 't zelfde woord als 't Latijnsche *ſquamma*. § 100.

SCHOBBEJAK, M. in toepaſing op den gene die het aan 't lijf draagt, § 57. Anders O. als *jak*. § 39. De *ſchobbejak*, is die geen etgenlijke ruſting draagt, maar een eenvoudigen *kolder*, van *ſchobben*, dat een grover en minder ſoort van maliën is; en dus is 't een *lichtgewapende*, een gemeen *krijger*, en van geen aanzien.

SCHOE, V. voor *ſchede* als oudtijds; en ook voor *voetbekleedſel* niet M. dan als wortel van *ſchoeien*. § 28. Ook het *hoefijzer* van een paard heet in het Deenſch *ſkoe*. — *Kongens Rideheſt havde ſølvskoe*, dat is, 's *Konings rijpaard had zilveren hoefijzers*.

SCHOEN, desgelijks V. als zijnde *ſchoe-ing*, § 99.

Dat het een en ander al van zeer oud M. gebruikt wordt, is zeker, en dit reeds by Maerlant en Stoke; doch dit was het uitwerksel van de woorden in 't geslacht van hun Latijnsche synonyma te gebruiken. Waarin men somwijlen vrij dom of ongeregeld te werk ging. Van ouds beteekende het alle *overtreksel*, 't geen men nu *schede* noemt.

SCHOER, voor *schouder*, het zij als famer-trekking van dit, het zij als eigenlijk *schoor*, M. § 28. Vergelijk Aanteek. *hh*.

SCHOFFEL, M. van *schoven*, dat is, *schuiven*. § 28.

SCHOFT of **SCHAFT**, dagverdeeling der arbeiders, of uitspanning in den arbeid, V. § 96. Zie *schacht*.

SCHOFT, voor *schouder*, desgelijks. Zie Aanteek. *hh*.

SCHOFT, scheldwoord, als uit *schavuit*, faamgetrokken, M. § 55. Zie *schavuit*.

SCHOK, M. als wortelsylbe van *schokken*. § 28. Voor twintig- of zestigstal, O. om dat men er *getal* onder verstaat. § 57.

SCHOL, als *visch*, M. als dit, § 57.

SCHOMMEL, werktuig tot *schommelen*, M. § 28.

SCHOMMEL, voor *schongel*, van *schongelen*, M. § 28.

SCHONGEL, voor *hangebast*. M. als woord, en
door

door toepassing. § 28, 55. Vergelijk *bengel*.

SCHONK, SCHINK, of SCHENK, been of brok, V. door de vorming. § 34.

SCHOOF, dat is, *basck*, V. door de vorm, als zijnde *scho-ig*. § 33.

SCHOOL, V. 't zij als praeteritum van *schuilen*, 't zij als overneming uit het Latijn of Grieksch. § 36, 100. Het O. is misbruik als in meer woorden. § 28.

SCHOONHEID en

SCHOONTE, V. § 72, 33, 95.

SCHOOOR, M. als werker van *scho-en*, of wortelsylbe van *schooren*, of *schorren*, in de gemeene volkstaal *sforren*, torfen, doch nu voor *trekken* gebruikt, dat eigenlijk *sjou-eren*, van *sjouwen* is, met het Fransche *suër*, zweeten, overeenstemmende. § 28. — *Schoor* is ook *schraag* en *kruk*, en van daar zegt men *schoorvoetende*, dat is, *krukvoetende*, *op krukken gaande*. Want *voeten* is *gaan*, waarvan de lateren ook *voeteeren* gemaakt hebben.

SCHOOORSTEEN, M. als *steen*. § 39. Dat het woord V. gebruikt is, is door verwarring met *schoorsteel* voor *haard*.

SCHOOT, als praeteritum van *schieten*, V. § 36.

SCHOOT (sinus) is algemeen van zeer vroeg af M. gebruikt, en zelfs ook in den zin van *schieting*, door dat men ook in den infinitivus *schoten* en *scheuten* schijnt gezegd te hebben.

waarvan *scheutig* en *shotig* voor *schietig*, dat is *mild*, en ook *ruimschootsch*. Desgelijks ook voor *touw* in de scheepsbewoording. Zie *shot*. § 28.

SCHOP (spade of graaf), als praeteritum van *scheppen* (dat *ik schope* of *schoop* luidde), V. maar als daad van *schoppen*, M. En dus behoorde men te zeggen *iemand den schop geven*, overdrachtig of eigenlijk. § 36, 28.

SCHOP voor *schommel* (pendulum), M. § 28.

SCHOR, SCHORRE, V. als zijnde eigenlijk *schorring*. Zie *schors*. § 67. — Zie *Cats, Herderskl.* — Maar collective voor 't *buitendijksche strand*, is 't O, § 49.

SCHORPIOEN, O. als de overgenomen Fransche en Italiaansche woorden in *on* en *one*. Echter ook M. uit navolging van het Latijn, waarin men *scorpia* en *scarpus* zegt; en dus beter. § 100,

SCHORREMORRIE, in 't oud Fransch *cari-mari*, O. als collectivum. § 49. 't Neêrduitsch is *rommelzode*, als Huydecoper heeft opgemerkt,

SCHORS of SCHORSE. De V. uitgang toont het geslacht. § 80. *Schor* is van *scho-en*, in den zin van *omvatten*, bedekken; dus *omkleedfel*, onkorfing. 't Fransch *écorce* is hiervan, en 't Latijnsche *cortex* heeft er naauwe betrekking op.

SCHORT

SCHORT of **SCHORTE**, V. als de uitgang *te* meëbrengt. § 95. Van 't zelfde *schor*, als adjectief. 't Is het zelfde woord met het Fransche *escorte*, bedekking, van 't Latijnsche *cortex*. Ons *kort* (zemel) is mede 't zelfde woord, en beteekent dus de bedekkende *bast* van het graan.

SCHORT, bepaaldelijk voor het *voorschoot*. In zich-zelve V. als 't vorige, doch O. voor zoo veel men het als praeteritum *geschort* neemt, en aanmerkt als het ding waarmeê men zich *schort*. § 95, 87.

SCHORTELDOEK, van *schortel*, adjectief van *schort* gemaakt, en *doek*. Als *doek*. § 39.

SCHOT, O. als zijnde *geschot*. § 51. 87. Ook met opzicht tot het glippen of ontglippen van een aangetrokken touw of band. Anders als *schote* of *schoot* en *scheut*, V. of M. § 36. Zie *schoot*. — Ook in *shot en lot*. O.

SCHOTEL, van *shot*, als zijnde van ouds het bord of berd waar men 't *shot* of *gelag* op *schier* of *legt*, even als *teller*, van *tellen*. Het woord neemt als adjectief alle geslachten aan, naar 't substantivum, dat er onder verstaan wordt. Het V. geslacht is oudst; in het M. wordt het, als op zich-zelf staande, door den uitgang gewettigd, doch men heeft het vrij algemeen V. gebruikt als nemende 't voor het Latijnsche *scut-*

scella, van *scutum*; doch kwalijk. *Scutum* not *scutellum* maken. § 33, 28.

SCHOTS of **SCHOTSE**. De **V.** uitgang toont het geslacht. 't Is een *schot* ijs. § 80.

SCHOU of **SCHOUW**, als wortelsylbe van *schouwen*, **M.** Dus *ergens schouw over houden*; en zoo, *een wapenschouw*. § 28. — Als *hengst* of *praam* ter overhaling over een water, **V.** doch dan is het eigenlijk *schaue* of *schove*, dat is, *trekking* of *schuiving*, gelijk *hengst* in dien zin eigenlijk *hengse* is, van 't oorspronkelijk *hangen* aan een spannend touw, waar het langzamerhand getrokken werd. § 67.

SCHOU of **SCHOUW**, oudtijds voor *schoorsteen*. Desgelijks *trek*. § 39. en **M.** als wortelsylbe van *schaven*. § 28.

SCHOUBURG of **SCHOUWBURG**, als *burg*, § 39.

SCHOUDE (nu *schou*), **V.** als *schou-ede*, *schouheid*. Vergelijk § 95, en Aanteek. *ccc*.

SCHOUDER, eigenlijk adjectief, en dus van alle geslachten. Zie in onze Verhandeling de Aanteek. *hh*. Met onze Bijbelvertalers gebruikt men 't best **M.** § 28. Vele verwarring is veroorzaakt door dat men *op de schouder* zei als *op de been*, in plur.

SCHOUSEL, **O.** § 86.

SCHOUSPEL of **SCHOUWSPEL**. **O.** § 39.

SCHOUT, van *schouwen*, toezien, en zoo *be-*
tee-

teekent het *opzichter* en *wachter*. Hiervan 't Engelsche *schout*, voor *schildwacht*, en ons *Schout by nacht*, dat is, *opzichter by nacht over de Vloot*, gelijk de Vlootvoogd het by dag is, Het Hoogduitsche *schuld-heisz* en *sculteet* mag op den Gerechtschout passen; 't geeft de ware afleiding niet by ons. — M. § 57.

SCHRAAG, V. als adjectief *schra-ig*, van *schra-en*, dat met *schre-en* verwant, het Latijnsche *divergere* is. — *Schragen* is van de wijdbecnige *schraag*, en hiervan is dan ook de wortelsylbe weder in 't M. bruikbaar. § 33.

SCHRAAP, als wortelsylbe van *schrapen*, M. § 28.

SCHRAAP of SCHRAPE, en

SCHRAB, of SCHRAP, als praeteritum van *schrepen*, V. — 't Zelfde *schrab* en *schrap*, als wortelsylbe van *schabben* of *schrappen*, wederom M. § 36, 28.

SCHRAM, eigenlijk *schraing*, en dus V. maar als wortel van *schrammen*, M. § 85, 28.

SCHREDE, V. als *schre-ede*. Zie § 95.

SCHREEUW, M. van *schreeuwen*. § 28.

SCHREUMTE, V. door den uitgang *te*. § 95.

SCHRIFT, V. als praeteritum van *schrijven*.

Voor *geschrift*, O. § 35, 49.

SCHRIFTUUR, als 't Latijnsche en Fransche woord. § 100.

SCHRIJN, O. als 't Latijnsche *scrinium*, waar

het uitafgekort is. § 100. Doch als Neêrduitsch beschouwd, zou de uitgang het V. maken; zoo dat de verscheidenheid in 't Gebruik niet bevremden moet. § 99.

SCHRIK, zou als zijnde *schre-ig* (verzet), V. zijn, § 33; maar men gebruikt het niet meer dan als wortelwoord van *schrikken*, om dat het in 't M. geslacht meer *vehementie* heeft. § 28.

SCHIROEF (schroeve), V. als oorspronkelijk adjectief van 't wekwoord *schro-en*, draaien, waarvan 't Fransche *écrouer*. — En M. als wortelsylbe van 't latere werkwoord *schroeven*, draaien, en daarvan ook *duizelen*, dronken zijn. Zie Cats, *Huwelijk*: „Zijt matig in den drank, schoon dat er iemand *schroeft*.” § 33, 28.

SCHROOT, O. als zijnde *geschroot*, van 't werkwoord *schroden* of *schrooien*, afsnijden, of ook afdraaien. § 41.

SCHUBBE of **SCHOBBE**, V. van *scheppen*. § 36. Zie *schop*, waarmee het het zelfde woord is.

SCHUIER, M. als wortel van *schuieren*. § 28.

SCHUIF, M. als wortelwoord van *schuiven*; doch *schoof*, in een platter uitspraak *scheuf*, (dat er dikwijls meê vermengd wordt) als praeteritum van dat werkwoord, V. § 28, 36.

SCHUILHOEK, zie *hoek*. § 39.

SCHUIM, M. als wortel van *schuimen*. § 28. V. als eigenlijk *schui-ing* of *scho-ing*, bruifching, § 85;

O. als stoffelijk, voor 't *schuimsel* als zoodanig ge-

gebruikt. § 48. Tot het goed gebruik dier verschillende geslachten behoort een zekere smaak. Men zegt, by voorbeeld, het *schuim des volks*, en het *pekelschuim*; maar de *schuim* of het *schuim* der baren, de *schuim* van 't gesmolten metaal. Het schitteren van den *schuim*, 't gebruisch van 't zwalpend *schuim*, een spat van de *schuim* uit den muil.

SCHUIMSPAAN, zie *spaan*. § 39.

SCHUIT, V. als de uitgang eenigzins schijnt aan te wijzen; en wellicht is het woord niet anders dan *schoot*, als *schieting*. § 36. Doch zie *schip*.

SCHULD, van ouds V. als *schoude*, dat is, *schou-ede*, waarmee het één woord is, maar als wortelfylbe van *schulden* of *scholden*, of *schouwden*, waarvan *beschalden*, *bescholden* en *onbeschouden*. M. § 28. Zie ook *schoude*.

SCHULP, zie *schelp*, V. § 33.

SCHUP, zie *schop*.

SCHURF, **SCHURFT** of **SCHORFT**, de uitgang *te* toont het V. geslacht. Het is de hoedanigheid-zelve van *schor* of *schorrig*, ruw, en is *schorrigte*. § 95. Zie echter Aanteek. *cccc*.

SCHURK, van *schuren*, wrijfpaal in een wei-de, en dus *schurig*, adjectief, maar M. door toepassing van *paal*. § 57.

SCHURK, als *slechte knaap*, van 't Latijnsche *scurra*, en ook door toepassing M. § 57.

SCHURK,

SCHURK, als woord van liefkozing, voor *troetseling*, M. en V. door toepassing. § 57. In zich-zelfs M. als wortelfylbe van *schurken*, in den zin van *troetselen*, waarvan 't primitief *troten* (drukken, schaven,) is.

SCHUT, van *schutten*, beschermen, M. § 28.

SCHUT, voor *geschut*, in welken zin men *schutgevaarse* en *schutgevecht* zegt, O. § 87.

SCHUUR, V. door het Gebruik; uit vermenging van het Fransche *écurie*, (dat van ons *schuur* is, en waarvan men 't Latijnsche *scuria* gemaakt heeft,) met *écurie*, van *equus*. § 100. Het woord echter is eenvoudig van *schuwen*, waarvan ook *schuilen* is, en zou door de vorming eer M. zijn. § 28. In het Deensch beteekent het een bloot *afdak*.

SCYLLE, 't Latijnsche en Grieksche *scylla*, V. zoo voor *plant* als voor *zeemonster*. § 100.

SEGRIJN, O. als *stof*. § 48. Zie *sagrijn*.

SEINE, rivier, en als zoodanig V. § 57.

SEIS, V. Zie *zets*. Doch

SEISSEN, O. 't zij als diminutivum *seissin*, of als adjectivum. § 45, 41.

SEK, voor *Spaanschen wijn*, M. § 57.

SERAIL, als men kwalijk naar de valsche Fransche spelling zegt, in plaats van *serai* (سرای) gelijk in *karavanserai*; eigenlijk *hof*, *aula*, *gasthof*. In den zin waarin men 't gebruikt, behoorde men daar *vrouwen* by te doen. De Tur-

Turken zeggen *Haram*, of beter, *hæraam*, حرام, dat is, *verboden*.

SERGE of **SERGIE** (een stof), verbastering uit *saerge* of *serge*, ook *saerk*, van 't Latijnsche *sericum*. By Kiliaan heet het *subsericum*.

SERGIE, een grove stof. Voorheen ook *beddetijk*. Het Turksche مرغی (*sarghi*), pakdoek. Beide woorden O. § 48, ten zij men er het woord van *de stoffe* onder verstaat. § 57.

SERGIE, oudtijds voor *overste*, nevens

SERJANT (in 't Fransch *sergeant*,) door sommigen van Xerxes, in 't oud Petzisch *krijger*, afgeleid. M. § 55. Het is echter natuurlijk tot het Italiaansche *servente*, Spaansch *serviente*, ('t Latijnsche *serviens*) t'huis te brengen.

SERMOEN, O. als zijnde de *Frankche* en *Italiaanschen* uitgang *on* en *one*.

SERPENT, O. als adjectief, waaronder men *dier* verstaat. § 57. 't Is 't Latijnsche woord *serpens*, kruipend.

SERVET, 't Fransche *serviette*, doch by ons O. zoo wel als V. om den uitgang. § 100. Van 't Fransche *servie*, voor *aanrichting*, waarvan 't een diminutief is, dat van de schotels op het schotelkleedtjen (tafelkleedtjen) toegepast werd, uit aanmerking waarvan het O. spruit. — *On a servi* is nog in het Fransch, *daar is aangericht*. Huyghens afleiding XIII.

Boek,

Boek, 163, is een bloote spotterny. Onze Voorvaders noemden ze *dwalen*.

SEXE, in 't Fransch. M. § 100. In 't Latijn heeft het geslacht van dit woord steeds gedobberd. (Zie de oude Grammatici). Maar by ons is het door volstandige toepassing van ons woord *kunne* ontwijfelbaar V. als 't oorspronkelijke *ἕξις*.

'S HAGE, en **'S BOSCH**. Iemand heeft gezegd dat dit verkortingen of samentrekkingen zijn van *'s Gravenhage* en *'s Hertogenbosch*; men be-lachte dit, doch het is zoo. Wel te verstaan dat men in 't schrijven de *s* aan de woorden *Graven* en *Hertogen* hechtende (gelijk men voorheen deed), die, *compendii causa*, als de eerste letter met een stip voor geheel het woord schreef, en de Lezers dit vervolgens zoo lazen, als het geschreven stond, even als met *usted* voor *Vst.*^{ed} in 't Spaansch, en *viz* voor *videlicet* by de Engelschen het geval is.

SIBBE, verwantschap. Nu verouderd woord. V. Zie *ebbe*.

SIER of **CIER**, gelaat ('t Fransche *chère*), V. in *goede cier* maken. § 100. Maar als wortel-sylbe van *fieren*, M. § 28. Zie op C.

SIERAAD, O. als eigenlijk *siergeraad*, of als collectief. § 87, 49.

SIERAADJE, V. § 100.

SIERRAAD, M. § 39.

SIGNET, O. als de uitgang meebrengt. § 100.
Het

- Het komt voor by onze Bijbelvertalers, 1 Kon. XXI, vs. 8.
- SIK**, voor *baard*, van 't Hoogduitsche *tziën*, trekken. M. door toepassing van *baard*. § 57.
- SIKKEL**, M. doch als adjectief beschouwd, ook V. even als *zicht* of *zeis*. Het woord is van 't Latijnsche *fica*, diminutivè *ficula*. § 28, 100.
- SILBE**, **SYLBE**, of **SYLLABE**, V. als 't Latijnsche en Fransche woord. § 100.
- SILLE** (sluis), verouderd woord, V. 't Woord is eigenlijk *sijeling*, van *zigen*. § 67. Ook voor drempel V. wanneer het eigenlijk *sulle* is, verwant met *saluwe*, morfig. Zie § 16, 33.
- SIM** of **SIMME** (aap), V. als woord, zoo om 't Latijnsche *simia*, als ook om dat men het eigenlijk van de *apin* gebruikt. § 100, 55.
- SINDAL** of **SINDEL**, by onze Ouden *zijden stof*, en niet te verwarren met *findon*, dat zijn *Egyptisch linnen* is. O. § 48.
- SINDEL**, (beter *cindel* of *cindel*), de onzuiverheden in 't gesmolten metaal (in 't Latijn *scoria*), verbasterd uit het Engelsche *cinders*, van 't Fransche *cendres*, aschen, A — S. **SINDOEP** (*sinder*).
- SIROOP**, M. als 't Latijnsche *sirupus*. § 100.
- SJERP**, 't Fransche woord *echarpe*, V. § 100.
- SJOR** (ruk, trek, en zoo ook vlaag of bui), van *sjarren*, dat is, *sjoweren*, frequentativum van

van *sjouwen*, 't Fransche *suër*; waarvan ook ons *zweeten* is. Het woord is een veriterking van 't oude *zuwen*, trekken, in 't Hoogduitsch *ziehen*. — Ook 't Engelsch *shore* en *shower* is hiervan. M. § 28.

SLAAF, naar toepassing M. of V. § 55. Doch oorspronkelijk is het woord V. en behoort aan die kunne. Dat men thands *slavin* zegt, is sedert dat men het woord M. heeft geloofd. — Nog zegt men *een sloof* ('t geen het zelfde woord is,) alleen van een vrouw. 't Is oorspronkelijk *sla-ig*, dat is, *geslagene*, overwonneling. § 33.

SLAAK, een stroom, V. als de riviernamen in 't algemeen. § 57. *Het slaak* is uit misverstand even als *het Schelde*.

SLAAP, M. van *slapen*. § 28. Ook eigenlijk *sla-ig*, dat is, *vermasting*, *geslagenheid*, *neerlaag*.

SLAB of **SLABBE**, V. als de woorden op *bbē* algemeen. Zie *ebbe*.

SLACHT (*cædes*); V. als praeteritum. § 36, en Aanteek. *ooo*.

SLA-DOOD, dat is, *soldaat*. Dus genoemd van het oude veldgeroep, *sla, dood*, by de Franschen *tuë*. Men zegt het thands niet meer dan in de spreekwijze *een lange sla-dood*, daarvan ontleend, dat men voor Krijgslieden de langste lieden koos, 't geen by fabel en pick, een tanmerkelijk voordeel was. M. § 57.

SLAG,

SLAG, M. wortel van *slagen*. § 28.

SLAG, voor *soort*, O. Hoogstraten meent dat het dan *geslacht* zij; maar *geslacht* is met *slag* van *slaan*; en veeleer zou men 't voor *geslag* mogen houden, van 't oude *slagen*, als *munten* of *stempelen*. § 57.

SLAG, voor *knip* in de jagertaal, O. maar kwalijk, ten zij men er het *slagtouw* onder verstaat. § 57. — In *vuurslag* collectivè genomen, en *tuig* daar onder verstaande is het ook O. als zijnde dan 't *vuurslag-tuig*. Anders is de *vuurslag*-zelf M. § 39.

SLAK, zie *slek*.

SLANG, V. als praeteritum van *slingen*, waarvan *slingeren*. Het primitivum echter is *slaan*, en dus kon men 't even zoo, gelijk eene onmiddelijke contractie van *sla-ing* aanmerken, even als *sling*-zelf, nog in het Hoogduitsch gebruikelijk voor *strik*, en dat by ons in het adjectief *slim* is overgegaan. § 85. — Zie ook *sommer*. § 36, 34.

SLEDE, V. als *sle-ede*, van *sle-en*, waaruit *sleep* en *sleepen*, *sleve* (hangende mouw), enz. § 39.

SLEEP, M. van *sleepen*. § 28.

SLEEPRUIM, als *pruim*. § 39. *Slee* is niet stomp, als Kiliaan wil, maar *wrang*, *samen-trekkend*, en van daar den naam. Het Hoogduitsch zegt *schlee*; en het is gevoel van stomp-

II. Deel.

K

heid

heid der tanden uit *wrange* fappen veroorzaakt, welke ze *steeuw* doet noemen. — *Sleedoorn* is eigenlijk *slee-pruim-doorn*.

SLEET, als praeteritum van *slijten*, V. § 36. als wortelfylbe van 't oude *sleten*, M. § 28. ook voor *verkoop*. Als by Oudaan (*Voor-schaduwing*):

De Kooplui, wien de steet van hunne waren mist.

SLEK, V. als adjectief *ste-ig*, dat is, *steepend*.

§ 33. Zie *sede*.

SLEMP, M. als wortelfylbe van *slempen*, oudtijds *slemmen*. § 28.

SLET, 't zelfde woord als *steet*, en dus V. en zoo ook in de toepassing op een slecht vrouwsperfoon. § 36, 55.

SLETER, zou als werker van *sleten*, M. zijn. § 28. Maar als adjectief, gelijk het eigenlijk genomen moet worden, V. § 36. En dus in den zin van *slet* by onze Ouden.

SLEUF of **SLEUVE**, goot of klove, 't zelfde woord met *stoof*. Men zei ook *sloven* voor *uit-holen*. 't Thema is *st*, waarvan *sleepen*, *slijpen*, *slijten*, *sloot*, enz. 't Woord is V. als praeteritum van *slepen*, *steppen*, *slopen*, maar met de Hooger-duitsche *pf*. § 36.

SLEUR, M. als van *sleuren*, *sleepen*; en dus voor *gewoonte*. Doch als praeteritum van *slieren*, *sleepen*, wanneer 't eigenlijk *sloor* is, V. § 28, 36.

SLEU-

SLEUTEL, M. door de vorm. § 28.

SLIB of **SLIBBE**, V. Zie *ebbe*. Doch als *stof*, O. § 48.

SLIJ, een visch, als zoodanig M. § 57.

SLIJK of **SLIK**, O. als *stof*, anders zou het V. zijn, als *sle-ig*, dat is, *aanhangend*. (Zie *slijm*.)

En M. als *slik*, wortelsylbe van *slikken*, en dus *slikkende* of *indrinkend*. § 48, 33, 28.

SLIJM, O. om dat men er *vocht* of *speeksel* onder verstaat. § 48, 57. Anders V. als zijnde *slijng*, kleving, *aanhangend*, *slepend*, *naai*. § 85. Zie *slijk*.

SLINGER, M. als de uitgang toont; van *slingen*, dat is, *sla-ingen*, *kronkelen*. § 28. Men heeft het ook V. gebruikt, als *koord* daaronder verstaande. § 57. Van 't zelfde werkwoord is *slingel*, 't zelfde in beteekenis en toepassing als *bengel*. Zie *slang*.

SLIP, V. als adjectief van *sleën* gemaakt. M. als wortelsylbe van *slippen*. § 28.

SLOB, **SLOBBE**, of **SLAB**. V. Zie *slab*.

SLOEP, V. (als de vaartuigen veelal), uit het Fransche *chaloupe*. § 100.

SLOF, als wortelsylbe van *slossen*, M. § 28. Ook voor *voetmuil* of *pantoffel*, M. om dat hy in 't nasleepen van den voet, *sloft*. Doch *verslossen* is eigenlijk een Westfaalsche uitspraak van *verslapen*, en beteekent dus *verzuimen*.

SLOK, M. als wortelsylbe van *slokken*. § 28.

SLOMMER, M. als de uitgang toont. § 28. 't Is van *flom*, wortelfylbe van *flommen*, en een derivaat van *flaan*, dat *kronkelen* beteekent; en welk *flom* als adjectivum nog by onze Bijbelvertalers bekend is. § 85. *Bestommerd* is *omkronkeld*. Zie ook *slang* en *sluier*.

SLONS, V. als praeteritum van *slensen* of *slinsen*.

Ook niet dan op een vrouw toepasselijk. § 36, 57.

SLOOF, voor een *vrouw* gezegd, V. Voor een *voorschoot* zou 't als wortel van *floven*, M. zijn, § 57, § 28; ook als zijnde 't woord eigenlijk *slaaf*, doch welk woord echter oudtijds V. was. Zie *slaaf*. Doch ook dit heeft eenige betrekking met het voorgeselde *flom* en *flommer*; en tevens met het hier volgende

SLOOP van een kusfen, eigenlijk *slop* of *slobbe*, 't zelfde als *slab*, en dus V. als dit. Ook zoo men 't aanmerkt, als praeteritum van *sluipen*, insteken, verbergen. § 36.

SLOOR (ook *florie* of *florrie*, 't geen eigenlijk *florige* is), 't zelfde woord met *flour*, maar toegepast op een vrouwsperfoon, 't zij om haar traagheid, 't zij om haar *flordigheid* (als men thands zegt) te beteekenen, het zij eindelijk als eene *flot*, in alle zin van dit woord. § 36, 57. Dat men eene *arme floor* zegt, is niet dan eene zeer late verbastering van eene *arme sloof*.

SLOOT, als praeteritum van *sluiten*, of anders van *flöen*, uitdiepen, uitholen. V. § 36.

SLOP,

SLOP, O. en V. van *sluipen*, het laatste als praeteritum van *slope*; het eerste als verkorting van *sluip-gat*, of *sluip-hol*. § 36, 39, 57.

SLOT, O. zoo voor *burcht*, als voor *deursluiting*. Zeker door dat er in 't eerste geval, *kasteel*, of *castrum*, onder verstaan wordt, en dat het in 't laatste voor *gestot* wordt gezegd.

§ 57, 87.

SLUIER, M. door de vorming, § 28. Mede van *sle-en*, *sleu-en*, of *slo-en*, dat van *slaan*, en eigenlijk *omslaan* in kronkels of plooiën is, en waarvan men ook *stodderig*, en by verbastering *stordig* heeft. Zie *slang*, *sommer*, en *stoor*.

SLUIK, eigenlijk adjectief van *slo*, in 't Engelsch *slow*, zacht, stil, ongemerkt, waarvan *slo-ig*, contractè *sluik*, V. § 33. Hiervan *ter sluik*, dat is, *in stilte*, en *steelsgewijze*. Hiervan ook het *sluikvermaak*, het welk zeer eigenlijk uitdrukt wat Ovidius van Venus zegt:

Illa docet molli furtim descendere lecto,

Atque pedem nullo ponere posse sono.

SLUIMER, M. als wortel van *sluimeren*, dat een frequentatief van *sluimen* is. § 28.

SLUIS. De uitgang, waardoor het van *sluit* vrouwelijkt wordt, toont het geslacht. § 74.

SMAAD, M. als wortelsylbe van *smaden*. § 28.

Doch V. als vroeger verbale van *sma-en*, dat is, *honen*, *be-werpen*. § 35. Dit *sma-en* maakt *sma-igen*, *smakken*, dat ook *werpen* is. En zoo

ook *sma-elen*, *smalen*. Zie echter ook *smaak*.
SMAAK, M. als wortelsylbe van *smaken*, en dus gebruikt men 't; maar V. als saamgetrokken uit *sma-ig*, van *sma-en*, als met de tong *smakken*, gelijk men doet als men iets met oplettendheid proeven wil; en 't geen tevens de natuurlijke werking is, die met het optrekken van den neus, by 't betoon van verachting gepaard gaat. En dus is 't, dat *smaad* een dubbelen grond voor zijn beteekenis heeft. — § 28, 33.

SMAK, M. als wortel van *smakken*. § 28. Voor een *schip* V. § 57.

SMALT. Het woord is *gesmalte*, van *smelten*, en beteekent niet slechts de *verfstof*, die wy dus noemen, maar ook het *email*, zoo men 't heet met den Franschen term, die eigenlijk *esmail*, en een bloote verbastering van ons *gesmalte* is. Het oud Hoogduitsch, als in de Romans van de dertiende eeuw, zegt *gesmelze* of *gesmiltse*. Het woord is dus V. schoon ook velen 't O. nemen, als een *stof*. § 95, 48.

SMARAGD, als alle *edelgesteenten*, M. of O. Ook *smarald* en *esmerals*. Zie *agaat*, *robijn*, enz. § 57, 48.

SMART, of beter, **SMARTE**, V. door den uitgang *te*. § 95.

SMEER, M. door den uitgang, en als wortelsylbe van *smoeren*. Maar O. als *stof*, of wanneer

neer men het voor *gesmeer* neemt. § 28, 51.

SMET, V. als praeteritum van *sme-en*, waarvan *smijten*, M. als wortelsylbe van *smetten*. § 36, 28.

SMID, M. § 55. Oudtijds *smet*, gelijk *lid*, *let* was, waarvan 't Meervoud *smeden*. De oorsprong is in *smijten*, in den ouden zin van *slaan*.

SMIDSE of **SMISSE**, wordt door den vervrouwelijken den uitgang bepaald. § 74.

SMOEL, gemeene uitspraak van 't lage gemeen, voor *muil*. M. § 28.

SMOOK, M. als wortelsylbe van *smooken*. § 28. 't Is eigenlijk een dikke rook, die *aanslaat*. Zie *smout*.

SMOUT, O. als *stof*. § 48. 't Is eigenlijk *gesmo-et*, van *sme-en*, *smu-en*, waarvan *smeer*, *smook*, *smuts* en *smutsig* in 't Hoogduitsch, en ons *smots*; en 't welk in de eerste plaats *bewerpen*, *beslaan*, en voorts *bestrijken* beteekent, en in niet overgaanden zin *aankleven*. In voege dat het ook in beteekenis met *lijmen*, en zelfs *aan één hechten*, en aan één zetten, en dus ook eenigzins met *smeden* gemeenschap heeft. Alhoewel echter *smeden* eigenlijk uit *smijten* is, dat is, beide *werpen* en *slaan*. Zie *smid*.

SMUK (opschik), M. als wortelsylbe, V. als adjectief. § 28, 33. In 't Deensch is *smuk*, *schoon*. Eigenlijk is het *sme-ig*, en dus, in den

eersten zin des woords, *blanketsel*. Zie *smout*.

SMUL, M. als wortelfylbe van *smullen*, zoo voor *banketteeren*, als voor *bemorschen*. § 28. Het eerste is *smoelen*, dat is, den *smoel* roeren; het laatste *sno-elen*, van *sno-en*, waarvan op *smout*.

SNAAI, van *snaaien*. Zie *haai*. Verwant met *snoeien*. M. § 28.

SNAAK ('t Engelsch *snake*, slang), saamgetrokken uit *sno-ig* (dat is, *slim*, listig), van *snode*, *snood*, saamgetrokken uit *snedig*, dat van *sne*, en dus *scherp* is, V. als adjectief, § 33, doch M. als alleen van een man gezegd. § 28. Men maakt er geen V. van, maar wel een adjectief *snaaksch*.

SNAAR, eigenlijk *snoer*, beide voor *chorda* of *koord*, en *nurus* of *zwageres*, V. alhoewel het als *chorda*, van *snorren* genoemd schijnt, en dus M. zijn moest. § 55, 28. Doch

SNAAR, als vrouwelijke benaming, V. § 55, is eigenlijk niet, als fommigen meenden; het oude adjectief *snoër*, dat is, *slim*, *snode*, *schrander*; maar het is *snorre*, voor *snorrig*. *Snorre* is 't spinnewiel, en *snorrig* of *snarig* is dus huisfelijk en vlijtig. Hiervan ook een *snarig wijf*. Voor *snorrig* zegt men ook *snugger*, doch dit is varr *sno-ig*, (waarvan op *snaak*;) ten zij het het zelfde met *nuchter* wezen mocht, het Fransche *éveillé*. — Hoe het zij,

SNAAR

SNAAR was voorheen een eertytel van de vrouw, die de gemeene huishouding van des mans ouders waar nam. § 55. 't Verband met *nurus* ligt er niet duidelijk in, schoon het zeer wezendlijk is.

SNAAUW, als wortelwoord van *snaauwen*, M. § 28.

SNAAUW, vaarttuig, V. als deze in 't algemeen. § 57.

SNAB, zie *sneb*.

SNAK, als wortelsylbe van *snakken*, M. § 28.

SNAP, M. als worterfylbe van *snappen*, waarvan het praeteritum *snoep* is. § 28.

SNAPHAAN, M. als *haan*. § 39 en 55. — 't Was oudtijds een soort van roovers, by Erasmus in zijne *Colloquia* gedacht; maar de naam is op hun wapen overgegaan. *Een struikroover* of *straatfchender* en *snaphaan* werd saamgevoegd, en zoo ook een *wreedaart* en *snaphaan*. *Snaphaan* was ook even zoo veel als *hasfcher*. Zie *hafschaar*.

SNATER, als wortel van *snateren*, M. § 28.

SNAVEL, M. door de vorming. § 28.

SNEB of **SNEBBE**, V. als die uitgang altijd. Zie *ebbe*, enz.

SNEDE, praeteritum van *snijden*, en dus V. § 36.

SNEE, en

SNEEUW (gelijk oudtijds *zee* en *zeeuw*), V. als zijnde eigenlijk *snede*, snijding (segmenta), nu zeggen wy *vlokken*. § 36. Doch M. als wor-

telfylbe van *sneeuwen*, § 28, en O. als stoffelijk beschouwd. § 48. 't Hoogduitsch zegt *schnee*, het Slavoonsch СНѢГЪ (*sniat*), het Latijn *nix*, het Grieksch νιψ.

SNEK (*spiralis*, e), V. als *flek*, waar meê het één woord is, en tevens het zelfde met *snaak*, dat is, *slang*. § 33.

SNEL, of eigenlijk *sneel*, van *snavel-kan*, even als *nobse*, van *neb-kan* is; doch by famentrekking. Naderhand heeft men den naam aan een bekertjen van die vorm gegeven. V. als *kan*. § 39.

SNEP of **SNIP**, als men er *springveêr* (*resfort*), door verstaat. — Schoon deze twee woorden in dien zin onderling verward worden, is echter eigenlijk, en zoo men 't ten naauwste wil nemen, het eerste V. het andere M. als uitdrukkende zy beide het geluid van *snippen*, doch het een als praeteritum, het ander als de wortelfylbe. § 36, 28.

SNEP of **SNIP** (vogel), eigenlijk *snebbe* of *snibbe*, en dus V. Zie *ebbe*. — Maar M. door toepassing als men er den *vogel* onder verstaat, die zichtbaar naar zijne *sneb* benoemd is, zoo als hy in 't Fransch ook *becasse*, van *bec* heet, en in 't Italiaansch *becasone*, dat is, *becca longa*, langbek. § 57.

SNIK, wortel van *snikken*, M. § 28.

SNOEDEL, ook **SNOESTER**, verouderd. Zie op **SNUISTRY**.

SNOEK,

SNOEK, V. 't Woord is *rivier-SNAAK*, dat is, *slang*, en dus V. gelijk *snaak* altijd was. § 39.

Doch men gebruikt het wel M. als *visch*. § 57.

SNOEP, M. van *snoepen*, maar eigenlijk praeteritum van *snapen*, ook *snappen* en *snabben*, zijnde dus, als men ook zegt, *versnapering*. § 28, 36.

SNOER, V. als praeteritum van *snarren* of *snorren*. § 36. Als grondfylbe van dit *snarren*, *snorren*, *snurren*, of *snoeren*, (waarvan ook *snaar*,) kon het ook M. gebruikt worden. § 28.

Doch *snoer* is ook O. als collectivum, en beteekenende niet zoo zeer den *rijgdraad*, als wel de saamgeregen *doppen* of *kralen* zelf, en zoo verwant met *snoël*, waarvan zie *snuiftery*. § 49.

En het is dit laatste geslacht dat algemeen geworden is. Echter is er, de zaak naauw genomen, een wezendlijk onderscheid tusfchen **DE parel/snoer** en **HET parel/snoer**.

SNOET is *snuit*. Een bloot dialectverschil.

SNOF of **SNUF**, M. als wortelfylbe van *snoeven* of *snuffen*. § 28. Ook in den zin van de *nieuwe snof*; als wanneer het overdrachtelijk het nieuw *ontdekte* (nieuw *opgesnovenene* door een spoorhond) beteekent.

SNOL, saamgetrokken uit *snoddel* (*snodeling*), door toepassing altijd V. § 55.

SNOR, M. als wortel van *snorren*. § 28.

SNORREPIJP, als *pijp*. § 39.

SNOT

SNOT (eigenlijk *snote*), V. als praeteritum van *snuiten*, § 36. O. als *stof*. § 48.

SNUIF, M. als wortel van *snuiven*, en ook als *snuifstabak*, om 't Spaansche *tabaco*. § 28, 100.

SNUISTERY, of eigenlijk **SNOESTERY**, nu voor kleine liefhebbery-aartigheden gebruikt; doch van *snoester*, dat is, *dop*, *bol* of *bolster*, en dus *bolstervruchten*, als noten, amandelen, en van daar, eensdeels, alle *snoepery* beteekende, anderdeels, wat men oudtijds *doppen* noemde, en nu met een algemeenen naam *kralen* (van welke stof ook) aanduidt, en voorts alle *kleinodien*; in welken laatste zin men nog by Cats het oude *snuyel*, anders *snoedel* en *snoester*, voor *kostbaarheden* vindt. V. zoo voor *kleinodien* als voor *snoepery*. § 69.

SNUIT, M. als wortelfylbe van *snuiten*. § 28.
Doch zie *tronie*.

SNUITER, M. als werker uitdrukkende. § 28.

SOES (gebak) is *fuis*, van 't opbruifchen boven de vorm. V. als de gebakken in 't algemeen. § 57. Doch

SOES, voor *bedwelming*, M. als wortelfylbe van *suizen*. § 28.

SOFA, gespreide rustbank. Turksch woord, *سفا*, van 't Arabische *صفا*, schikken, (bed-)spreien. V. als *bank*, schoon in het Fransch M. § 57.

SOK, M. als 't Latijnsche *foccus*. Ook voor *kou-*

- kouter*, M. als *soc* in het Fransch. § 100.
- SOLD, O. om dat er *geld* of *loon* by verstaan wordt. § 57.
- SOLDAAT, M. en laat geen V. toe, en ook zelfs geen vervrouwelijken den uitgang. § 55.
- SOLDY, V. § 69.
- SOM, V. als 't Latijnsche en Fransche *summa* en *somme*. § 100.
- SOMME, rivier, V. § 57.
- SONNET, als de Fransche woorden met den uitgang *et*, in 't Italiaansch *etto*. § 100.
- SOORT, SOORTE, V. als de uitgang toont, en het Fransche woord bevestigt, dat met het Latijnsche *fortiri* samenhangt. § 95, 100. O. door er *slag* by te denken. § 57. — Zoo 't echter geen louter Perzisch is *صورت* (*forat*), gedaante of makely, dat met den Arabischen wortel *ص* (*maken* of *worden*), samenhangt. Onze Ouden, in de zestiende eeuw, zeiden ook *het gesoort*; doch dan wierd het verachtelijk, gelijk men in mijn vroeger tijd ook wel *soort* gebruikte, als term van minachting.
- SOP (geen *sap*), V. als praeteritum, naar het schijnt, van *ik zuip*, *ik zope* of *zoop*. Men zei oudtijds by ons ook een *suipe* (dat is *seupe* voor *sope*), en 't Fransch heeft *soupe*. § 36. *Sop* wordt gezegd voor het *nat* waar iets in gekookt is, inzonderheid vleeschnat; en by uitbreiding, voor alle *nat*; doch voor *nat* in

't algemeen neemt men 't O. als 't *ruime sop* voor de Zee, terwijl men integendeel zegt: *de sop is de kool niet waard*. En dit O. is uit hoofde dat men er dan het eenvoudige *nat* of *water* door verstaat. § 48, 57. En daarom zegt men even zoo het *zeepsop*, en in 't algemeen, waar het in samenstelling het *nat* als *nat* uitdrukt, als *het vleeschfop*, *het koolfop*. De Hollandfche vrouw fchaft *de vleeschfop* krachtig; maar zy ftooft de kool of wortelen met het *vleeschfop*. *De vleeschfop* is reeds bereide fpijs, het *vleeschfop* dient ter bereiding van een fpijs. Doch M. is 't als wortelfylbe van *foppen*. § 28. En dus is

SOP, voor het geen *gefopt* is, als de *appelfop*, *vleeschfop*, dat is, 't brood, met het appelnat of vleeschnat *gefopt*, M. Daar tegen is de *koolfop*, *de wortelfop*, en zoo ook de *broodfop*, in 't V. niet de gefopte kool, wortelen, en brood, maar de *fop*-zelve met het geen er in gekookt is. Men kan dus *den broodfop* wat droog vinden, maar de *broodfop* niet.

SOUND voor *fold*, O. als dit, zie *fold*. En hiervan **SOUDENIER**, M. § 55.

SPA', of **SPADE** (graaf, fchop), V. 't zij als verbastering van 't Latijnsche *spata*, 't zij als *spa-hede*, van *spa-en*, *speën*, *spiën*, ftoeren, fteken, waarvan ook 't Spaanfche *spada*, 't Fransche *épée* (dat eigenlijk *espade* is, even als

at-

armée, armade,) zoo wel als ons *speer en spiet* of *spiets*. — Maar *Spa*, als naam van een bekend vlek, O. naar den regel. § 100, 57. Zie voorts Aanteek. *ccc*.

SPAAK of SPEEK (stok), van *spe-en*, steken, V. als eigenlijk adjectief, met *spade*, *spees*, *speer*, enz. van den zelfden oorsprong. § 33.

SPAAN, V. als de uitgang aanwijst, zijnde 't woord *spa-ing*, mede aan 't vorige verwant, 't zij voor *boterspaan*, als thands nog by ons, of voor *lepel* (*spoon* in het Engelsch), het zij voor *spaander*. § 99. — *Klikspaan*, voor geen LEPEL die kladden KLIKT, maar voor *klikker*, *bekladder*, *beschuldiger*, of *verrader*, gebruikt wordende, is door de toepassing M. § 57. — *Klapspaan* hiet de *Lazarusklap* oudtijds, en reeds by Maerlant.

SPAANDER (of liever *spaner*), M. door den uitgang. § 28.

Dat beide deze woorden *spaan* en *spaander*, van 't *spe-en* zijn, waarvan op *spe* of *spade* gesproken is, blijkt genoeg.

SPAANGROEN, kwalijk *Spaansch groen*. In 't Hoogduitsch *grunspan*, en te recht. Het zijn groene *spanen* of afschilferingen van 't koper, O. als zijnde een *stof*, *verfstof*. § 48.

SPADEL of SPATEL, adjectief, en dus V. Te meer, daar men in 't bastert-Latijn *spatula* zegt. § 33, en 57.

SPALK,

SPALK, M. als wortelsylbe van *spalken*, § 28. maar V. als adjectief *spallig*, van *spallen*. § 33. Dit werkwoord beteekent *van één scheiden*, en is het frequentativum *spa-elen*, van *spa-en*, waarvan op *spa* of *spade*. *Spalken* is *spalligen*, van *spallig*.

SPAN, V. door den uitgang, en als praeteritum van *spinnen*, dat is, *rekken*, § 99, 36. En M. als wortelsylbe van *spannen*. § 28.

SPANG, soort van band, ring, of gesp, V. als contractie van *spanning*; of wel, van *spa-ing*, dat van *spa*, in den zin van *steek* is. § 34.

SPANSEL, O. door den uitgang. § 86.

SPANT, dakspant, O. als zijnde eigenlijk *gespan-te* van het dak, dat is, het geen het dak *uit-spant*. § 49.

SPAR, als *boomnaam*, M. § 57.

SPAR of **SPARRE**, M. door den uitgang als *spa-er*, en als wortel van *sparren*. § 28. Maar volständig V. gebruikt, en dus als adjectief aan te merken, even als 't Fransche *barre*, waar het meê verwant is. § 33. By de Latijnen was *sparus*, *teli genus*, als Nonius Marcellus 't noemt. Zou men onderscheid kunnen maken tusfchen *spar* voor piek; en *sparre* sluitboom?

SPAREN, rivier, O. by misverstand, als 't *Scheld*; doch door het Gebruik volstrekt in dit geslacht gevestigd.

SPAT,

SPAT, M. als wortelsylbe van *spatten*; O. (doch minder goed,) als *gespat*. § 28, 51.

SPEAUTER, 't Fransche *espeautre*, 't Engelsche *pewter*. Eigenlijk is 't het Duitsche *spalter*, dus genoemd om dat het inmalleabel is, en dus *springt* en *splijt* of *spalt*. O. als *metaal*. § 48.

SPECERY, dat is, *kruidery*, V. om den uitgang. § 69. Spaansch *espécia*, 't Latijnsche *species*, voor een *keuze* of *mengsel* van kruiden, waarna de Kruidmengers of Apothekers genaamd werden.

SPECHT, M. als *vogel* door toepassing. § 57.

SPECIAAL, met een Hollandsch woord *linkerman*. 't Is het Italiaansche *speciale*, en betekent *Apotheker*. De Doctoren brachten oudtijds altijd een Apotheker meê, die aan hun linkerhand ging. Van daar de toepassing op den gene, die onder eens anders bescherming meêgaat, of waar deze niet buiten kan. M. § 55.

SPECIE, nu voor *geldsoort*, maar oudtijds voor *kruidery* gebruikelijk, uit het Latijn der Apotheken, *species*, waar men een *sorteering*, een *uitzoek*, of *keur* van gebloemde of kruiden meê meende, en V. als dit. § 100.

SPEEK, zie *spreek*.

SPEELNOOT of **SPEELGENOOT**, beiderlet geslachts, naar de toepassing. § 55.

SPEELTUIG, O. als *tuig*. § 39.

II. Deel.

L

SPEEN,

SPEEN, V. door den uitgang. § 99.

SPEER, M. als *spe-er*, doch door vermenging met *spiets*, ook V. gebruikt. § 28.

SPEET, of **SPEETE**, V. als praeteritum van *spijten*, anders *spitten*. § 36.

SPEK, O. als een *stof* waarmee men 't gebräad *spekt* of *speekt*, dat is, *doorprikt*, van waar deze naam is. § 48. 't Beteekent derhalve *spekfel* of *lardeerfel* en is M. als wortel van *spekken* of *speken*, of V. als *spe-ig*, van *spe-en*. § 28, 33. Dat men veelal varkensvet tot dit lardeerfel gebruikt, heeft deze benaming, in later tijd, meer byzonder op dit vet doen toepassen. Tegenwoordig gebruikt men *spek* ook in 't algemeen voor *Varkensvleesch*; onze Ouden zeiden *baken* in dien zin.

SPEL, O. schoon tegen den aart der taal, ten zj men 't voor *gespel* houdt. § 51. Dus in algemeen zjn, en ook voor de jacht, waarvoor de Ouden 't veel gebruikten, en in welken zjn zy *Spelmaand* voor *Herfstmaand* zeiden. Doch

SPEL, voor tooneelspel, is van *spelen* als *figurare*, *gelijken*, in activen zjn. 't Runisch zegt dus *leikur* voor *spel*, *leika* voor *spelen*. Hiervan ook *woordspeling* voor *woordzweving*. O. als zijnde eigenlijk *gespel*. § 51.

SPELD of **SPELDE**, gelijk men tot onderscheiding van *spel* (*ludus*) ingevoerd heeft, schoon

kwa-

kwalyk; V. door den uitgang; en als *spilla*, faamgetrokken van *spinula*. *Spel* en *spina* zijn beiden van 't *spe-en* of *spien*, waarvan *speet*, *spiet* en *spiets* is; dat is, *prikken*, en het *zien-zelf*, als een blote prikkeling der lichtstralen, heet daarom *spien*. (Men herinnere zich hier, dat men oudtijds meende dat in 't zien de stralen uit het oog naar de voorwerpen uitgefchoten wierden.) En zoo is *spel* ook *prikkeling*, in den zin van dardelheid. § 95.

SPELLING, die in de Grammatica, uit hoofde van eene innige incommensurabiliteit tuschen klank en klankteeken, de *quadratur des cirkels* is, V. § 34.

SPELONK, V. als 't Latijnsche woord *spelanca*. § 100.

SPELTE (garst), V. door den uitgang, en als veldvrucht. Doch het is *gespalte*, van de *spleet* of *spalt*, die de korentjens hebben. § 95, 57.

SPERWE is een naam oudtijds aan alle kleine vogelen gemeen; en in 't byzonder de *mos*, in 't Engelsch *sparrow*; in 't Hoogduitsch *sperring*; en de naam, eigenlijke *sparrige*, is van *sparren*, insluten, als zeide men *koovogel*. V. als adjectief. § 93. 't Gothisch heeft *SPARVA* (*sparwa*); 't A — S. *spearwa* (*spearwa*), 't Grieksch *σπαρῶν*. Hesychius voegt er by *ἐνίοσιν*. Ik zou byna wel genegen zijn om te lezen *ἐνίοσιν*, *wurmvreemd*.

SPERWER (roofvogel, in 't Latijn *nifus*), M. door den uitgang van 't werkwoord *sperwen* of *sparwen*, dat is, op *sperwen* azen of jacht maken, waarom het Engelsch hem *the sparrowhawk* (sperwe-havik) noemt. § 28.

SPIE, M. door toepassing, en ook als wortel van *spie-en*, zien. § 57, 28. Zie *speld*.

SPIEGEL, door den uitgang. Van het zelfde *spie-en*. § 28. Uit misverstand is het wel O. gebruikt als ware 't het Latijnsche woord *speculum*. § 100.

SPIER, M. door den uitgang. § 28. 't Is *spier*, van *spien*, uitschieten; of wel, *spanner* of *trekker*, van *spe-en*, speen: of wel, van de spichtige gedaante genoemd.

SPIERING, door toepassing als *visch*, M. § 57.

SPIET, M. als wortelfylbe van *spieten*. § 28.

SPIETSE, V. van 't vorige, door de vervrouwelijken den uitgang. § 74.

SPIJE of **SPUIE**, doorlaat. (Mede van *spien*.) V. § 67.

SPIJK, *clavus*, eigenlijk *spik*, van *spikken*. Zie *spik*. M. § 28.

SPIJKER (*nagel* of *clavus*), M. door den uitgang. Van 't zelfde *spikken*, steken. § 28.

SPIJKER, voor *schuur*, desgelijks M. door den uitgang; doch V. zoo men er *loots* onder verstaat. § 28, 57. Het woord beteekent een op palen gezette *loots*, hoedanige men voor de

gra-

- granen plach te bouwen, om den doortocht van de lucht te bevorderen, en is in 't Hoogduitsch *speicher*; van den wortel van *spijs*.
- SPIJS** of **SPIJZE**, V. door den uitgang. § 74. Van *spij*, doorlaat, als 't geen *doorgelaten* wordt. Eigenlijk zou het een adjectief *spijsch*, van *spijën* zijn; en, als zoodanig ook, V. § 33.
- SPIJT**, V. als praeteritum van *spijen* of *spien*, steken, *punctio* of *punctura*. M. als wortel-sylbe van *spijten*, *pungere*. § 36, 28.
- SPIK**, punctum, M. van *spikken*, waarvan *spikkelen*, zie *prik*. V. als eigenlijk adjectief *spi-ig*. § 28, 33.
- SPIKKEL**, M. § 28.
- SPIIL** of **SPILE**, M. en V. maar meest in 't V. gebruikelijk; schoon het eerste beter ware, als zijnde 't eigenlijk saamgetrokken uit *spinnel* of *spindel*, of (wil men 't dus liever) uit *spi-el*. § 28. Zie *as*.
- SPILPENNING** (kwistgoed), M. als wortel-sylbe van *spillen*. § 28. Maar zie *kwistgoed*.
- SPIN**, V. niet zoo zeer door den uitgang, als om dat het eigenlijk *spinns* voor *spinning* of liever voor *spinnekop*, is. § 99, 39. Het woord *kob* of *kop* werd gebruikt voor alles wat klootachtig rond is, en daarvan ook 't oude *kokbe* voor *hen*.
- SPINDE** (schappry), V. 't Woord beteekent eigenlijk *spankas*, dat is, *tentkas*, kas van dock op latten gespannen, als wat men *thands*

een *vliegenkas* noemt, en 't V. is door er *kas* onder te verstaan. § 57.

SPINNEKOP, of beter KOBBE, V. even als *kobbe*, dat ook *hoen* beteekent. § 39. Zie *ebbe*.

SPINNEWEB, als *web*, § 39, maar veelal in 't gebruik, O. om dat men 't meest als de *stof* aanmerkt, schoon kwalijk. § 48.

SPINRAG. Desgelijks meest O. gebruikt, om dat men er meest de *staf* in aanmerkt, of het woord collectivè neemt, *het rag*; maar eigenlijk zou het *de rag* en V. als adjectief *ra-ig* zijn, of, als draad beschouwd, M. van *ragen*, strekken. § 48; 49, 33, 28.

SPINROK, zie *rok*. § 39.

SPINROKKEN, zie *rokken*. § 39.

SPINT in 't hout, O. als *gespinte*. § 49.

SPINT^r (een maat), V. als *spinte*. § 95. Waar tegen niet strijdt dat men wel zegt: *zoo veel het spint*. Men zegt zoo ook, *zoo veel 't el*, 't *vaam*, enz. Het is dat men dan 't *spint*, *el*, of *vaam*, als hoeveelheid, tevens met den waar collectivè neemt. § 49.

SPIT, eigenlijk *gespit*, en dus O. § 51. Anders by verwarring der twee geslachten ook V. in 't Gebruik. Beter ware M. als *spiet*, 't zelfde woord, 't geen ook bevestigd wordt door 't hier volgende woord, *spits*. Doch het schijnt met *spate* verward te zijn, dat het praeteritum van *spijten*, en dus V. is. § 36.

SPITS,

SPITS, door den, vervrouwelijken den uitgang V.

§ 74. Men zegt echter *het spits afbijten*; doch dit is door het misbruik van het adjectief zonder *e* te schrijven, (gelijk men nog in Duitschland gewoon is,) als de *grijs*, de *wit*, enz. waaruit zoo veel Geslachtsnamen van dien aart ontstaan zijn. Op gelijke wijze zegt men ook *het spits*, dat dan eigenlijk zijn moest het *spitsche*, met de adjectivale spelling. Waarvan zie § 80, en 81.

SPLEET, V. als praeteritum van *splijten*, § 36, doch M. als wortelfylbe van *spletten*. § 28. Vergelijk § 108.

SPLINTER, of beter, **SPLITTER**, door de vorming, M. § 28. Van *splitten* of *splijten*, of wel, van 't vroegerere *spli-en*, waarvan *spli-ent*, participium, contractè *splient* en *splint*.

SPLITS, vervrouwelijkt van *split*, dat, als wortelfylbe van *splitten*, M. is. § 74, 28.

SPOED, M. als wortelfylbe van *spoeden*, § 28; doch V. als *spo-ede*, van *spo-en*. In 't Grieksch *σπουδή*. § 72. Vergelijk Aanteek. ccc.

SPOEL en **SPOELE**, 't zij voor *weyers klas*, of voor *pen* of *schacht*, V. even als *spil*. *Het schietspoel schieten* van Vondel ware een blijk-bare misslag, zoo het artykel *het* niet by 't werkwoord behoorde. „*Spicula* quas *spugulas* vocabant Flandrenses”, zegt Meierus ad annum 1304. *Spaelen* en *spuwelen* is niet anders

ders dan uitwerpen. Dus zei men by 't veroveren van een vaartuig: *de vijanden spoelen* (eijcere), voor in zee werpen. Toen men 't woord niet meer verstond, maakte men daarvan, *hun de voeten spoelen*. Het V. is van dat men 't als een adjectivum aanmerkte. § 33.

SPOG, V. als praeteritum van *spuigen*, § 36; doch O. voor dit *vocht* als *vocht*. § 48. De *spuig* daartegen was altijd M. § 28.

SPON of SPONSE, V. door den uitgang van *spoën*, indringen, waarvan *spon-gat*. § 99, 74.

SPONDE, rand van een bedstede, quasi *spande*, van *spannen*, even als *spant*, *gespante*, 't zelfde als *sponning*, bedorven uit *spanning*, dat is, *binnenlat*, die een raam spant. Het Latijnsche *sponda* is hiervan. Ook beteekent *sponde* 't geheele *bed*, als men 't neemt voor een *spanbed*, als men eertijds zeide, dat is, bed op zeelen hangende. V. § 72. Zie *sponning*.

SPONGIE, als 't Latijnsche, V. § 100.

SPONNING van een deur, venster, enz. zijnde de binnenlat in een raam, is *spanning*, V. § 34. 't Wordt in 't algemeen voor een *raam* gebruikt, dat een doek uitgespannen houdt.

SPOOK, O. adjectief; 't zij van 't praeteritum van *spi-en*, zien, *ik spië*, *ik spoë*, even als *ik vlië*, *vloë*, en dus gezicht, gelijk *spectrum* van *spectare* is; 't zij van *spo-en*, als zweven. By Vondel veelal als collectivum gebruikt. Anders,

ders, als *gespook*. De algemeene beteekenis van dit *spo-en* is *trekken*, waartoe al de overige, die het aanneemt, te rug zijn te voeren. § 41, 49, 51.

SPOOR, van *porren*, met de versterkende *s*; M. als wortelsylbe, § 28. In 't Latijn *calcar*. 't Gebruik maakt het V. zekerlijk door er *spitse* of dergelijke onder te verstaan. § 57.

SPOOR, vestigium, O. quasi *gespoor*. § 51.

SPORT, SPORTE, V. als de uitgang toont. Het is van *spo-erte*, of *spruit*, uitschieting, als 't Latijnsche *sparta*. § 95. 't Hoogduitsch heeft *sprosse*. 't Italiaansch echter heeft *sporto* in 't M. — 't Beteekent dus eigenlijk de uitstekken der *stormladders*, die uit een, en niet twee rechtstandige latten, met uitstekende klampen ter wederzijden bestonden, en is eerst naderhand op de dwarsbalkjens der tegenwoordige ladders toegepast.

SPOT, M. als wortelsylbe van *spotten*; doch V. als praeteritum van *spo-en*, dringen. § 28, 36.

SPRAAK, V. praeteritum van *spreken*. § 36.

SPRANK, V. praeteritum van *springen*, 't zij van een vuurvonk, 't zij van een uitspruitsel gezegd. § 36.

SPREE, rivier, V. § 36.

SPREEUW, M. als *vogel*. § 57.

SPREI, M. als wortelsylbe, § 28; maar men heeft ook *spreie* voor *spreiing* gezegd, en dan V. § 34.

L 5

SPRENK,

- SPRENK**, V. als *spreing*; of, als 't zelfde woord met *spring* aangemerkt, M. § 34, 28.
- SPRENKEL**, M. van *sprengen*, het activum van 't verbum neutrum *springen*. § 28.
- SPREUK**, V. als praeteritum (*sproke*), van *spreken*. § 36.
- SPRIET**, M. van *sprieten* of *spruiten*, en dus 't zij het voor een *uitspruitsel* of *tak*, of voor een *stok*, *spiets*, *hoorn*, of *riviersprank* genomen wordt. § 28.
- SPRING**, M. als wortelwoord van *springen*. § 28.
- SPRINGAAL**, werptuig der vroegere tijden. Eigenlijk *springel*, van *springen*, of mogelijk *springhaal*, M. § 28. By de Franschen *espringale*.
- SPRINKHAAN**, M. als *haan*, schoon zeker hier te lande de overeenkomst van dit diertjen met een *haan* zeer gering is. § 39.
- SPROET**, V. als praeteritum van *sprui-en*, of *spro-en*. § 36.
- SPROKKEL**, M. als wortelfylbe van *sprokkelen*, zoo wel als door de vorming op *el*. § 28.
- SPRONG**, V. als praeteritum van *springen*, doch door het Gebrnik M. uit verwarring met *spring*. § 36.
- SPROT**, als *visch* M. § 57.
- SPRUIT**, van *spro-en*, als praeteritum V. § 96.
- SPRUW** of **SPROUW**, twijfelachtig, doch als adjectief en door toepassing van *kwaal*, V. § 33.

§ 33, 57. 't Adjectief *spru* of *spro*; (*sprode*) is wederspringend of spattend. Zoo zegt men 't van 't ijzer:

*Das men 't ijzer dient te smeden,
Als het heet is, hard noch spru.*

Dus Oudaan.

SPUI, ook SPEI, M. als wortelsylbe van *speien* en *spuien*, 't zelfde als *spu-en* of *spuwen*. Doch als *strooming*, *doorvloeiing*, of *spuibeek*, V. als *water* daar onder verstaande, O. § 28, 57, 48.

SPUIT, V. als praeteritum van *spo-en*, anders *spogen*. § 96.

SPUN, zie *spon*.

STAAF, V. als praeteritum van *steyen*, 't zelfde in beteekenis met *stijven*. § 36.

STAAK, V. als praeteritum van *steken*. § 36.

STAAL, O. als de metalen; doch M. voor *proef*, wanneer men eigenlijk *stal* zeggen moest, § 48, 28.

STAAR op het oog, zie *star*.

STAART, M. door 't Gebruik. Eigenlijk een adjectief, beteekenende *stijf*, en van *starren*, frequentatief van *staan*. Men heeft er een verbum *starten* en *staarten*, voor *verstijven* en *nasleepen* van gemaakt, en hiervan 't M. schoon het V. behoorde. § 28, 95.

STAAT, als 't Latijnsche *status*, M. § 100.

STAATSIE, V. door den uitgang, als van *statue*
door

door *statiofus* gemaakt, en dus als *statio*, in den zin van *staathouding*. § 100.

STAD, 't zelfde woord met *stade* en *stede*. V.

STADE, V. als de uitgang toont, in *te stade* komen, dat is, *te pas komen*, in *loco opportuno*, en dus ook, *te hulp* of *te baat*. § 72.

STADHUIS, O. als *huis*. § 39. Dat dit woord den heerschen den toon op de laatste sylbe heeft, is, dat men oudtijds *stedehuis* plach te zeggen, en in de koppelwoorden het laatste, als het zelfstandigste des woords, sterkst accentuerde. Zoo was 't ook met *steëhuis*, en vervolgens met *steehuis*, en die harde uitspraak van *huis* bleef in 't woord door alle verandering heen. Op gelijke wijze zegt Vondel ook *steepoort* (stadpoort) met den toon op *poort*, in Samson. Even zoo is het met *kadedijk*, *kaëdijk*, en nu *kådijk*, en *kåbaai*, en nog zeer enkele woorden, nu disyllaben, maar oudtijds driegrepig. Waartoe ook *Edam* of *Ijdam* (eigenlijk *Ijëdam*), *Schiedam*, en zoo ook *Leerdam*, die mede eigenlijk trisyllaba zijn. Dat men *Hamburg* zegt met den toon op den laatste greep, is eerst in mijne rijper jonglingschap opgekomen, toen men uitspraak en alles naar 't Fransch begon te verbasteren. — Het zelfde verschijnsel heeft by andere inkortingen of afkappingen plaats.

STAF, M. als wortelsylbe van *staven*. § 28.

STAG

STAG (*staig*) van *staan*; in 't Deensch *stage*, 't zelfde als *staak*, en *stok*; doch in de scheepsbewoording een *zwaar touw*. M in het Gebruik, doch niet dan door toepassing. Anders V. § 57, 33.

STAKETSEL, van *staket*, dat wederom van *stake*, *staak* is, O. door de vorming. § 100.

STAKKEL, of **STEKEL**, M. Ook als *doorn*, ten ware men er dit woord onder verstond. § 28, 57.

STAKKEL (vork), M. door den uitgang. § 28.

STAKKEL (*een arme stakkel* zegt men). Deensch byvoeglijk woord, dat *arm* en *jammerlijk* beteekent, M. door den toepassing, § 57. Het Hollandfche woord is *verstoken*, dat is, *verstoten*, en dus *verschoveling*.

STAL, M. als wortelsylbe van *stallen*, dat is, *stanelen*, frequentatief van *staan*. § 28. Voor *stel* of *uitstalling*; desgelijks. — Men zegt: *op stal zetten*, dūs *achter stal* by Hoofst en Hoogstraten, zonder lidwoord, even als *in huis* zijn; in navolging van de eigennamen van plaatsen, gelijk het Latijn *domi* en *ruris* zegt.

STALLICHT, dat is, *fakkel*, als *staande licht* (toorts), doch nu niet dan voor een *verheveling* gebruikt. Als *licht*, O. § 39.

STAM, M. door 't Gebruik; doch oorspronkelijk V als *staing*, *staande*, *standhebbend*. Zie § 84 en volgg.

STAND,

STAND, M. als wortelsylbe van *standen*, voor *staan*; maar voor *staande*, V. als in een *oly-en azijnstand*, *inktstand*; enz. 't geen meer Engelsch dan Hollandsch is, en waarvoor men beter *stander* zou zeggen. § 28, 34.

STANDAART of **STANDER** en **STANDAAR**; M. door de vorming. § 28, 24.

STANG, V. als contractie uit *staing*. § 34.

STANK, V. als praeteritum, echter door 't Gebruik M. om dat men ook *stanken* zei. § 36, 28.

STAP, M. wortelsylbe van *stappen*. § 28.

STAPEL, M. door de vorming. Echter ook als adjectief, *plaats* daaronder verstaande, V. § 28; 33, 57. Hiervan het Latijnsche *stapula*.

STAR of **STER**, V. als 't Latijnsche *stella*, waarvan men 't te onrecht heeft afgeleid. § 100. *Star* en *staren* is van *staëren*, frequentatief van *staàn*; *staren* is de oogen op iets staande houden (*fixer* in het Fr.); *star* is *stella fixa*. Van dit *staren* is ook 't adjectief *star*, dat is, *onbeweeglijk*, *stijf*; en dit als substantief gebruikt, is ons *star*. Hier van wederom *star-rig*, *saamgetrokken* tot *sterk*; dat is, *vaststaande*, en ook *storen*; dat is, doen *stilstaan*. Het Hoogduitsch *stirren* is beproeven ter beweging, en dus een onvolkomen *staan*.

STAR, voor *voorhoofd*, M. van *staren*, aanschouwen. § 28. 't Voorhoofd is de aanschouwing van den mensch, waar hy geheel in te lezen is. — De Hoogduitschers zeggen in dezen zin *stirn*, maar juist

juist niet als of zy *stieren voorhoofden* hadden.
STEDE, V. als *sta-hede*. § 72.

STEEG, V. als praeteritum van *stijgen*, in de oude beteekenis van gaan. § 36. 't Goth. heeft **STEIGAN** (*steigan*), 't A—S. *stigan* (*stigan*). Men zei ook *stega* in 't Latijn. Zie *steg*.

STEEK, M. als wortelfylbe, anders V. § 28, 33.

STEEL, M. als *sta-el*, van *staan*, of van *stellen*. § 28.

STEEN, moest V. zijn, maar door 't Gebruik van ouds M. wanneer niet O. als *stof*. § 99, 48.

STEG, in de spreekwijze: *weg noch steg weten*, synonymum van *weg*. Zie *steeg*. § 28.

STEGEL, M. § 28.

STEIGER, M. van *steigen* of *steegen*, 't zelfde als *stijgen*. § 28. Zie § 103.

STEILTE, V. § 72.

STEK, 't zelfde als *stok*, M. als wortel van *steken*. § 28.

STEKEL (prikkel), M. door den uitgang. § 28.

STEL, M. als wortel van *stellen*, verwant met *staan*, en met *stede*. § 28.

STELLAADJE, V. § 100.

STELLING, V. § 34. ook als *onderstuk*, waar men een vat of iets anders op legt.

STELSEL, O. § 86.

STELT, of **STELTE**. V. Van *stellen*. — 't Fransche *echasse*, 't Latijnsche *gralla*. § 95.

STEM,

STEM, V. als *ste-ing*. Zie § 85. In Chaucer's oud Engelsch leest men dus *stevin* en *steuen*, voor *schreeuw*, *spraak*, of *geluid*. Dit *ste-en* is de oorsprong van ons *stenen* of *steunen*, voor *kreunen*, zacht kermen; en beteekent de *uistoting van den adem*.

STEMPEL, M. § 28. — Oorspronkelijk beteekent het by ons zoo den *stamper* als den indruk des stampers. Ook heeft het in 't Hoogduitsch de beduidenis nog van *stamper* of *vrijffsteen*, by voorbeeld, *ein pulver mit einem stempel auf marmor reiben*. Zie echter § 32.

STENG, V. als *stang*, waarmee het één woord is. § 34.

STENGEL, M. § 28.

STERFTE, V. § 95.

STERKTE, V. § 95.

STERN, 't Hoogduitsche *stirn*, en als dit M. § 100. Zie *stär*.

STEVEL, Hoogduitsch. M. § 100. Wy zeggen *laars*.

STEVEN, V. § 99; sehdon 't Gebruik 't M. wil. En zoo ook *voor-* en *achterstevēn*. Zie Hoogstraten. Het woord is *steving*, gestevenheid, spits.

STEUN, M. als wortelfylbe van *steunen*. § 28, schoon het oorspronkelijk, als eigenlijk *sto-ing* zijnde, V. was. § 99.

STEUR, M. als *visch*. § 57.

STICHT, voor *gesticht*, O. § 51.

STIER

STIER (*taurus*), M. § 28. van 't *geloet*. Zie *stem* hierboven. 't Is de zelfde tweeklank *eo*, die nu *oe* of *oei*, dan *ie* of *iei*, en dan weder *eu* of *eew* uitgesproken werd, en waarvan het tot de Grammatica behoort; de oorspronkelijke verscheidenheid, zoo wel als het ongevoelig verloop wel te leeren kennen. § 57.

STIER of **STUUR**, M. als wortel van *sturen*, § 28; of O. als adjectief, waar men *roer* of *hout* onder verstaat.

STIFT, V. door den uitgang *re*; § 95; doch **STIFT**, voor *sticht*, O. als zijnde *gestift*. § 51.
STIJFSEL, O. maar voor *stijffelpap*, M. gelijk in: *den stijffel* ergens in - of uitwrijven. § 86, 48; 39, 57.

STIJGBEUGEL, M. als *beugel*. § 39.

STIJL, M. als 't Latijnsche *stilus*, en Fransche *stile*. § 100. En dus zoo voor *deurpost* als *schrijfstrant*.

STIL, O. als adjectief. § 41.

STILET, O. § 100.

STILLE, nu draagbare *zete*, maar voorheen alle vertrek ter lichaamsontlasting. V. § 33. Het woord beteekent *eenzaam*- of *heimelijkheid*, gelijk onze Bijbelvertalers het Grieksche *ἄδελφον* uitdrukken, Matth. XV, 17. Doch thands slijnt het niet meer dan in zijn diminutief gebruikt te worden.

STILTE, V. § 95.

II. Deel.

M

STIP

S — STO.

STIP, M. als wortelsylbe van *sippen*; V. als *ste-ig*. § 28, 33. Kwelijk O. door verwarring met *punt*, van *punctum*.

STOEL, M. A — S. *stol* (*stol*), van *sto-en*, dat is, *rusten*, waarvan 't frequentativum *sto-enen* (*steunen*), en 't verbale *sto-el*, waarop men rust. § 32. In 't Deensch is *stole*, *steunen*.

STOEP, eigenlijk *stuijp*. M. als wortelsylbe van 't werkwoord *stoepen* of *stuipen*, by onze Vaders ook voor *nijgen* (kniebuigen) gebruikt. § 28. Het is *afdeling*, *helling*; en dus nog in Zuidholland voor de *afhellingen*, waarmede men van een dijk naar den lagen weg gaat.

STOEP, stadsfoldaat, is het zelfde woord: 't is het *slicernium* der Latijnen, en geeft een *ouden krommen invalide* te kernen. M. § 55.

STOEP was oudtijds ook plaats van ten toon stelling, als de *kaak*. Doch dan is 't niet van *stuipen*, maar van *stroppen*, 't Engelsche *to stop*, voor *stilstaan*, ophouden. M. § 28.

STOET, M. als wortelsylbe van *stoot*. § 28.

STOET, voor *merrie*, V. door toepassing der kunne. § 55.

STOF of **STOFFE**, by onze Ouden *stove*. V. als praeteritum van *stuiven*. — O. als de *aardstof* genomen. § 36, 48.

STOFFAADJE, V. § 100.

STOK, eigenlijk *stek*, wortelwoord van *steken*.

ket, tèn zij mèn 't als wortelsylbe van *stokken*, dat is, *sto-igen* neemt, van *sto-en*, waaruit *stosen*; gelijk men ook nog *stokken*, voor *staan blijven* zegt. § 28. — *Het stok* in 't kippenhok is uit misverstand van *d'stok*.

STOK, voor *beenboei*, twijfelachtig:

STOKEBRAND, nu niet dan overdrachtig gebruikt, in den zin van *brandstoker*, en dan M. niet zoo zeer uit toepassing, § 55, als wel, als imperativè gebruikt, en dus volgens § 28. — Oudtijds voor *titio* in den eigenlijken zin, en dan M. als *brand*. § 39. Zie *brand*.

STOKVISCH, M. als *visch*. § 39.

STOLE, voor *kleed*, ook wel metaphoricè voor het lichaam gebruikt, V. 't Is het Latijnsche *stola*. § 100.

STOLP, V. als praeteritum van *stelpen*, overdekken; overstorten. § 36.

STOMP, adjectief, en zoo V. § 33. Eigenlijk *stompe*:

STOND, V. als praeteritum van *staan*, ook by de Ouden. § 36. Zie de *Maatsch. van Letterk.*

VII. Deel, bladz. 333, dus zeggen. wy nog *terstond*.

STOOF, eigenlijk *stove*, V. als 't Hoogduitsche *stube*, 't Fransche *étuve*. § 33. 't Zou anders M. zijn, als wortelsylbe van *stoven*. 't A — S. *stope* (*stowe*), *verblijf* of *kamer*, Joann. XIV, 2, schijnt echter verwant met *stond*,

van *staan*, het zij in den zin van *gevestigd zijn*, *blijven*, even als *stad* voor *plaats*, **STAAS** in het Goth. Doch in de later en bepaalder beteekenis is *stove*, 't zij *damping*, 't zij *dampkamer* (dampbad), van *sto-en*.
Zie *stoom* of *stuim*.

STOOL; voor *kleed*, zie *stole*.

STOOM (damp), M. § 84. Zie *stuim*.

STOOP, kruik, zeer oud, V. als praeteritum van *stuipen*, neigen, omkeeren, uitgieten. § 36.

STOOT, M. als wortelsylbe; § 28. Maar *stoot* (*het leed een korte stoot*), V. als 't oude praeteritum, oorspronkelijk van *staan*, *ik sta*, *ik stoet*, 't geen men *stoot* uitsprak, 't zelfde in beteekenis als *stond*. § 36.

STOP (prop), M. van *stoppen*, § 28; doch

STOPPE, 't Fransch *étoupes*, werk, V. als ware 't *stopping* of *stoppeling*. § 34, 67.

STOPPEL, V. als 't Latijnsche *stipula*, of als adjectivum. § 100, 33.

STOPSEL, O. § 36.

STORK, M. als *vogel*. § 57.

STORM, M. schoon eigenlijk *storing* of *storing* zijnde, dat is, *verwoesting*, en dus uit den aart V. § 84, 85.

STRAAL, M. als *stra-el*, en als wortelsylbe, ook voor *pijl*. § 28. NB. In de plaats van Van Mander, by Kluit op Hoogstraten aangehaald, moet men *staal* lezen. De meening is daar,
twee

twee pijlen, ten aanzien van elkander in omgekeerde richting, zoo dat wederkeerig het *staal* van den eenen met de vederen van den anderen gelijk staat.

STRAAM, of STREEM, of STRIEM, V. als *stra-ing*, § 34. M. als wortelfylbe. § 28.

STRAAT, V. als 't Latijnsche *strata*, waar men *via* onder verstaat. Ook als praeteritum van *stra-en*, *stre-en*, waarin *streep*, *streelen*, enz. en in dezen zin is het *streek*, *rij*. Hiervan het bekende spreekwoord in 't Leenrecht:

De oudste op straat (dat is, in de rij),
Naastie in graad,
Mans voor Vrouwen,
Leenen houen.

STRAF, V. als *stra-ig*, van 't zelfde *stra-en* in den zin, waarin men ook *streepen* zegt. § 33.

STRAND, V. als participium *stra-end*. § 34. 't O. in later tijd, is door 't verharden der *d* voor de *st* in *d'strand*. Men zei ook *strange* voor *strand* door de verwisfeling der geklemde en der zacht stuitende *n*, even als men *stong*, voor *stond*, en dergelijke zei.

STREEK, V. als *stre-ig*, of als praeteritum van *strijken*. — M. niet dan als wortelfylbe van *streeken*. — En dit in den zin van *strijking*, van *richting*, van *uitgestrektheid*, van *slag* (als 't Engelsche *stroke*), en van *list* of *listige trek*. § 33, 36, 28.

- STREEP**, V, als praeteritum van *strippen*. M, als wortel van *firepen*. § 36, 28.
- STREMSEL**, O. § 86.
- STRENG**, V. van *stre-ing*. § 34.
- STRIBBELING**, V. § 34.
- STRIEM**, oudtijds ook *streem* en *straam*. Zie *straam*.
- STRIJD**, M. als wortelsylbe van *strijden*. § 28.
- STRIK**, als wortelsylbe van *strikken*, maar oorspronkelijk *strek*, en dit als van *strekken*, M. en als van *stre-ig*, V. § 28, 33. — 't *Strik*, op sommige plaatsen gebruikelijk, is *dstrik*, met verharding der *d* om de *st*, wanneer zy daarmee samenloopt, maar kan nooit *het strik* wettigen.
- STRONK**, M. als *tronk*, truncus, waarvan 't is, § 100. Men kon echter *stronk* zoo wel uit *stro-ing* vormen, als *struik* uit *stroing*, en dus zou het V. zijn. § 34.
- STRONT**, uitwerpsel, V. als zijnde eigenlijk *stro-end*, van *stro-ën*, in den zin van *weg- of uitwerpen*. § 34.
- STROO**, O. quasi *gestrooi*. § 51.
- STROOK**, M. als wortelsylbe van *stroken*; V. als praeteritum van *streuken*, *struiken*. § 28, 36.
- STROOL** (bikkel), waarvan het spel, *strolen*, anders *bikkelen* genoemd, dat eigenlijk *stro-elen*, frequentativum van *stro-en*, strooien is. M. § 28.
- STROOM**, als wortelsylbe van *stroomen*. § 28.
- STROOP**, M. als wortelsylbe van *stropen*, ver-

wange

want met *estropier* in het Fransch, dat oudtijds uitstropen, berooven, was, nu verminken. § 28.

STROOP, voor *siroop*, ook M. als zijnde 't Latijnsche *sirapus*, of wel, als van *stropen*, strijken. § 100, 28.

STROOWISCH, als *wisch*, V. § 39.

STROP, M. als wortelsylbe van *stroppen*, strijken, zijnde 't zelfde woord met *stropen*, als, by voorbeeld, in 't *vel affstropen*, en waarvan ook 't Hoogduitsche *sirumf.* Anders V. voor in plooiën by één gestreken halsdoek, als ware 't *stroping*. § 28, 34.

STROT, M. § 28. Eigenlijk *stort*, van *storten*, plengen, drinken. Doch onze Ouden zeiden *storts*, en V.

STRUIF, als wortelsylbe van *struiven*, dat een dialekt verschil is van *stro-en* of *strawen*, is *uitstorten*, dus *struif-ei*; en *bestruiven* is *bestorten*. M. § 28. Maar V. als contractie uit *stro-ig*, adjectief. § 33.

STRUIK, V. als adjectief *stro-ig*, M. als wortelsylbe van *struiken*. § 28, 33. Het woord *struiken* toont *streven*, poging, waarvan de wijziging verschillend is, naar de verscheidenheid der vokalen die dit thema *str* aanneemt.

STRUIS, eigenlijk 't Hoogduitsche *straus*, dat is, een zich uitspreidende *bloem-* of *vederbondel*. V. als *stro-se*, § 74, maar voor *vogel*, als

STRUISVOGEL, M. § 57.

STUDIE, V. als *étude* in 't Fransch, schoon 't Latijnsche *studium* O. is. Het is dat men *studie-oefening* zei. Zie § 57, en ons *Kort Overzicht der Geslachtregeling*, hiervoor.

STUIM. Engelsch *stoom*. Het woord is echt Neêrduitsch, waarvan *ontstuumig* (niet *onstuumig*, als men thands verkeerdelijk schrijft), dat is, *aan- of opdampend*. *Onstuumig* en *ongestuum* zou *helder* zijn. Maar *ontstuumig* en *ontstuum* zijn beide goed, 't laatste als *lucht*, voor *luchtig*, *vocht*, voor *vochtig*, enz. Het woord is van 't grondwoord *sto-en* of *stui-en*, nu *stuiven*, ook met *stuiten* en *stoten* verwant. M. of V. § 84, 85.

STUIP, V. als *ziekte*; en ook M. als *nijging*, voor zoo verr' 't als wortelwoord van *stuipe* beschouwd wordt. § 33, 28.

STUIT, als wortelsylbe van *stuiten*, M. § 28. — Voor *os coccygis* twijfelt Kluit of 't niet V. zij. Ik zie er geen gewichtige reden voor, doch men kan het verdedigen uit het oude geslacht van *been*, als verstaande dit daaronder. Zie *been*. § 57.

STUIVER, M. door de vorming, en als *geld*. Het is *stuifmunt*, als zijnde 't oudtijds een dun loverblaadtjen. § 28.

STUK, O. § 41. 't Is 't adjectief *sto-ig*, als zijnde *afgestoken*, *afgesteken*, *afgestoten*, of *afgeslagen*,
en

en dus, in beteekenis *steekfel* of *stootfel*. Het Gothisch heeft **STIK** (*stik*), 't geen ook by onze Grootouders in de Noordelijke dialekt van ons land de gemeene uitspraak was.

STULP (hut, doch eigenlijk dak), V. Zie *stolp*.

STUT, M. als wortelsylbe van *stutten*, § 23.

STUTSEL, O. door den uitgang. § 36.

STUUR, O. Zie *stier*.

SUIKER, zou als *saccharum*, O. zijn, maar is niet door het Latijn tot ons gekomen, maar met het Fransche *sucre*, uit het Italiaansche *zucchero*, dat uit 't Oostersche *شكر* (*sukar*, of eigenlijk *scheker*) is. Hoogstraten wilde het V. Waarom? om dat het hem en Monen dus beter smaakt. Maar hun smaak was vrij onzuiver, en verwend, en federt wist men van niets dan nabauwen: want Huydecoper gaf aan dit stuk geen geduurzame aandacht. — Uit alle taalgronden moet het M. zijn. In 't Fransch is het M. als in 't Italiaansch, Spaansch, en Portugeesch, dat *azucar* zegt. Het Latijnsche woord is O. om zijn terminatie.

SUIS, oude naam van de handgranaat, V. § 57.

SUIS, bedwelmig, M. als wortel van *zuizen*. § 28.

SUKKEL, wortelsylbe van *sukkelen*, of *sokkelen*, dat van *sok*, als *ploegijzer*, of als wollen schoe is, en in den eenen zin *moeilijken ar-*

beid doen beteekent, in den anderen, *niet goed voort te kunnen*. Nog bovendien wordt het verward met *ziekelen*. M. § 28.

SUL, M. van *sullen*. § 55. — Maar *een goede sul* is 't Engelsche *soul*, dat is, *ziel*, en in het domme Gebruik M. of V. naar de toepassing, schoon het dan altijd V. zou behooren, zoo wel als M. in 't eerste geval. § 55.

SYLLABE, als 't Latijnsche en Fransche, V. § 100.

SYNODE, als in het Grieksch, en ook om dat men er by ons, *Vergadering* onder denkt. § 57. Ook gebruikte men 't O. als *Koncilie*, door verwarring. — By onze Ouden zei men, door eene geweldige samentrekking des woords, *seent*; en dit M. in overeenkomst met het Fransch.

T.

TAAG, M. om 't Latijn, waaruit de naam overgenomen is. § 100.

TAAK, een woord, in mijn tijd, van uit de naafwinkels weêr in algemeenen omloop gebracht, en waar men sedert mooi meê is. Als wortelsylbe van *taken*, nemen ('t Engelsche *to take*), zou 't M. zijn. Doch het zou veekeer uit *tax*, als gezette maat of bepaling, verbasterd schijnen te zijn, en wordt veelal V. genomen. Men zei van dit *take* of *taxe* oudtijds ook een *taike* (dat

- (dat is, *take, taakjen*) *biere* of *wijns*, Maar ons *taak* is inderdaad 't Fransche *tâche*, naar de oude uitspraak *take*, en dus V. § 28, 100.
- TAAL, of beter, *tale*; V. van ouds 't Is *taëling* (spreking), even als *trekking*, van *ta-en*, trekken. § 67.
- TAAN, leërbereiders loog, van *taën*, 't zij als *bijten*, 't zij als *uittrekken*, en
- TAAN, ook als *verf*, uit de zelfde stof (naamlijk eikenschors) bereid, beide V. § 99.
- TAARLING, eigenlijk *taarnling*, M. Zie de Aanteek. *cccc*, bladz. 362.
- TAART, eigenlijk *torte*, V. als 't Italiaansche *torta*, en Fransche *tourte*. § 100. 't Heeft den naam van den gedraaiden rand. Anders heet het *koek*.
- TABAK, M. als 't Italiaansche en Spaansche *tabacco*, waarvan wy 't hebben, *tabasco* in 't Mexicaansch; niet van 't eiland *Tabago*, 't geen naar dat kruid genoemd is, maar een Turksch woord, dat *blad* beteekent, *طبق* (*tabak*); 't geen ook voor *plaat*, *pan*, *schotel*, en *blad* van een boek gebruikt wordt. § 100.
- TABBAART of TABBERT, sleepend kleed, M. door den uitgang, § 28.
- Veellicht Oostersch en verwant aan 't Arab. *دب* (*dabba*), by den grond sleepen of kruipen, waarvan *دب* (*dabbet*), een kruipend dier, *repsile*.
- TABERNAKEL, M. in Gebruik, niet zoo zeer

om den uitgang, als om 't Fransche, § 100.
 't Moest anders O. zijn. 't Hollandsch zegt *hut*.
TAFEL, V. als 't Latijnsche *tabula*, waar 't,
 zoo men algemeen instemt, één meê is. § 100.
 Ware 't Hollandsch 't zou M. zijn om den
 uitgang. § 28. Doch moet men het daar in-
 derdaad niet voor houden, wanneer men be-
 denkt dat het met *toven*, nu *toeven* (onthalen)
 in een merklijk verband staat? Het M. geslacht
 was er voor een eeuw ook niet geheel vreemd
 aan. Zeker, *tovel* is waarmee men *toeft* of *to-*
vet, en men zei oudtijds ook *tavel*.

TAFELET, O. § 100.

TAFEREEL, O. § 100. Het is eigenlijk gespan-
 nen doek op een raam, van het Italiaansche *ta-*
burello, verkleinend woord van *tamburo*.
 't Fransche *tamboer*, en by uitbreiding *schil-*
dery, en zelfs een *paneel*, of alles waarop men
 schildert.

TAFT, het Turksch *فتك* (*teftek*), weeffel.
 De Franschen hebben van dit woord *taffetas*
 gemaakt. O. als een *stoffe*. § 48.

TAK, M. van *taken*, anders *tokken*, waaruit het
 Fransche *toucher*, en waarvan ook *tokkelen*.
 § 28.

TAKEL, M. § 28. Die *het takel* zei, dacht
 er *touw* onder. 't Is in beteekenis *windel*,
 (waarvan *toetakelen*, dat is, *toe-*, *om-*, of *be-*
windelen,) en in vorming verwant met *tou*.

TAL,

TAL, voor *getal*, O. § 87.

TALENT, O. als 't Latijn. M. uit het Fransch, maar min gebruikelijk. § 100.

TALIE (touw), van *talen*, trekken. Eigenlijk *taly*, dat is, *taling*, trekking. § 69.

TALIE (gestalte), V. 't Fransche *taille*.

TALING, TEILING, TEELING, of TĒLING, soort van een eendvogel, M. als *vogel*. § 57. 't Woord schijnt van *telen*, en een *jong* te beteekenen. Vergelijk *telg*.

TALJOOR, ook *teljoor*, 't Fransche *tailloir*, van *tailler*, 't oud Latijnsche *taliare*. O. om dat men er *bord* onder verstaat. § 57.

TALK of **TALG** (smeer), V. § 33, als zijnde een samentrekking uit *talig*, van *talen*, als *ta-elen*, van *ta-en* (trekken, waarvan ook *taai* is) doch in den zin van *strijken*, smeeren.

TALM, als wortel van *talmen*, M. Doch die wortel-zelf is uit *taling* (van *taën*) saamgetrokken, dat is, *draling*, *trekking*, en is dus uit den aart V. maar neemt als byvoeglijk, door toepassing een geslacht aan. § 28, 34, 18.

TALMUD, even als *Alcoran*, *Senda-vesta*, enz. en als *Bijbel*, M. gelijk oudtijds *boek*. § 57.

TAMARINDE, V. als in 't Latijn. § 100.

TAMBOER, M. als 't Fransche *tambour*, ook als het voor de *trom*-zelve genomen wordt. § 28. De zucht ter onderscheiding heeft het by Vondels tijd in den laatsten zin V. doen gebruiken.

TA-

TANAIS, rivier, M. als in 't Latijn. § 100.

TAND, M. door 't Gebruik, als 't Latijnsch en Sla⁴voonsch *dens*. Het Turksch heeft *دیش* (*disch*), waar het inderdaad één meê is. Doch de Etymologie toont aan, dat het *ta-end* is, en dus V. van *ta-en*, primitivum van *ta-eren*, scheuren, *tarnen* (in 't Hoogduitsch *zerren*), enz. § 34. Met plach ook *wel ter tand* te zeggen, voor iemand die wel at. — *Drietand* niet te min blijft altijd M. als *staf*, welk woord er by verstaart wordt. § 57.

TANG, M. saamgetrokken participium van *ta-en*, grijpen, of adjectief van het oude *tan* (vuur), *tannig*, V. § 34, 33. (*Taung* zegt ook het Ijslandsch.)

TANTE, dat is, DE ANTE, in 't Engelsch *aunt*, in het oud Fransch *ante*, V. § 55. — By Froisart Livre II leest men nog: „*Ma belle ante, granmercy, repondit le Duc de Bourgogne.*” Dit woord hangt samen met Oom. Van 't Latijnsche *avus* is *avunculus*, en dit verbasterd in *unculus*, heeft het Fransche *oncle*, en Hoogduitsche *unkel* gemaakt. *Onc* veranderde in *om*, gelijk in ontelbare woorden *nk* en *ng* tot *m* overgaan. Het zelfde *onc* werd even zoo in de Noordsche dialect *ond*, gelijk *nk* en *ng* dikwijls met *nd* verwisfelen, als men in de participien ziet, en dus kreeg men *ond*, *ant*, en *and* uitgesproken, naar men voller of platter uitsprak. —

Frak. — 't Zelfde woord is *dante*, voor *onnoozele*, *lichtzinnige*, of *eigenzinnige*, en in den laaften zin hebben wy ons ouderwetsche woord *maltentig* daarvan. Zie de Byvoegfels hier achter.

TAP, M. als wortelsylbe van *tappen*. § 28. *Tap* werd ook wel gebruikt voor *stop*, en zoo is 't in 't Turksche *تاپ* (*tabh*), *epistomium*. Maar het is genoemd van het uittrekken van vocht uit een vat. Het grondwoord is *ta-en*, trekken.

TAPEET, of

TAPIJT, O. als 't Latijnsche *tapetum*, en *tapete*.

TARBOT, M. als *bot* of *both*. § 39. Het is *torboth*, dat is, *doornboth*, om dat zijn schubben niet plat maar spitsachtig zijn. Waaruit de bedenkelijkheid der Rabbijnen, of zy wel voor schubben door mogen gaan.

TARN, thands alleen in den zin van *arbeid* gebruiklijk, M. § 28. Zie *torn*.

TARRA, Italiaansch woord, beteekenende *af-trek*, van *torre*, wegnemen, dat uit het Latijnsche *tollere* verbasterd is. Als in 't Italiaansch en in 't Fransch, waar men *tare* zegt, V. § 100. 't Hollandsche woord zou *afstrek* zijn.

TARTAAR of TARTER (niet *tatar*, als de Hoogduitschers den Sineezen thands *mazeggen*.) M. § 55.

TAR-

TARWE, V. als *rogge, spelt, garst, haver*, enz. en alle *graan*. Zie § 57.

TAS (hoop), M. als in 't Fransch, en als wortelsylbe van *tasfen*, opstapelen. § 100, 28. Dus *hooitas*. Ook van ouds voor *hoop volks*; en dus komt het by Jan van Helu dikwijls voor als *bende* of *bataillon*. Zoo dat de Baron *De Gros* ongelijk had, Wagenaar zoo zeer te belachen, wanneer deze in de beschrijving van een Veldslag, somwijlen zegt: *ons volk deelde zich in twee hoopen*, 't geen hy door *amas* vertaalde.

TAS, voor *meisjen* (in 't Deensch *tes*); by Cats nog zeer gebruikelijk. V. § 57.

TAS of TASSCHE (beurs), V. van *ta-se*, als 't Fransche *une tasfe*, voor *kop*, en mogelijk verwant met het Engelsche *desk*, als *bergplaats*. Thema *ta-en*, nemen, vatten. En dus ook oudtijds een *gordel*. § 74.

TAST, M. als wortelsylbe van *tasten*, schoon 't als praeteritum van dit *ta-en* V. zou zijn. § 28, 36.

TEE, zie *thee*.

TEEF, V. als *teve*. Zie Aanteek. gg, bladz. 230.

TEEKEN, O. als *geteeken*, of als infinitivus. § 51, 43. Zoo 't echter geen diminutivum is, als de oude schrijfwijze *tekijn* genoegzaam aanduidt, en gelijk het met meer woorden op *en* is, als, by voorbeeld, *seisen*. De oorsprong is in *tik*, *teik*, stip, druk, merk.

TEE-

TEEKENING, V. § 34.

TEELT (teelte), V. § 95.

TEEMS, hairen zeef, V. als de uitgang toont.

§ 74. Van *teem*, beter *taam*, wortelsylbe van *tamen*, en dus eigenlijk *taamse*. Men zei ook *tamijn*, *stamijn*, en *stramijn*, voor alle *halren weeffel*. Ook voor 't *cilicium* der Monniken. Zie Franciscus Wijng. f. 119 r°. b. Thema *ta-en*, vatten.

TEEN, twijg, V. door den uitgang. § 99.

TEEN, in Amsterdam *toon*, (digitus pedis), M. door het gebruik, doch voltrekt kwalijk. 't Is *teen*, in den zin van *twijg*, *tak*, of *uitspruitfel*, als zijnde 't takken van den voet, en de wortel is het thema *te*, waarvan *telen*. Het behoorde derhalve V. te zijn ingevolge § 99. Doch men dacht er zekerlijk *vinger* by. § 57.

TEER, O. als *stof*. § 48. Anders M. by voorbeeld, *zwaar ten teere*. § 28.

TEERING, V. § 34.

TEGEL, V. als 't Latijnsche *tegula*, van *tegere*, dat toch met 'ons *dekken* verwant is. § 100.

TEGENGIFT, en al dergelijke samenstellingen, als TEGENSPOED, TEGENSPRAAK, TEGENWEËR, als de enkele woorden, § 39.

TEIL, V. als 't Latijnsche *tegula*; zijnde 't een bloote contractie van *tegel*. § 100.

II. Deel.

N

TEI-

TEILING, zie *taling*.

TEL, M. als wortelsylbe van *tellen*. Dus in geenen *tel* zijn. § 28.

TEL, voor *paard*, V. by Vondel. Waarom? De naam is van dat hy als een vasten *tel* houdt in 't gaan. Namelijk dus wil men 't. Doch *telt* of *telde* is ook voor *gang* in 't algemeen gebruikt, als in *eene andere telt gaan* ('t geen men ook noemt *een anderen voet houden*), en *iemand een andere telt leeren*. Als by Maerlant *Heymelicheyt der Heymelicheden*:

Den Hunen was so swaer een telde

Nu geleert in 't lant van Gallen,

Hen soude nemmermeer gevallen,

Dat si 't lant weder souden souken.

En dit woord *telt* is het geen men kwalijk *tel* zegt, en V. naar § 95.

TELESKOOP, M. Zie *horoskoop*, en Aanteekening *ppp* *.

TELG, V. 't is *telig*, adjectief. § 33.

TELJOOR, O. Zie *taljoor*, en vergelijk de Aanmerking by *trezoor*.

TELLER, van *tellen*, voor *schotel*, nog in 't Hoogduitsch gebruikelijk, (zie *schotel*,) M. § 28. Als verbastering van *teljoor* zou het O. zijn. Zie *taljoor*.

TEMPE, O. als *landschap*. § 57.

TEMPEL, M. om den uitgang, schoon het in het Latijn O. is, en onze Ouden dienvolgende wel

- wel eens *dat tempel* in 't Onzijdige schreven. § 28.
- TEMPER**, M. als wortelsylbe van 't werkwoord *temperen*. § 28.
- TENT**, V. als 't Fransche *tente*, offchoon van *tentorium*. Thema *tendere*, spannen. § 100.
- TEORBE**, V. om den uitgang, (Zie *ebbe*, enz.) en als in het Fransch. § 100.
- TEPEL**, M. om den uitgang. § 28. Zie Aanteek. *gg*.
- TERM**, M. van 't Latijnsche *terminus*. § 100.
- TERP**, V. als oorspronkelijk adjectief. § 33. Zie Aanteek. *x*.
- TERPENTIJN**, O. de *stof*, naamlijk; maar als er *boom* onder verstaan wordt, M. § 57.
- TERWE** of **TARWE**, V. Zie *tarwe*.
- TEST**, 't zij 't het Latijnsche *testa*, 't zij 't het Perzische *تشت* (*tescht*) is, dat een *bekken* beteekent, verwant aan het Turksche *تاس* (*tas*), dat tevens Arabisch, Perzisch, en Turksch is, anders ook *تاسا* (*tasā*), 't Fransche *tasfe*; in allen geval, V. § 75.
- TESTAMENT**, O. als in 't Latijn. § 100.
- TEUG** of **TOOG**, M. als wortelsylbe van *togen*. § 28. 't Is een *trek*, een *zuig*, of zoo wy nu zeggen zouden, *zuiging*.
- TEUGEL**, M. § 28. Van 't zelfde werkwoord.
- TEXT**, M. als in 't Latijn *textus*. § 100.
- THEE**, V. als 't Latijnsche *thea*; waaronder men eigenlijk *herba* (kruid) verstaat. § 100.

THEEMS, rivier, M. van 't Latijnsche *Thamus*, § 100. De Engelschen stellen 't woord *Thamesis* samen van *Thamus* en *Isis*, 't eene M. en 't andere V. doch dat *Isis* is *ois*, water. Zie mijne Aanteekening op den *Muizen- en Vorschenkrijg*. Men mag dit geslacht kwalijk achten, maar 't was eenmaal in den bloei van 't M. maken.

THIJMBER of **THYMBER**, M. 't Fr. *timbre*. 't Is het Hollandsche *timmer*, dat is, *stellaadje boven op den helm*. § 100, 28.

THIJRS, of beter **THYRS**, M. om 't Latijn. § 100. **THROON**, zie *troon*.

TIBER, M. om 't Latijn. § 100.

TIBUR, O. als *stad*. § 57. Zie het *Kort overzicht* hiervoor.

TIENDE, als adjectief, thands O. § 41. Maar in de oude toepassing op *afgift*, V. als van ouds. § 57, 33.

TIER, M. als wortelsylbe van *tieren*, 't zij voor *bloei*, 't zij voor *boom*, als 't Engelsche *tree*, waarmede 't één woord is. § 28. 't Is van *té* als wortel van *telen*. *Tiere* is echter ook als *tiering* gebruikelijk, gelijk men ook *vertieren* zegt. Het is dan *vergaan*, verbloeien, en V. § 67.

TIGER of **TIJGER** (dier), M. ondanks het Latijn en Fransch, om den uitgang. § 28. 't Wijfjen heet *tijgerin*.

TIGER (rivier), M. als 't Latijn. § 100.

TIJD,

TIJD, nu M. maar oorspronkelijk V. en dus nog in sommige uitdrukkingen, als *ter goeder tijd*, *in der tijd*, *toen ter tijd*, *met der tijd*, enz.

Zie Aanteek. c. § 57.

TIJDELOOS, V. als *bloem*. § 57.

TIJDING, V. § 34.

TIJM, als *plant*, V. § 57. maar als overgenomen Latijnsch woord in 't M. te dulden. § 100.

TIJLAN, M. 't Latijnsche *tyrannus*. § 55, 100. Maar onze Ouden schreven bestendig *tyrant* of *tirant*, als ware 't participium van *tieren*, razen, woeden. Zie § 18 en 34.

TIL, Duivenslag, M. § 28. Zie Cats, die het dikwijls gebruikt.

TIMMER, voor *getimmer*, O. Echter als wortelsylbe, M. § 51, 28.

TIMMERAADJE, V. § 100.

TIN, O. als *metaal*. § 48.

TINNE, trans van een muur of gebouw. In algemeene beteekenis de *opperste omgang*; in bepaalder zin de *ingesneden borstweer*, waarvan het kunstwoord *getinneerd* in de Wapenkunde, 't geen de Franschen *bretesfé* noemen; de Engelschen ook wel *embattled*. V. als zijnde *tinning*, of *tij-ing*, dat is *omgeving*, omtrek. § 67.

TINT, V. 't Fransche *teinte*, 't geen *geverfd* is in het vrouwelijke; en waar het Hoogduitsch ook zijn *dinte*, voor *inkt*, van gemaakt heeft.

§ 100, 33.

N 3

TINT,

TINT, voor *winwijn*, M. § 57.

TINTEL, voor het gevoel van *tintelen*, frequentativum van *tinnen*, of beter, *tenten*, (Lat. *tendere*) dat is, *spannen*. 't Is een oogenblikkelijke en herhaalde spanning; en in den zin van prikkeling overgaande, wordt het ook by uitbreiding voor *slikkering*, *schittering* gebruikt. Indien het echter in dezen zin niet van 't oude *tan* (vuur) is. Zie *tang*. M. § 28.

TIP, M. van *tippen*, dat van *tien*, trekken, is. Een *tipmuts* en *trekmuts* was écn. § 28. Het kon echter ook van *titten* zijn, als het straks volgende *tittel*.

TIRAS, O. als *stof*. § 48.

TITEL, of **TYTEL**, M. als 't Latijnsche *titulus*.
§ 100.

TITTEL, M. als van *titten* of *tieten*, stoten. Waarvan 't oude *tiet*, een klein vogeltjen, als *pikkertjen*. Ook een *vuile* of *boze tiet*, dat is, *die op ieder pikt*. § 28.

TOBBE, V. als *ebbe*, en als zijnde 't Latijnsche *obba*, een *maat*, ook *drinkvat*. Ook

TOBBEN, V. door den uitgang, van *tobben*. § 99.
Zie ook *dobbe*.

TOCHT, zuiging, V. en dus in 't byzonder *windtocht*. Praeteritum van *togen*. § 36.

TOCHT (reis), en zoo ook

TOCHT (drift), M. tegen alle reden ingesloepen, ook in 't compositum *hartstoght*; en dus neemt

- neemt men ook *ademtocht*, M. Waarschijnlijk door verwarring met *trek*.
- TOEF, M. van *toeven*. § 28.
- TOEGIFT, V. § 39, 28.
- TOELEG, M. § 39, 28.
- TOELOOP, M. § 39, 28.
- TOER, voor *keer*, 't Fransche *tour*. M. § 100.
Ook volgens § 28, want wy zeggen *toeren*.
- TOERT, V. 't Fransche *tourte*. 't Italiaansche *torta*. § 100.
- TOESPIJS, V. als *spijs*. § 39.
- TOESTAND, dat is, *stand* of *staat* van iets, in den gantschen omvang van alle omgevende determinatien beschouwd. § 39. Dat Hooft het voor *vergunning* (*concessio*) gebruikt, is eene eigendunklijke aanmatiging.
- TOESTEL, M. als *stel*. O. als *toegestel*, maar ongebruikbaar. § 39.
- TOETS, V. door den uitgang, als *touche*. § 74, 100. M. als wortelsylbe van *toetsen*. § 28.
- TOEVAL, M. als *val*, en dus voor (*emolumentum*) *voordeel*, *byval*, *afval*. § 39. O. als *toe-geval*, en dus voor *fortuna*; uit instemming waarmede men ook zegt het *voorval*. § 39.
- TOEVERLAAT, M. doch door eenvoudige toepassing, want *verlaat* is O. door de propositie *ver*. § 55. Zie § 51.
- TOEVERZICHT, O. om het voorzetsel, dat het *augment ge* verbergt. § 51.

TOEVLUCHT, als *vlucht* of *vlocht*, praeteritum van *vlo-en* en *flu-en* ('t zelfde als *vloeien* en *fluere*), V. § 36. doch M. als wortelsylbe van *vluchten*. § 28. Ook M. door toepassing. § 57.

TOEVOER, M. § 28, 39.

TOEWERP, M. § 28, 39.

TOEZANG, M. § 39.

TOEZEG, M. § 29, 28, en

TOEZEGGING, V. § 39, 34.

TOEZICHT, O. als zijnde *toe-gezicht*, even als *zicht* in de Wisfelbrieven.. § 87.

TOFFEL, oudtijds *tovel*, V. als 't Latijnsche *tabula*, houten plankjen (zoo men meent), en dus ook als in *pantoffel*, als ware 't *bandtoffel*, gelijk 't Fransch ook *pantoufle* van ons, V. heeft. Ook zegt het Italiaansch *pianella* voor ons *toffel*, van *piana*, plank. § 100, 39. Doch zie *pantoffel*.

TOL, M. § 100. 't Is 't Fransche *toulln*, uit het Latijnsche *tollere*, in 't oud Fransch *touldre*, als wortelsylbe van *tollen*, *vertollen*, enz. Dus in den Roman *de la rose*:

Cil qui le sire est de la foyre

Doit partout prendre son toulin. Vs. 13910.

Echter het kon V. zijn, als 't Fransche *taille*.

Zoo dit laatste woord niet jonger ware. Echter is het oorspronkelijk V. by onze Ouden, 't zij als adjectief, of om dat zy *tolle* voor *tolling* zeiden,

ge-

gelijk ook 't Fransche *toulin*, ons *tolling* ver-
tegenwoordigt. § 34.

TOL, speeltuig, *draaiier*, is eigenlijk *tuil*, van
tuilen, draaien, en M. als wortelwoord van dat
verbum. § 28. Zie *tuil*.

TOLK. 't Is het adjectief *talig*, en duidt iemand
aan die *ter taal* is, een *taal spreekt*, door
toepassing, M. § 55.

TOMBE, V. als het Fransche, dat V. is, schoon
van 't Latijnsche *tumulus* zijnde; indien ech-
ter niet van ons *domp*, van *do-en*, *do-ven*,
do-ing, *do-ingen*. § 100.

TOMMEL, zie *dommel*.

TON, V. door den uitgang. § 99.

TONDER, van *tan*, vuur, en dus *aanvurer*,
aanvuurder. In 't A — S. *tender* of *tydner*
(*tender* of *tynder*), van *tendan* (*aansteken*),
accendere. 't Gothisch heeft **TANĀGAN**
(*tandjan*), M. maar als *stof*, O. § 28, 48.

TONG, V. woord vol beteekenis, daar het de
geheele werking der *tong* regelmatig van de
punt tot den wortel uitdrukt. Het Grieksch
doet het zelfde in *γλωττα*, maar omgekeerd,
van den wortel tot de punt.

Men zegt van het *hart* op de *tong* te hebben,
maar by de Turken is de *tong* 't geen by de
Perzen het *hart* is, *دل* (*dil*).

TONNEEL, O. (van 't Fransche *tonnel*, *ton-
neau*.) § 100.

TOOG, kan wel als adjectief V. geduld worden, (§ 33,) doch als wortelsylbe van *toogen* is het M. en dus voor *trek* of *boog*, en ook voor *dronk*. § 28.

TOOI, M. als wortelsylbe van *tooiën*, of V. als 't zelfde woord zijnde met het adjectief *toog*, van *to-en*, *togen*, *toonen*.

TOOM, M. als wortelsylbe van *toomen*, en als uitgang in *m*. § 28, 84. Schoon men het als een contractie, uit *toging*, trekking, kon afleiden.

TOON, M. als wortelsylbe van *toonen*, *ten toon stellen*. § 28.

TOON, van 't Latijnsche *tonus*, M. § 100.

TOONEEL, V. door den uitgang. § 100.

TOORN of **TOREN** (gramfchap), M. als wortelsylbe van *toornen*; maar in den grond 't zelfde woord als *doorn*, prikkel, dat V. is. § 28, 36. Doch zie *toren*.

TOORTS of **TORTS**. Men zei ook *torke*, van 't Fransche *torche*, 't geen het Latijnsche *torques* is, in den zin van gedraaid en bepikt touw, *funale*. V. door den uitgang. En zoo ook indien men 't beschouwen wilde als van het Latijnsche *torris*, waarvan *tortijse*, en zoo *torts*. § 100, 80.

TOOT (*tote*), watervat, V. § 95. Het woord is nu verbasterd in *tuit*, en niet dan voor de *pijp van een drinkvat* gebruikelijk. *Tote* of *to-en* is van *to-en* en *tui-en*, ook *tijen*, dat is, *trekken*;

ken; waarvan iemand laten *tuien* of *betuien*, *tijen* of *betijen*. Vergelijk *tucht*. En waar ook *tuin* van is, dat is, *omtrekking*. Zie ook *totebel*.

TOP (spits), bovenste, M. als *tup*, eenzelvig met *tip*, wortel van *tippen*; en zoo ook M. van *toppen*. § 28. Mischien eigenlijk 't *op*, adverbialiter. 't Kon ook een adjectief zijn van *to-en*, trekken, als *opgetrokken*, en dus V. § 33. Doch het tegenwoordig Gebruik is voor 't M.

TOP (Fransch *tope*, by ons, *fiat*), van *toppen*, als *toeslaan*. Het zou als de imperativus, of 't wortelwoord M. zijn, maar het wordt *stoffelijk*, dat is, als woord of woordklank, gebruikt, en dus O. § 48.

TOPAAS, M. als *steen*. O. als *stof*. § 57, 48.

TOPPET, O. om den uitgang. § 100.

TOPPUNT, als *punt*, V. en O. naar mate men 't *spitse*, of den *stip* van het *gespitste* ('t punctum) wil uitdrukken. § 39.

TOR, M. als wortel van *torren*, soort van *snorren* of *gonsen*. § 28. Ook als den Latijnschen naam *taurus* uitdrukkende, dien men deze soort van infekten geeft; doch, door toepassing op *wurm* (insgelijks algemeene naam van dit soort,) ook V. gebruikt. § 57.

TOREN, (ook oudtijds *toorn*), in 't Latijn *turris*, V. door de terminatie, § 99. Maar 't schijnt het Latijn te volgen, en zoo ook *tar-*

tarne, 't geen het Deensche *taarn* is, en verwant met het Oostersche *dar* (*dar*), woning, burcht. Men leest echter by de Ouden *opten toorn* voor *turris*; gelijk het Hoogduitsch *thurm*, voorheen *turn*, ook M. is. Over deze twee woorden, die zeer veel met elkander verward zijn, ware meer te zeggen, dan hier plaats vinden kan. Genoeg, dat het eerste *toorn*, by onze Ouden *droefheid* beteekende, en ook met ons *treuren*, dat is, *troeren* samenhangt, en ook met het Grieksche *θρηνοσ* en *θρηνώω*, en Latijnsche *tristis*; terwijl 't laatste *toren* aan 't Syrische en Chaldeeuwfche *tor* voor *berg* vermaagfchapt is. Welk een en ander den oplettende rijke stof tot denken kan geven.

TORF, turf, V. als oorspronkelijk adjectief *dar-rig*, *derrig*, waarvan ook *darie* of *dary*, veen.

§ 33. M. als *worp*, dat is, *kluit*, of eenvoudig *opwerping*, en dus wortelsylbe van 't A — S. *torfan* (*torfan*). § 28.

TORN of **TARN**, M. als wortel van *torhen*, dat van *taren* is, Gothisch **TAIRAN** en **TANRAN** (*tairan*, of *taurnan*), 't A — S. *taeran* (*taeran*), waarvan ook 't oud Duitfche *zerren*, en desgelijks ons *farren* voor *tergen*, of *aanrijsen*.

TORNIKEL, wapenrok, M. § 28.

TORNOOI, in 't Fransch *tournoy*, van *tourner*

ner, keeren. 't Engelsche *turn*. 't Is *keer*, als ware 't *beurtstrijd*. O. om. dat er *gevecht* onder verstaan wordt. § 57.

TORS, M. als wortelsylbe van *torfen*. § 28.

TORTEL, V. als adjectief, waaronder *duif* verstaan wordt. § 57. In de mannelijke kunne echter ook M. te gebruiken.

TORTIJS, V. § 80. Zie op *torts*.

TOTEBEL (beter *totebol*), dat is, *watervatsbol*, als *bol*; doch eigenlijker *totevel*, dat is, *waterzak*, en V. als *vel* oudtijds. § 39. *Tote* is *watervat* by onze Ouden, en dus ook den naam van *aquarius* in den diercirkel. Zie *suite*.

TOTERKWAAD, of, als onze Ouden schreven,

TOTERQUAAT, kwaadspreker, M. van *toteren*, (ook *tateren*). § 28.

TOU, O. als *stof*, of als *ge-to-e* is *getrek*. § 48, 51. Dus ook *weefgetou*, voor het dus genoemde werktuig.

TOUW, M. als wortelsylbe van *touwen*, *towen*; 't zelfde met *togen*, trekken, Gothisch

TANHAN (*tauhan*), ook voor *gaan* gebruikt. § 28. Zie Aanteek. 000, bladz. 310.

TRAAN, V. door den uitgang. 't Is *tra-ing*, trekking, druiping. § 99. Doch M. als wortelsylbe van *tranen*. § 28. 't Woord beteekent eigenlijk *druppel*. Maerl. *Nat. bloeme*, van den *Oryx* sprekende:

Haer

*Haer orine (datis, pis) es van der maniere,
Dat es in die blase van desen diere:*

So wie dats nut enen kleinen TRAEN,

Dat hi den dorst mach wederstaen.

Dat is, *wie er een kleinen druppel van inneemt.*

Zoo is ook 't Hoogduitsche *zahre* niet anders dan het Deensche *taar*, van *taren*, voor 't evengemelde *tra-en*.

TRALIE, V. als *tralië*, 't Fransche *treille*, *draad-* of ook *latwerk*, van *draad*, dat van *tra-en*, trekken, koomt, in 't Latijn *trahere*. 't Latijn zegt *trichila*, van 't Grieksche *θριξ*. Vossius in *Etymol.* Zie Aanteek. ppp.

TRANS, M. als wortelsylbe van *transen*, in 't Fransch *trancker*; en derhalve *insnijding*, waarom het in eigenlijke beteekenis de oude *insnijdingen* (*embrasures*) der oude burchtmuren, en by uitbreiding, *den gekeelen bovenrand* van den muur aanduidt. Maar het is V. als van *tra-en*, *tra-end*, trekkende, en in dien zin *omgang*, op een muur of gebouw beteekende. § 28, 80.

TRANT, V. als participium van *tra-en* (treden); maar M. als wortelsylbe van *tranten*, waarvan *trantelen*. § 34, 28.

TRAP, M. als wortelsylbe van *trappen*. § 28. Doch beter met de Ouden, *trappe*, in 't V. als praeteritum van *trippen*, *ik trip*, *trap*. § 36.

TRAWANT, oudrijds *drabant*, van *draben*, dra-

- draven. Zie *dras*, en § 34. M. door toepassing. § 55. 't Is *looper*, even als *lakei*.
- TRECHTER, M. door den uitgang. § 28. Het is *door-* of *overtrekker*, van *drecht* of *trecht*, *trajectus*. Zie *drecht*.
- TRED, M. als wortelsylbe van *treden*. § 28.
- TREDE, V. als *tra-ede*. § 72. Zie *trant*, en Aanteek. *ccc*.
- TREE, M. als *boom* (zie *tier*), § 57; maar als *trede*, V. voor *treding*. § 67.
- TREEFT, V. door den uitgang. 't Is *treveise*, even als *kreeft*, *kreyeise*, in 't Fransche *ecrevise* zichtbaar. § 80. M. door misverstand als ware 't het Latijnsche *tripus*, drievoet. De *treeft* is van *trede*, en blijft *treeft* al heeft hy vier of vijf voeten. De beteekenis is de zelfde als van *standaart*.
- TREEK, TREKE. V. als verloren praeteritum, dat men ook *trak* schreef, van *trekken*. § 36.
- TREIL, sleeptouw, van *treilen*, in 't Engelsch *to trail*. O. als *touw*, dat er onder verstaan wordt. § 57. Op zich-zelfs zou het M. zijn, als *sleef* beteekenende. § 28.
- TREIN, M. als 't Fransche *train* of *trein*, van *trainer*, sleepen. § 100.
- TREK, M. van *trekken*. § 28.
- TRENS, Spaansch *trenza*, vlecht, V. door den uitgang *se*; doch ook M. als wortelsylbe van *trensen*, dat is, *vlechten*. § 80, 28.
- TREU-

TREUZEL of **TREUZELAAR**, beide M. § 28, doch het eerste voor 't V. door toepassing vatbaar. § 55. 't Is eigenlijk van *tros*, te weten, den *legertros*, bagaadje, die achteraan komt, en wordt gezegd in de beteekenis van langzaam voortgaande, talmende. *Treuzelaar* is 't oude *trosfelaar*, ook *troser*.

TREZOR, O. 't is het Fransche *dresfoir*, van *dresfer*, en beteekent *aanrichttafel*, *spijs-* of *voorraadkas*, en dergelijke; maar niet *schat*, als het Fransche *tresor*, dat men voor 't Latijnsche *thesaurus* neemt, doch een geheel ander woord is. NB. Deze Fransche uitgang *oir* is een oude infinitivus.

TRIL, M. van *trillen*. § 28. *Op den tril* is eigenlijk *in beweging zijn*. Men zei ook *dril*.

TRIOMF, M. als in 't Fransch en Latijn. § 100.

TRIP, een foort van net klompjen of schoefel, met een hoogen en spitsen hiel, vroeger ook *treitel* genoemd. „ Mit *traytele* so schoeidine, „ (dat is, zoo schoeit gy hem,) en doeten moye „ cleedere an; mit juweelkens, so maectst hem moye”, enz. (Deze *hy* is het lichaam.) Dus een oud Handschrift: *Pilgrimmagie visioen* getyeld. Het woord is van *trippen*, waarvan *trippelen*, en de oorsprong in *tre* of *trede*. M. § 28.

TRITS, V. als *tritse*, schoon 't Latijnsche *trias*. § 80.

TROCH

TROCH of **TROG**, ~~stort~~ voort van bak. 't Zij het het praeteritum van *dragen* is, *droge*, *droeg*, het zij van elders, het is V. en beteekent een *draagbak*. Oudtijds zei men een *trog-bed* en *bedtrog*, voor 't geen men sedert *slaapbank* of *krib* noemde, welk *bank* ook eigenlijk *bak* is. Zie, by voorbeeld, Ol. de la Marche in *Matth. Analecta*.

TROEF, in het kaartspel, V. § 36. 't Is niet (als men wil) *triomf*, noch ook 't Fransche *trouvé*; maar 't Nederduitsche *troef* of *trof*, (*trove*), praeteritum van *treffen*. 't Fransche werkwoord *trouver*-zelf is uit het Nederduitsche *treffen*, gelijk men nog zegt: *iemand ergens aantreffen*, voor *vinden*. Men zei inzonderheid te Amsterdam (als by Breero nog voorkomt), *ik tref*, *ik troef*.

TROEP of **TROP**, V. als 't Fransche *troupe*; M. als wortelsylbe van *troppen*, dat is, *samenloopen*, als *drop*, en dus ook voor *bondel*, als oudtijds. § 100, 28.

TROFEL, **TROFFEL**, **TRUFEL**, of **TRUWEL**, M. door den uitgang. § 28. Doch *truweel* is O. § 100.

TROM, en **TROMMEL**, V. als adjectief en ook naar § 85, voor het *tuig*, alhoewel in het Vlaamsch, O. Maar voor 't *geluid*-zelf, is het laatste M. § 33, 28.

TROMP, M. als wortelsylbe, § 28. V. als *tromme*, dat eigenlijk eertijds een algemeener benaming,

II. Deel.

O

ming,

ming, zoo wel *blaas-* als *snarentuig* was, waarvan nog de *trompet marin.* § 85.

TROMPET, V. Eigenlijk O. als *et*, maar men volgt het Fransche *trompette*, dat geen derivatum maar compositum is: *tromp-pête.* § 100.

TRONIE, V. door den uitgang *ie*; doch 't is het oud Fransche *trogne*, eigenlijk *snuit*, waarvan 't Italiaansche *troja*, ons *trui*, voor *varken*. 't Betee-kent *snede*, *besnedenheid*, gelijk men van een gelaat zegt, dat het wel *besneden* is; en 't is van *troën*, met *tornen* en *tarnen* verwant, waarvan *tronk*, en veellicht ook *trog*, als *uitgesneden* stuk houts. Ook met het Latijnsche *truncare*, 't Spaansche *tronzo* en *tronzar*, en tevens ook met het Fransche *trou*, als *uitgesneden*. Ons *snuit* of *snoet* kan even zoo van *snede* zijn. Zie Aanteek. *ppp.*

TRONK, M. als 't Latijnsche *truncus*. Doch V. als *ronk* (in 't Fransch *ronce*), dat eigenlijk *ro-ing*, *rijs*, *rijzing*, *groeiing*, is. § 100.

TROON, M. 't Grieksche *θρόνος*. § 100.

TROOST, van *tro-en*, *vertrouwen*, V. door de *st*, die 't praeteritum aantoon. § 75. *Troosten* is *vertrouwen* geven, dat is, die *hoop*, die tegen *vertwij-feling* over staat. Dus Maerl. *Sp. Hist.* f. 168 v°.

Ay here, sprac hi, wat sal mi dit?

Ik hadde alleene up di troost.

Wanderen blivic onverloest,

Of ghi mi aldus versteect.

Dat

Dat is: *Ik had op u-alleen vertrouwd* (gerekend, staat gemaakt), maar ik moet zonder redding omloopen, zoo gy my op deze wijs afzet. — Het woord werd echter wel M. genomen als wortelsylbe van *troosten*. § 28.

TROP, zie *troep*.

TROS, M. als wortel van *trosfen*, of als *torsfen*; voor *koker*, zoo wel als *bondel*, M. § 28.

TROTS, V. maar M. als wortelsylbe van *trosfen*. § 80, 28.

TROUW, zou M. zijn, als wortelsylbe van *trouwen*, maar 't is *tro-e*, *trowing* of *trouwing*, in 't A — S. τρεοπα (*treowe*), dat is, *bestendig- of rechtstandig- en verbondenheid*, doch het geen hier eene al te omslachtige ontwikkeling zou vereischen. De verwantschapping met het oude *drut* loopt in 't oog, waarvan in *Aanteek. t.*

TRUWEL, O. § 100.

TUCHT, V. als praeteritum van *tui-en*, in 't Hoogduitsch *zeugen*, *trekken*, *optrekken*, *opvoeden*. Vergelijk *tote*, en *touw*. § 36.

TUIG (gerade of toestel), in 't Deensch *tøi*, 't is *to-ig*. Zie *tøoi*. Doch O. om dat men 't collectivè of voor *getuig* neemt. § 49, 87.

TUIGE, als *tuiging*, door toepassing, van beide geslachten, § 55. 't Verbum *tuigen* is verwant met het Gothische **FÄTINHAN** (*gatiuhan*), verhalen, *referre*, *onts togen*, *trekken*, waarvan ook *vertoog*, zoo als ook 't oude *vertrekken*,

ken, en nog ons *verhalen* (*narrare*), van *trekken* en *halen* is.

TUIL, M. § 28. Het is *tui-el*, en *tuien* is *to-en*, en dus *togen*; hiervan *tuil* voor *kring*, in *aan den tuil houden*, om *den tuil leiden* ('t geen men kwalijk zegt *om den tuin*), en voorts hiervan ook 't Engelsche *towel*, 't zelfde woord. *Tuilen* is in 't rond draaien, en dus *tollen*, dat *to-elen* is, en overdrachtig *dralen*, dat zelf *draai-elen* is, of *talmen*, dat *talingen*, van *ta-en* (trekken) is. Maar het Amsterdamsche *iemand laten tuilen*, is eigenlijk Deensch: *lade Een tøylen*, dat is, *iemand den teugel laten*.

TUIL, voor *teel*, van *teulen*, voor *telen*, een ander woord, ook M. § 28.

TUIMELAAR, 't zij voor *springveer*, of *tob*, of *beker*, M. § 28.

TUIN, V. door den uitgang, § 99; alhoewel door Ouden en nieuweren M. gebruikt door verwarring met *tuil*, of, als wortelwoord van *tuinen*, voor *vlechten* genomen. § 28. In alle geval van *to-wen*, waarvan zie op *tou* en *touw*.

TUIT, V. 't zelfde als *tote*, pijp. Maar voorheen in 't algemeen *watervat*, naderhand *flesch*, en bepaalder *de lange hals van de flesch*, en zoo eindelijk *pijp*. Inzonderheid was *tuit* by onze Ouden en *flesjen* met een *langen* of *pijp-hals*, en zoo allerbyzonderst de traanflesjens, die men in 't graf der verstorvenen byzette.

Hier-

Hiervan ook *tranen met tuiten schreien*, dat is, *by tuiten vol*. Zie *toot*.

TUIT, voor *toet*, M. als wortel van *tuiten* of *toeten*, in *ijdelruit*, dat is, *ledige klank*. § 28.

TUK, M. als wortelsylbe van *tukken*. § 28. Het is eigenlijk *tok* (waarvan *tokken*, *tokkelen*), dat is *trek*, en van *togen*. Hiervan is 't *een poos tijds*, als *een goeden tuk achter één slapen*. Hiervan ook *tukken*, verpoozen of pleisteren, *tuk*, afkomst, en 't adjectief *tuk*, tochtig, begeerig. Dus werd het ook voor *inborst* genomen. — By onze Ouden was *tuk* ook *list*, *bedrog*; in welken zin het Hoogduitsche *tücke*, 't geen wy ook door *trek* en *treke* uitdrukken.

TUL, M. als wortelsylbe van *tullen*, voor *draaien*, en voorts *in 't rond drinken*, en ook *dronken zijn*. § 28. Maar by toepassing, ook van beide geslachten.

TULBAND is *tuil-band*, als *band*, M. In 't Turksch *دولبند* (*dulbend*).

TULP, V. zoo niet als *tuilig*, adjectief, waaronder *bloem* verstaan wordt, dan als bloem, of als faamgetrokken van 't Latijnsche *tulpa*, in 't Fransch *tulipe*, 't geen men wil dat Oostersch is. Doch de Oostersche naam is *lale* (لاله) met *lelie* verwant. 't Kan zijn dat *tulipan* of *tulipaan*, gelijk men ook plach te zeggen, van *tulbant* afgeleid wierd; en dit is niet onwaarschijnlijk; doch de tulp lijkt eer naar een

oude Frygische muts dan naar een *tulband*.

§ 33, 57, 100.

TURBAN, als men in navolging der Franschen voor *tulband* zegt, van 't Oostersche *توربان* (*durmak*), plooiën. M. § 100.

TURELUUR, M. men zegt, *uit zijn tureluur raken*. Het is even als *van de wijs raken*, uit de zangwijs (den rythmus) raken. Doch *tureluur* was ook oudtijds een *mint*, waarvan de drie, vier penningen maakten. § 28.

TURF, zie *torf*, V. doch voor *kluit* in 't M. te dulden. § 33, 28.

TURKOIS, M. als den *steen* verstaande, § 57, en O. als de *stof*. § 48.

TWEEBAK, M. als wortel van *bakken*. § 28, 39.

O. als *stof*, of als *tweegebak*. § 48, 51.

TWEEDRACHT, als *dracht*, V. § 39.

TWEELING, adjectief, en dus van beide geslachten.

TWEESPALT, als *spalte*, V. § 95. M. als wortelsylbe van het werkwoord *spalten*. § 28.

TWENTE, O. als *Landschap*. § 57.

TWIJFEL, M. § 28.

TWIJG (Gelijk het Hoogduitsche *zweig*, tak, van *zweiten*, *zwaaien*, *uitspreiden*,) is dit woord van *twie-en*, zijnde eene versterking, door de *t*, van *wie-en*, *zwaaien*, welks frequentativum *wie-elen* en *wiewelen* is, en waarvan zie op *wierook* en *wijn-*

wijngaard. Het is dus *zwaai-ig*, *zwaaiende*, en alzoo als een adjectief, V. § 33.

TWIJN, M. als wortelfylbe van *twijnen*. § 28.

Dus by Maerl. f. 224. v^o. waar 't voorkomt als *draad*,

Hi leedde mi mittien twine;

namelijk: met *dien draet*, die (als hy verhaald heeft,)

Ghecnocht (geknoopt) *was an mijn hant*.

Straks noemt hy het echter *twijndraad*, f. 225. r^o.

Mijn leedere (geleider) *die ginc nu winden*

Om mi drievout den twijndraet.

TWIST, V. als *tweeste*, van *twee-en*. § 75. M.

als wortelfylbe van 't werkwoord *twisten*. § 28.

U.

UCHTEND, zie *ochtend*, V. als participium van *uchten*, frequentatief van *oeken*. § 34.

UIEN, V. als *ui-ing* of *eu-ing* (dat is, *o-ing*, met de open *o*), het *rond zijn* beteekenende; en ook als *plant*. § 34, 57.

UIER, M. door de vorming. § 28. Zie van dit woord Aanteek. gg.

UIL, M. schoon in 't Latijn *ulula*, en schoon in 't Hoogduitsch *eule* ook V. is. 't Is dat er *vogel* by gedacht wordt. § 57. *Uil-vogel*, is *huiltvogel*, van zijn geluid, *ululare*.

ULTJEN, in de spottende bastertspreekwijze van

een uiltjen knappen, of *een uiltjen vangen*, is van *ojelen*, voor *oogelen*, dat is, *met de oogen nijpen*. Een *ogeltjen* of *ojeltjen* was een *genepen oog*, ook zci men *een oogeltjen knippen*, dat in *knappen* verbasterd is. Welk *ojel*, *oil*, of *uil* (*ogel*), oog, 't Fransche *yeul*, nu *oeil*, heeft gemaakt, en 't meervoudige *yeulx*. Het Deensch zegt *øye*, 't Eng. *eye*, en 't A — S. *eage* (*eage*), voor *oog*. 't Woord is als diminutief. O. § 45.

UITERSTE, adjectief, en dus O. § 41.

UITGAAF, als *gaaf*, V. § 39.

UITGANG, als *gang*, M. § 39.

UITGIFT, als *gift*, V. § 39.

UITHAM, als *ham*, M. § 39.

UITKOMST, als *komst*, V. § 39.

UITLEGGER, als *legger*, M. § 39.

UITSCHOT, als *schot*, O. § 39.

UITSPRAAK, als *spraak*, V. § 39.

UITSTEK, als *stek*, M, of als *gestek*, O. § 39.

UITSTEL, als *stel*, M. § 39.

UITTOCHT, als *tocht*. § 39.

UITVAART, als *vaart*, V. § 39.

UITVOER, als *voer*, M. § 39.

ULEVEL, V, van 't Italiaansche *ulivella*, olijfen. § 100. Men vindt by onze Ouden beide *ulivellen* en *olivetten*, 't een en ander is Italiaansch, schoon het eerste gebruikelijker. Zie Aanteek. i.

UNIVERSITEIT, V, als 't Latijnsche, en deze uit-

uitgang, uit *tas* gevormd, in 't algemeen.
§ 100.

UNJER, eigenlijk uit *Hungaar* verbasterd. Men noemde de *Heidens* dus, en voorts de *waarzegsters*, *tooverheksen*, enz. om dat men dat volk *Hungaren* geloofde te zijn als uit dien streek overgekomen. De Franschen zeiden *Bohemiens*, de Engelschen *Gypsies*, 't geen *Egyptenaars* is. Zie *heiden*. M. § 28, 55, ook voor een *vrouw*, in welk geval men het echter V. gebruikt vindt.

URK, zie *hurk*.

UUR, V. als zijnde 't Latijnsche *hora*. Doch thands in het dagelijksch gebruik O. uit misverstand, door het Hoogduitsch veroorzaakt, dat *uhr* (uur) voor *uurwerk* gebruikt. Onze Ouden zeiden volftandig *de ure*. § 100.

V.

VAAG, V. als *va-ig*, adjectief, 't vattende, en daardoor wortelende; groeiende, bloeiende.

§ 33.

VAAK, V. als *va-ig*, bevanging. § 33. Dat sommigen 't M. namen, is uit een verwarring met *waak*, die generlei grond heeft.

VAAN, een maat, van *vangen*, V. § 99.

VAAN (vlag), V. 't is *waing*, voor *waiende*. De sluitende *n* is dikwijls onzuiver, en dan is *nd* of

O 5

ng

ng twijfelachtig. § 34. Even zoo is *baan* of *lap*, 't geen het zelfde woord is, en waarvan *banier*.

VAANDEL of VENDEL, zou M. zijn moeten naar den uitgang; maar 't is een adjectief, en daarom O. § 41.

VAANDRIG, M. door toepassing. § 55.

VAAR, M. als *va-er*, (van *va-en*, vatten,) apprehensio, en dus *vrees*; en ook wortelsylbe van *varen*, en dus M. in den zin van *bejegening*, periculum ('t geen ook van *experiri*, ons *ervaren*, of van *perire*, doorgaan, is), en derhalve ook wat wy *gevaar* noemen; zoo als *vrees* oudtijds ook voor *gevaar* ging, in 't oud Hoogduitsch *freise* in dezen zin. Dus in Wigalois:

Dem rider was zer freise gach.

vs. 1845, dat is, *de ridder had lust, drift*, (gretigheid,) *ten gevare*. § 28.

VAARDE, 't zelfde als *vaart*, doch niet dan voor *tocht* of *snelheid* gebruikelijk, V. § 35, 92, en Aanteek. ccc.

VAARS of VERS, 't Latijnsche *versus*, maar O. Men verstaat er onder *dicht* of *gedicht*. § 57.

VAARS of VAARZE (koe), door den uitgang V. gemaakt woord, van *varre*, dat inderdaad *wair* (man) is. § 80.

VAART of VAARTE, V. als praeteritum, en door den uitgang. § 35, 95. Van beteekenis meer algemeen dan *vaarde*.

VAAR-

VAARTUIG, als *tuig*, O. § 39.

VAARWEL, als woord *stoffelijk* gebruikt, O. § 48.

VAAS, zie *vaze*.

VAATWERK, O. § 39.

VACHT (huid), V. als praeteritum van *va-en*, vatten, omvangen. § 35.

VADEM, vaâm, V. als *vading*, dat is, *vatting*, omvatting. § 34. Het *vaâm*, O. is als met alle benaming van maat. § 49.

VADERSLACHT, als *flacht*, V. § 39.

VADERSLAG, M. als *slag*. § 39.

VAK, O. adjectief, 't Latijnsche *vacuus*, of wel dit woord in den onzijdigen uitgang, als substantief. § 41, 100. Men zei in vroeger tijd even zoo ook *vaken*, van *vacare*, voor *toeven*.

VAL, M. als wortelsylbe van *vallen*, in wat zin ook. § 28.

VALIES, V. of O. van 't Fransche *valise*, 't Italiaansche *valligia*; maar eigenlijk *vlies*, dat is, *vellig*, *vellisch*, van *vel*. Doch 't beteekent in 't byzonder *schapenhuid*, gelijk men de schapen ook oudtijds *vliezen* plach te noemen, als Vondel nog in zijn *Pascha*. § 100, 33, 41.

VALK, M. als *vogel*. § 75. Schoon 't woord in zich-zelf V. is, als *val-lig*, in onovergaanden zin, of *vel-lig* in den overgaanden, dat is, als *neêrstormende* uit de lucht, van *vallen*, of als *aangrijpende*, en *overweldigende*. Zie § 33.

VALLEIE, V. als 't Fransche *vallée*. § 100.

VAL-

VALREEP, als *reep*, M. § 39.

VANG, M. als wortelsylbe van *vangen*. § 28.

VANGST, V. als blijkt uit den uitgang. § 75.

VAR of VARRE, jonge stier, M. § 55. Zie *vaarze*.

VARKEN (tam zwijn), O. als eigenlijk diminutief. Onze Ouden schreven *varkijn* of *ver-kijn*. § 45. Dat ons *verken* en 't Latijnsche *porcus* van den zelfden oorsprong zijn, wilde Huydecoper niet wedspreken, en ik laat het in het midden.

VARRE, eigenlijk *verre*, mannelijk zwijn, het zij wild of tam. M. § 55. Hiervan ook *ver-rejager*, voor *zwijnspriet*, of *korte piek*. — Om dat men die *varren* plach te snijden, ten einde vetter te worden, is hiervan het werkwoord *varren*, ontmannen, by onze Ouden zeer veel voorkomende. — Eigenlijk echter schijnt *varren* voor *ontvarren* gezegd, gelijk *schillen* voor *ontschillen*, *villen* voor *ontvillen*, en met het oude Gothische **VAIR** (*wair*), A — S. *pep* (*wer*), man, famen te hangen.

VASTE, V. als *feeste*; maar M. als *vastenstijd*, Zie mijnen Vriend Wifelius, in de Voorrede voor zijne Gedichten. Ook als *vastheid* (waarvoor men 't thands *vastte* zou schrijven), en als *toeving*, gelijk men 't ook oudtijds nam. V. § 75, 33.

VAS-

VASTELAVOND, als *avond*. § 39. Zie van dit woord Aanteek. 9.

VASTEN, infinitief, O. en dus *in den vasten*.

§ 43. Men zegt echter ook *de vasten* kooft aan, *tijd* daaronder verftaande, en zoo in het M.

§ 57.

VAT, O. als 't Latijnsche *vas*, schoon het thema van *vatten* zijnde, 't geen het M. maken moest. § 100, 28.

VAZAL, M. als *vazallus*. § 55.

VAZE (draad, vezel), V. zie *vezel* en *vizevaze*.

VECHT, rivier, V. Huygens zegt in casu obliquo:

De zoete Vecht voor deur, de zoete vocht van binnen.

VEDEL, VEËL, V. als verbasterd van 't Italiaansche *viola*. § 100.

VEDER, VEËR, M. door de vorming; maar door 't gebruik V. zekerlijk als adjectief. § 28, 33. 't Woord is van *we-en*, waarvan zoo *waaien*, als *bewegen*. En dus drukt het de *vogelpluim*, en ook alle *bewegingskracht* (resfort) uit. Zelfs zegt Vondel *windveër*, voor 't drijven van den wind:

Een windveër drijft veel vaân.

VEDERBOSCH, als *bosch*, M. § 39.

VEE, O. als collectivum van *we-en*, waarvan *wemen*, en ook *veel*, adjectief; voorts ook *wezen*, en *vivere*. § 49. Indien echter *vie* niet eigenlijk een oud praeteritum is van *ik vae*, *ik vie*,

vie, en dus *bezate* of *bezeit*, en zoo oorspronkelijk V. § 36, gelijk 't Gothische **FAIHN** (*have*), bezitting, dat niet, gelijk *peculium*, van *pecus*; maar omgekeerd, van **FAHAN** (*fahan*), vatten, hebben, en dus *have* is. — Dat het niet te min samenhangt met *wei* of *weide* is waarschijnlijk, en zoo is het Gothisch **VEPI** (*weshi*) ook *kudde*. *Vee* kon dus zijn 't geen men weidt, en zeker is dit de meer bepaalde zin, waarin wy het woord gebruiken.

VEEDE en **VEETE**, V. van *veën* of *vei-en*, haten. *Vede* is *ve-ede*, *ve-hede*; *vete* is *veet-se*.

§ 35, 92, 95.

VEEG, M. als wortelsylbe van *vegen* of *vagen*, dat is, *strijken*, waarom het ook voor een *slag* en een *mesfede* gebruikt wordt. § 28. — *Helleveeg* is alleen door toepassing V. § 55.

VEËL, zie *vedel*.

VEEM, O. als collectief te Amsterdam gebruikt, doch eigenlijk is het V. als *ve-ing*, het zij als 't Hoogduitsche *befehdung*, het zij in den zin van het Deensche *ven*, vriend, dat van *ve-en* (conversari) is, en dus eigenlijk den gene met wien men omgaat beteekent. § 49, 34.

VEEN, O. als *stof*, of voor *veenland*, zoo men thands spreekt. § 48, 57. Oudtijds was 't *veld*, *weide* en *weiland*. Ook zijn *veld* en *veen* (dat is, *ve-ing*) van een zelfden oorspronk,

spronk, en beide beteekenen *vlakke, effen grond.*

VEER, voor *vaar- of veerplaats*, overtocht, 't Gothifche **FERA** (*fera*), van *varen*, en dus oudtijds V. nu O. als zijnde *ge-veer, ge-vaar.* § 51.

VEER, voor *dierlijke spier* (*musculus*), 't zelfde woord als *veder*, in den zin van *beweger.* M. § 28. Zie *veder.*

VEER, voor 't Fransche *vair*, in de Wapenkunde *bont of tweekleurig pelswerk*, van 't Latijnsche *varius*. O. § 48.

VEËR, zie *veder.*

VEEST, nu niet meer dan in eene onhebbelijke beduidenis gebruikt. V. § 75. Het woord is van *ve-en*, nu *waan*.

VEIL, voor *klimop*, uit misverftand O. of wel, om dat men er *kruid* onder verftaat. § 57. Doch *veil*, een adjectief of adverbium, is *te koop.* *Veilkruid* is 't kruid dat van ouds, en by de Romeinen, *verkoop* aantoot, en dus 't *klimop*, om dat men dit tot dat teeken gebruikte. 't Heet anders ook *eiloof*. Naderhand nam men of *stroo* of een *ruw van hout gefneden kruidfiguur*, tot dat einde. — Het werkwoord *veilen*, waarvan *veil*, is eigenlijk *velgen*, als in 't *rond bieden*, *omdragen*, *omloopen* met iets. — Dit in het voorbygaan!

VEL, O. als *velum*, *bekleedfel*, en dus *huid.*
Maar

Maar een oud *vel*, voor een *best*, is bloote verbastering van 't Fransche *vieille* (oude vrouw), 't geen men schreef *vyelge*; en *oude* is daarby een pleonasmus, in onze taal vrij gewoon. „Ik ben *vyelge*, maar dat ghi mi *stinckende quene* hebt gheheten, daeraen hebstu *misdaen*.” Dus 't *Visioen der pelgrimma-gie der menschelijke nature*, een Handschrift van 1438.

VELD, O. als *gevelde* van *vellen*, pletten, vlak maken; en dus, *vlakke*. § 41.

VELG, V. als *wel-ig*. *Welen* en *walen*, 't Goth.

VAALYGAN (*walwjan*), is *draaien*, *woelen*, *omwenden*, enz. § 33. A — S *palpian* (*walwian*), waarmee ook 't Latijnsche *volvare* overeenstemt.

VELUWE, als *uwe*, *ouwe*, waar het meê saamgesteld is, V. 39.

VEN, moeras, V. § 99. Zie *veen*.

VENDEL, O. Zie *vaandel*.

VENIJN, O. als 't Latijnsche *venenum*. § 100.

VENIZOEN, O. Fransch *venaifon*, van *vener*, jagen. § 100.

VENKEL, (*feniculum* in 't Latijn,) V. als *plant*. § 57.

VENNOOT, als *genoot*, in beide geslachten. § 55.

VENSTER, V. Zie Aanteek. cccc. O. door 't Gebruik; doch beter V. § 73, 82.

VENT,

- VENT**, M. door toepassing van *vriend*, bevriende, van *ven*, in het Deensch *vriend*. § 55.
- VENTE** (verkoop), V. 't Fransche *vente*. Dus by Cats en anderen, TER *vente* brengen. § 100.
- VERBAND**, O. om den uitgang *ver*. § 89.
- VERBINTENIS**, V. § 94.
- VERBLIJF**, O. § 89, 51.
- VERBOD**, O. desgelijks; en zoo ook
- VERBOND**, O.
- VERBREEK**, O.
- VERDEK**, O.
- VERDERF**, O.
- VERDICHTSEL**, als *dichtsel*, zoo wel als *gedichtsel*, O. § 86, 89.
- VERDIENSTE**, V. § 75.
- VERDING**, O. § 89.
- VERDRAG**, O. zoo voor *uitstel*, als voor *verbond* of *overeenkomst*, of voor *bezadigheid*. § 89.
- VERDRIET**, O. desgelijks § 89.
- VERF**, **VERWE**, V. als zijnde 't adjectief *var-ig*, van 't oude *var*, kleur. 't Zweedsch heeft *farg*; ons *werwe* is *varruwe*. Zie § 97.
- VERGENOEGEN**, als *genoegen*, O. § 39.
- VERGETENIS**, V. En dus alle in *nis*. § 94.
- VERGIF**, als *gif*, O. § 39, 89.
- VERGIFFENIS**, V. § 94.
- VERGRIJP**, O. § 89.
- VERHAAL**, O. § 89.

VERHEMELTE, O. schoon verkeerd. 't Moest

V. zijn, 't misverstand is, dat men 't verwacht met het *verhemelde*, adjectief. § 88.

VERJUIS, (sap,) O. als een *stof*, 't Fransche *verjus*, dat voor *jus verd* gezegd is. § 48.

VERKEER, O. § 89. 't Woord is *kans*, hier van 't *verkeerbord*, dat is, *kansbord*. De Franschen hebben tot hunnent den naam in *verquier* verbasterd, als Th. Hyde *de ludis Orient.* aanmerkt.

VERKEN, zie *varken*.

VERKOOP, M. als de wortelsylbe van 't werkwoord *verkoopen*, § 28; of even als gelijk staande met *koop*.

VERLAAT, goot, ook doorzijgvat; thands *sluis* of *riool*, O. § 89. *Laten* of *verlaten* is *tappen*; van daar een *wijnverlater*, en *bloed- of aderlaten*. Men zei oudtijds ook *verlaat*, voor *verlies* of *gemis*. — Doch zie ook *toeverlaat*.

VERLANG, O. § 89.

VERLANGEN, O. als infinitief. § 43.

VERLANGST, V. van *langen*, in den zin van *reiken*. § 75.

VERLET, O. § 9.

VERLIES, O. § 89. Zie *leur* of *loor*. *Verliezen* is *los worden*, waarvoor onze Ouden ook zeiden *zonder worden van iets*. Hiervan ook de uitgang *looze*, *loos*, als *machteloos*, *vruchteloos*,
kin-

kinderloot. Eigenlijk is *lies* 't praeteritum van *lasen*, van *la-su* (finere), waarvan *onlaten*, *verlaat*, enz. en dit *liegen* heeft wederom 't praeteritum *loze*, gelijk *kiozen*, *koze*, en *vriezen*, *vroze* heeft; doch *verlies* wordt beschouwd als *gelies*. Zie gemelde § 89.

VERLOF, O. § 89; en even zoo

VERLOOP, O.

VERMAAK, O.

VERMAAN, O.

VERMOEDEN, O. als infinitief. § 43.

VERMOGEN, O. als infinitief. § 43.

VERNIS, O. als *stof*. § 48. Anders V. als 't Latijnsche *vernix*. § 109.

VERNUFT, O. § 89. De Duitschers hebben geen ongelijk, hun *vernunft* V. te nemen, maar dat zy *verstand* M. maken, behoort tot hun gebrek aan allen grond van geslachteigening. *Vernuft* is *vernochte* ('t zelfde als *verknachte*), in den zin van *samenknoping*, verbinding, en het zou dus als praeteritum V. zijn mogen; doch het Gebruik houdt zich aan den regel der vorming en tevens, aan dien van het gebruik *in concreto*. § 42. Want het *vernunft* is niet de verbinding (in abstractie), maar het geen verbindt; en dus de eigenschap van het verbinden, in *concreto*.

VERRAAD, O. § 89.

VERRE, wild zwijn. Zie *varre*.

VERREJAGER, zwijnspriet, kleine spiets, met

een dwarsijzer ter voorkoming van het opdringen van het gekwetste zwijn tegen de spiets. M. om den uitgang. § 28. Zie *verre* en *varre*.

VERREKIJKER, M. § 28.

VERSCHIET, O. § 89.

VERSCHIL, O. § 89, en even zoo

VERSCHOON, voor *verschooning*, dat V. is.

VERSCHOT, O. zoo wel voor *verscheidenheid*, als voor *vooruitschieting* van geld. § 89.

VERSLAG, O.

VERSPREK, O.

VERSTAND, van 't werkwoord *verstanden*, dat is, *overstaan*. *Verstand* is *het staan over een zaak*, dat is, *kennis en getuigenis dragen hoe zy gebeurde*. Zoo is *ἐπιστήμη* van *ἵστημι*, *staan*, als de oude Grieken reeds leerden, en Scaliger bevestigt. De Engelschen keeren 't om, en *staan onder* de zaak met hun *understanding*. Zie ook *vernuft*. O. § 39. En zoo ook

VERSTEK, O.

VERSTEL, O.

VERSTENTENIS, O.

VERSTERF, O.

VERTELSEL, O. § 86.

VERTIER, O. § 89.

VERTOOG, als *verhaal*, (dat van *halen* is,) van *togen*, trekken, gelijk ook *vertrekken*, *verhalen* (*narrare*) is. O. § 89.

VER-

VERTREK, O. in den zin van *verhaal*, van *uitstel*, van *heengaan*, van *kamer*; met één woord, in alle beteekenissen. § 89.

VERVAL, O. § 89.

VERVOLG, O. § 89.

VERW, dat is, *varruwe*. V. § 97. Zie *verf*.

VERWANT, M. of *liever*, van beide geslachten. § 55.

VERWANTSCHAP, V. § 72. Doch in het Gebruik is die onderscheiding, welke Kluit omtrent dezen uitgang opteekent, niet te ontkennen. Men zie daarvan § 92 en 93 der Verhandeling, waar de zaak tot haar ware punt gebracht is, en voorts § 49.

VERWIJT, O. van *wijten*, 't zelfde met *weten*, en, by zwenking van beteekenis, *toekennen*; waarom het onverschillig is, *dank weten* of *dank wijten* te zeggen. Het Goth. heeft **WITAN** (*witan*), met de *t*; doch met de *th*, beteekent het zelfde woord **WIPHAN** (*wiþhan*), *zeggen*; als zijnde *doen weten*, waarvoor 't A — S. *cweþan* (*cwethan*) heeft. Men zelf ook oudtijds *iemand iets toespreken*, voor *toeschrijven*, als men thands zeggen zou. Het Gebruik echter heeft *wijten* (in tegenstelling van *weten*) voor *toekenning* alleen ten kwade doen gebruiken, en hiervan de thands eigen beteekenis van *verwijt*. § 89.

VERZEER, O. § 89.

VERZEENEN, (plurale), V. vóór de *hielen*, Goth. **FAIRZNA** (*fairzha*), van *varen*, in den zin van *gaan*. Het enkelvoudige *verzene* voor *verzing*, is in geen gebruik. § 99. Eigenlijk is *verze* de *pees*, die men den *tendo Achilles* noemt, of wel; de *kait*-zelve, waarvàn deze *pees* de *trekker* is, in welke men de *kracht* van het *gaan* stelde.

VERZIENING, V. § 34.

VERZINSEL, O. § 85.

VERZOEK, O. § 89. En zoo ook

VERZUIM, O. van *verzàimen* (gelijk *verbeuren*, *verdoen*, enz.), dat is, *wan-zòmèn*; eigenlijk, nalaten 't geen *voegde*, *beaamde*, welk werkwoord *betamen* ook van ons *toom* is. Zie *zoom*.

VESPER, V. als in 't Latijn; doch M. als er *zang* onder verstaan worde. § 100, 57.

VEST, V. als 't Latijnsche *vestis*. Gothisch **VASTGA** (*wastja*). § 100.

VET, eigenlijk een adjectief, en dus O. § 41.

VETER, M. als zijnde *vatter*. En in dien zin niet slechts *band*, maar ook *priem* of *penjaart*, éven als *lace* en *lacet* in het Fransch, en waarvan de boeren uitdrukking, *iemand naar 't ... veteren*, 't Oude bastaartlatijn kende *analacæus* en *analacitas*, en 't oud Engelsch *anelace*, 't geen, alle drie, niet anders dan *hand-lace* of *hand-priem* is; en zoo kon *couvelas* en *coutelace* ook wel

wel *coutel-lace*, dat is, *mes-priem* zijn. Voor 't overige, het oud Hoogduitsche *fettern*, boeien, is het zelfde woord met ons *veter*, in 't meervoudige. § 28.

VEULEN, ook *volen*, in 't Hoogduitsch ook *pfa-len*. Waarvan Oost- en Westfalenland, van de paardenteelt dus genaamd, waarom het ook een paard tot wapen voert. 't Woord is O. (Zie de Korte schets, hiervoor) en van 't Fransche *poulain*, dat van het Latijnsche *pullus* is. — *Va-en* of *fa-en* maakt *fa-el*, en *fa-er*, dat *pfaard* is, en dit *va-en* is *bewegen*, *spoeden*, waar ook *varen* van is, en ons oude *varing* (een adverbium) *schielijk*; en dus hangen Duitsch en Latijn wederom samen. 't Lat. *ferus* voor *paard* schijnt ook 't Duitsche te zijn.

VEZEL, van *vaze* of *veze*, V. Eigenlijk adjectief, en daarvan ook V. § 41. Het thema is in *va-en* of *wa-en*. In oude Duitsche Schriften leest men ook *vadem*. Dus, by voorbeeld:

Si sach wol dat dat ubel wip

Dem riter entnacte sinen lip,

Also gar, dat deheim

Vadem an sinen libe schein.

Dat is: *Het kwade wijf ontblootte hem zoo, dat er geen vezel (geen draad) meer aan zijn lichaam te zien was.* (Wigalois.)

Het tegenwoordig Hoogduitsch zegt *faden*. Zoo is 't Engelsche *to fade*, eigenlijk *vervezelen*, en 't Fransche *fade* (laf), *vervezeld*, ver-

stenst. Men zie voorts Maerl. III. D. Aanteek. bladz. 40. — Vergelijk § 57.

VEZIER (kwalijk *vizier*), eigenlijk *staf-* of *lastvoerder*, in 't Turksch *جی*, (*vezar*), waarvan men 't slecht Latijnsche *vezarius*, en zoo *vezier* heeft gemaakt, M, § 55.

VIER of **VUUR**, V. Van het Thema *fu*, als *blazing*. Deze benaming is van de aanblazing met de *lippen*, gelijk de naam van *kaars*, *kai-* *steen*, enz. en geheel het Thema *ka*, *cha*, van de keelblazing is. Zie de Aanteek. *cccc*.

VIERHOEK (kwadraat), M. naar den regel, § 39; maar

VIERKANT, O. hoewel *kant* zoo wel, als *hoek*, M. is, — Doch, waarvan dan de *vierhoek*, en het *vierkant*? — De reden van dit verschil is blijkbaar. Het eerste der twee woorden is notoir een *substantief*, en heeft daarom den accent ook op *vier* als de eerste sylbe, maar het laatste is een *adjectief*, het vierkante, en heeft (als zoodanig) den accent op *kant*, het geen de adjectiven als eigenschap kenteekent, even als, by voorbeeld, in *óntrouw* (perfidia), en *ontróuw* (infidus), enz. Het geslacht volgt derhalve § 41. Het woord *vierkant* met den toon op de eerste sylbe, is een solœcismus.

VIERLING, adjectief, van beide geslachten. § 71.

VIERSCHAAR, V, § 39, Zie *schaar*, en Aanteek. *cccc*.

VIER.

VIERSLAG of **VUURSLAG**, M. § 39; maar

O. is 't, als men er *tuig* onder verstaat. § 57.

VIJAND, M. van 't Goth. **FEIGAN** (*fijan*)

haten, ons *veën* of *veien*, waarvan *veede* of *veete*.

Zie § 34 en 102. Het vrouwelijke is *vijandin*.

VIJANDSCHAP, V. § 72.

VIJFTIG, adjectief, O. als men er 't woord *getal* by verstaat. § 57. En even zoo is 't met *het twaalf*, enz.

VIJFWOUTER. Zie Aanteekening gg. Die het woord met Ten Kate voor *wiewaauwer* houden wil, make er dan *wuifwauwer* van, als verbastering van *wiewaler*, gelijk men oudtijds sprak, waarvan ook de vogelnaam *widewaal*, van *walen*, dwalen, draaien. Gelijk ik ook *wituel* in oude Handschriften gevonden heb. In 't Waldeksche zegt men *vigólter*, zichtbaar van ons *vijswouter*, gelijk het aldaar van Hollandfche woorden overvloeit, met verandering van onze *ou* in *ol*.

VIJG, V. als *vrucht*. § 57. Maar *paardenvijg*;

M. van het werkwoord *feigen*, Hoogduitsch.

§ 28. — Doch een *oorvijg* is niets anders dan een verbastering van *oorveeg*, dat is, *oorklap* of *oorslag*, en dus ook M. § 39. Zie *veeg*.

VIJL, M. als wortelsylbe van *vijlen*, § 28. Dat

men 't V. vindt, is als van meer werktuigen, abusivè, toen men daar 't lijdende en werkende in verwarde. Zie § 32.

VIJT, ziekte of kwaal in den vinger, V. In-

dien

dien al uit geen anderen hoofde, dan door toepassing, § 57.

VIJVER, M. om den uitgang, schoon 't Latijnsche *vivarium* O. is. § 28. Over dit woord en zijn samenhang met het getalwoord *vijf*, zal men nader uitkomst vinden in eene Verhandeling van my over de Getalnamen, die voor de pers gereed ligt. Het zou hier te omslachtig zijn.

VIJZEL, als derivativum van *vijze*, dat tot het Fransche *vis* en Latijnsche *vis* behoort; en dus het zij *schroef*, het zij werktuig van geweldig *pletteren* en *gruizen* beteekenende. In zich-zelfs zou 't ook als Nederduitsch woord, *draaituig* beteekenen, doch dan eigenlijk *wijzel*, en met *wiel* verwant zijn. — M. naar § 32.

VILT, oorspronkelijk *filt*, O. gevormd van 't Fransche *fil*, 't Latijnsche *pilus* (een hair), dus *gefilte*, gelijk *gebloemte*. § 49.

VIM, (een maat of hoeveelheid,) het Latijnsche *vimen*, en dus O. § 100. Wy zeggen op gelijke wijs een *strootjen bokking*, voor een *bondel*.

VIN, oorspronkelijk *fin*, V. door den uitgang *in*, en om 't Latijnsche *pinna*, waarvan het is. § 99, 100.

VIN of **WEN**, 't zelfde woord, het Latijnsche *pinna*, in den zin van *doorn*, en dus *wrat*, enz. V. § 99 en 100.

VINGER, M. van 't oudere *ving*, dat V. was, als praeteritum van *vangen*. § 36. — Voor *ving* zegt

- zegt men thands in oude spreekwijzen *vin* by verbastering; als: *Geen VIN verroeren kunnen*. Kwelijk.
- VINGERLING, adjectief of eigenlijk participium, en dus V. § 71, 33.
- VINK, M. als *vogel*, anders in zich-zelf V. als praeteritum van *vangen*, en dus even zoo veel als *vangst*. Gelijk men ook (euphonias gratia) met dit woord het ongedierte plach te noemen; waarvan *vinkenbuurt* voor *luizenbuurt*. — 't Fransch noemt op gelijke wijze dit vogeltjen *pinçon*, van *pincer*, oudtijds *vatten*, *grijpen* in 't algemeen. § 57, 36.
- VINK (anders *maagdepalm*), *pervinca*, V. als *plant*, § 57 en als uit het Latijn, § 100.
- VIOLIER ('t geen niets of zeer weinig gemeen heeft met *viol*), van 't Perzisch *ج* (*gul* of *gjal*), (in de uitspraak, naar onze spelling, *djoel*, doch smeltend, als de *dj* in *bagaadje*); dat in het byzonder *roos*, en in 't algemeen *bloem* beteekent. Doch het woord is door een Latijnschen uitgang, tot *violaris* of *violaria* geworden, als ware 't *roozaart*, *rozende*, of *roos-nabootsende*, *roos-* of *djoel-achtig*. Vergelijk over dezen uitgang de Aanteek. q. — V. als *bloem*. § 57.
- VIOOL, vedel, V. als *viola*. § 100.
- VIOOL, bloem, V. als *viola*, en als *bloem*. § 100, 57.
- VISCH,

- VISCH**, oudtijds en nog in het Hoogduitsch *fisch*, M. *piscis*, Gothisch **FISK** (*fisk*), A — S. *fisc* (*fisk*), en zoo ook in 't Runisch.
- VITTERY**, V. § 69. Van *vitten*, inderdaad *vatten* (*carpere*). Zie *weet* en *verwijt*.
- VIZEVAAS**, zie *vaze*, V. § 39.
- VIZIER** van den helm, O. Schoon 't Fransche V. is. Men verstond er in die taal *ouverture* onder, by ons het nu plompere *gat*. § 57. Het woord is inderdaad een adjectief, en dus O. naar § 41.
- VIZIER**, stafvoerder, in 't Oosten. Zie *vezier*.
- VLAAG**, bui, slag, in 't Fransch *fléau*, *vlaïg*, van *vlaan* of *vla-en*, slaan. De verwantschap met *plaag*, en 't Latijnsche *plaga* is zichtbaar. 't Is eigenlijk *vla-ig*, adjectivum. V. § 33. Zie ook *vlegel*.
- VLAAI**, M. van 't zelfde *vla-en*, *vladen*, of *vlaaien*. § 28.
- VLADE**, V. als *vla-hede*, van het zelfde *vla-en*, slaan. 't Is 't Fransche *fouetté*, geklopte melk, eieren, enz. Het oud Fransch zei ook *flan*, nog voor *taart* gebruikelijk, gelijk *vlade* by ons ook van ouds een *gebak* of *koek* plach te beteekenen. § 72.
- VLAG**, V. als *vla-ig*, van 't zelfde *vla-en*; of wel, praeteritum van *vle-en*, slaan; en zoo, *wappèren* of *heen* en *weér gaan*. § 33, 36.
- VLAK**, voor *plat*, adjectief, en zoo O. § 41.
- VLAK**,

- VLAK**, als *vlek*, M. Zie *vlek*.
- VLAKTE**, V. door den uitgang *te*. § 95.
- VLAM**, *vla-ing*, van 't *wapperen*. Zie *vlag*.
't Is ook het Latijnsche *flamma*. § 85, 100.
- VLAMMENDRIG**, gelijk men, doch kwalijk, schrijft. Men zegt *vlamdrig*, *vuurdrig*, *wol-drig*, *vaandrig*; maar deze uitgang, die *dra-ger* beteekent, wordt naar den aart onzer taal met geen plurale gekoppeld; het geen Hoogduitsch is. M. § 55.
- VLAS**, O. als *stof*, maar eigenlijk V. als *vla-se*, van *vla-en*, slaan, pletten, enz. § 48, 80.
- VLECHT**, M. als wortelsylbe van *vlechten*, V. als praeteritum van *vlegen*. § 28, 36.
- VLEDER**, M. van *vleden*, 't zij als *vla-den*, slaan, 't zij als *vlak zijn*, of *vle-en*, *plooien*. En hieruit de beteekenis van *slagwiek* of *vlieswiek*; waarvan ook *vleer-ig*, saamgetrokken tot *vlerek*, en 't oude *vlederik*, voor 's *menschen huid*. 't Vervrouwelijkte is *vlies*, alhoewel nu altijd O. § 28, 80, 48.
- VLEDERMUIS**, V. als *muis*. § 39.
- VLEESCH**, adjectief van *vla-en*, slaan; A — S. *plærc* (*flæsc*), in 't Engelsch *flesh*, dus O. § 41. *Vleesch* is *slacht*, gelijk veellicht in 't Perzisch *کوشت* (*kuscht*), van *کوشتن* (*kusthan*), doodslaan, is. Men voege hier by, dat het als een *stof* genomen wordt, en ook uit dien hoofde O. is. § 48.

VLEET

VLEET (vliet, toevloed), als *vliet*, M. Zie *vliet*.

VLEET is ook een *net*, en in dien zin, V. *By de vleet*, is *by netten vol*. 't Woord is dan *vleete* voor *vleeting*, of praeteritum van het werkwoord, *vlo-en* (drijven), waarvan ook *vlot* en *vlow* is. § 67.

VLEGEL. Wellicht eigenlijk *vlagel*, van *vla-en*, slaan, en dus werktuig van slaan, inzonderheid aan het korendorschen geëigend. M. § 28. — Ook als *scheldwoord*, in den zin van 't Latijnsche *verbero* en Grieksche *μαστρυιας*. — *Vlegel* kan echter in allen geval van *vle-en* of *vlegen*, en verwant met *vleien* en *vlijen* zijn, in welk geval *vlaag* het praeteritum daarvan, en uit dien hoofde V. zijn zou. § 36. °

VLEI of **VLAI**, *vlegel*. Zie *vladen* en *vlaai*. M. als wortel van *vlei-en* en *vlai-en*. § 28.

Dus by Oudaan:

*Gods dorfsing drijft den vlei op 't heilloos
Gpdendom.*

VLEIERY, V. § 69.

VLEK, M. als wortelsylbe van *vlekken*; V. als *vle-ig*. Het is *slag*, spat. § 28, 33.

VLEK, voor *plaats*, *vlak*, *plein*, *vlakte*. O. als adjectief. § 41.

VLERK, V. als adjectief van *vleder*, eigenlijk faamgetrokken uit *vlederig*. Zie *vleder*. § 33.

VLESCH of **FLESSCHE**, zie *flesch*.

VLEU-

VLEUGEL of VLOGEL, M. § 28. Als adjectief aangemerkt, neemt men 't V. § 33.

VLIE, O. om dat men er *water* onder verstaat. § 57.

VLIEG, M. als wortelsylbe van *vliegen*, § 28; V. als *vlie-ig*, adjectief. § 33.

VLIER, V. als *plant* of *vrucht*. Men verstaat er *bezie* onder, of *plant*. § 57. Van ouds zei men *vlieder-* of *vledderboom*, of *bezie*, waarvan *vlier* een famentrekking is.

VLIERING, V. § 34. 't Is eigenlijk *vliegering*. — 't *Vliegen van 't dak*, zei men, en zoo ook een *vliegend dak*, dat is, *een dak met twee vleugels*; even als men by de Grieken *aërds* en *ἀέρωμα* zei, by de Romeinen *fastigium*.

VLIES, 't zelfde woord met het Latijnsche *vellus*, ons *vel*. O. als een soort van *stof*. § 48. Echter zegt men *vlieze*, in 't V. door vermenging met *lies*. Zie *lies*. Doch *vlies* is eigenlijk het vervrouwelijkte van *vleer*, dat is, *vle-or*, 't geen strijkt, voegt, plooit. § 80. Zie *vleder*.

VLIET, M. als wortelsylbe van *vlieten*. § 28. Echter V. als *vliete* voor *vlieting*. § 67.

VLIJM, M. als wortel van *vlijmen*; maar V. als zijnde 't participium *vlij-ing* of *vle-ing*, van *vle-en*, strijken, bestaande het *vlemen* in zacht streelen. *Vlijm* is een zoo scherp snijtuig, dat het zonder gevoel van drukken snijdt. § 28, 34.

VLIJT, van ouds *vlijte*, V. als verbale in *te*
aan

aan te merken, van *vli-en* of *vlijen*, voegen, *applicare*. Zie Maerl. III. D. Aant. bladz. 52.
Vlijt is by ons *naarfigheid*, doch zou in den oorsprong eigenlijk *toezicht*, oplettendheid, en naauwkeurigheid, zijn, van 't Goth. en A — S. **VLITAN**, *plitan* (*wlitan*), dat is, *zien*, waarvan ook 't Hoogduitsche *antliz*, als voortgevloeid uit het Gothisch **ANDAWLEIZ** (*andawleiz*), aangezicht, in 't A — S. *anoplita* (*andwlita*), Ijslandsch *antlit*, Frank-Duitsch *antlite*. § 95.

VLINDER, eigenlijk *vlinner*, M. van *vlinnen* of *vlinden*, van *vlie-en* en deszelfs frequentativum *vlienenen*. § 28.

VLOED, M. als wortelsylbe van *vloeden*, of *vlo-en*. Kwelijk V. gebruikt als ware 't het verbale in *tevloete*, waarmeê het verward is geworden. § 95.

VLOEK, M. § 28. Eigenlijk beteekent het *ban*. *Vloeken* is van *vlo-en*, *vloei-en*, in active beteekenis, en dus *doen vlieden*, *doen vluchten*, dat is, *uitbannen*; en dus is ook 't Hoogduitsche *fluchen*, van *vluch*, als *vlug maken*. (Nog zijn als synonyma *duivelbannen* en *duivelvloeken* bekend.) Doch V. als *vloig* of *vlaig*, dat is, *slag*, straf. § 33.

VLOER, M. contractie van *vlo-er*, van *vlo-en* (vloeien). § 28. 't Beteekent effen grond.

VLOERING, V. § 34.

VLOGEL, zie *vleugel*.

VLOK,

VLOK, V. als zijnde *vlo-ig*, *weg-vlo-end*, *weg-waaiend*. § 33. — Verwant met het Latijnsche *floccus*, zoo als *flaccidus* ook aan ons *vlasch* herinnert. Zie *vlo*.

VLOO, V. als zijnde *vlo-e*, praeteritum van *vlie-en*. § 36.

VLOOT, V. als zijnde *vloot*, praeteritum van *vlieten*, drijven. § 36. — *Vloot* als oude naam van den rog (faia), M. gelijk *visch*. § 57.

VLOT, O. als adjectief. § 41. (*Vlot* is *driftig*.)

VLOUW, vogelnet, V. als *vlo-e*, praeteritum van *vlie-en*, vliegen. § 36.

VLUCHT, V. als zijnde eigenlijk *vlocht*, praeteritum van *vlo-en*. § 36.

VOCHT, van het oude *oë*, *owe*, in 't Perzisch *aw* (aw), in 't Fransch *eau*, O. als adjectief, oudtijds ook V. en dus nog by Huygens, *Snel-dichten*, XIX. Boek, 9:

De zoete Vecht voor deur, de zoete vocht van binnen.

VOCHTEL of FUCHTEL, Hoogduitsch woord, voor *zwaard*; van *vechten* ontleend. M. § 48.

VOD, V. eigenlijk *fu-edē*, van *fu*, interjectie, waarvan *fut*, *futse*, *futselen*. § 72. Doch misschien echter wel het Deensche *fat*, arm (*pauper*), waarvan *fattigdom*, armoede. Dus in 't schoone vers van Tullin:

Hvor Dyder mod Dukader veies;

Hvor Fattigdom er störste Last.

II. Deel.

Q

Na

Dat is: *Waar deugden tegen dukaten opgewogen worden; waar armoede de grootste ondeugd is.* Zie wijders *voet*.

VOEDER, als adjectief of collectief. O. § 41, 49.

VOESEL, O. door den uitgang op *sel*. § 86.

VOEDSTER, V. als vrouwelijke uitgang van *voeder*, die *voedt*. § 73. Maar

VOEDSTER, van een man gezegd, van het derivative verbum *voedsteren*. M. § 28.

VOEDSTERLING, M. en V. § 71.

VOEG, M. als wortelsylbe van *voegen*. § 28.

VOEGE, V. als *voeging*, § 67; en dus: *in dier voege*.

VOER, M. als wortelsylbe van *voeren*. § 28. Maar

VOER hooft en dergelijke, O. als *hoeveelheid*, en dus collectief. § 49.

VOËR (voedsel), zie *voeder*.

VOERAADJE, (dat eigenlijk *voederaadje* zijn zou,) V. § 100.

VOERE, V. als *voering* (in 't Fransch *menée*), van *voeren*, waarvan *voerman*. § 67. *De voere drijven* is *mennen*, *regeeren*; *deze voere*, is dit *gedrag*; zich aan zijn *voere* keeren, is wederom zijn ouden *gang* gaan. Zoo zei men oudtijds voor *lichtvaardig* (als wy shands spreken): *van lichter voere*. De Duitschers spreken dus nog van *eine anstandige auf-*

aufführung, van *sich aufführen*, enz. *Voerè* is dus ook *plicht*, in zoo verre *plicht* het ge-
drag regelen moet. Dus de *Leekenspiegel*,
III. Boek, c. xv.

Lantskeere ende elc hooghe man

Die he'en vuere niet en can,

Es als een tortijse die

Licht noch claarheit en gaf niet

Dat is: *Vorsten en Edelen die zich niet als*
heeren weten te gedragen, zijn als een fakkel
die nooit licht, of glans gave.

VOERING, bekleedsel, uit- of inwendig, ei-
genlijk *voeding*, in 't Goth. *PRAN* (*fodr*),
Ichede, Deensch *fodr* of *foer*, Fransch *four-
reau*. — V. 't zij als *voeding* genomen, 't zij
als *voering* van 't Fransehe *fournier*. § 34.

VOERMAN, M. § 55. Wy voeren, 't hiet aan
om op te merken dat men 't ook oudtijds voor
Scheepshoofd gebruikte. Dus in den Roman
Van den dorden Edewaert, die zekerlijk van
Niclaes de Clerck (den Schrijver der *Brab-
bantsche gsten*) is:

Een hoeftrouere was dan,

Van desen schepen een voerman;

Spoudevisch was sijn toename,

Gode en menschen onbequame.

VOËT, M. van ouds, her. Waartogen niet strijdt
dat men *onder de voet* zegt, als zijnde dit *onder
de voeten*. Zie *Huydecopers Proeve*. De ge-
meen-

meenschap met het Griekſche *πούς*; en ons *poot* is zichtbaar. Het M. ſchijnt van het oude *voeten* (voor *gaan*), waarvoor men federt met een vreemden uitgang, *voeteeren* gezegd heeft. § 28. Zie de Byvoegſelen, op *poot*.

VOETANGEL, M. als *angel*. § 39.

VOETGESTEL, O. als *gestel*. § 39.

VOETSCHABEL, als *ſchabel*. V. § 39.

VOETSTEL of VOETSTAL, M. van *ſtellen*, naar het uitheemſche *pedestal* gebootst, ſchoon in 't Latijn *pedestallum* en O. § 28, 39. Men gebruikt echter ook *voetſtel* wel O. als ſaamgetrokken uit *voetgeſtel*, § 87; doch eigenlijk zou er een ſijn onderſcheid van betekenis in zijn. — Zie ook *ſtal*.

VOETVAL, als *val*, M. § 39.

VOGEL, M. door den vorm. § 28.

VOLEN, zie *veulen*. Doch miſſchien zou het ook verwant kunnen zijn met *volare*. — In allen geval O. om dat men er *paard* onder verſtaat, gelijk men ook een *veulenpaard* zegt. § 57.

VOLK, O. Eigenlijk *gevolg*, § 51. 't Latijnsche *volgus* hiervan.

VOLMAGHT, V. als *macht*. § 39.

VOLOP, adverbium, en dus, als naamwoord gebruikt wordend, O. § 48.

VOLTE (volheid), V. § 95.

VOND, V. als praeteritum van *vinden*. § 36. Niet M.

M. gebruikt dan uit verwarring van het werkwoord *vinden* met *vonden* of *vanden*. § 36, 28.

VONDEL, M. door den uitgang. § 28.

VONDELING, M. en V. § 71.

VONK, van *anke*, slag, dat met het A—S. *tan* (*tan*) verwant is, zoo het echter niet, met *vuur*, van de bloote blazing is; 't één en ander zou afgeleid kunnen worden van 't Goth. *ƒǣn* (*fon*), gelijk Wachter aanmerkt, en *vonk* dus eigenlijk *vonnig* zou zijn, en in daad en wezen een adjectief. In allen gevalle V. § 33.

VONNIS is *vondenisse*, V. § 74. Men zei ook van ouds bestendig *het vonnisse vinden*, voor *wijzen*. Duidelijk onderscheidt de Saxen-spiegel, XIII, 24, in alle *dingstat* (geding) de rechters in *vragher*, dat is, *die dat oerdel vraghet*, en *vijnder* of *wijser*, dat is, *die dat recht vynt ende wtet*. Verkeerdelijk leest men daar *éynt ende wtet*. — Onze Poot, *vonnis* voor *bepaling* nemende, gebruikt *vinden* daarom voor *bepalen* of *bestemmen*:

Op achten was de komst gevonden.

VONT, VONTE, van den oudsten tijd af altijd V. — 't Is het Latijnsche *fons*, in 't Italiaansch *fonte*, dat ook V. is, en hiernaar richt het zich. § 100.

VOOGD, M. § 55. Het woord is van *voegen*, als *toegevoegde* aan den gene die in rechte niet bestaan mag.

VOOGDY, V. § 69.

VOOR, zie *voet*.

VOORBAAT, als *baat*. § 39.

VOORBEELD, als *beeld*. O. § 39.

VOORBURG, als *burg*. § 39.

VOORDACHT, als *dacht*, praeteritum van *denken*. M. § 39, 36.

VOORDEEL, als *deel*. O. § 39.

VOORHANG, M. als *hang*, wortelsylbe van het werkwoord *hangen*. § 39, 28.

VOORHANGSEL, O. gelijk ook *behangsel*, en al dergelijke, om den uitgang, § 86.

VOORHOEDE, V. als *hoede*. § 39.

VOORHOF, M. en O. als *hof*. § 39.

VOORHOOFD, O. als *hoofd*. § 39.

VOORNEMEN, O. als infinitivus. § 42, 43.

VOORNEUS, verbuisterd van *voornose*, *voornochse*, of, op zijn Hoogduitsch, *voornuzze*, welk *nose*, *nochse*, of *nuzze*, in 't Fransch *noix*, de *glandula thymus* (nu de zwezerik by ons) is. Waaron het woord een *kalfs voor-schouder* beteekent. V. als dit *nöse*, § 39, 80; en 't welk vervrouwlijkt uit *not* of *knot* (knoop, of wel, klomp,) is. Gelijk men de *klieren* oudtijds in 't algemeen ook *knopen* noemde; en zoo ook is dit Fransche *noix*, van 't Latijnsche *nodus*,

VOORRAAD, M. als *raad*. § 39. En even zoo

VOORREDE, V. als *rede*.

VOORSCHRIFT, O. als *schrift*.

VOOR-

- VOORSLAG, M. als *slag*.
- VOORSMAAK, M. als *smaak*.
- VOORSPEL, O. als *spel*.
- VOORSPOED, M. als *spoed*.
- VOORSPOOK, O. als *spook*.
- VOORSPRAAK, V. als *spraak*; doch voor *Advokaat*, door de toepassing M. § 55.
- VOORSTEL, M. doch gebruikelijker O. als *voorgestel*. § 39. Zie *voetstel*.
- VOORSTEVEN, even zoo V. als *seven*. § 39. Zie *seven*.
- VOORTOCHT, als *tocht*. § 39. Zie *tocht*.
- VOORVAL, M. als *val*; en O. als *voorgeval*, en dus gebruikelijkst. Zie *voetstel* en *voorstel*. § 28, 87.
- VOORWAARDE, V. 't is *voor-bewaring*, (*reservatio*.) § 39. Zie *waarde*.
- VOORZAAT, M. of beider geslachten. § 55.
- VORE of VOOR. 't Is *voere*, dat is, *gang* of *streek*; *furca*, V. Zie *voere*.
- VOREN, visch, als zoodanig M. § 57.
- VORK voor *gaffel*, als 't Latijnsche *furca* of 't Fransche *fourche*, V. § 100. Of wel, als *vorig*, in den zin van met eene voor (of *vore*) *gespleten*. § 33.
- VORM, V. als *forma*; M. als wortelsylbe van *vormen*. § 100, 28.
- VORSCH, adjectief. Zie *kikvorsch*.
- VORST (vriezing), eigenlijk *vorste*, V. door ken

den uitgang in *te*. § 95.

VORST, princeps, M. door de toepassing. § 55.

VORST of VORSTE (eigenlijk *vortse*), top van een huis, V. § 80. Dit woord is niet anders dan *vorche* (nu *vork*), op zijn Fransch uitgesproken, even als *rots* of *rotse*, *roche* van *roc* is. Zoo als het Fransch ook oudtijds *forche* zoo wel als *fourche* zei, het een uit het Italiaansche *forca*, het ander uit het Latijnsche *furca* verbasterd, waarvoor 't Spaansch idiomaticè *horca* zegt. Zie *gevel*. 't Woord wordt ook wel oneigen, en by een verkorting als met meer composita plaats heeft, voor *vorst-tichel* gebruikt, dat is, voor den *hollen tichel*, waarmeê men de vorst van 't gebouw overdekt (*imbrex*). Doch dit komt hier in geen aanmerking, en verandert het geslacht niet.

VORSTE, uitstel, praeteritum van *voren*, *verren*, verschuiven, en dus eigenlijk *voorste* of (gelijk men plach te spreken) *veurste*. V. § 86.

VORSTENDOM, O. Zie § 91.

VOS (dier), twijfelbaar, of van beide geslachten: want schoon men *wolvin* zegt, *vosfin* zegt men niet, dan in perfoonsverbeelding by nabootsing, gelijk in *Reintjen de Vos*.

VOT in *Hondsvot*, 't geen wy uit algemeen misverstand *hondsvod* schrijven, is de mannelijke *roede*, en, by vernoëming, *kind* of *welp*. M. als wortelsylbe van het oude werkwoord *fa-*
ten,

zen, waarvan 't oud Fransch *fouteer* heeft. Het gemelde scheldwoord is dus *hondsjong*. Het A — S. *foþ* (*foth*) wordt ook voor de vrouwelijke *vulva* en *uterus* gebruikt, Jan Vos verstond het wel in zijn puntrijm:

Ik ben een hondsvot zoo gy zeght, maer 't is gezocht;

Ik zou een hondsvot zijn, zoo 'k u had voorgedrocht.

VOUW, V. als *vo-e*, dat is *voege*. M. als wortelsylbe van *vouwen*. § 67, 28. Zie *voege*.

VRAAG of VRAGE, M. als wortelsylbe. § 28. V. als *vraging*, van *vragen*, van 't zelfde *ragen*, als ware 't *reiken* naar een antwoord. § 67. Zie *rank*. Vergelijk de volkomener verklaring van 't woord in het III. Deel mijner *Taal- en Dichtk. Verscheidenh.*

VRAAT, V. als praeteritum van *vreten*, dat is, *ver-eten*. Maar M. door toepassing. § 36, 55.

VRACHT, V. als praeteritum van *vragen*, zoo voor *percontari*, als *overbrengen*. § 36. Het Thema is *ragen*, *verragen*. Zie op *vraag*.

VREDE, V. als *ver-ede*, verbond. Maar van ouds ook M. gelijk men ook het niet saamgestelde *ede* ('t simplex) nam, dat wy thands overig hebben, veranderd in *eed*. Zie *eed*.

VREEMTE, van *vreemd*, saamgetrokken uit *verheemd*, dat is, *ontland*, *onthuislijkt*, of *uitlandig*; V. door den uitgang *te*. § 95.

Q 5

VREES,

VREES, **VREEZE**, en wellicht eigenlijk *ver-*vrouwelijkt van *vaar*. V. als de uitgang meê-brengt; doch M. als wortelsylbe van *vreezen*, met de *ee*. § 80, 28. Het woord is *ver-eizen*, van *eizen*, dat wy nu met zijne derivaat *eizelijk*, *ijzen* en *ijsfelijk* schrijven. Kwalijk, gelijk Huydecoper in zijne *Proeve* opmerkt.

VREK (dat is, *wrek*, gelijk Jan Vos nog schreef), M. als wortelsylbe van *wrekken*, arbeiden, zwoegen; en even zoo door toepassing. § 28, 55. Het koopt overéén met het Gothische **FRIKS** of **FRHS** (*friks* of *frihs*), begeerig, van **FRIGN** (*frijon*), dat anders *liefhebben* beteekent.

VREUGDE is *ver-heug-ede* of *verhogede*, van het Thema *ho. V.* 't Zij als adjectief, 't zij als uitgang in *hede*. § 33, 72.

VRIEND, saamgetrokken van *vriend*, van *vri-en*, Goth. **FRIGN** (*frijon*). Zie § 34. M. door toepassing. § 55. Het vervrouwelijkte is *vriendin*.

VRIENDSCHAP, V. § 72.

VRIEZE, V. voor *vriezing*. § 67.

VRIJAADJE, V. § 100.

VRIJBURG, als *burg*. § 39.

VRIJDOM, M. Zie *dom*. § 91.

VROEDSCHAP, V. § 72.

VROME (baat), V. als als zijnde eigenlijk *vro-**inge*, of als adjectief. § 33, 67.

VROU-

VROUWENTIMMER, O. als *getimmerte*; en ook als het voor de *vrouwen* collectivè genomen wordt. § 49.

VROUWMENSCH, O, als *scheldnaam*. Zie *mensch*.

VROUWSPERSOON, even zoo O. by verachting. Zie *mensch*. Anders V. § 39.

VRUCHT, V, als praeteritum van *vro-en*, baten. § 36,

VRUCHT (vrees), M. als wortelsylbe van *vruchten*, contractè van *ver-ruchten*, frequentatium van *roeken*, zorgen; en ook V. als praeteritum van *verroeken*, en zoo eigenlijk *verrocht*, saamgetrokken tot *vrocht* of *vrucht*, en dus beter. § 28 en 36. — Men zei ook oudtijds *ontvruchten* voor *bevreemd worden*.

VUILNIS, V. § 94.

VUIST, V. 't Is *vouwt*, vouwing van de hand, in 't Hoogduitsch *faust*. § 99, 36.

VULTE of **VOLTE** (volheid), V. § 95.

VUUR, **VUER**, blazer, als *hoofd-stof*, O. § 48. in 't Hebreeuwsch **אור** (*ur*), in 't Grieksch **πῦρ**, in 't A — S. **fire** (*fire*). Zie *vier*,

VUURBAAK, als *baak*. § 39.

VUURSLAG, M. Maar O. als men er *tuig* ontder verstaat, § 39, 57. Zie *vierslag*.

W.

WAAG (libra, bilanx), V. als praeteritum van *ik wege*, *wage* of *woge*. § 36. Doch in DEN *wage hangen* is beter dan in DE *wage*, om dat het dan de wortelsylbe van *wagen* is, dewijl de spreekwijze het *waggelen*, en in *gevaar zijn* beteekent. § 28.

WAAGHALS (die zijn hals waagt), M. gelijk alle die woorden, in wier samenstelling het werkwoord het naamwoord voorafgaat, en dus geheel anders dan, by voorbeeld, in *blaaskaak*, waarin de *KAAK* verstaan wordt te *blazen*; in *waagstuk*, waarin men het *stuk* als *gewaagd* voorstelt; of *schraapzak*, waarin men den *ZAK* als ter *inschrapping* bestemd zijnde, aanmerkt. — M. derhalve, als zijnde 't de wortelsylbe van *wagen*, die het wezen des woords maakt. § 28. En even zoo een *sladood*, een *stijpschaar en mes*, een *kwistgoed*, een *schraapgeld*, een *spilpenning*, *beschik-al*, *bedilal*, *schreeuwlelijk*, enz.

WAAGSCHAAL, V. Zoo voor *weegschaal*, als voor *gevaar*. § 39. Zie *schaal*.

WAAGSTUK, O. als *stuk*. § 39. Zie *waaghals*.

WAAIE, heupgeleding. Zie *wade*.

WAAIER (in alle toepassing), M. als werker van *waaien*. § 28.

WAAK,

WAAK, M. als wortelwoord. Maar als *wa-ig*, en dus adjectief, *in beweging* beteekenende. V. § 28, 57.

WAAL, rivier, M. als 't Latijnsche *Vahalis*. V. als men er *rivier* onder verstaat. § 100, 57. Doch in het eerste geslacht gebruikelijkst.

WAAN, M. als wortelsylbe van *wanen*, § 28. In 't V. gebruikt door Hooft, en dus wellicht ter zake van den uitgang, als ware 't van *wa-en*, maar zonder kennelijken grond voor die afstamming. § 99.

WAAR, eigenlijk *ware* (merx), V. § 67. 't Saxifche *weer*, bezitting, goed of eigendom van allerlei soort. Het behoorde M. te zijn, als wortelsylbe van *waren*, *bewaren*, in 't Fransch *garder*; ware 't niet, dat men 't niet als *bruikgoed* van den Verkooper, maar *bewaargood* aanmerkte, en dus, als *waring* (gelijk Hooft waarschijnlijk deed,) gebruikte. Immers het * van Kluit, by dit woord in Hoogstratens Naamlijst gesteld, zou wel eenig twijfelen schijnen aan te duiden, of Hooft wel gelijk hebbe. De *waren* maken de bewaarplaats, het *magazijn*; en het verband van beteekenis tuschen beide is niet twijfelachtig. Ja, mischien is *waar* of *ware*, als *waring* aan te merken.

WAARBORG, M. als *borg*. § 39.

WAARD, als *huismeester*, en thands ook als *herberghouder*. M. § 55. Zie van het woord, Aan-

Aanteek. *u*.

WAARD, in beteekenis van *oord*, M. § 57.

Waarfchijnlijk echter uit het Hoogduitsche *wer-*
der, M. § 100. Zie Aanteek. *eeee*.

WAARDE (waardigheid, of prijs waar iets op
geschat wordt), V. als *waar-ede*. § 72.

WAARDE (plaats), verouderd woord, waarvan
men ook vindt *de middelwaarde*, dat is, het
midden van iets. Het is het oude *oorde*, dat
V. was. § 57. Zie *oord*.

WAARDE, in *voorwaarde*, is *voor-bewaring*, en
dus *waarede*. V. § 72.

WAARDE was oudtijds ook *wacht*: en hiervan
is *zich wachten* en *zich bewaren van iets*,
het zelfde. — Dus de *Leekenspiegel*, I. Boek,
c. xiiij:

(*Doe*) *stond daer Josef op die waerde.*

Dat is: *op de wacht.*

WAARDY, V. uit *waardig* ontstaan. Zie § 69.

WAARDSCHAP (gastmaal by onze Voorouders).

Ook *werschap* geschreven. V. § 72. Dus, by
voorbeeld, in den *Spieg. der sond.* in den para-
bel van 't Euangelie:

Dwincse datse comen hier,

Op dat mijn werschap worde v'uollet.

De Hoogduitschers gebruikten hun *Wirthschaft*
ook wel in dezen zin.

WAAROM, als *stoffelijk* gebruikt, O. § 48. En
even zoo 't *daarom*, 't *weérom*, enz.

WAART,

WAART, of **WEERT** (marmetjen van den eendvogel), by Cats ook *waxtel*, en *wertel*. (Van *wae-en*, *wa-e-ren*, om zijn gewoel en vlerkgeklepper). M. om de kunne, en als *vogel*. § 57.

WAAS, of **WAZE**, V. § 80. Maar men heeft het in alle drie de geslachten genomen. M. als wortelsylbe van *wazen*; § 28, en O. voornamelijk dan, wanneer men van de *waas* op sommige boomvruchten spreekt; als *gewaas*, of wel, als een foort van *stoffelijkheid*. § 51, 48. — De oorsprong des woord is in de uitademing. Zie ook § 84.

WAASSEM, M. om den uitgang, en ook als wortel van *waasfemen*. § 84, 28. Die echter *waasfem* in 't V. nam, zou zijn grond in § 85. vinden.

WACH, bloote interjectie, het zij 't Latijnsche *wah*, het zij dialektverschil van ons *woch*, dat *wech* (apage) is. Dus ook in *hach noch wach*. Zie *hach*. O. § 48, als wordende stoffelijk gebruikt, schoon het op zich-zelf altijd een praeteritum is. § 36.

WACHT, V. in alle beteekenis, zoo wel als afgeleid van *wa-en*, of van *wagen*, als van *waken*.

WACHTEL, M. als *vogel*. § 57. Doch 't woord is *waag-tail*, dat is, *beweegstaart*, en dus uit dezen hoofde ook M. als wortelsylbe gelijk *bedil-al*, *slijp-schaar*, enz. § 28.

WAD

WAD of WADDE en WED, O. als 't Latijnsche *vadum*. § 100. V. als *wadding* of *wading*, van *waden*, *baden*. § 34.

WADE, heupgeleding, anders *waai*, V. Eigenlijk *waai-ing*, dat is, *draai-ing*, *be-weging*. § 67.

WADE of WADING, voor *wam*. V. § 67. Zie *wam* en *gewei*. — Zie ook *zwadel* en *zwachtel*.

WADE, buik, niet slechts in den eigenlijken zin, of als *wading* of *wam*, maar ook als musculeuze uitzetting, by voorbeeld, de kuit van het been), Zie *wang* en *gewei*. V. § 67. In den zin van *buik* of *buikholt*, zei men oudtijds ook de *helsche wade*. Dus *Spieg. der sondaren*:

Men sals (dat is, *sal des*) *niet roemen voor een man,*

Die drade (dat is, *snel of hard*) *lopen of springhen can;*

Mer dats een man, en die lopet drade,

Die den viant ontloopt wter helscher wade.

Men stelde zich, namelijk, de Hel voor, en dus werd zy geschilderd, als een groote groene Zeedraak of Walvisch met open muil, uit wiens gloeiende muil en buik de Dnivlen in- en uitliepen.

WAFEL, V. als 't *offula* der Romeinen, van wie de naam en 't gebak-zelf tot ons afgekomen is.

§ 100.

§ 100. Zie de Script. rei rust. Maar
WAFEL, voor *traliwerk*, is *weffel*, dat is,
kruisfreet; van *weven*, in den zin van *dóór-
 steken*, overkruisen. Dus beteekent het by
 Maerl. III. D. bladz. 79, striemen van slagen,
 die zich overkruisen:

*Want mi die scoudren van den slagen
 Al swart en vul weffen lagen.*

Dat is, *gants zwart van 't geronnen bloed, en
 overkruisd met striemen.* M. § 28.

WAFFEL, voor *muil* of *mond* (en by uitbrei-
 ding voor het gantsche *gelaat*,) is eigenlijk
gaffel, van *gápen*, en dus M. § 28. Zie *gaffel*.

WAGE, zie *waag*.

WAGE, voor *watergolf*, in 't Fransch *vague*,
 in 't Hoogduitsch *woge*; van *wagen*, of *we-
 gen*, *bewegen*. V. in alle talen. — By ons,
 als praeteritum, of volgens § 67, en in over-
 eenstemming met *baar* en *golf*. Zie *baar*.

WAGE (hefboom, *vectis*), van 't zelfde The-
 ma. Veelliekt het zelfde met ons *waag*. V.
 § 36.

WAGEN (*currus*), eigenlijk *wegen* (weg maken,
viare, waarvan *viator*), in den zin van *voort-
 gaan*. M. in 't gebruik, zekerlijk door toepas-
 sing uit het Latijn, van *currus*; gelijk zulks
 meer plaats vond. § 57.

WAK, adjectief, en daarom O. § 41. Zie *vah*.

WAKE, voor *wacht*. V. als *waking*. § 67.

II. Deel.

R.

WAL.

WAL, M. van *wallen*, opzetten, ophoogen. § 28.

't Latijnsche *vallum* is O.

WALDHOORN (jagershoorn), als *hoorn*. § 39.

WALG, M. als wortelsylbe van *walgen*. § 28.

WALM, M. als wortelsylbe van *walmen*. § 28.

V. als *walling*. § 85. 't Werd oudtijds ook voor *fakkel* gebruikt.

WALMTE, V. § 95.

WALRUS (eigenlijk *walros*), M. als *visch*. § 57

en 39. 't Beteekent *water- of zeepaard*. *Wal* beteekent hier, even als in *walvisch*, den *Oceaan*, van 't oude *waal*, met *water* verwaant, en tevens met *wa-en*, als de aard omringende. Zie *wan* en *wang*.

WALVISCH, M. als *visch*. § 39.

WAM, WAMME, buik. Gothisch **WAMBA** (*wamba*). A — S. *pamb* (*wamb*). 't Woord is van *wa-en*, waarvan *wand*, omgeving, omringing, en dus eigenlijk *wa-ing*, dat zich in *wang* en *wam* verliest. V. Zie § 85. Zie ook *wang* en *wade*.

WAMBUIS, V. als *buis*, § 39. 't Is een *lijffen* zonder *mouwen*, en dus letterlijk een *buikkiel*. Men zei ook *wambas* (misfchien, als ware 't *wambast*); waarvan een voorbeeld in onze Aant. zz. Anderen schreven *wambus*, of ook *wambes*. De Franschen maakten er *gamboifon* van, zoo als hun *gant* van ons *want*, *garenne* van ons *warande*, *guerpir* van ons *werpen*, *guarander* en *guarantir* van ons *warend*, waar-
bro-

borgend, enz. — *Armeloos* is in 't Spaansch een *kerkkleed zonder mouwen*, 't geen men Nederduitsch acht, en dus met dit *wambals* over één te komen. Kwalijk; men vindt het reeds by Iſidorus, die *armelausa* zegt. Doch

WAMMES of **WAMSCH**, is in het Gebruik O. als adjectief, en wordt ten onrechte met het vorige verward. Men verstaat er *kleed* onder. § 41, 57.

WAN, M. als wortelsylbe van *wannen*, § 28. V. als *wa-ing*; van *waen*, *wrien*, en komt dus over een met het Latijnsche *ventilabrum*. § 34.

WAND, V. als *wa-end*, dat is, *omgaande*; en als praeteritum van *wenden*, *winden*, dat is, *omtrekken*. En dus Maerlant fol. 176 v°.

Die duvel stac die want onsochte,

Dat soe viel en beghinc.

Dat is: *Hy stiet (zoo) hard tegen de wand, dat zy (om) viel en bezweek*. Doch M. als wortelsylbe van *wanden*, *wenden*, § 34, 28; en in 't laatste geslacht neemt men dit woord even als *muur*. Zie voorts *wam*, *wang*, en *want*.

WANDAAD, V. als *daad*. § 39.

WANDEL, M. als werker van *wanden* en wortel van *wandelen*. Oudtijds ook *wander*. § 28.

WANG, V. als zijnde *wa-ing*, 't zelfde met *wa-end* (*wand*), omgeving, waarvan ook 't oude *wat* (*kleed*), en *gewaad*. § 34. De *wang* of *koon* is de *omtrek* van 't gelaat, en uit de toe-

passing op de *koon*, is de latere beteekenis van *zijdelijkheid* voortgevloeid, die er somtijds aan gehecht wordt. — Voorts is *wang* een scheepswoord, en zoo ook het werkwoord *wangen*. *Woelen en wangen*, oude schippersuitdrukking, is *omwinden*, en men zegt *een wang om een mast leggen*.

WANGEDROCHT, O. als *gedrocht*. § 39.

WANHOOP, V. als *hoop*. § 39.

WANORDE, V. als *orde*. § 39.

WANSCHEPSSEL, O. als *schepsel*. § 39.

WANT, voor een *net*, van *wa-en*, als *omzetten*, even als *wand*, en inderdaad het zelfde woord, schoon in later tijd door de spelling onderscheiden. O. als *collectief*. § 49. Paffenrodes Puntlicht op een nieuw verheven Kardinaal, als hem de tafel naar 't oude Kerkgebruik (ter gedachtenis van Petrus, als *Vischer*) met *netwerk* gedekt werd.

Weg, zei hy, weg dat want; brengt laken op den disch:

Het vischjen, dat ik zocht, nu al gevangen is.

WANT, het *souwwerk* van een schip, *collective* O. § 49. Waarschijnlijk is 't van 't *omzetten*, of van het *netgewijs* door één kruisen der touwen dus genaamd; maar het heeft toch van ouds alle *scheepsgereedschap* in den ruimsten zinn bevat; zoo als het zelfs in een nog ruimer zinn ook

ook alle andere *gereedschap* beteekende. Dus, by voorbeeld, zei men *kookgewand*.

WANT, oudtijds *laken*, waarvan *wantsnijderij*, en in Leyden oudtijds het *Wanthuis*, en ook nog een *Wanthuisbon* of *buurt* overig is. O. als *stof*. § 48.

Alle deze woorden zijn niet anders dan 't zelfde participium *wa-end*, van *wa-en*, omvatten, inwikkelen, waarvan ook 't oude *wat*, thands *gewaad*. Zie ook *wang*.

WANT, handschoe, 't Fransche *gant*, V. als zijnde in den oorsprong niet anders dan *hand*. Vergelijk wat in de Byvoegfels hierachter (op 't woord *boor*) van *boot* voor *laars* gezegd wordt, en zie *hand*. § 57.

WANTROUWEN, O. als *wanbetrouwen* of *wanvertrouwen*. § 39, 43.

WAPEN, oudtijds V. als *waping*. § 99. Vroeger een meervoudig woord. Zie Huydecoper, *Proeve*. Nu O. als *wapentuig*, zoo wel voor een enkel *zwaard* of dergelijke, als collectivè. § 57, 49. — Het woord is eigenlijk en oorspronkelijk *geroep*. Het Goth. heeft $\Psi\Omega\text{PAN}$ (*wopan*), roepen, 't geen men ook inzonderheid in den zin van *roemen* vindt. Dus $\Theta\Omega\text{PAN}\Delta\text{NS}$ (*whopandus*), 't Grieksch $\kappa\alpha\upsilon\chi\acute{o}\mu\epsilon\nu\delta\iota$, Philipp. III, 3. Zie de *Ulphilae partes ineditae ex Ambrosianis palimpsestis a Maio et Castillionæo ed. Mediol. 1819*. Het

hangt, nevens onze oude interjectie *wapen!* die niets anders dan *ho* en *hei* beteekende, met het Latijnsche *vah* en *vae*, en met ons *wee* te samen.

WAPENTUUR, of **WAPENTUER**, eigenlijk *wapentijer*, dat is, *wapentrekker*. M. § 28, § 5.

WAR, M. in den zin waarin men zegt *in den war*, van *waren*, zweven, waarvan 't frequentativum *wareren*, saamgetrokken tot *warren*, door elkaar heen zweven. M. § 28.

WARANDE, van *waren*, oud participium. V. § 34. In 't oud Fransch overgenomen met de *gu* voor *w*, en dus tot *guarande* gemaakt.

WARE (hoede), V. als *waring*. § 67.

WARELD (wellicht beter, of liever, regelmatig *warelt* of *warelte*), van 't oude *waren*, nu *wezen*, in 't Deensch *være* (lees *weere*), dat is, *zijn*. Van dit *waren* is 't adjectief *warel* ('t geen is, *רֹדֵבֵן*), en van daar is *warelte*; dat dus V. is, § 95. Men kan echter *wareld* als een oud participium *gewareld*, van een werkwoord *warelen*, uit dit adjectief *warel* gevormd, doen voorkomen, en ook dus als V. rechtvaardigen, naar § 35. Maar onze Ouden zeiden *warelt*, en kenden er geen meervoud van. Voor 't overige, 't woord is verwant met het Hebreuwsche *וָרִיד*, *zijn*, met verandering van aspiratie.

WARGAREN, en

WARGEEST, voor *ijemand die warrig* of *net-*
te-

zelig van aart is, M. Het eerste als wortelsylbe van *warren*, § 28, waarvan zie *waaghals*; het ander als 't enkele *geest*. § 39.

WARMOES, O. als *moes*. § 39. Zie van het woord de Aanteek. t.

WARMTE, V. door den uitgang *te*. § 95.

WARTEL, twist. M. door den uitgang. § 28.

WARTEL of WERTEL (mannetjen van den eendvogel), nu *waart*, *weert*. Dus by Cats, in de *Herdersklacht*. — M. Zie *waart*.

WASCH, (cera;) O. als een *stof*. § 48.

WASCH, voor het *wasfchen*, of 't geen *gewasfchen* moet worden, M. als wortelsylbe van 't werkwoord. § 28.

WASDOM, M. § 92.

WAT, O. in den zin van *iets*, en als dit vervangende, en ook als byvoeglijk voornaamwoord, § 57 en 41.

WAT of WATTE. 't Fransche *ouatte*, meest gebruikelijk in 't meervoudige, *watten*. 't Fransche *ouattes* is *dons*, *pluis*, *wol*, en komt af van *wat*, oudtijds *kleed*, gelijk in 't oud Engelsch, *weed* was. Zoo zegt Chaucer:

For each man's worth is measur'd by his weed,

As harts by horns, or asfes by their ears.

Zie *wand* en *katoen*. V. als in 't Fransch.

§ 100.

WATER, O. als de Hoofd- of eerste *stof*, § 48. — Van *wa-en*, vloeien. 't zelfde als

R 4

a-en.

a-en. Zie *a* en de Byvoegfels daarop, en ook *arend*.

WATERDROP, M.

WATERHOOS, V.

WATERSPRANK, V.

WATERSPRONG, V.

WATERSPUIT, V.

WATERVAL, M.

WATERVREES, V. en

WATERZUCHT, V. als de enkele woorden *drop*, *hoos*, *sprank*, *sprong*, *sput*, *val*, *vrees*, *zucht*; en zoo alle dergelijke. § 39.

WAWEL, zie *waffel*, als *muil* genomen, M. § 28.

WEB, WEBBE, V. als *webbing* of *webing*, voor *wewing*. 't Hoogduitsch zegt *webe*. O, als *geweb* of *geweef*. § 67, 51.

WED, voor *ondiepte*, O. Zie *wad*.

WED, als wortelfylbe van *wedden*, strijden, of iets tegen elkander wagen, gelijk wanneer men zegt *in den wed*, dat is, *om strijd*. M. § 28.

WEDDE, beloning of prijs, V. § 67.

WEDE of WEEDE (plant, waarvan *weed-asch*), V. door toepassing. § 57. Zie voorts *weede*.

WEDER, van 't oude *we-en*, *zweven* of *waaien*, en dus eigenlijk de *waaiende* of *drijvende lucht* en *walken*; maar O. als zijnde *geweder* (in 't Hoogduitsch *gewitter*), van 't frequentativum *wederen*. § 51.

WEDERGA of WEDERGADE, V, als *gade*. § 39.

WE-

WEDERHELFT, V. als *helft*. § 39.

WEDERPAAR, M. en V. door toepassing. § 57.

In zich-zelf M. want het is de wortel van *paren*. § 28. Schoon *het paar* O. is, als zijnde een collectivum. § 49.

WEDERPARTY, V. als *party*.

WEDERPIJN of WEËRPIJN, V. als *pijn*.

WEDERSCHIJN of WEËRSCHIJN, M. als *schijn*.

WEDERSMAAK of WEËRSMAAK, M. als *smaak*,

WEDERSPALT, V. als *spalt* of *spalte*;

WEDERSPRAAK, V. als *spraak*;

WEDERSTAND, M. als *stand*;

WEDERSTOOT, M. als *stoot*;

WEDERSTUIT, M. als *stuit*;

WEDERZIN, M. als *zin*. Alle als de enkele woorden zonder het daar voorgekoppeld adjectief. § 39.

WEE, O. als interjectie of *kreet* in alle talen, en dus stoffelijk wanneer men het als een substantivum aanmerkt. § 48.

WEEDE, 't zelfde woord met *heide*, in 't algemeen alle *wild kruid*; waarvan *wieden*, eigenlijk het land *ontwieden*, dat is, van *weede* of *heidekruid* (of meer algemeen van *onkruid*,) zuiveren. V. als *plant*. § 57. — *Heide* en *weide* is even zoo een zelfde woord als *hui* en *wel* voor 't *vocht der gestremde melk*.

WEEDOM, M. § 92.

WEEFGETOUW, O. als *getouw*, doch dat eigenlijk *getuie* is, het zelfde met *ge-tuig*, in den zin van het Fransche *machine*. § 39.

WEEG, *muur* by de Ouden, welke *die weeghe* zeiden. — V. als zijnde *we-ig*, van *wa-en*, *we-en*, waarvan zie *wand*. § 33. Dus Maerlant by voorbeeld, f. 193 r.

En dat oude panteon

Daer heuet hi die weeghe ontect,

En die tasten af geplect,

Die waren van latoent sijn.

Dat is: *Het oude (Romeinsche) Pantheon, daar heeft hy den muur ontbloot, en de koperen platen afgenomen.* Het Zweedsch heeft *wag*, en het Gothisch **WADAGNS** (*waddjus*), Nehemia VI, 15, en VII, 1. Men zegt nog *dak-*, *glas-* en *weegdicht*; en hiervan is ook *weegluis*. Men kon 't echter M. wettigen, als wortelsylbe van *wegen*, raken, belenden, als by Melis Stoke:

Plant dat biden Rine leghet,

Dat den Bisscopdoem gheweghet.

III. B. vs. 124. En dan overzulks naar § 28.

WEEGLUIS, dat is, *muurluis* of *wandluis*, als *luis*. V. § 39.

WEEGSCHAAL, zie *waagschaal*.

WEEK, hebdomas, V. 't Gothisch **WIKR** (*wiko*), beurt, opvolging, en dus ook orde. § 33.

't Woord is *we-ig*, tranfiens, en verwant met het Latijnsche *vices* (beurten), *invicem*, enz. WEEK (als wanneer men zegt *in den week zeten*), M. als wortelfylbe van *weeken*. § 28.

WEELDE, V, door den uitgang *de*, 't zij als *welde*, participium van *welte*, het wel zijn, of liever als zijnde eigenlijk *groeit*, van *welen*, *wel-len*; of mogelijk *weelte*, van *welen* (kwelen), zingen, vrolijk zijn. Want alle deze grondwoorden hangen aan één, en vloeien uit een hooger beginsel, hier niet te verklaren. § 35, 95.

WEER, M, als wortelfylbe van *weeren*. Dus *in den weer zijn*. § 28. Doch

WEER of WEERE, voor *weering*, als men veelal, en van ouds reeds, plach te zeggen, en waarvan het oude *zich ter weere fcheppen*. V. § 67, 34.

WEER, verfchanfing by onze Ouden, waarvan nog *borstweer*, desgelijks M. § 28.

WEER, M. in den zin van *eelt* (*callus*), verharding, als ware 't *hoorn*; waarvan ook de ram wel *weer* kan genaamd zijn. 't Zelfde woord, en dus even zoo M. § 28.

WEER, ram of hamel, eigenlijk *weder*, in 't Hoogduitsch *widder*. M. By ons niet meer bekend dan alleen in de Hollandfche keuken, waar men nog *weernats-fop* zegt. Het woord fchijnt het algemeene woord van *man*, in 't Goth. **VAIR** (*wair*), weer, te zijn. § 24, 55.

WEER

WEÉR (lucht), faamgetrokken van *we-en*, of *we-eren*, waaien. O. als zijnde 't *gewe-er*, 't *gewaai*. § 51. Dat men het als faamgetrokken uit *weder* wil doen voorkomen, is meer Hoog- dan Neêrduitsch; dewijl wy geen *weden* voor *waaien* of *bewegen* zeggen, waarvan het Hoogduitsch *wedel* voor *staart* en *waai-er*, en ook 't frequentativum *wedelen* heeft. Ons woord is *we-er*, en de *d* is een bloot tusschenzetsel, en *weer* overzulks ouder en oorspronkelijker dan *weder* in dien zin.

WEERD, voor *waard*, als dit. Zie *waard*.

WEERGELD of **WEIRGELD**, is *man-geld*, van 't Gothische **VAIK** (*wair*), of 't A—S. *wer* (*wer*), man. O. als *geld*. § 39. In 't Hongaarsch is *waer*, bloed.

WEËRHAAN, dat is, *windhaan*, M. als *haan*. § 39. Zie *weer* (lucht).

WEEROM, O. als woord, en dus *stoffelijk*. § 48.

WEËRPIJN, V. als *pijn*;

WEËRSMAAK, M. als *smaak*;

WEËRSTAND, M. als *stand*;

WEERWOLF (dat is, *man-wolf*), M. als *wolf*.
Alle volgens § 39.

WEES, oudtijds V. 't Is een adjectivum, eigenlijk *weesch*, § 33; van *wee*; doch nu is 't van beide geslachten door toepassing. § 55.

WEET of **WETE**, als *weting*, voor *wetenschap*. V. § 34, 67. Veellicht van *vatten* (grijpen), 't geen ook

ook *vijten* (nu *vitten*) maakt, nog voor *carpere* in gebruik, en op deze wijs als praeteritum, V. § 56. Zie *wijsheid*. Het Goth. heeft *VITAN* (*witan*), voor *weten* of *wijten*. Dat *weten* ook met *wetten*, slijpen, samenhangt, waarvan wy ook *geslepen*, voor *kundig*, ervaren, en scherpzinnig zeggen, ziet ieder, doch de uit één zetting zou ons te verr' leiden.

WEET, als wortel van *weten*, en dus iemand *den weet doen*, dat is, *kennis doen*, als men ook plach te zeggen; en zoo ook: ergens *geenen weet* af hebben. M. § 28.

WEZER, rivier, V. § 57.

WEG (via), M. van *we-en* of *wegen*, 't Lat. *vehere*, voeren, voortgaan, 't Fransche *voye en vogue*. § 28. Vergelijk *wagen*. Men heeft het echter ook V. gebruikt als *we-ig*. § 33.

WEG, WEGGE, V. door den uitgang *ge*, als een adjectief aanduidende. § 33. Eigenlijk *wigge*, van de gedaante. Zie *wigge*.

WEI, hui, V. 't zelfde als *a* of *e*, *water*, of wel *a-e*, voor *a-ing*, vloeijing. Zie *a*. Doch O. als stof. En dus zegt men *het* en *de wei* van 't bloed. § 48. Vergelijk echter *hui*.

WEIDE, V. als *weiding*, zoo voor de daad van *weiden*, als voor de *beemd*, als *weidende*. § 34. *Ter wei* gaan, zegt men.

WEINIGTE, V. als de uitgang meëbrengt. § 95.

WEITE, graan, V. ook *boekweit*. Het woord schijnt

schijnt *witte* te zijn, en *rogge* saartegen, *houwe*, of (zoo wy thands spreken) *graauwe*, 't zij dan als adjectief of substantief. § 33, 95.

WEL, M. als wortelsylbe van *wellen*, of van *we-elen*, dat is, *wateren*, van *de*, of *a*. § 28. Doch V. door te denken aan *bron* of *born*. § 57.

WEL, adjectivum, nu niet dan adverbialiter gebruikt, is niet anders dan *wil*, want *wel* is 't geen met onzen *wil* overeenkomt, en drukt niet zoo zeer het *goed* uit, als het gene waarin wy berusten, onze Ouden zcide *wale*, het geen juist het Hoogduitsche *wahl* (keus) is. § 48.

WELDAAD, V. als *daad*. § 39.

WELF, M. als wortelsylbe van *welven*. § 28. *Welven* is *wolken*, even als *hemelen*, 't een van de *wolken*, 't ander van den *hemel* of opperlucht ontleent, en beteekent in 't algemeen *bedekken*; en in enger zin als met een *hemelkap* of een *zwerk*, en dus met een holrond *overtrekken*. O. als *gewelf*. Vergelijk *geheim*.

WELFSEL, O. § 86.

WELKOM, O. als *stoffelijk* gebruikt. § 48.

WELKOMST, V. § 75—77.

WELLUST, als *lust*. V. § 39. Eigenlijk *willust*, dat is, *willekeur*, als by Huyghens, bladz. 247, *ter wellust van de baren*. En dus is 't ook met *welbehagen*, als *wilbehagen* zijnde. *Wil* zelf was oudtijds *wel*, en verwant met *walen*, in 't Hoogduitsch

- duitsch *wahl*. De *wil* is de *wending*, het keeren der ziel tot iets. Zie *wel*.
- WELP**, adjectief, en dus van beide geslachten, schoon meest M. Het is echter ook wel O. wanneer 't van een *dier* gebruikt wordt, als, by voorbeeld, het *Leeuwenwelp*. § 57. Zie Aant. cccc.
- WELSTAND**, M. als *stand*. § 39.
- WELVAART**, V. als *vaart*. § 39.
- WELVAREN**, O. als *varen*. § 39.
- WEN**, voor 't geen men anders *vin* noemt. V. als dit, of wel, als *wec-Ing*, pijn doende, § 99. Zie *vin*.
- WEN**, voor *gewen*, O. § 51.
- WEN**, als wortelsylbe van *wennen*, M. § 28.
- WENK**, M. als wortelsylbe van *wenken*, *wanken*, of *winken* (nutare), waarvan ook *wankelen*. § 28.
- WENKBRAAUW**, als *braauw*, of *bra-we*, V. § 39. Doch dit kan ook (als *ruigte*,) *be-rouwe*, ruwe, hairige zijn. In Amsterdam plach men dus een moerasfig kreupel- en rietbosch te noemen, nu *de braak*. De Hoogduitschers plachten *augen-brade*, dat is, *breede* (boord of rand,) te zeggen.
- WENNIS**, voor *gewente*, *gewenning* of *gewooneheid*, V. § 94.
- WENSCH**, M. als wortel van *wenschen*. § 28. — Veellicht eigenlijk *wonsch* en *wonschen*, en dus V. als adjectief van *wonne*, gelijk het Hoogduitsch

wen-

wonne en *wunsch* heeft. Waarschijnlijkter echter is het Thema *won*, verzachting van *waan*, en dit-zelf is nooit een onaangenaam denkbeeld. Het Goth. heeft **VENGAN** (*wenjan*), beide voor *wanen* en *wenschen* of *verwachten*; ook 't A. S. zegt *pena* en *penan* (*wena* en *wenan*) voor *hoop* en *hopen*, en 't IJslandsch *von* (dat is, *won*), voor *hoop*. Doch wellicht is de oorsprong nog eenvoudiger. Het Zweedsch en Deensch heeft *önska* en *önsko*, zichtbaar verwant met *ons onnen*, *gunnen* (zie § 75 en volgg. en Aanteek. *ww*): *wenschen* is toch niets anders dan *gunnen*, en het een en ander toont het zelfde grondwoord *on*, met het eenvoudig onderscheid van keel- en lip-adspiratie.

WERF, werkplaats, V. 't zij als *plaats*, 't zij als *werke* voor *werving*, van 't oude *werschen*, nu *werken*, dat van *weren* en *waren* (in beweging zijn,) is, gelijk men ook nog wel *zich roeren* en *in den weer zijn*, voor *arbeiden* zegt. § 57, 67. Zie ook *werke*.

WERF, van *werpen*, V. als *werping*. 't Is *opwerping*, ophooging, kade. Van waar de stad *Andwerpen*; 't geen eigenlijk is *aan de werpen*, zoo als de *Havenkaai* noch *de werf*, en *de poort* daarby, de *Werspoort* heet. Hiervan ook *scheepswerf*, voor de *schuinsche* of *hellende ophooging*, anders *helling*, waar men de schepen op haalt ter kalefating, enz.

WERF

WERF of **WERVE**, reis of keer, maal. Van *werven*, draaiën. In 't Gothisch is **VAIRBAN** (*wairban*), transire. Zie Aanteek. c. 't Zou M. en V. genomen mogen worden; naar men als *werf* of *werving*, den *wortel* of het *verbale* neemt. § 28, 67. Doch onze Ouden namen 't V.

WERK, O. als zijnde *gewerk*. § 51.

WERK voor *vlasch*, als dit, O. § 48. Het gebruik van dit woord in dezen zin, was reeds in de dertiende eeuw gevestigd. Zoo leest men, by voorbeeld, in den *Leeckenspiegel*:

*Men moet dwerc hoeden voor den viere,
Of het ontfunct herde sciere.*

Het Deensch noemt het *hør*, en wellicht is dit ons *werk* eigenlijk een adjectief hiervan, en contractie van *horrig* of *herrig*, van 't *herren*, nu *hekelen*, dat ook met *herk* of *hark* verwant is. Zie *hark*.

WERP, of **WORP**, M. het laatste niet als een praeteritum, maar als wortelfylbe zijnde van *worpen*. § 28.

WERVEL, van *werven*, draaiën, M. § 28.

WESP, V. het Latijnsche *vespa*. § 100. Zie *gesp*.

WEST, O. Zie *noord*.

WET, V. § 67. Het is *wete*, als *scitum*, oir-konde, bekendmaking. — Dus is 't Latijnsche *lex* niets anders dan het Grieksche *λέξις*, *dictio*.

WETERING voor *watering*, V. als dit, van
II. Deel. S het

het werkwoord *wateren*, *bewateren*. § 34.

WEZEL of WEEZEL, M. door den uitgang. § 28.

WEZEN, O. als infinitivus. § 43.

WICHT, voor *gewicht* genomen, O. als dit.

§ 57. Anders V. als praeteritum van *wegen*. § 36.

WICHT, kind, 't zij van *wiegen*, het zij als *dracht*, van *wegen*, dragen; en zoo ook in algemeener beteekenis voor *mensch*, even als oudtijds *moederbaren*, en 't Friesche *barn*. Naar het Gebruik, O. Zekerlijk om dat men het oudtijds als by *bejammering* of *verachting* gebruikte, Zie *mensch*. Want of men oudtijds *gewicht* voor *kind* zei, is my nog niet genoegzaam gebleken; doch het is zeker dat het by ons eigenlijk *een kind dat nog gedragen wordt*, uitdrukt, en dit pleit voor Plantijn. Doch *wicht* in *booswicht*, (in 't A — S. *piht* (*wiht*), en in 't Engelsch *wight*, levend wezen, man of vrouw,) is by ons M. Zie *booswicht*.

WIDEL, V. als *rivier*. § 57. In zich-zelf M. § 28.

WIEDE, V. als *plant*, § 57; doch O. als er het *onkruid* onder verstaan wordt, en dus zegt men het *wied* voor *gowied*, van *wieden*. § 51.

WIEG, M. als wortelsylbe van *wiegen*, § 28; maar V. als er onder verstaan wordt *mande* of *ben*, of als adjectief, zijnde dan, even als *wiek*, *wie-ig*, zwaaiig, hobbelend, wibbelend, § 57, 33; en in dit geslacht meest gebruikelijk.

WIEK, M. van *weeken*, dat is, *nat worden*,
net-

- netten, en in dien zin voor *plukfel* gebruikt. § 28.
- WIEK**, vlerk, V. als zijnde *wie-ig*, *zwaaiig*, *zwierend*, *wapperend*. § 33.
- WIEL**, O. als zijnde *gewiel*, dat is, *ge-wie-el*, *gedraai*. § 51.
- WIELEWAAL**, M. als *vogel*, § 57, en als wortelsylbe van het verbum *walen*, *draaien*. § 28.
- WIELING**, 't zij voor *golping* of *draaikolk*, of eenvoudig *draaiing*. V. § 34.
- WIER**, O. als *stof*. § 48. V. als *plant*, doch dus ongebruikbaar. § 57.
- WIEROOK**, waarvoor men sedert mijn jonglingschap (en ik zelf) begonnen is *wijrook* te schrijven; M. als *rook*, in den activen zin van 't *berooken*. § 39. Doch als de *stof* waarmee men *wierookt*, O. § 48. — Het woord is niet *wijrook*, het zij men dit als *gewijde* of *heilige*, het zij als *rook ter wijing* wilde opvatten. Maar *wisrook* wordt van *wie-en*, *draaien*, *wentelen* gezegd, waarvan *wiel*, *rad*, *wiel* en *wieling*, *draaikolk*, en waarvan het *rooken-zelf* *wie-en*, en een *rookery* in vroeger dagen *wieme* (en by verbastering daarvan, *wimme*), dat is, *wie-inge*, genoemd werd. *Wierook* is derhalve *draai-* of *zwaairook*, om dat hy de Godheid in haar tempels *toegezwaaid* wordt.
- WIEWAAUW**, *vogel*, of *wie* of *wat* het ook zij dat *wiewaauwt*. M. als wortelsylbe van *wiewaauwen*. § 28.

WIG, WIGGE (cuneus), V. 't Zij als *egge*, met de lipblazing, of als *wi-ig*, adjectief van *wi*, thema van *wijd*, verwijderen. Zie *egge* en § 33. Men kon het echter M. nemen als wortelsylbe, en 't zelfde zijnde met het oude *wijch*, als spits. § 28. Zie *wijch*.

WIJCH, strijd, van ouds M. 't Is de wortelsylbe van een verouderd werkwoord *wijchen*, strijden, of eigenlijk, *indringen*, waarvan ook *wigge* kan zijn. Men zegt ook *heir- of leger-spits*, en zoo kan *wijch* in de beteekenis van *spits* gezegd zijn. § 28.

WIJDTE, V. § 95.

WIJF, O. Zie Aanteek. gg.

WIJK, M. als 't Latijnsche *vicus*. § 100. Doch ook M. als wortelsylbe van *wijken*. § 28. Hier van de *Beverwijk* (dat is, *Beëvaartwijk*, van de Bedevaart naar 't beroemde Klooster aldaar), de *Volenwijk* (dat is, *Vogelenwijk*); en dus als algemeene appellativa; maar *Katwijk*, *Noordwijk*, daartegen O. als eigennamen. § 57. Zie onze *Korte schets* hiervoor.

WIJL, WIJLE, V. van ouds, waarvan men *ter-wijl* zegt. 't Is *wi-eling*, als een *omdraaiing*, een *omzien*, een *oogenblik*, of misschien eigenlijk een *wibbeling met den voet*. § 67. M. als wortelsylbe van *wijlen*. § 28.

WIJL, WEIL, of WIEL, sluier, *velum*. Verouderd woord, en dat niet dan in 't meervoudi-

ge

ge gebruikt schijnt. M. als *sluier*, die *omwiel*t, dat is, *omwindt*, en niet als of het van het Latijnsche *velum* ware; offchoon *velare* ook van ons *wielen* (als verbum neutrum, *omdraaien*, en als verbum activum, *omwinden*,) zij. § 28.

WIJN, het zij van het Latijnsche *vinum*, het zij eevoudig *win*, in den zin van *oogst*, als zijnde van *winnen*, telen, en byzonder aan den *wijnbouw* geeigend. 't Woord is M. en dit toont ons zijn oorsprong in een werkwoord. § 28. Zie *wijngaard*.

WIJNGAARD, M. als *gaard*. § 39. En dus van ouds in 't gebruik. Het kon echter *winggaard*, of ook oorspronkelijk *wingert*, van *wingen*, zijn, dat in het Hoogduitsch *wintzen* is. Een *wing* is een *wapperende*, of wel, *omwindende rank*; en van daar ook ons oude *wingen* (het zelfde als *winden*), dat ook *dwingen* heeft voortgebracht, 't zij als *kluisteren* of als *verbinden*, in den zin van *verplichten*, en waarvan ook het Engelsche *wing*, voor den om 't lijf slaanden *vleugel*. Dat *wing* is ook dat *wieme*, waarvan op *wierook*; en hiermeê is 't Latijnsche *vimen* vermaagschapt, en ook 't Fransche en Latijnsche *vis* voor een *schroef*. Ons *twijg* is mede niet anders dan *wie-ig*, met de versterkende *t*.

WIJNKOOP, M. § 39. Maar als *feest-maaltijd*, die, na het voltrekken van een koop plach

gegeven te worden, of als de *fooi*, ter viering van den koop geschonken, V. § 57.

WIJNRANK, V. als *rank*. § 39.

WIJNSTOK, M. § 39.

WIJSGEER, M. van *geeren*, en door toepassing, § 28, 57. 't Vrouwelijke is *wijsgeerin*, of liever *wijsgeeres*.

WIJSHEID, V. § 72. Het woord *wijs* zelf is verwant met *weten*. 't Gothisch **WITAN** (*witan*) heeft in praeteritum **WISSA** (*wisfa*), sciebat, ook zegt het Hoogduitsch *wisfen*, en wy *gewis*, oudtijds *gewes*; alles kennelijk van *wijzen*, *gewezen*. Zie *weet*.

WIJSSEL, als rivier, V. schoon M. gebruikt om den uitgang. § 57, 28.

WIJT, M. § 28. als wortelsylbe van *wijten*. Zie *verwijt*.

WIJTING, M. als *visch*, van *wit*. § 57. 't Deensch zegt *Hvidling*, dat is, *witteling*.

WIJTE, V. Zie *wijde*.

WIJZAART, M. § 24, 55.

WIJZE, (manier, modus,) V. 't zij als adjectivum, of als *wijzing*, waarvan het thema 't oude *wie* is, oudtijds en nog in het Hoogduitsch *hoe*? 't Woord beteekent het *hoe* van een daad of werking, en kan het vervrouwlijkte zijn van dit adverbium als naamwoord gebruikt. § 33, 67, 74.

WIJZE voor een *kundige* of *verstandige*, als zelf-

zelfftandig genomen, volgt de toepafing, § 55, en is dus M. en heeft ook geen Vrouwelijk.

WIJZER, M. als werker van *wijzen*. § 28.

WIKET, 't *guichet* der Franschen, 't geen zy even zoo uitspraken, en dat van hun verouderd *huis*, deur, een verkleining is, gelijk Menage zeer wel opmerkt. O. naar § 100. Zie ook *winket*.

WIL, als wortelsylbe van *willen*. § 28. 't Goth. heeft **VIAGAN** (*wiljan*), 't A — S. *willan* (*willan*). Zeker, het zij met *welen*, draaien, of met *wellen*, opbornen, verwant. Vergelijk *wel* en *wellust*.

WILD, O. voor *wild gedierte*; en ook O. voor adjectief, als in 't *wild* of *wilde*. § 57 en 41.

WILDBRAAD, O. als *gebraad*. § 39.

WILDERNIS, V. § 94.

WILG of WILLIG, is *velege*, of *valege*, bleekkleurige. Zie Aanteek. II. V. als adjectief; M. als *boom*. § 33, 57.

WILLEKEUR, als *keur*, M. § 39.

WILDVANG, M. als *vang*. § 28, 39, en zoo ook in toepafing, § 55. — O. als uit *gevang* faamgetrokken, § 51; en dan als collectief. § 49.

WIMPEL, M. eigenlijk in beteekenis het zelfde als *windel*, *doek*, of *fluier*, en aldus nog in 't Hoogduitsch gebruikbaar; van *winden*, en onmiddelijk uit *wimmen* en *wimmelen* af te leiden. Zie *wierook*. 't Oud Engelsch zei *wimpel* voor *doek*, en *iwimpled* voor *omwonden*,

den, of omsluierd, gelijk wy ook *bewimpelen* en *omwimpelen* zeggen. M. door den uitgang. § 28.

WIND, oorspronkelijk uit *we-end*, *waaiend*, M. als het Latijnsche *ventus*, en het Gothische **WINAS** (*winds*), dat eigenlijk, gelijk Fr. Junius aanmerkt, een participium van **WAIAN** (*waaien*), in 't M. geslacht is. § 100.

WIND-AS, M. of V. als *as*. § 39. Doch in Gebruik ook wel O. als *tuig* daaronder verstaande. § 57.

WINDE en

WINDEL of WINDELE, V. als oud adjectief of participium, voor *katrol*, *palei*, enz. of O. zoo men er *tuig* onder verstaat. § 33, 67, 57.

WINDEL (doek), M. als wortelsylbe of als derivaat van *windelen*, en ook, als er *doek* onder verstaande. § 28; 57.

WINDHOND, in 't Gebruik aangenomen, gelijk het ook van den *wind*, als *lucht* of *reuk*, zijn kan, doch wellicht in den oorsprong *vindhond*, dat is, *spoorhond*. M. als *hond*. § 39.

WINDSEL, O. § 86.

WINDVANG, M. als *vang*. § 39.

WINGERT, zie *wijngaard*. § 39. Zoo het echter niet een geheel ander woord als dit, en van *wingen*, omwinden, omslingeren, is, en dus ontwijfelbaar M. § 28. Zie ook *wierook*.

WINK, M. als wortelsylbe van *winken*. § 28.

WIN.

WINKBRAAUW, zie *wenkbraauw*.

WINKEL, hoek; van *winken*, buigen, hellen, en, by uitbreiding van beteekenis, toegeëigend aan de *hoekkas* of *hoekkraam*, van een Verkooper in 't klein, en voorts de geheele *warenkraam* of het *warenleger*. M. § 28. — Even zoo wordt elders de *toonbank*, waarop men een winkelwaar uitlegt, *de hoek* genoemd.

WINKELHAAK (dat is, *hoekhaak*), 't zij als werktuig ter meting, 't zij anderzins. M. § 39. Zie *haak*,

WINKET, O. om den uitgang, § 100. Van *winken*, buigen, als zijnde een gebogen of inbuigende deur, of wel, een open en toeslaande klep. ter doorgang in een grooter deur.

WINNING, V. § 34.

WINST, V. § 75.

WINTER, door den uitgang M. § 28. Zekerlijk van *wenen*, *weenen*, of *wienen*, in 't Engelsch *to wean*, spenen, onthouden, ontbreken; van *wan*, dat by ons een voorzetsel van *ontbreking* is, in het Gothisch **VAN** (*wan*), en aldaar naamwoord; waarvan het Engelsch *to want*. *Winter* is *tijd van ontbreking*.

WIP of WIBBE, V. om den uitgang *be*. En hiervan is

WIP (oog), waarvan de Eigenaam *Wibo* is, 't Latijnsche *Photinus*. En waarvan men ook nog een *scheele wip* zegt. V. als 't vorige. § 57.

§ 5

WIP,

WIP, M. als wortelsylbe van *wippen*, op en neêr heffen, en dus in den zin van het *wippen*.

§ 28. Voor een beweegbare dwarsbalk op een stijl, of een soort van *galg*, zou 't ook V. mogen zijn, als het een of ander woord daar dan onder verstaande. § 57.

WIS of **WISSE**, in het algemeen voor *teen* (*vimen* in 't Latijn), en derhalve als *plant*, V. En zoo ook in den zin (nu verouderd) van *touw*, restis. § 57.

WISCH, voor *doek*. M. als wortelsylbe van *wisfchen*, afvagen. § 28.

WISPEL, M. zie *kwispel*. 't Hoogduitsch heeft er *wipfel* voor, maar in de beteekenis van *den top der boomen*. Van *wippen*, voor *schudden* in 't algemeen. M. § 28.

WISSEL, M. § 28. Voor *wisfelbrief* ook wel V. in gebruik; alhoewel by de Kooplieden, altijd slechte taalkenners van beroep. Hoofts *wisfel* in 't V. behoort tot zijne meer voorkomende vermenging van 't wortelwoord des verbums met het participium, wanneer die in eenerlei beteekenis gebruikt worden.

WIT, O. als *merk*, zijnde 't altijd het adjectief.

§ 41.

WOBBE, uitgezwollenheid, V. als dezen uitgang eigen is. Zie *ebbe*.

WOEDE, is *wo-ede*, en dus V. § 72. Vergelijk Aanteek. ccc.

WOE.

WOEKER, M. als werker van *oeken*, vermeerderen, aanwinnen, en dus *aanwinst*. § 28.

WOELWATER, voor een *woelig mensch*, M. in alle toepassing, als met den wortel van *woelen* saamgesteld, die er dan het wezen van uitmaakt. § 28. Zie *waaghals*. — Voor *woelend water* O. als *water*. § 39.

WOERD, of **WOERT**. Eigenlijk *worte*, *hor-te*, en dus *plantsoen*, *beplanting*, *hof* of *laan*. Zie *wortel*, *warmoes*, enz. V. § 95. De afleiding van *waard* zou het M. maken, en de Ouden onderscheiden hier het geslacht. Zie *waard*, en (wil men wel doen,) Kluit op beide die woorden in Hoogstraten.

WOERT (eend), M. Zie *waart*.

WOESTENY, V. § 69.

WOESTIJN, als zijnde eigenlijk *woesting*, of *woesteny*. § 34.

WOL, of, gelijk men altijd plach te zeggen, **WOLLE**, V. 't Is een oud adjectivum, eigenlijk *woling*, van *wolen*, *woëlen*, in den zin van *draaien*, waarin men ook *iets omwoelen* zegt, en met *walen*, en *wielen* vermaagschapt. Het beteekent dus de zich *woelende*, draaiende of krullende vlokken, die de *wol* zoo op 't hoofd der Negers, als op den huid der schapen uitmaken, en van daar dit geslacht. § 33. — Blootelijk als een *stof*, in tegenstelling met andere stoffen aangemerkt. O. § 48.

WOLF,

WOLF, M. als *mannelijk dier*, en in 't algemeen als *diersoort*. In 't Deensch en Runisch, of IJslandsch *ulf* of *alf*, en *ulfer*. Het Gothisch en A — S. zegt **WOLF** en *wulf* (*wulfs* en *wulf*). Het een en ander heeft gemeenschap met ons *huilen*. Het V. is *wolvin*. Zie de *Korte schets* hiervoor.

WOLFDAK of **WOLFSDAK**, verbastering voor *welfdak*. Zie *welf*. O. § 39. In de Noordelijke landen werden de welvingen met plat schuine overdaken, naar 't midden oploopende, voorzien, en van daar de naam van *welfdak*, kwalijk *wolf-dak*, waarover onze goede Berkhey, in zijne *Natuurlijke Historie van 't Rundvee*, zich deerlijk het hoofd breekt. Strabo kent deze *welf- of topdaken* reeds by de Gallen.

WOLK, V. § 33. 't Is eigenlijk een adjectief, *walig*, draaiende, drijvende. Zie Aanteek. II. bladz. 257.

WOND, V. als *wo-ende*, smartende, van *woe* of *wee*, smart, waarvan de oorsprong echter met het oude *wanen* (bezwijmen), gemeen is, en oorspronkelijk verwant met *wan-en*, schaven, beleedigen; waar over by gelegenheid wijdloopiger, dan hier de plaats toelaat, of vereischt wordt. Dit Thema is geweldig rijk. — Als *treffende*, zou dit *wond* over één komen met het Latijnsche *ictus*. In allen gevalle als participium V. § 34. Het Hoog-

duit-

duitfche *wonne* is er mede vermaagschapt mee, als zijnde het zelfde *wane*, maar door het Gebruik in die taal geëigend aan de bezwijming van lust.

WONDER, O. als adjectief, uitdrukkende 't geen *wondt*, dat is, *treft*, of ontzet. § 34. Zie *wond*.

WONING, V. van *wonen*, in den zin van *wennen*, dat is, *blijven*, *vastraken*, *hechten*. § 34.

WONST, blijfchap, in 't Hoogduitsch *wonne*, waarvan boven, op *wond*. Zie ook *wensch*. V. § 75.

WOON, M. als wortelsylbe van *wonen*. § 28. — Maar V. in *ter woon*, als zijnde *wone* voor *woning*. § 67. — Zie de aanmerking omtrent deze verzachting van dit participium, in de Byvoegfelen, op *nood*.

WOONST (woning, woonplaats), V. als de uitgang medebrengt. § 75.

WOORD, O. door 't Gebruik, oudtijds V. als *woorde*, *woor-ede*, *waar-ede*, dat is, verneeming; van *waren*, *ontwaren*. Zoo als ook *andwoord* eigenlijk V. is. § 72. Vergelijk Aanteek. ccc. Het O. is uit misverftand door de oude fchrijfwijze van *dwoort*, doch thands gevestigd.

WORM, V. als *worring*, kronkeling. § 34, 85. In de Noordelijke talen, *orme*, uit het algemeene Ijslandsch of Runisch. Nu verkeerdelijk M. ge-

gebruikt. Zie ook § 84, en vergelijk Aanteek. *eeee*.

WORP, M. als wortelsylbe van 't oude *worpen*, nu *werpen*. § 28. Ook M. in *een worp schellingen?* — Dit moet volgen; schoon ik geene zwaarigheid vinden zou, om het als praeteritum van ons *werpen*, V. te nemen. § 36.

WORPEL, M. door den uitgang. § 28.

WORST, V. gelijk Kluit op Hoogstraten zeer wel gezien heeft. Zie § 75. — Het woord is van *warren*, en in beteekenis het zelfde als *wrong*.

WORTEL, M. Zie Aanteek. *h*.

WOUD, in 't A — S. pude (*wude*), in 't Engelsch, *wood*. Het zij men het als *gewoud*, of *hout* aan wil merken, of als 't Duitfche *wald*, of wel als het Griekfche *ύλη*, of nog liever, als verbale *walde*, van *wallen*, *wellen*, *tieren*, groeien, 't is altijd O. § 87, 100, 35.

WOUW of

WOUWWOUW, by verdubbeling, even als men *de koekoek* zegt. M. als *vogel*, en ook om zijn kreet *wo-wo*. § 57, 28. Zie echter *wuif*.

WRAAK of WRAKE, V. § 36. Als praeteritum van *wreken*, dat verwant is met *regen*, *ragen*, *rachen*, *rugen*, en *rechten*, zoo als ook met het A — S. *πρησαν* (*wregan*), en het Gothifche **VRQHGAN** (*wrohjan*), ons *wroegen*, dat voor *beschuldigen* gebruikt werd, en nog in de *wroe-*

- wroeging* des Gewetens over is. Men zei oudtijds *ik wreek*, *ik wrak* of *wrake*. Waarvan ook weder het werkwoord *wraken* thands voor *afkeuren* in gebruik is. — *Wraak* drukt in zijn oorspronkelijke beteekenis eigenlijk 't Fransche *ressentiment* (ter harte neming,) uit.
- WRAAKZUCHT**, V. als *zucht*, in den zin van *begeerte* of *neiging*. § 39.
- WRAC** (in het Deensch *vrag*), O. als collectivum, of als zijnde *gewrak*, van *wragen*, dat in 't Deensch *vrage* is. § 49, 87.
- WRAT**, V. van *wra-en*, *wragon*, *wraken*, *wreën*, *wrijen*, waaruit *wrijgen* en *wrijven*. 't Betekende dus in den oorsprong, *jeukende puist*, en niet, als thands, een *gevoelloos* en *eeltachtig opwerpsel*. § 36, of 95.
- WREEG**, **WREG**, V. als praeteritum van *wrijgen* (*vrijven*); 't zelfde als *gewricht*. § 36.
- WREN**, waarvan het werkwoord *wrenschen*, oorspronkelijk het natuurlijk gebriesch van een tochtig of moedig paard; en van daar het *paard-zelf*. M. § 28. Doch zie *ruin* en *hengst*.
- WREVEL**, M. van het zelfde *wra-en*, *wreën*, *wrij-en*, waaruit *wrijgen*, *wrijven*, en *wreeg* § 28.
- WRICHT**, verouderd, maar nog in 't Eng. gebruikelijk, voor 't doorboorde rondhout in een wiel, waarmee het om den as vat, en waarin de spaken bevestigd zijn, die aan hare andere zijde in *develge* (de

(de omranding) sluiten. — Edoeh nog overig in *gewricht*. Het is een praeteritum van *wringen* of *wrijgen*, waarvan ook *wringen* is. V. § 36. Zie § 96 en Aanteek. 000.

WROK, M. als wortelsylbe van *wrokken*. § 28. Eigenlijk zou 't V. zijn als praeteritum van *wrekken*, 't zelfde als *werken*, dat is, *zwoegen* over iets. § 57.

WRONG, V. als praeteritum van *wringen*. § 36.

WRONGEL, als adjectief, V. voor en zoo *verr'men* er *melk* of *kaas* onder verstaat. § 33; 57. In zich-zelf, zou het woord en als substantief, M. zijn. § 28.

WUIF (anders *wouw*), van *wuiven*, dat is, *heen en weër zweven*, even 't zelfde woord als *weven* en *zwe-en* of *zwaaien*. M. als *vogel*, § 57. In zich-zelf V. als praeteritum. § 36.

WULP, als *welp*. Zie Aanteek. cccc.

X.

XEBEK, 't Spaansche *xabéga* of *xabéque*; maar gewoonlijk *chebek* geschreven, naar 't Fransch. Een groot *vaartuig*, of ook wel, een *vischnet*, en by ons V. § 100. 't Is eigenlijk een *bodeschip*, *advis-* of *postschip* (om boodschappen over te brengen), van 't Oostersche *خبر* (*cheber*), bode, dat Arabisch, Perzisch, en Turksch is.

Y.

Y.

De woorden met deze letter beginnende, zijn tot gemak by het naslaan, uit hoofde der algemeene verwarring; die daarin plaats gevat heeft, op de I, en nevens de IJ ingevoegd. Dus is het met *yf*, *yver*, enz.

Z.

ZAAD, O: eigenlijk 't *gezaaide*, of *ge-za-de*, dat is, *gestrooide*. § 49, 51: Zie ook *zand*.

ZAAG, V: als *zage*, praeteritum van *zie-en* of *trekken*, even als van *zien*, beschouwen, (Vergelijk *zeel*); of wel als adjectief *za-ig*. § 36, 33. — En hiervan desgelijks V: ook *zigezage*. M: echter is *zaag* als wortelsylbe van *zagen*. § 28. Het verdient opmerking, dat dusdanige klank- of weérklank-nabootsende woorden by ons uit den saamgevoegden klank van een praeteritum en praefens bestaan; als *wieuwaauw*, *bieuwbaauw*, *wiezewaze* (waaruit *vizevaas* en *wisfwasjen* is), *klikklak*, *klinkklank*, *mikmak*, *tingtang*, enz. (Men vergelijke met zoodanige praeterita, en het geen de Verhandeling daarover heeft, de oude Imperativen van *zien*, *doen*, enz. in mijne *Taal- en Dichtk: Verscheidenh.* III. Deel, bladz. 68.)

II. Deel.

T

ZAAK,

ZAAK, V. als *za-ig*, oorspronkelijk *zoo-ig*, van *zoo*, aanwijzing; als beteekenende *een zulk* voor *dit* of *dat* simpliciter. *De zake*, is eigenlijk *de zulke* gezegd. Ook zeggen wy desgelijks *zulks* voor *dit*. § 33. Men vergelijke het geen over het woord *wijze* als *hoe-danigheid*, aangemerkt is.

ZAAL, 't oude *hal*, 't Fransche *salle*, famenhangende met het Gothische **SAAGAN** (*saljan*), divertere, *vertrekken* of *wonen*, en ook met het Latijnsche *aula*. Veellicht desgelijks met het Grieksche *ἄλως* (voorzaal, voorhof of voorplein). Het thema schijnt *hol*, en de benoeming ontleend aan den galm van een groot, hol, of verwelfd vertrek. V. als in de vermaagfchapte talen, waarnaar het zich richt. § 100. Met dat al kon het by ons van *zitten*, en inderdaad *zadel* of *zatel* zijn.

ZAAL voor *zadel*, M. Zie *zadel*.

ZAAN (room), V. § 99. Het schijnt *zo-ing* of *zoging* te zijn, het zij in den zin van *melk* of van *pap*. Vergelijk *melk*.

ZAAN, rivier, V. § 57.

ZABEL of **ZAVEL**, verouderd. 't Is het Fransche *sable*, en beteekent *zand*. O. als dit. § 48.

ZADEL, schoon men het een adjectief *zatel*, van *zate* mocht achten, M. als substantief. § 28.

ZAGE, V. als praeteritum van *zeggen*. Nu en voorlang reeds louter Hoogduitsch. § 36.

ZA-

ZAGE als *zaag* (ferra), V. Zie *zaag*.

ZAGGELAAR (niet *zachelaar*), is *kwijler*, van 't Deensch *sagle*, kwijl. M. § 28 en 55.

ZAGO of **ZAGOE**, Maleitsch woord. Men verstaat er *korn* onder, en neemt het dus V. § 57.

ZAK, het Latijnsche *saccus*, het Fransche *fac*, en in alle talen bekend, en overal M. By ons aan te merken als wortelwoord van het verbum *zakken*, dat is, doen *zigen*. *Zak* is waar men iets in *zakt* of *neerzinken* doet. — Doch den *zak* krijgen, en den *zak* geven, is eene oude spreekwijs, ten aanzien der dienstboden, wien, verftoten wordende, een *zak* (bedelzak, aaszak) met een stuk brood daarin meê gegeven werd, om elders een goed heenkomen te zoeken. — Het is even zoo met een *korb* bekomen, in Duitschland. Men zond den vrijer, dien men afwees, met zijn pakkaadje in een korb op den rug, weder weg. 't Een en ander geheugt van den tijd toen men nog wijd verspreid op het land woonde. Ter gedachtenis van deze oude gewoonte zond men by ons den afgewezen vrijer nog lang daarna een *krans van dorre biezen*, waar Roemer Vischer op doekt in zijn *Lof van de blaauwe scheen*. By de Duitschers blijft het onder de Boeren by een *biezen korffen*, waar men uit spotterny wel eens een strooien pop by voegt, dien men hem voor zijn huisdeur plant.

§ 28. Hooger opklimmende in de afleiding, zou men het woord tot het oude *zaigen*, frequentativum van *zagen*, als *trekken*, moeten brengen, van welk laatste wy nog *zagen* voor *treuzelen*, lang by een onderwerp verwijlen, en ook *vertragen* zeggen, dat is, *te rug schuiven*. En dus zou *zak* zoo veel zijn als *trekker* of *trechter* ter *in-* of *doorstorting* dienende. Zie *zek*.

ZAKPIJP, als *pijp*. § 39.

ZALF of ZALVE, V. als adjectief en door den uitgang. § 33, 38. Als Neêrduitsch is het *zal-ige*, *zal-we*, of *zaluwe*, verwant met *zelen*, *zeluwen*, *trekken*, *strekken*, en zoo ook *strijken* of *smeeren*, en tevens met *zaluwe*, smeurig (en dus *morsig*), dat met het Fransche *sale* vermaagschapt is, en waaruit ook 't oude *saluwen* voor *bemorsen*, *bezoedelen*, welk laatste woord van *sode*, vuiligheid, is. Ook als van het Latijnsche *salvare*, heelen, als ware 't *salvatio*, afgeleid. Zoo dit echter van 't onze niet is, waar ook *zalig* meê samenhangt, als *geheeld*. — Hier echter heeft de uitgang *zalig* in samenstelling niets mede gemeen, maar is *tallig* of *talig*, en bereekende oudtijds *rijk*, waarom men te recht *rampzalig* en *jammerzalig*, zoo wel als *gelukzalig* zegt.

ZALM, M. 't zij als het Latijnsche *salmo*, het zij uit aanmerking als *visch*. § 100, 55.

ZAND. 't Is het *za-ende*, 't geen zich ver-
strooit;

strooit; doch is O. als *stof*. § 48. Vergelijk *zaad*.

ZANG, M. als wortelsylbe van 't oude *zangen*, waarvan ook *zanger* is. § 28. Doch oorspronkelijk was het een praeteritum van *zingen*. — Vergelijk Aant. *bbbb*. bladz. 328, en zie *lisch*.

ZARK of ZERK, M. 't zij als uitheemsch woord, 't zij als *steen* daaronder verstaan wordende. § 100, 57. 't Is verbasterd of verkort van het Latijnsche *sarcophagus*, en zou *zerksteen* (dat is, *lijksteen*) moeten zijn.

ZAS, O. 't is 't Latijnsche *saxum*, gebruikt of toegepast in beteekenis als ons *stein*. O. § 100.

ZEDE, V. en van *ede*, verbond, gewoonte, door de slepende lipblazing der *z* onderscheiden, en dus eigenlijk en volgens de kracht van het woord, of *plichtigheid*, of blootelijk *manier* of *stuur* beteekenend, naar dat men het opvat of toepast. Het thema is *e-e*, vloeijing. § 67.

ZEE, V. even zoo onderscheiden van *ee*, 't saamgetrokken *e-e*, als *vloeijing* of *vlakke*. En tevens met *zieden* verwant. Zie Aanteek. *yyy*. Oudtijds zei men ook *zeeuw*. Gothisch **SAIY** (*saiw*). A — S. *ræ* (*zæ*). § 67.

ZEEF, wel M. als wortel van *zeven*, maar eigenlijk V. als praeteritum van *zijven*, dat is, *zijgen*, in transitiven zin (*colare*.) § 36.

ZEEL (trek of sjoband), van *zie-en* (in. 't

Hoogduitsch *ziehen*), trekken, of als wortelsylbe van ons *zeulen*, M. Maar O. als adjectief; en ook in beide geslachten even zeer gebruikelijk.

§ 28, 41.

ZEEL, anders *cedel*, en dus beter *cell*. V. § 100.

Zie op C. 't Is 't Latijnsche *schedula*, even gelijk *zaarter* by onze Ouden 't Latijnsche *charta*, of 't Fransche *chartre* is, naar de nieuwere Fransche uitspraak der *ch*. Zie mijne *Taal- en Dichtk. Verscheidenh.* II. Deel.

ZEELT, naar den uitgang wel V. maar als *visch* M. § 57.

ZEEM (oudtijds *honig*), V. is *ze-ing*, *ze-e*, of *zei*, zacht, en dus is 't ook *zoet*. Vergelijk *zijde*, 't Fransche *soie*. § 85. Nog zeggen wy *honigzeem* voor 't *zoete der honig*, en het oude Duitsch *zei* ook *seise*, als nu *sufs*. — *Zeemleer* leidt men hiervan af. Ik heb er niet tegen, zoo dit niet gems- of geitenleër is, van *chamois* (gems). — Door verloop neemt men ons *zeem* M. om de *m*. Doch O. wanneer men 't als adjectief neemt, of als er *vocht* onder verstaan wordt. § 41, 57. — Mischien hangt ook *balsam* hier aan. De verwantschap tuschen dit *zee*, *zacht*, *zandst*, *soft*, *zoet*, *sufs* laat zich gevoelen.

ZEEP, M. als 't Latijnsche *sapo*. § 100. V. als praeteritum van *zijpen*, druipen. § 36.

ZEER, O. als oorspronkelijk adjectief. § 41.

ZEE-

ZEESCHUIM, O. ook voor *sepia*, *σηπία*. § 39.
Zie *schuim*.

ZEET of **ZETE**, V. als praeteritum van *ziten*; eigenlijk *zate*. § 36. En dit, beide voor *zitplaats*, in 't oud Engelsch *see* en *seat*, en voor het gedeelte des lichaams waar men meê *zit*. In den laatsten zin zei men ook *gezete* of *gezeet* in 't O. § 87. In 't oud Duitsch zei men op gelijke wijze ook *sitē* of *sitte*, als, by voorbeeld, in Wigalois, waar deze, naakt zijnde, zich voor een vrouw, die hem aansprak, schaamde:

Die sitē kēter gegen ir dar.

't Geen daar kwalijk door *zijde* verklaard wordt. Hy keerde haar de *rug* toe. 't Gothisch heeft **SITA** (*sita*) voor *stoel* of *bank*.

ZEGE (overwinning), V. Zie *zegen*.

ZEGEL, 't Latijnsche *sigillum*, en als dit, O. Het Goth. en A — S. waar men 't uit afleiden wil is daar ook uit. O. § 100.

ZEGEN, M. niet slechts naar het thands standhoudend Gebruik, maar ook als zijnde de wortelsylbe van *zegenen*. § 28. Doch *zege* en *zegen* zijn in den grond één. *Zege*, 't geen men V. neemt, en thands alleen in den zin van *overwinning* gebruikt, is van *zijgen*, neêrdalen, en daarom *heil*, als van God komende, en zoo is *zegen* ook *heil*; edoch als van *zegenen*, is het ruimer dan *zege*. 't Is herhaald, gedurig afdalend

lend *heil*. — Onze Ouden gebruikten *zega* ook M. zoo men echter by hen niet *zegē* moet lezen. Doch ook zy waren niet 't eenemaal vrij van alle verloop of verwarring in dit stuk. 't Runisch heeft *figor* voor *overwinning*, en het A — S. zegt *fiȝon* (*figon*).

ZEGEN of **ZEEGEN**, als *vischnet*; 't Latijnsche en Grieksche *sagena*, *σάχηνη*, en als dit, V. § 100. 't Fransch zegt by samentrekking *sain* of *seine*, desgelijks V.

ZEGEPRAAL, M. als *praal*. § 39. Hoogstratens nietige aanmerking op dit woord is genoegzaam door Kluit wederlegd.

ZEIL, O. § 51. 't Is eigenlijk *gezeil* of *gezeul*, van *zeulen*, trekken, ook *zeilen*; waarvan in 't Hoogduitsch *zeil*, een *touw* is. Het *touw* is dat trekt of waarmede men trekt, het *zeil*, dat getrokken wordt. Het kon ook van *zie-en*, in 't Hoogduitsch *ziehen* zijn, by ons *ziën*. 't Zweedsch heeft *segla*, en daarvan 't water *segelis* te Alkmaar.

ZEILAADJE, V. § 100. — Men zegt echter wel *het zeilaadje* in 't O. als collectivè. § 49.

ZEIN, O. voor 't Fransche *sein*, en 't Latijnsche *signum*, teeken. § 100. — Anders V. zoo voor 't saamgetrokken *zegen* (het Fransche *seine*,) voor *net*, als voor *zeis*.

ZEIS, V. door den uitgang, § 74.

ZEISSEN, V. als participium *seisfing*, § 99; en ook

ook als eigenlijk diminutivum O. § 45. De oorsprong van beide deze woorden ligt in *zien* (waarvan op *zaag*,) in de beteekenis van snijden. Vergelijk *zicht*.

ZEK of SEK, M. als verstaande men *wijn* daaronder. § 57. Men verftond er *zoeten wijn* door, en dus werd het in de zestiende eeuw een eigennaam van den zoeten Spaanschen wijn. Het woord beteekent echter eigenlijk *doorgezegen wijn*, *Ipokras* (zie *Ipokras*), en is in den grond als een praeteritum van *zijgen* of *zakken* (doorzakken) aan te merken.

ZEMEL, zou door den uitgang, M. schijnen; doch inderdaad is 't een adjectief, van het oude *samen*, zaad, (nog in het Hoogduitsch overig,) dat van *sa-en*, *sa-ing*, is, en het volkomen woord is eigenlijk *semel-dop* of *bast*, en daarom V. § 39. Men kon dus echter ook *schors* zeggen in 't V. alhoewel meer oneigen. — Men gebruikt dit woord echter zelden in 't enkelvoudige. — Maar *gezemel* is *gezammel*, eigenlijk *gezommel*, dat is, *gezuimel*, en dus O. § 51, 87.

ZENE, en

ZENUWE, V. door den uitgang, waarvan § 99 en 16, en Aanteek. *ppp*. 't Woord is oorspronkelijk van *se-en* of *tse-en*, waarvan 't Engelsch *to sew* voor *naaiën*, en oudtijds *verbinden* in 't algemeen; want *zenuw* noemde

men voorheen de *ligamenta*, niet de *novi*. *Tfewen* was in de vijftiende eeuw *weven*; en *Willem Tzewer*, de Schrijver van het bekende *migrate* of *sterfboek*, vertaalde daarom zijn naam door *Guil. Textor*. Het verband van dit *se-en*, met het oude en nog Hoogduitsch *zie-en* of *zichen* loopt in het oog.

ZERK, zie *zark*.

ZET, M. als wortelsylbe van *zetten*; ook voor *podex*. § 28.

ZETE, voor *zitplaats* of *zitting*, in Rotterdam nog gebruikelijk. By Hooft komt het voor in *zich ter zete vlijen*. V. § 99. Zie *zeet*.

ZETEL, M. door den uitgang. § 28. Beide deze woorden zijn van *zetten*, voor *zitten*, indien niet verbasterd uit het praeteritum van dit werkwoord-zelf, *zate*.

ZEUG, dat is, *zoog*, V. Zie Aanteek. gg.

ZEUNIE of ZEUNY, voor *troch*, verkensbak, V. door den uitgang. By Spiegel leest men het oude spreekwoord nog: *Die van de zueny gestoten is, ware er gaerne weër by*. Byspraak-almanach. Het woord is van *zeunen*, dat is, *slurpen*. Het Deensch heeft *seuning*, van *sue*, *zuigen*. Daar werd *bak* onder verstaan, en met ons *trog* is 't het zelfde; want dit is ook eigenlijk *slurpbak*, en hiermeê is *troggelen*, als by kleine trekjens slurpen of trachten te slurpen, verwant. Het geen echter niet wegneemt
wat

wat op *trog* gezegd is, want *dragen* en *trekken* zijn ook onderling na vermaagschapt, en vloeien in elkaar over.

ZEVER, M. als werker van *zeven*, zijpen. § 28.

ZICHT, voor *gezicht*, O. als dit. § 51.

ZICHT (seisfen), V. als praeteritum van *zi-en*, trekken, rukken, snijden. § 36. Vergelijk *zeis* en *zeisfen*. § 39.

ZIEGEZAGE, V. als *zage*. § 39.

ZIEKTE, V. § 95. Van *ziek*, dat is, *zij-ig*, neêr-zijgende. 't Deensch heeft *syg* voor *ziek*.

ZIEL, V. als adjectief van *zi-en*, trekken, als *ademtreksel*, ademning, en dus juist ons *ademhaling*. V. § 33. Men heeft het ook van ouds vrouwlijk gebruikt door toepassing van het daaronder verftane *anima* uit het Latijn. § 57. — Zoo ook is 't Hoogduitsche *ziel* voor *wit*, als waar men op *trekt* (dat is *schiet*), van dit *zi-en*. Want *trekken*, in 't Fransch *tirer*, is ook *schieten*; gelijk wy ook een *booze* of *olijke trek* zeggen voor *schimpscheut*. Zoo was een *ziel* by onze Ouden, nog by Cats, een *kleed*, als *aantreksel*, en zoo spreekt hy ook van een *onderziel* (onderkleedtjen).

ZIER, als 't Fransche *ciron*, waarvan zy als *nietigheid* ook hun *zero* voor *nul* gemaakt hebben, M. naar § 100. Doch als *worm* (dat is, *kruipend diertjen*), van ouds V. Zie *worm*.

ZIJDE, 't Fransche *soye*, V. eigenlijk adjectief.

§ 33.

§ 33. *Zede* of *zeide* is *zacht*. *Mit* *fachte* *geclede*t zei men voorheen. Dus in de Omilien van St. Gregorius: *Wat ghengdi wt te siene enē man mit fachtē geclede*t. *Siet, die mit fachtē geclede*t werden, *sijn in der coninghē huse*.

Ἐν μαλακῶς. Matth. XI, 8. Zie ook *zeem*. Ons oud Hollandsch liedtjen van 't Patertjen, by mijn kindsheid nog algemeen, had dus ook voor *refrein*:

*Hei 't was in de Mey,
Zoo zei!*

Dat is, *zoo zacht, zoo zoet, zoo lieflijk*.

ZIJDE, in tegenstelling van voor en achter, in 't Fransch *côte*. — 't Is eigenlijk en oorspronkelijk het *zachte* van het lichaam, de hypochondria, en van daar uitgestrekt in de roepasfing, V. als oorspronkelijk adjectivum. § 33.

ZIJP, watering, doorzijing, riool, of fluis. Wel M. als wortel van *zijpen*, waarvan 't frequentativum *sijpelen* is, doch V. in het Gebruik, als zijnde *zijpe* voor *zipping*. En zoo ook als de eigennaam van een Polder. § 99.

ZIFT, zou M. zijn, van *ziften*. Maar

ZIFTE, als *zeefte*, is V. § 95. Doch het woord is veellicht van het oude *fib*, een *bies*, waarvan de oudste *zeven* gemaakt werden, en dat ook nog als *bies* (*juncus*), in 't Deensch |gebruikbaar is; weshalve *zift* eigenlijk wel *fibte* kon zijn.

ZIJL, stroomtjen, V. van *zi-en*, trekken, waar-
van

van *zegel*, *zeil*. Het is, *zie-el*, en dus ook *sluis* of *spui*. *Sluizen en zijlen*, zegt Hooft; en 't *Zegelis* te Alkmaar is bekend. Het V. geslacht is door toepassing of naar § 67.

ZIJPE, V. Zie *zipp*.

ZILVER, O. als *metaal*. § 48. In 't A — S. *zilveren* (*zilufser*), en dus verwant met *sulfer*. Zeker van *zi-en*, zuiveren; 't een als het zuiverste metaal, het ander als zuiverend. Het Deensch heeft *zølv*.

ZILVERGLID, ZILVERGELID of ZILVERGLEDE, zilverfchuim, of in de eigenlijke beteekenis *zilverflib*. O. § 48.

ZIN, M. als wortelsylbe van het *zinnen*, § 28. Zie van den oorsprong dezes woords Aanteek. cccc, bladz. 393, 340; en van het gebruik daarvan Huydecoper op zijn *Melis Stoke*, vooraan. Dat men wel eens hier en daar 't *zin* hoorde zeggen was uit misverstand van *d'zin*.

ZINNEBEELD, O. als *beeld*. § 39.

ZINNEPOP, V. als *pop*. § 39.

ZIT, voor het *lang zitten*, M. als wortelsylbe van *zitten*. § 28. — Dat *zitting* daartegen V. is blijkt uit den uitgang. § 34.

ZODE (kookfel), V. als praeteritum van *zieden*. § 36.

ZODE of ZO' (cespis), V. 't zij als *zoding*, van *zo-en*, *zu-en*, dat is, *zuigen*, en dus, het inzuigende oppervlak of bekleedsel van den grond;

grond; 't zij als van *zo*, zacht. § 34, 67.
Oudtijds *zocht* en *zoft*.

ZOEN, M. als wortelsylbe van *zoenen*, maar oorspronkelijk van *zo-en*, en dus V. § 99. *Zo-ing* is *zaching*, *zoeting*, van 't evengemelde thema *zo*; gelijk onze Melis Stoke zich ook te meermalen uitdrukt:

Op dat de pais ware te sochter.

Het mag echter zeer wel met *zo-en* of *zu-en*, *zuigen*, verwant zijn. Zie ook *zond* of *zont*.

ZOG, O. als *vocht*, en dus als *stof* aangemerkt. § 48. Doch oorspronkelijk was het zekerlijk V. als praeteritum van *zuigen*. Ontwifelbaar is 't Latijnsche *succus*, daar ook meê verwant, en heeft op 't geslacht ingevloed. § 36, 100.

ZOG (moederzwijn, als benaming van de kunne), V. Zie Aanteek. gg.

ZOK of **SOK**, het Latijnsche *foccus*, en als dit, M. § 100.

ZOLD, M. als wortelsylbe van *zolden*, betalen; maar gebruikelijker O. als collectief, of door toepassing van *geld* of *loon*. § 28, 49, 57.

ZOLDER, M. als *zoller*, van *zollen*, *zolen*, gronden; of wel, van 't Fransche *folier*, dat men van het Latijnsche *solartum* afleidt, gelijk sommigen willen. In de laatste afleiding beduidt het het *oppervertrek*, in de eerste de *bevloering* of *overvloering*, en zoo ook mischien wel by de Romeinen. (Zie Sueton. Nero, cap. 16.)

Bei-

Beide beteekenissen houden stand. § 28, 100.

ZOLDY, V. § 69.

ZOMER, M. door den uitgang. § 28. Ook schijnt het woord *drager* (dat is, *voortbringer*), of *zamelaar* te beteekenen; 't een en ander met opzicht tot het *graan*. Doch zie *zoo*.

ZOMMER, lastpaard, 't Fransche *sommier*, M. 't een en 't ander woord van het oude *sommen*, laden of torfen. § 100, 28. Zie *zoo*.

ZON, V. door den uitgang. § 99. 't Gothisch *SUNNA* (*sunno*), 't A — S. *sunna* (*sunna*). Waarschijnlijk als *zo-ing*, zoeting, stoving, of koking; of liever *broeiing*, en dus *levenwekker*, als 't geen met de *warmte* bestaat, gelijk in 't Grieksch ζῶν 't leven is.

ZOND of ZONT, oudtijds door geheel het Noorden *sun*, V. als *zee-engte*. Wellicht van *zu-en*, *zuigen*, als *zu-end*, zuiging. De Hoogduitschers nemen 't M. wy verstaan er naar de tegenwoordige opvatting best *zu* onder, § 57; en gebruiken 't dus V. gelijk het ook naar de aangegeven afleiding zijn moest. § 34. Zie *zuwe*.

ZONDE, als participium van *ze-en*; of mischien eigenlijk *onde*, (boosheid, kwaad, in de Noordsche talen,) waarby de *z* een bloote lipblazing zij. *Zo-ende* of *zu-ende* is *zuchtende*, zuchting, kranking, krankte. V. § 34. Zie ook *zorg*.

ZONDERHEID, V. § 39. Kwelijk voegt men 't

't met het voorzetsel *in* te samen, als ware 't één eenig woord, *inzonderheid*. Het is *in zonderheid*, in twee woorden, dat is, *in zondering* of *bezondering*, anders *in afscheiding*.

ZONNESCHIJN, M. als *schijn*. § 39.

ZOO (menigte), 't geen men thands voor een samentrekking van *zode* of *zoode* houdt. Zekerlijk verwant met het thema *to*, waarvan ons *toe*, in de Hoogduitsche uitspraak *zu*, waarvan *to-en*, toedoen, byvoegen, ophoopen, is het kennelijk *zoë*, of *zo-ing*, en dus V. § 67. En met dat *zo-ing* schijnt ook *som*, *sommen*, *sommier* en *zomer* voort te komen, en in verband te staan.

ZOOL, V. als 't Latijnsche *solea*. § 100.

ZOOM, M. als de *m* medebrengt. § 84. 't Woord is eigenlijk 't zelfde met *toom*, 't zij als *rand*, streek, of als *in-*, *om-* of *samenbinding*; *sømme* in 't Deensch, is *voegen*, en *søm* een *nagel*, *spijker*; en met dit *sømme* is 't Hoogduitsche *ziemen* en *zaumen*, en dus ook ons *betamen*, verbonden.

ZOON, verwant met *zaad*, M. § 55. 't Perzisch heeft *سَد*; (*sadeh*), voor *zoon*, van *سَد*; (*saden*), telen, baren, en ook geboren worden. 't Gothisch heeft **SNNNS** (*funus*), 't A — S. *runa* (*funna*); het Runisch *son*; alles, zoo wel als ons *zon*, met het Grieksche *ζωή* verwant. Zie *zon*.

ZORG,

ZORG, V. § 33. 't Is een oud adjectiëf *zor-ig*, pijnlijk, van *zor*, zeer, in 't A — S. *rust (sar)*, van dat *zo-en*, waaruit waarschijnlijk ook *zonde* is; en het zelfde woord met *zu-en*, en 't Fransche *suer*. Van welk *zo-en*, ook 't Fransche *soin* koomt, oudtijds *soign*, het zij dan uit ons *zo-ing* saamgetrokken, het zij van *so-ig*, en waaruit weder *befoigne*. Zie ook *zucht*.

ZOT, schoort adjectief, wordt alleen M. gebruikt, en in 't Vrouwelijke zegt men *zottin*; en even zoo is 't met *gek*. § 55.

ZOUD (foldy), O. Zie *zold*.

ZOUT, O. als eigenlijk adjectief. § 41.

ZUCHT, V. als praeteritum van *zoeken*. § 36.

Doch M. als wortelsylbe van *zuchten*. § 28. Men onderscheidt dus het woord *zucht* als *zielstrek* of *begeerte*, in 't V. en *zucht* als *ademtocht*, in het M. gestacht; 't geen zijn nuttigheid en ook eenigen grond heeft. *Zucht* is van *zu-en* ('t Fransche *suer*), zwoegen, hijgen, 't zij van *verlangen*, 't zij van *krankte*. § 107.

ZUCHT voor *ziekte* in 't algemeen, en in het byzonder voor een soort van *zwellung*, zijnde 't A — S. *zuht* (*zuht*), 't Goth. **SANHTINS** (*sauhtins*), maar des niet tegenstaande, een volkomen Neêrduitsch praeteritum, en dus V. § 36. Vergelijk § 107, 108, en Aanteek. 000.

II. Deel.

V

ZUID,

ZUID, en

ZUIDEN, O. Zie *noord*.

ZUIGELING, M. en V. naar de kunste van het voorwerp der toepassing. § 71.

ZUIL, V. gelijk men wil. Ik had het liever M. Want zekerlijk is het *zu-el*, gelijk de oude Duitſche ſchriften ook *ſuwel* hebben, van *zu-en*, dat is, *torſchen*, zoo wel als *trekken*, als ook *ſjouwen* by ons. § 28. Vergelijk Aanteek. *hh.* bladz. 235. Doch waarſchijnlijk heeft de invloed van het Latijn, door het woord als vertolking *van columna* aan te doen merken, het V. hier ingevoerd. § 57.

ZUIS, granaatkap, M. als wortelfylbe van *zuizen*. § 28.

ZUIVEL, O. als een *ſtof*. Eigenlijk is de woordbetekenis *zoogſel* of *zijgſel*. § 48. Vergelijk *melk* en *zaen*.

ZULT, O. als adjectief, en eigenlijk, *gezult*, dat is, *gezout* of *gezoute*. § 41, 49.

ZUS, voor *zaster*, en

ZUSTER, V. door toepassing. Zie Aanteekening *gg*.

ZUUR, O. als eigenlijk adjectief. § 41.

ZUURDEEG, aangemerkt als *deeg*, O. § 39. maar als 't gene het *deeg zuurt* en *gisten* doet, en dus wortel van *zuren*, M. § 28. Zie *waaghals*, en vergelijk *Kluit* op *deeg*.

ZUWE, dat is, *zuwing*, (zie § 107,) *trekking*, en
van

- van daar *weg of gangpad*, en ook *moeras*. V. § 67.
- ZWAAI**, M. als wortelsylbe van *zwaaien*. § 28.
- ZWAAN**, V. door den uitgang. § 99. Het woord is *zwa-ing*, waar ook *zwemmen* van is, van *zbaden*, als versterking van *waden*. Zie *water*. De toepassing van het geslacht van *vogel* is hier volstrekt ongebruikbaar.
- ZWAARD**, van *zwaaien*, of 't frequentatief daarvan, *zwa-eren*, en dus, *gezwaaierde*. O. § 41, 87.
- ZWAB**, **ZWABBE**, V. Zie *ebbe*.
- ZWABBER** en **ZWABBERT**, M. als werker van 't *zwabben*. § 24, 28.
- ZWACHTEL**, M. door den uitgang *el*; van *zwa-en*. Het beteekent *omslag*. § 28.
- ZWADDER**, O. als *stof*, even als *ester*, doch het is eigenlijk *gezwadder*, van *zwadderen*, uitwerpen, en zoo ook O. naar § 51. Vergelijk *zweer*, *ulcus*.
- ZWADE**, feis, V. § 99. Het is *zwading*, *zwaaing*.
- ZWADEL**, zie *zwachtel*. M. § 28.
- ZWAGER** en **ZWEER** (voor welken verwant door huwlijk 't ook zijn mag, want dit heeft zeer verwisfeld), van *zwagen*, verbinden. *Zwager* werd altijd M. *zweer* V. gebruikt § 55.
- Doch
- ZWAGER**, ook **ZWEGER**, is inderdaad een adjectief, en dus van beide geslachten. Van *zwagen*, binden, beteekent het in 't algemeen

maag, verwant, doch alleen in den zin van *affinis*. In 't byzonder was *zwager* voor *schoonzoon*, later, voor *schoonbroeder*, en *zweger* of *zweer* voor *schoondochter* gebruikelijk. In den algemeenen zin was 't een woord van vriendelijkheid, en werd jegens ouder lieden beandwoord met den tytel van *oom*.

ZWALUW, dat is, *zwalige*, van *zwalen* of *zwelen*, dat is, *zwaaiende* en als in *krinkeling vliegen*, men zei ook *zwaalem* en *zwalge*. In 't Deensch *swale*, dat als werkwoord *verkoelen* beteekent, in 't meervoudig *swaler*; en in 't Zweed-Gothisch *swala*. V. door den uitgang. § 16, 33. Als *vogel* kon men het zonder misdoen echter ook M. nemen.

ZWAM, V. als praeteritum van *zwemmen*. § 36. — Echter gebruikt De Potter het woord zeer goed in het O. waar hy 't voor de *stof* neemt, en verdiende daar geene berisping over. § 48.

ZWANG, dracht en gewoonte, M. naar 't volstandig Gebruik, en zeker als wortelsylbe van 't verbum *zwangen*, waarvan het Hoogduitsch *zwengen* in transitiven zin over heeft, en wy *zwengel* zeggen. § 28. Als participium en uit *zwa-ing* saamgetrokken, moest het V. zijn.

§ 34-

ZWANS, eigenlijk *zwanse*, V. door den vervrouwelijken uitgang. § 74-

ZWA-

ZWAVEL, V. naar § 39 en 57; want het woord is eigenlijk *zwavelstof*. *Zwavel* is *vlam-mend* of *vlammig*, van 't *zwaaien* der vlammen.

ZWED, 't zelfde als *wed*, en als dit, O. Zie *water*.

ZWEEM, V. als praeteritum van *zwijmen*, M. als wortelwoord van *zweemen*. § 36, 28.

ZWEEMSEL, O. § 86.

ZWEEP, M. of V. Het eerste als wortel van *zweepen*, *zwaaien*. Waarvan men in de Noord-sche Geschiedenis, Koning *Zweepdagge* (dat is, *zwaaiidegen*,) genoemd vindt; het laatste als praeteritum van *zwijpen*; zijnde nog 't *zwiepen* van een torenstel, gelijk men spreekt. § 28, 36. In 't laatste geslacht gebruikelijkst.

ZWEER, *ulcus*, M. 't zij als *zwader*, dat is, die *zwad*, (etter,) uitwerpt, waarvan *zwadder*, en *zwadden*; 't zij van 't zelfde *zweën*, waarvan *zwellen* een frequentativum is, en waartoe *zweet* ook behoort. § 28.

ZWEER voor *pijn*, als, by voorbeeld, in *hoofdzweer*; en dit, beide verstandelijk en lichaamlijk. O. als zijnde *gezweer*, van *wee* in de beteekenis van *pijn*, en dus *wee-er*, pijndoende; met de versterkende en sissende klemletter, z. § 51.

ZWEER, saamgetrokken van *zweger*, maar by de Ouden voor *zoons vrouw* gebruikt; anders *snaar*, *zwageres*, V. door de toepassing. § 55. Zie *zwager*.

ZWEER, verouderd, voor *eed*, als wortelsylbe van *zweeren*, in 't Goth. **SWARAN** (*swaran*), in 't A — S. **ſƿeran** (*ſweran*). M. § 28. Het woord is in den grond *be-weeren*, bevestigen.

ZWEET, O. § 57, 51. Men verstaat er *door- of uitgesijpeld vocht* onder, van *we-en*, primitief van *wellen*, of het is eigenlijk *gezweet*, als *uitwerkſel*, van het *zuwen*, *ſjouwen*; waarvan ook 't Latijnsche *sudor* is. Zie *ſjor* en *zorg*.

ZWEEZERIK, de glandula Thymus, by de Romeinen *lactes agninae*, als ware 't *kalfshom* (zie Nonius Marcellus), V. om de vorming, die het adjectief bewijst. § 33. 't Is *zweezerig*, en beteekende eerst en eigenlijk den *coleus*, *testiculus*, zoo als *glandula*, verkleining van *glans*, ook eerst van dat zelfde, gebruikt werd, en naderhand op alle *klier* toegepast.

ZWEGEL, scheenbeen, en van daar *fluit*. Van 't A — S. **ſƿegan** (*zwegan*), geluid geven, sonare; waarvan ook **ſƿeg** (*zweg*), stem is. 't Gothische **SWIAGAN** (*ſwiljan*) is ons oud *zwegelen*, op de fluit ſpelen. M. door zijn vorming, doch V. als wordende *been* daaronder verstaan in zijn oud geſlacht. Zie *been* (*crus*). § 28, 57.

ZWENGEL, M. van *zwengen*. § 28.

ZWENK, M. als wortelsylbe. By Breëro ook voor een *lonk* gebruikt, in Lucelle. § 28.

ZWERK,

ZWERK, O. als *gezwerrig*, van *zwerren*, *zwieren*, waarvan *zwerriigen*, nu *zwerfen*. § 41, 51.

ZWERM, M. als wortelsylbe van *zwermen*, § 28; en ook naar den regel, § 84.

ZWIER, M. 't zij als wortel van *zwieren*, of derivaat van *zweien*, *zwaaien*. § 28.

ZWIJM, M. als wortelsylbe van *zwijsen*. § 28 en naar § 84.

ZWIJN (varken of ever), O. 't Slavoonsch **СВННІА** (*swinija*). Vergelijk ons *Kort overzicht* hiervoor.

ZWIK, M. als wortelsylbe van *zwikken*. § 28.

ZWIN, haven, O. van ouds, als wordende er *wad* of *water* onder verstaan. § 57.

ZWIRREL, M. 't zij als wortelsylbe van *zuirren*, 't zij als verbale van *zuirren*, 't zelfde als *zwieren*, met klein verschil van *nuance*, in de beteekenis. En even zoo *zwarrel*, van *zwarrelen*, of van *zwarren*, oud frequentatief van *waren*, met de z versterkt. § 28.

ZWOORT, of beter, *zwaard*. Thands in het heerschend Gebruik O. Maar het was oudtijds V. en beteekende den *huid*. Hoogduitsch, *die swarte* in 't V. Dus:

Ir har si uz der swarten brach.

Dat is, *Heur hair trok zy uit den huid*. Wy zouden *uit het hoofd* zeggen.

Het Thema is *zwa-en*, om slaan, waarvan ook *zwachtel* is. Onze Ouden zeiden *de zwaerde*,

waarvan de vokaal by ons, door een hooglandsche uitspraak, in *o* is overgegaan, even als in *stollen* voor *stallen*, staan blijven, en meer andere woorden.

ZWULST, V. als præteritum van *zwillen*, het zelfde als *zwellen*, en dat dus eigenlijk *zwilst* zou moeten zijn. Zoo, gelijk men het met de *u* gebruikt, is het in den aart Deensch of Hoogduitsch.

BYVOEGSELS,

HOUDENDE

ZOO INVLECHTINGEN EN AANVULLINGEN,

ALS VERBETERINGEN VAN DRUKFEILEN EN
ANDERE MISSTELLINGEN.

Bladz. 1.

A (Riviernaam).

A is de allerkennelijkste uitvloeijing des adems, en beteekent dus eigenaartig vloeiing. Verzacht, is zy *e*; en vertoont deze zelfde vloeiing meer gematigd en effen; de *i* geeft er spitsheid aan; de *o*, een gevoel van volheid en uitzwelling; en de *u*, een gevoel van nederdrukking.

Men zal dit alles overéénkomstig de ware taalgronden uitgewerkt vinden, in het Latijnsche ETYMOLOGICON van mijnen doorgeleerden Vriend, den Professor Ten Broecke Hoekstra, waaraan hy yverig arbeidt.

V 5

Bladz.

Bladz. 5.

AAS. — Zie hier een voorbeeld van het oude *ate*, juist voor my liggende, by Maerlant in zijne *Heimelijkheid der heimelijkheden*:

Scuwe gulfsicheit ende onmate,

Sijt in dranken, sijt in ate,

Sijt in slape, sijt in spele.

En zoo ook *over-ate*, Ald.

Hine sal sijn vleesch niet v'swaren

Met overdranke, met ouerate.

En elders in 't zelfde werk:

Scuwe ouer-dranc en ouer-ate.

Bladz. 7.

ADER. — Ten aanzien van *ader* en *adder* merke men op, dat in de oude Handschriften *ader* ook dikwijls voor *vipera* voorkomt. En in sommige zelfs altijd.

Bladz. 9.

AGURK. Het is het Latijnsche *agaricum* of *lorkenzwam*, waarmede het verward plach te worden.

V. als *zwam*, of als *plant*. § 57.

Bladz. 10.

AKS. — Men zei oudtijds ook *haecse* en *haecx*.

ALFABETH, O. als collectivum. § 49.

Bladz. 11.

ALLOOI, O. gelijk deze uitgang in de uit het Fransch overgenomen woorden altijd is.

Het getal dezer woorden is niet groot. Zy bestaan, zoo ik 't wel hebbe, in *pleidooi*, *oc-trooi*,

trooi, *convooi*, het oude *vernooi* voor *verdriet*, en *arroi*, toefstel. — *Belfrooi* behoort hier niet toe, maar is een compositum, geen terminatie. — De oorsprong dezer uitgangen is uit dien van *agium* in 't Latijn der middeleeuwen. Men zei *alliagium*, *conviagium*, *auctoragium*, en dergelijke, en van daar het O. by ons. § 57. •

ALP. Het woord is Keltisch of oud Gallisch, en beteekent *berg*, als Isidorus reeds aanmerkte. Het Thema echter is algemeen, en beteekent *hoogte* (waarvan *altus*), of liever *lengte* in alle strekking. Ook schijnt *Calpes* het zelfde woord te zijn.

Bladz. 13.

AMBROOS. — *Ambrozijn* echter eischt het O. § 41.

Bladz. 16.

APPEL. — *greep*. Men kan derhalve *den appel van het zwaard* zeer wel wettigen, als drukkende de geheele *greep* uit. Doch eigenlijk is de *appel* van 't zwaard de knop (boven op het gevest,) in welke men oudtijds ook het *cachet* sneed, waar men meê zegelde. (Dus deed ook Karel de Grootte.) — *Men grepet het sweert tusfchen den cruce ende den apple*. Dus leest men in *Matth. Analecta*, zoo ik 't wel hebbe in of achter het stuk van Oliv. de la Marche.

ARAK. Oostersch woord, *عراقي* (*eraki*), dat in

in 't Turksch *brandewijn*, in 't Maleitsch *wijn* beteekent.

Bladz. 25.

BALANS. Uit het Fransch, waarom het by ons ook *evenwicht* beteekent. § 100. 't Oorspronklijk Latijnsche beteekent niets anders dan *tweeschaal*.

Bladz. 26.

BALSEM. — Het zou dus als בעל-שמן aangemerkt zijn. Doch men kon het ook saamgesteld achten met het woord יבל, in 't Arabisch وبل, *vloeien*. De *honig* heet dus in het Hebreuwsch נפת, van *vloeien* of *sproeien*, spatten, נף, in welke tweederlei beteekenis wy *zeem*, van *zijgen*, en *honig*, van *honen*, spatten, zeggen. Zie *honig*. In 't Turksch, waarin men بلسان یاغي of بلسان, *belsan* of *belsan jagi*, voor den *balssem* zegt, is *bal*, بال, *honig*, بال صوبي (*bal mumi*) *honigwasch*, بال صوبي (*bal suji*) *meede*, eigenlijk *honig-water*. Het bygevoëgd یاغي is *smeer*. Dus عربك یاغي (*arabing jagi*), *wagensmeer*, van عربه (*araba*,) *wagen*, en طوكز یاغي (*doongus jagi*), *spck*, of eigenlijk *varkensfmeer*, zijnde طوكز, *ëen zwijn*.

Bladz. 28.

BARENSTEEL in de Wapenkunde (*lambel* in het Fransch), Het woord, wat men er ook van

van make, is in wezen en oorsprong niets anders dan *bare stelle*, dat is, *open plaats*. Te weten, het is in zijn oorsprong de uitscheuring van een *lap* (*lambel* of *lambeau* in het Fransch), waardoor het wapen inderdaad gebroken werd, gelijk men 't in den kunstterm nog *breken* noemt. Deze scheur werd in den vroegsten tijd met een graauwen lap vervuld, die naderhand, zonder scheur, opgelegd wierd.

Bladz. 33.

BEHULP. — In 't Gebruik echter veelal O. gelijk het ook in Hoogstratens Geslachtlijst gesteld is. Men leze dien volgende liefst: O. als *behelp*, waarmee men 't verwacht; doch V. 't zij als het enkele *hulp*; 't zij als verbasterd van *byhulp*. § 39.

Bladz. 38.

BES, BEZIE. — Men voege hier als voorbeeld van *beze*, de plaats van Oudaen by, in zijne *Poëzy*, I. Deel:

*Nu naakt de dag en 't schendig jaargety,
(Of zal die dag geen dag meer wezen,
Maar eeuwig nacht?) dat Stuart leed, dat hy
De Wijnpers trad met purp're bezen.*

Bladz. 39.

BEST, in de samenstelling, is de superlatief van het geen oudtijds *bet* was, dat is, *nog of meer*, (betrekkelijk,) of *verder*; en het is daarom dat deze woordtjens eenvoudig *meer* en *meest*

meest beteekenen, en zoo wel ten kwade als ten goede zijn toegepast. *Bet gaan* is *verder gaan*, *bet af*, *bet in*, *bet ute*, is *meer af*, *in*, of *uit*, en zoo zei men ook *bet gheins*, *bet na*, voor *verder* en *nader*. Ook voegde men dit woord met den comparativus, by voorbeeld, *bet vroeder*. *Een best* is derhalve 't zelfde als een *groot*; een *grootjen* en een *bestjen* zijn één, als beide eene *oude vrouw* aanduidende, maar verschillen als comparatief en superlatief. En dus klimt de geslachtboom van *vader* of *moeder* door *grootvader* of *moeder*, tot *bestevader* of *moeder*, het geen de algemeene opwaartgaande benaming is, die dan door *overgroot*, *oudgroot*, *bet oudgroot*, en *meer-bet-oudgrootvader*, geleid wordt. Even gelijk *Neef* de algemeene benaming is van al die uit onze kinderen voortkomen, en *kleinkinderen* (oudtijds *enkelen*), *achter-kleinkinderen*, en *achter-kleinkinderskinderen* behelst, met wie de byzondere benamingen ophouden.

Bladz. 40.

BEUKELAAR ——. Men voege hierby:

Door de verwarring van *eu* en *oe*, waarvan het eene aan de Nederlandsche, 't andere aan de hooger Dialekt behoorde, heeft men ook *boekelaar* geschreven; gelijk ook het Fransche *boucle* voor *gesp*, ons *beugel* is. — Van daar vindt

vindt men ook *boekel* voor *schild* en *befcherming*. Als, by voorbeeld, in St. Gregorius Omilien, Handschrift op pergament, juist open voor my liggende: *si wanen dat die sterre sijn boekel of sijn befchermenisse was*. En kort daarop komt *een boeken* even zoo voor, als *een schild*. Hiervan ook *bockelic*, als *boc-kelicke cracht* voor *befchermende cracht*, fol. 19 v°. en 20, r^o.

Bladz. 46.

BIER. Dat hier het Latijnsche *ebrius* mede verwant is, als desgelijks uit *briefschen* of *bruischen*, zal misfchien vreemd klinken.

Bladz. 54.

BLIK. — Voeg hier by :

Aan dit woord *blik*, waarmede men 't Fransche coup *d'œil* vertolkt, hecht men niet te min de beteekenis van eene beweging van 't oog. 't Is echter niet meer of minder dan *gezicht* of *licht*. En zoo komt daar *blikse* en *blikfing* (nu *bliksem*), van, welk woord niets anders dan *gezicht* of *licht* was. Dus zei men oudtijds ook *in een bliksem*. Zoo is *blind* eigenlijk niet die volstrekt niet, maar die niet dan schemerend ziet; en *bleek*, een verflaauwd licht, en een schemerende en niet recht zichtbare verf; waarvan ook het *black* der Engelschen, 't geen in dien zin *bleek* is, schoon zy het thands voor *zwart* gebruiken. Het Thema is al-

strijd, dat van *licht* (*lio*). Maar, om dat de Ouden het zien in 't eigen licht der oogen geloofden te bestaan, waaruit zy de stralen op de voorwerpen meenden uit te schieten; drukten zy het gezicht eens voorwerps door het *belichten* (*be-lio-en*) uit, en van daar *beli-igen*, en zoo een *blik* en *blikken*.

Bladz. 59.

BOER, is *bouwer*, dat is, *be-ouer*, *belander*; van *oue*, grond. En hierom is *boer* ook *buur*, dien men zegt *beland te zijn* aan iemand, dat is, zijn grond naast hem te hebben; waarvan de *belendingen*, en in de oude grondbrieven *belend* (of *beland*) *ten oosten aan Simon Japix*, *ten westen aan Fokke Hendrix*, enz.

Bladz. 61.

BOM. V. — . Men voege er nog by:

Als eigenlijk en van ouds *bonge*. Vergelijk § 85. *Maerlant Sp. Hist.* fol. 214 v°. van de Saraceenen in Spanje:

Ende eene bonge na haer lants zede
In die hant, daer sloughen si an (d. i. op),
Dat onse paerden waenden dan,
Alsi 't luut horden ende sagen,
Datse die duvel wilde jagen.

En zoo ook de *suikerbom*, waarvan Cats en zijn tijdgenooten spreken, als waar de kinderen rond om huppelen en hunkeren. Thands zeggen wy voor 't eene en andere, *trommel*.

Bladz.

Bladz. 62.

BON voor *pennetrek*. Onze Ouders noemden dit eigenaartig een *strik*. Een *schoolstrik* zel men ook, ter volkomener onderscheiding. Men zie de schoone plaats tegen de Fransche grillen, by Huyghens in de *Oogentroost*, V. B. bladz. 283.

BON, voor *buurt* of *wijk* in sommige steden, is even zoo veel als *bond*, of *bonning*. Welk *bon* of *ban* eigenlijk *omtrek* is, en waarvan de namen van *Braband*, *Telsterband*, en ook *gerechtban*, voor den *omtrek* of *uitgebreidheid eener Jurisdictie*. O. als collectief, § 39.

Bladz. 64.

BOON voor *gift* of *vergelding*, is echter niet eigenlijk. Het is, in den waren zin des woords, *bede*, en van daar is het tot dien van *gunst* en *gift* overgegaan. Ook in 't Deenssch is *bøn*, *bede*.

BOON was oudtijds ook een *plat-bodemd schuitjen*, en van daar 't spreekwoord, dat by Spieghel in zijn *Byspraax-Almanack* voorkomt:

BONEN by de kant. *Houd het schip middert waters.*

Het is van het Hoogduitsche *beun*, zolder, waarvan op *beunhaes*; en *boonschuit* (het volkomen maat in 't gebruik afgebroken woord) is *zolderschuit*. V. als *schuit*. § 39.

II. Deel.

X

BOOR.

BOOR. — Voeg hierby: dat *bo-en*, dringen, indringen is, waarvan *bot* (in 't Fransch *botte*), stoot, *bot* (in 't Fransch *boût*), end; *bot*, nitsfootsel, loot of uitschietfel van een plant. Voorts *bottel*, uitbotteling; *botten*, nitschieten; *bout*, stok, staaf; *bol* (d. i. *bo-el*) *bût* (Fransch), doel, dat is, *stootschijf* (gelijk *ziel* in 't Hoogduitsch. Zie *ziel*); *boter*, dat stoter, voor *stootsel* of *karnsel*, is. Ook 't Engelsch *to put* voor *stoten*, steken, waarvan *pudding*, insteekfel, stopfel. Ook *boom*, stipes; *boôm* of *bodem* van 't vat, als waar men op stoot of stuit; *poot* (Fransch *patte*), eigenlijk stoot of stuit; 't Fransche *botte*, en 't Engelsche *boot* voor *laars*, als lederen been of poot, gelijk 't Fransche *gand* en *want*, ons hand is, enz.

Bladz. 65.

BORD, in mijne kindsheid de *cholera* der Geneeskunst. Nu als meer andere Neêrduitsehe of in het Nederduitsch aangenomen benamingen van ziekten of toevallen, onbekend en voor nieuwer Fransche of Duitsehe verwisfeld. Ik herinner het my by Spieghele in zijn II. Boek, vs. 209:

*De seringh, water, bort, gicht, steen, en
ander qualen,*

*Door zorgh en overvloed de menschen meest
behalen.*

Het woord echter is niet Neêrduitsch, maar **O.** en dat van *roeval* is daaronder verborgen, als

als zijde 't het oude Fransche *abord*. § 100.

Bladz. 71.

BRAAUW. Lees *verheven of ruige rand*, enz.

Bladz. 72.

BREIDEL. — Men voege hier by, dat naar het onderscheid tusschen de *zi* en *y*, het woord eigenlijk *brijdel* moest zijn, als uit *berijdel* saamgetrokken. Het drukt oorspronkelijk het Fransche *monture* uit, met insluiting zelfs van het *paard*. — Indien echter Kiliaans afleiding stand houdt, behoorde men *breidel* en *brijdel* als twee geheel onderscheiden woorden aan te nemen.

BREM. — Het gebruik van de *brem* is sedert door dat van de kappers verdrongen.

Bladz. 74.

BRINK — M. § 28.

BROEDER. Zie van dit woord Aanteek. gg op bladz. 226, en voeg er by, dat het Turksch *قنداش* (*karindasch*) zegt, van *قن* (*kern*), *venter*, en *دش* (*dasch*), en dus *socius ventris*, is. *Kis karindasch*, dat is, *virgo ventris socia*, is dus *zuster*, want *كس* (*kis*) is *virgo*.

BROEK. — Voeg hierby: Voor *gebroken land* vindt men 't echter van ouds O. Dus by Van Velthem, III. Boek, cap. 16:

Als men se heeft alenen vernomen,

Sijn si legen die gene comen

Tot ouer dat broec. —

Altenen is op eens, en dus, zoo wel *onverhoeds* als *gezamenlijk*; maar Le Long maakt er naar zijne wijsheid *gestadig* van. Ongerijmder kon het wel niet.

Bladz. 81.

regel 2; voor: *en de buurte*, leze men: *en MET de buurte* —

CHARTER. Dit vreemde woord, van *charta* ontleend, is tegenwoordig O. als zijnde *gearcharter*, van *charteren*, op 't papier brengen. § 51. Die de *charter* zegt, zegt kwalijk. Anderen zeggen *het charter*, en verstaan er *geschrift* onder, naar § 57. Ook goed. Oudtijds schreef men *zaerter*, en nam dit M. een woord, dat men niet heeft weten t'huis te brengen, maar de oude uitspraak van *chartre* is, toen men de Fransche *ch* als *z* of *ts* uitsprak, waarvan in het II. Deel mijner *Taal- en Dichtkundige Verscheidenheden* breeder! — Zoo lees ik in de *Pelgrimmagie der menschelijke nature*, Handschrift van 1438: *Si hielt in haer hant enen groten zaerter, daer vele in ghescreuen stond, en was ontbonden, en al ghereet om te lezene.* Men ziet, dat daar een grooten rol schrifts gemeend wordt, ontrold om te lezen.

Bladz. 82.

CIER. — Men voege by de hier aangevoerde woorden, het Spaansche *cara*, aangezicht,

en Italiaanfche *ciera* voor *mine* of *houding*, 't geen wy in onze taal ook door *gelaat* uitdrukken.

Bladz. 84.

CIMENT. — *Cimiento* is in 't Spaansch, *fondement*, en in dien zin zeggen wy ook eene zaak *in 't ciment leggen*.

CINDEL, zie op *findel*.

Bladz. 89.

DAMP. — Zie *doom*.

Bladz. 92.

DEUR. — Lees: Het Griekfche *θύρα* koomt hier niet in aanmerking, dan voor zoo veel het met het Perzifche *د* (*der* of *dur*), en 't Chaldeeufche *דָרַע* verwant is.

Bladz. 94.

DIEFTE. Zie *ondiefte*.

DIEMIT. Engelsch *dimity*. Zie van dit woord op *sameet*.

Bladz. 95.

DIER — *een jonk en weligh dier*.

Voeg hier by:

Dit *dier*, waar ons *dierbaar* meê famenthangt, is eigenlijk 't adjectief fubftantivè genomen. — *Dierken* werd dus ook veel voor *lief kinderen* genomen, en zoo zei men in den Oudeñ vromen tijd veelal *het dierken Ihesus*.

Bladz. 100.

DOOM. — 't Oofterfche *דָם* (*dem*), adem. —

X 3

De

De Turken noemen een gelukkigigen Arts: *بر طبيب عيسى دم* (*bir tabib Isja dem*,) dat is, *een Arts, met den adem van Jezus be- gaafd.* Vele Christenen denken zoo verr' niet.

Bladz. 102.

DRAAD. — Het M. geslacht in dit woord is overcroud, Men zie als een voorbeeld, de plaats van Maerlant hiervoor op 't woord *twijn.* Bladz. 215.

Bladz. 110.

DWAAL. — Vervul achter 't Engelsche *towel*: En 't Spaansche *toalla* of *toballa*; 't Italiaansche *toyaglia* en, by verkleining, *toyagliuola*, ['t geen by den Druk overgellagen was,]

En even zoo by

DWEIL — § 28. *Dweil* is thands zeer onderscheiden van *dwaal* (handdoek), als ieder weet; doch voorheen was het van ééne beteekenis. Dus in den *Don Jerolimo*, II. Bedrijf, bladz. 18, in het alleraandoenlijkst tooneel:

*Ei vlechten, komt, verstrekt my dweilen
om te droogen*

*Dit bloedig aanschijn, en dees nat beweende
oogen.*

Bladz. 116.

EL is echter niet V. dan als *ellemaat* genomen: want in zich-zelf zou het woord M. zijn. Het is niets anders dan *staf* of *stok*, en men zegt een *el lint*, of een *lap drie ellen lang*, even

even als men een *roede lands*, of een *tapijt van drie piek* in 't vierkant zegt. *El* is de oorspronkelijke tongletter, en beteekent van daar *lengte*, en het geen *lang* is, en zoo, een *stok* of *staf*, en van daar wederom *kracht*, als in het Hebreuwsche אל of איל, waarvan ook *held* (dat is, *ge-eld*, gewapend met den staf of stok, het oorspronkelijk wapen, en dus *strijdbaar*,) en het Oudduitsche *ellen* (dat is, *elling*) voor *dapperheid* en *kracht*.

Bladz. 119.

ERNST. — Lees: Men zei ook *neerenst*, en *naerste*, waarvan *naarstig*. Maar enz.

Bladz. 126.

FLENEL, O. als *stof*, en als de uitgang meê-brengt, § 48, 100; het is, *velinello*, van *velum*, en de eerste oorsprong des woords is in ons *vel*, vlies, in den zin van *schapenwol*, gelijk het oudtijds ook gebruikt placht te worden. Als *schapenhuid* was het algemeen, van daar 't *gulden vlies*. Ook noemde men de *schapen-zelve vliezen*, gelijk Vondel in zijn *Pascha*.

Bladz. 130.

Men voege hier op zijn plaats in:

FRIES, in de Bouwkunst, de vlakke in het Hoofdstel (of de *Trabeatie*) boven de kolommen, die tuschen de Architraaf en de Kroonlijst ligt, en dus het middelste deel van de *Trabeatie*, of (met den Franschen naam) van het

Entablement. 't Is verbasterd uit het Italiaansche woord *freggio*, waarvan de Franschen *frise* maakten. V. by ons, als het Fransche, en door er *vlakke* onder te verstaan. § 100 en 57.

Bladz. 133.

Achter het artykel, GALG: — Het Spaansche werkwoord *colgar* is er meê vermaagschapt, en beteekent ook *hangen*.

Bladz. 134.

GANS. — Men zei oudtijds ook *gent*, en het is zichtbaar, dat men een gelijkheid stelde tusfchen een *eend* of *end* (in 't Engelsch *and*), en een *gand* of *gend*. Het laatste heeft alle voorkomen van *ge-end* of *ge-and*, als ware 't *mede-eend*, *by-eend* (een bysoort van de *eend*) te zijn. — Dus lees ik in een oud Handschrift:

*Die in sinen setel is gheseten,
En sinen buuc so vol heeft gheten,
Dat hem dunct dat hi raest,
En als een ghent sit en blaest.*

Bladz. 141.

GEIT. — Voeg hier by: Het Turksch heeft *كيك* (*gieik*) voor een *Bok*, en *كيزي* (*gieizi*) voor een *geit*.

Bladz. 145.

GEMAAL. — Voeg hier by: Men zei oudtijds ook *gemaelijck* voor *te samen*, of *gezamenlijck*.

Bladz.

Bladz. 148.

GENOOT — *gelijk*, en van daar *wederpaar*.

Voeg achter dit slot van 't artykel: Men behoeft hier niet de bekende samengestelden van dit woord, als *keurnoot*, *vennoot*, enz. aan te halen, maar aanmerkelijk is de uitdrukking van *overnoot*, voor *hoogere* in gezag of in waardigheid. — Zoo lees ik in den *Sp. der sonderen*, III. Boek, cap. 71:

*Eñ is dan dijn knecht mijn ouernoot,
Soe bistu ijimmer een heer wel groot;
waarvoor weinig regels vroeger, ouerheer.*

Men ziet dat dit woord in de samenstelling zijne eigen beteekenis als verliest, en daar niet veel meer dan het eenvoudige *man* of *vrouw* in te kennen geeft. *Non nimis hæc omnia ad vivum refecanda sunt in Etymologicis.*

Bladz. 151.

GESPAN. — Voeg hier by:

Gespan is niets anders dan verbintenis, en dus het zelfde als *bende*. *Spannen* is *binden*. Men zei dus altijd een gevangene in kluijsters *spannen*. Dus van Heelu:

*Sijn liede ginghen hare gaste
Die si brachten geuaen,
Ontwapenen, eñ spannen saen,*

En voorts:

*Daer onder wert die graue vonden
Van Gelre, eñ ten selven stonden*

X 5

He-

*Heren Godeuaerde van Brabant
Ghegheuen, diene dede leiden te hant
Daermenne beual finen mannen,
Dien (d. i. die hem) doe vaste daden spannen.*
En Van Velthem, van onzen Graaf Floris den
Vijfde sprekende ;

*Doe daden sine spannen saen
In ijfer vaste, sonder waen.
Daer lach hi dus die nacht alsoe.
Snachts quam hem een euvel toe
Dat men dlanceuel noemt,
Daer hi sere af ondercoemt ;
Hieraf dreef hi pine soe groet,
(Dat men (dat is, men hem) ontspien dor
die noet.*

Ontspien is *ontspande*, imperfectum van ik *span*,
gelijk *wiesch* van ik *wasch*, *viel* van ik *val*,
enz. Kwelijk verklaart Le Long dit, als naar
zijne gewoonte.

Thands is *spannen* niet gebruikelijk dan voor
rekken, of ergens *aanbinden*; en het naam-
woord *gespan*, in den zin van *verbond* of *ver-
bondenen* genomen, heeft tegenwoordig altijd
een kwade beteekenis, als, by voorbeeld, in
eedge-span.

Bladz. 157.

GEZEL — *mede trekken*. Lees: *medetrek-
ken* of *medewonen*, 't zij het van *zelen* (zeu-
len), 't zij van het Gothische **SAAGAN**
(*sal-*

(*saljan*) is. Enz.

Bladz. 163.

GOUD —. Dit woord *goud* was ook by onze Ouden gebruikelijk in den algemeenen zin van *vergelding*, en dan V. als zijnde 't praeteritum van *gelden*, dat *betalen* was. Men zei naamlijk, *ik geld*, *ik gold* en *goud*, even als men *fold* en *zoud*, en *ik zol* en *zou* zei. — Dus: by voorbeeld, Van Heelu, in den *stach van Woeronct*:

Die jeeſte is van rechter scout

Sculdich enen riddere stout,

Deze gout —

Dat is: *De Gefchiedenis is uit rechte ſchuldigheid* (van plichtswege) *een' stoutsen ridder deze vergelding verplicht*. Namelijk, van zijn lof te melden.

Bladz. 177.

HAM. — Ook met der Franschen *hanche* verwant, 't geen zy nu voor *heup* gebruiken, en dat kennelijk met *hangen* samenhangt.

Bladz. 179.

HAPSCHAAR —. Voeg hier by:

Het kon ook het oude *asfchier* (dat is, *velebardier*, van *axt*) zijn, met welk woord de Franschen hun *archer*, dat *arcuarius* (boogschutter) is, verward hebben.

Bladz. 184.

HARNAS. — Niet slechts in het Engelsch,

maar

maar ook in het Italiaansch, dat *arnesi* in 't meervoudige zegt, blijft nog deze oude betekenis van *harnas*.

HEILBOTH, gelijk **BOTH**, M. als *visch*. § 57. Het is *eel-both*, gelijk Kiliaan wel heeft, dat is, *snijboth*, om dat men hem aan moten snijdt. — Zoo zei men oudtijds ook een *eelkind* voor *caesar* of *caeso*. En zelfs is misfchien het geen men thands *Heelmeeſter* zegt, oorspronkelijk *Eelmeeſter*, dat is, *snijmeeſter*, zoo als de benaming der *Snijkamers* nu als Anatomiekamers bekend, oudtijds *operatiekamers* waren, waar de kunstbewerkingen der Chirurgie ten overſtaan van het Gilde geſchiedden. — Maar van waar is *elen*, snijden? Het woord komt van *el*, *lengte*, en daarvan *reep*, moot, en zoo is *elen*, aan lange *repen* of *moten* snijden geworden, en van daar tot alle *incisio* overgegaan.

Bladz. 187.

Men voege hier op zijn plaats in:

HENGST voor *ſchouw*. Zie *ſchou* of *ſchouw*. V. § 75.

Bladz. 189.

HEUP. — Deze afleiding wordt mede geſterkt door 't gebruik van dit woord, ter beteekening van de *wang*, als, by voorbeeld, in den Roman van Wigalois, vs. 895, doch die ik thands niet by de hand heb, om hier in te vlechten.

Ik

Ik herinner my echter aldaar het derivatief *hiuffel*:

Die hiuffelin warn ir rofevar.

Dat is: *Haar wangen waren rozenkleur.*

Ook is het woord *koon* van het zelfde grond-thema *o*, en eigenlijk *ge-o-ing*, dat is, *ron-ding*.

Bladz. 191.

HOEK — Voeg hier by:

Dat men outtijds by ons door *hoek* en *hoeke* of *hoeking*, ook een *bok* verstond, is bekend. Dus in de Homilien van St. Gregorius: *Want dese coye- en scaapscop der heyligher Kerken ontfaet die hoekene mitten lammeren. En verder: Als een herde scheidet die hoekene mitten lammeren. — Scaapscop is schaapchap, waarvoor men thands liever schapendom zeggen zou; doch men zegt dus nog manschap in 't collective. Dat coyescop even zoo de koeien collective beteekent, als scaapscop de schapen, behoeft wel geene verklaring.*

Even zoo noemt Maerlant in zijne *Heimelijkheid der Heimelikheden*, als spijzen by elkander,

Lamsvleesch, huke (of hoeken) en wederen.

Dat is: *Lams-, bokken-, en hamelvleesch.*

Bladz. 193.

HOND — Voeg hier achter: Deze afleiding van *howen*, waarvan ook *howlen* voor 't *hullen*

Jen (zoo wy nu zeggen) van den *hond*, herinnert aan het Maleitsch, waarin dit dier *an-jin* heet, van het *janken*.

Bladz. 197.

HORDE —. Het Turksch zegt *اوردو* (*ordu*); by voorbeeld, van de Tartaren sprekende.

Bladz. 199.

HUID, M. enz. — Men wete echter, dat het by onze Ouden V. gebruikt werd; en derhalve, als van eenen anderen oorsprong. Wellicht werd het aangemerkt als ware 't het Latijnsche woord *cutis*. § 100.

Bladz. 202.

regel 4 staat *herchen* door een Drukfeil. Lees: *horchen*.

Bladz. 206.

Men voege hier op zijn plaats in:

IRIAS (bloem). Zie *lisch*.

Bladz. 210.

JULEP, in 't Latijn *julapium*, maar M. om dat men er *drank* onder verstaat. Men zegt er *koeldrank* voor; maar het woord is Oostersch, en beteekent *rozenwater*, *گیل آب* of *گل آب* (*gul- of gul-ab*).

Bladz. 213.

KAART —. Vreemd moet het ons voorkomen, als iemand beweert, dat de stad Karthago haar naam van de *kaart* heeft gekregen. Dus, maar minder vreemd in Spaansche

ooren, doet Ercilla in zijne *Araucana*, *Canto XXXIII*:

*Y como en estos tiempos aun no habia
La invencion del papel despues hallada,
Que en pieles de animales se escribia,
Y era qualquiera piel carta llamada:
Del qual nombre aun usamos hoy en dia,
Asi aquella ciudad edificada
En el lugar por una piel medido,
De carta la llamo Cartago Dido.*

Dat is, met eenige inkorting:

*Men kende in dezen tijd de vinding van
't papier*

*Nog niet, maar schreef op 't vel van een of
ander dier,*

*Het geen [nu pergament,] toen carta werd
geheeten.*

*'t Is daarvan dat, ter plaats' met d'osfen-
huid gemeten,*

*De nieuwgebouwde stad den naam kreeg van
Carthaag.*

De zaak is, dat het Spaansch het pergament *carta pecora* noemt, dat is eigenlijk *schapen-papier*, het geen ook in het Italiaansch niet geheel vreemd is. Dit *carta* en 't Latijnsche *charta* (ons *kaart*) mag echter Fenicisch, en met כרת, als *uithouwen* of *schrijven*, verwant zijn. Doch *Karthago* is van *Kartha* (קרחה) stad, en heeft zijn verwantschap met het algemeen

meen bekende Hebreeuwſche *Kiriath*.

Bladz. 217.

KALOT. — § 100.

KAM —. Voeg hier achter: Dat men oudtijds by ons met een zeer gemeene ſpreekwijze een *brand*, met den naam van den *rooden haan* beteekende, is om de púttige opzetting der gloeiende vlammen, by de punten van den roodert hanenkam geleken. Schoon drukt Schack Stafſeldt dit uit in zijn Deenſch:

*Og da nu Branden ſin røde Kam
Opløfter og Egnen oplarar. —*

Dat is:

*En als nu de vuurgloed zijn rooden kam
Omhoog hief en d'omtrek verlichtte.*

Bladz. 226.

KAPEL, V. gelijk het Latijnsche *capella* der middeneeuwen, enz. — Hier by voege men 't volgende:

't Is zichtbaar dat *kap*, een hoofdbedekfel zijnde, dus het verdek van een tent, van een huis (met één woord, van al wat men wil) is. Doch ter nadere opheldering van het aangemerkte by dit artykel, dient in de eerste plaats, dat onze Ouden ook het woord *hoed* voor een *overdek* of *regen-* of *zonnſcherms* gebruikten, en dit de Hoogerduitschers zóo wel als de onzen: Dus in *Wigalois*, een Roman, ruim zóo oud als de ſchriften van onzer

zèn Maerlant, waar de Koninklijke tent van Vrouw Larie beschreven wordt, heet hee vs. 10848:

Von leder hinc een HUT da bi;

Der das gezelt machte fri

Des regens, so er nider goz.

En het Fransche *chapeau*-zelf is niets anders dan het even zeer Fransche, maar oudere *chapel*, waarvan de oude Duitschers ook *scapel* maakten. Doch, dit daargelaten! dat de plaats der Machabeën, die velen een aanstoot was, wel vertaald is door *hoed*, kan ieder beseffen, die slechts met Casaubonus opmerkt, dat de *petasus*, een hoed van die gedaante, als men aan Mercurius eigenide, de Gymnastische dracht was; en tot het *γυμναστοῦ σχῆμα*, als Pausanias 't noemt, behoorde, als zijnde het hoofddekfel van Kastor en Pollux. Men vergelijke Casaubonus, *Animadv. in Athenæum*, Lib. IV, cap. 23. Van dezen *hoed* spreekt de Schrijver van het gemelde boek, en die hoed verdiende gemeld te worden, ter aanduiding dat zelfs de dracht der Grieksche Gymnasten daar aangenomen wierd.

Met dat al heb ik somwijlen getwijfeld of te dier plaats van den Griekschen text ook eenige misflag mocht schuilen. De zeer byzondere en treffende gelijkheid van letteren en klank in *ὑποτάσσω*, en *ὑποπετάσσω* maakte my de lezing altijd verdaecht, en veellike is er

II. Deel.

Υ

ὑπο-

υποπετασών geschreven, en dit vervolgetis door 't byvoegsel van *υπὸ πέτασον ἦγεν* verklaard. Men zegt zoo *υποξυγνύω*, *υποξυγώω*, *υποδέω*, en dergelijke, voor *jugo*, *ligamini subdicere*, enz. en het *υποπετασώ* schijnt eigenaartig in deze stof, en als een ongewoon woord kon het tot de glosfa aanleiding geven.

KAPEL, vlinder, schijnt een geheel ander woord, en van vreemden oorsprong. Men zou mogen denken dat het eigenlijk *kapil* ware, en van 't Engelsche *caterpillar* saamgetrokken; 't geen, als Bailey in zijne *Dictionary* aanmerkt, van 't Fransche woord *chatte pileuse* is, dat is, *hairige kat*, als meende men kattenstaart. En dienvolgende, gelijk *caterpillar* by de Engelschen de *rups* is, zou het woord eerst van de *ruige rupsen* gebruikt moeten zijn, en van die op de overige overgegaan, en voorts by misbruik tot onzent op den *vlinder* toegepast. Thands is *chatte pileuse* eigenlijk die *korenwurm* dien wy den *klander* noemen, in het Latijn *curculio*: maar de namen worden ruimer en enger gebruikt, en verwiselen met de tijden.

Men onderstelt daarby dat by dit soort van wormen of infekten de namen van viervoetige dieren zijn toegepast, het geen inderdaad ook oppervlakkig blijkt in den *tor*, dat is, *taurus* of *stier*, in *cerf* by de Franschen voor *scarabæus*, en dergelijke, alhoewel onze naam

VAN

Van *tor* niet van *taurus* is, en dit *cerv* der Franschen eene bloote verkorting van *scarabeus* (ons *krabber* of *schrapper* is, waarvan *suo loco!*) de vroegere Entomologen hebben, misleid door zoodanige overeenkomsten, hun Systemata op dien grondslag gebouwd, en daar hunne geslachtsverdeelingen naar ingericht; en dus zijn de wonderlijkste benamingen ontstaan, als die van *vache à dieu* by de Franschen, *lady-cow* by de Engelschen, (Zie Blumenbach, p. 325): en even zoo noemt men in 't Fransch met den naam van *chatton*, de bloem van sommigen boom, „à cause de leur ressemblance avec la queue d'un chat”, zegt de *Dictionn. de l'Academie Française*; gelijk wy ook de *kattenstaart* in onze tuinen kennen.

Maar ik geloof aan deze afleiding niet, en aan geene gemeenschap van *kapel* met het Engelsche *caterpillar*, 't geen een walgelijk woord is, terwijl aan ons *kapel* een aangenaam denkbeeld verknocht is. Veeleer zou ik het woord afkomstig kunnen achten van 't Fransche *chaton*, 't geen van ouds de steen in een ring is, en zijn oorsprong heeft van den *lichtgroenen steen* (een soort van opaal), die om zijne overeenkomst met een kattenoog dus genoemd werd en ook by ons *katoog* hiet, en welke als de algemeenste en gewoonlijkste ringsteen in vroeger tijd, dezen naam voor allen ringsteen of

vingboot in zwang heeft doen raken.

Deze *katoog*, werd naar verschil van *zijn* grootte, eenvoudig *chat* of *chatton* genoemd. Maar dit drukte den steen op zich-zelf uit en ongezet, gelijk hy ook 't kattenoog dan naauwkeurigst vertoont. Om den *gezetten* steen in den ring uit te drukken, zei men *chat palé* van het Latijnsche woord *pala*, de kas van een steen in een ring; zoo als *paler*, of by verbastering *paller*, eigenlijk *inkasfen*, invatten, en voorts *inkleeden*, opsehikken, (ons bastaartwoerd *palleeren*) is, en zoo ontstond het woord *chat-palé* of *chat-pallé*, het geen niets anders dan den *ingezetten katoog* beteekent.

Dat dit *cha-pellé* tot ons *kapel* worden kon ziet ieder, en in deze onderstelling kan men twisten of dit woord eerst van den vlinderpop, die met den katoog (wiens gedaante een foort van beontjen voorstels) vrij wat overeenkomst in vorm heeft, gezegd, en naderhand op den *vlinder* zij overgegaan; dan wel of het misschien eerst aan een zeker teder en groenachtig wit foort van vlinders, uit hoofde van de kleur die de katoog heeft, of wel, aan een foort met oogvlekken op de vlerk versierd, toegeëigend, en van daar algemeener gebruikt zij. Voor het een, als voor het ander zou veel te zeggen zijn; maar, daar het
woord

woord *chatton* in het Fransch gebruikelijk is voor al wat de vorm en verhevenheid van een ingekasten ringsteen heeft, en de Hollandsche naam van *vijfwouter* ook op de gedaante van 't lichaam-zelf der vlinders steunt, zou het eerste wel aannemelijkst voorkomen.

Maar ik moet hier by voegen, dat onze Ouden voor deze *kapellen*, *koppellen* zeiden en schreven. Ten minste was het dus in Amsterdam. Men zie Spieghele, by wien men het op vele plaatsen dus vinden zal, en nergens (zoo veel ik weet) in onze tegenwoordige spelling. Zie bladz. 51, 268, en 294, in 8vo., en vergelijk den oorspronklijken druk. Ook *Westerbaan* schreef dus.

Men zou uit die uitspraak van *koppél* mogen vermoeden, dat het woord wel van *kobbe* of *kop* kon zijn, by ons in *spinnekor*, en by de Engelschen in *cobweb* (*spinneweb*) over, en 't geen alles wat een bolronde gedaante heeft uitdrukte. Dit woord was oudtijds algemeen en bevatte inzonderheid alle infekten van ronde gedaante: van 't welk ook een *bijenslok* in het Italiaansch *copiglio* heet. Ook dit Italiaansch kent *coppello*, schoon thands niet meer gebruikelijk, en wellicht is het uit deze taal onmiddelijk in de onze overgenomen, schoon men daar tegenwoordig niet anders dan *farfalla* in deze beteekenis schijnt te erkennen.

Zie daar vrij wat werk te verhaspelen, voor die er lust toe heeft.

Dat Fr. Burman in zijne Nieuwe Aanmerk. *kapel* voor eene verbastering van *papel* uit *papilio* houdt, is juist zoo geheel vreemd niet. Onze Ouden zeiden ook *pepel*, en hier slaat zijne gissing op.

Maar nu nog iets! Het Spaansch heeft *capilla* voor het *vlies van de pop*, of de *pop*-zelve van den zijwurm, en in dit zelfde Spaansch beteekent dat *capillo* een *kap* of *kapjen*, van alle soort, vorm, en stof, en inzonderheid mede een *vliesjen* (zelfs het praeputium), en waarom by deze beteekenis van *vlies* niet gebleven? Wat toch toont de *vlinder* aan 't oog, 't zij als *vlinder*, of als *pop*, dan *vlies*?

In allen gevalle zal het woord mannelijk zijn, al ware 't slechts door de gelijke beteekenis met VLINDER. § 57. Men zie voorts § 23, 28, en § 100.

Bladz. 231.

KARPOES. 't Is een Turksch woord, uit de Levant tot ons overgebracht, *كارپوز* (*karpux*), en beteekent *kawoerde* (cucurbita). Men verstaat er *kap* of *muts* onder, en dus wordt het door toepassing, V. § 57. Het Perzisch zegt *كربز* (*kurbiz*), nog in het Hoogduitsch gebruikelijk.

Bladz.

Bladz. 236.

KEIL —. Het werd ook voor *pin* in het algemeen gebruikt. Dus in Wigalois voor een *sentpin*, vs. 3306:

*Die snure waren gestrechet
Vast, met starchen kilen.*

Bladz. 239.

KERS of KARS, het Latijnsche *cerasum*. Zie *kars*. KERS, een kruid, by het gemeen veelal *kors* genoemd, V. als *plant*. § 57. De naam is van den heeten smaak op de tong, en in den grond is 't het zelfde woord met de *kars* (*cerasum*), alleenlijk anders toegepast. Zie Aanteek. cccc.

Bladz. 242.

KIES ——. By het geen dit artykel behelst voege men nog, dat het woord *kies* ook *keese* is, met de oude uitspraak der *ee* die aan *ie* grenst. Het eigenlijk woord is *kee*, (of liever *kes-tand*,) waarvan de *kieuwen* zoo wel als de *kiesfen* zijn, en dit *kee* is met *kai*, *kei* verwant, en van de hardheid dezer beenderen genomen, als zei men *vuursteen-tand*.

Van dit *keese*, nu *kies*, is ook de naam van *keeshond*, om dat hy in 't oorspronkelijk Ijslandsche ras, twee tanden bloot draagt, het geen door de vermenging en 't huislijke voedsel thands in de meesten verbasterd is, even gelijk ook de tamme zwijnen, ten aanzien hunner

kromme tanden verbasterd schijnen. Ook noemt men den aap met dien naam van *kees*, om dat hy altijd of telkens met de tanden grijnst.

Dat de naam van *kees* een tijd lang aan de Tegenstaderhouderlijke party als scheldnaam gegeven, met den *keeshond* niets gemeen heeft, kan ieder begrijpen, maar zonderling is het dat men dien in *Cornelius*, tot *krelis*, *knelis* en *kees* verkort, zoeken wil. Deze naam is ontleend van den Verrader, door middel van wien by den inval der Franschen in 1672, een heimelijke briefwisseling met het vijandelijk leger in Utrecht onderhouden werd, als in mijn jeugd nog zeer bekend was, en ook in eenige historien en gedenkschriften opgeteekend staat. Men bedoelde er meê Franschgezinden of konkelaars met Frankrijk, 't Was des mans geslachtsnaam, even als *Kies* die van een ander Hollandsch geslacht was. Hy heette volgens Wagenaar *Jan Kees*, IV. Boek, 22, en was van handwerk een Timmerman,

Bladz. 249.

KLIF —. En

KLIFTE —. Van *kliven*, als *klimmen* of *stijgen*, zij hier het volgende voorbeeld uit Maerlants *Heimelykheid der Heimelykheden* by gebracht:

Gheen here ne si so stout

Dat hi hem allene hout

An

*Anden raed diē hi selue vant,
 Maer enen andrē vraghi thant.
 Raet die bet, hi maghet volghē
 Eñ laten tsine al onu'bolghen;
 Raet hi wers, houdi hem an tsine.
 Eñ elc [here] poghe ende pine
 Dat hine min hebbe dan hen drien
 Te rade, iof; hem mach ghescien.
 Lief waerre mi nochtan viue;
 M' bouen .vii. niet ne cliue.*

Dat is, *Maar boven 't getal van zeven klimme hy niet.* —

Het wers hier voorkomende is *slechter*, *erger*, 't *worse* der Engelschen. Het Deensch heeft er *værre* voor, en *værst* in superlativo.

Bladz. 259.

Men voege hierin het artykel:

KOB of **KOBBE**, oudtijds niet alleen als in 't Engelsch een *spin* beteekenende, waarvan nog het saamgestelde woord *spinnekop*; maar ook een *hoen*, en inzonderheid de *hen*. Uit welke benaming de eigennaam van Meester *koppe* voor *haan* in Reintjen de Vos gesproken is. — Welke ook de oorsprong van dezen naam zij; men had er in mijn kindschen tijd nog het kinderschoollied (dat eigenlijk een Paaschlied was,) van over; *Eikobbery, de kob zal leggen*, maar het welk toen reeds even zoo weinig verstaan werd van die het zongen en dansten, als de wet

der twaalf tafelen toen Cicero ze als kind van buiten moest leeren. — De inhoud was, de blijdschap over de geschenken van gekleurde eieren, met opnoeming van gegeven blijken van vlijt in het breien en naaien, en bereidwilligheid om na den viertijd het spelen weder vaarwel te zeggen.

't Ware te wenschen dat oude lieden zich al zulke liedtjens en spelen herinnerden, en ze voor de vergetelheid bewaarden. Den waren beminnaar van Taal en Vaderland zouden zy verplichten. Mijn speeltijd is te kortftondig geweest, om er veel van onthouden te hebben.

KOOP. — Niet onnuttig zal het zijn hier een voorbeeld by te voegen, betrekkelijk een geschil dat, sedert de algemeene onkunde in onze taal by het tegenwoordig geslacht opkwam, en waarin men de jammerlijkste wanspraak heeft doorgedreven. Ik neem het uit Van Heelu, gelijk het my hier juist onder 't oog valt. Hy spreekt van den aflagt voor den slag by Woe-ronct door den Bisshop van Keulen, aan eender strijderen verleend:

Hi hadt bat thuis vol eenen sac

Vercregen ieghen hantepas

Vele beteren coep dant daer was.

Dat is, *Hy zou er t'huis een zakvol van tegens gereed geld gehad hebben, veel beter koop*

koop dan het hem hier te staan kwam.

Dus schreven onze Ouden, en maakten van *koop*, geen *kooper* als 't nieuwmodisch onverstand.

Bladz. 271.

KOPPER. — By dit artykel geve ik gaarne de oplossing van dat jammerlijke geschilpunt, waarover men voor een eeuw zoo lang getwist heeft, te weten: wat de Boekdruckers knechts en jongens met den *Koppermaandag* gemeen hebben?

Oudtijds was by ons het *koppen* (*ventoufes* zetten) zeer algemeen, en ieder liet zich dit ten minste eens 's maands doen, sommigen drokker. Dit bedoelt Cats als hy zegt;

In het jaar eens bloed gelaten,

In de maand eens in het bad.

Dat is: *Eens 's jaars adergelaten, en eens ter maand KOPPEN GEZET*; want dit *koppen* of *koppen* zetten geschiedde by 't baden.

Deze operatie geschiedde by de Barbiers, die daarom ook nog lang *Baders* hieten, waarvan de spreekwijs in Duitschland: *einen zum Bader schicken*, voor *iemand een gat in den kop slaan*; wier winkel daaryan ook in Duitschland nog *eine Badstube* (dat is, *badstoof*) heet. De vrouwen lieten zich 't zelfde doen door *Kopsters*, die daartoe ook wel *badstoven* hadden, en den naam droegen van met eenen koppelaarsters te zijn,

Men

Men hield niets zoo gezond te zijn, en liet was by die lieden eene daaglijksche nering, terwijl men daar ook eenvoudig of zweeten of de warmte genieten kwam, en altijd gezelschap vond; 't geen zich onderling of met de praaters en nieuwstijdingen van de *koppers* of *baders* onderhield, en waar ook het eerst de zoogenoemde *borrels* werden ingevoerd (zie *borrel*.) Maar gelijk de oude Almanakken eenige dagen aanwijzen, waarop de Astrologie verbod bloed te laten, waren dan de badstoven gefloten, en de *Koppers* hadden vierdag. Inzonderheid wilde men niet dat het jaar met bloedstorten beginnen zou, en dus hadden de *koppers* en *kopsters* of *koppertjens* op den Maandag na dertiendag of drie Koningen, hun feest, als zijnde die Maandag toen 't begin van het werkjaar. Toen de nieuwjaarsdag verzet werd, bleef echter het bygeloof wegens het *koppen* op die Maandag. En dus bleef hy *koppertjens vierdag* of *vacantie*, ook bleven zy dan hun Nieuwjaarwenschen doen. En hiervan begonnen dan ook de Hoven van Justitie hunne zittingen, nog in mijnen tijd.

Maar waarom wenschen de Boekdrukkers jongens dan ook nieuwjaar op dien dag? Zy traden in de plaats der vroegere boekschrijvers, *librarii*, en hadden van ouds de naauwste betrekking tot de *kop-* of *badstoven*, want daar plachten

Zy, voor de baderiden en de niet badende ledig-gangers, hun liedtjens en Romans voor te lezen en te debiteeren, en de badstoof was meer gezocht en in trek, naar mate men daar *amusement* voorlezingen hoorde en opdeed.

Bladz. 272.

De onderste regel, op één na, heeft: *Doch een ander woord karnis*. Lees, met verbetering van de drukfeil: *Doch een ander woord is karnis*, enz.

Bladz. 286.

KROOS ———.

Kroos en *kroes* draagt de merken, van het zelfde woord te zijn. En zood is *kröes*, in den zin van *beker* (gelijk men 't gewoon is te nemen), niet het zelfde met *cruche* of *kruik*, dan voor zoo veel oudtijds de *kruiken* bekers of de bekers, waar men uit dronk, de kruiken-zelve waren, waarmee 't bier uit de open vaten of tonnen geschept werd. Zie Saxo Grammaticus van den Noordschen Koning, die op een gastmaal dus by het scheppen, in 't biervat verdronk. — *Kroes* is eigenlijk een byvoeglijk woord *kroesch*, en beteekent *schuimend*; en van de schuimbobbels is ook de benaming van *kröesch hair*, dat is, *bobbelend hair*, als ware 't in bobbels opschuimende, ontleend. *Het kroos* beteekent dus *flootschuim*, en de beker wordt, als *schuimer*, een *kroesbeker* genoemd, waar-

waarvan men het eigenlijke en zelfstandige woord *beker* onderdrukt, gelijk dit in duizend woorden plaats heeft. (Zie onze *Korte schets.*) Zoo is *bekrozen* voor *droaken*, dat is *befchuimd*; en even zoo is een *kroeze* of *kroeskop* een hoofd dat licht *opbruischt*.

Het Thema is *groën*, opwellen, waarvan ook *groeien*, gelijk *welig* (dat is, *tierig*, *welgroeïend*) van *wellen* is. — Dat echter *kruik* verwantschap met *kroes* of *kroos* heeft, toonen de *kruikbladen*, die de groote *kroosbladen* zijn.

Bladz. 300.

LAGE, voor ligging, en dus bok voor *hinderlage* of *lage* ter verrassing, V. als præteritum van *liggen*; *ik lig*, *ik lag*, oudtijds *lige* en *lage*. § 36. Hiervan 't oude: *met geleider lege*.

Bladz. 312.

LICHAAM —

Het geen ik in dit artykel van 't ontwijfelbare van het geslacht dezes woords gezegd heb, versta men wel. Het woord is als 't stoffelijke des lichaams (het vleesch en been) beeteekenerende, zekerlijk O. Maar het komt voor den levenden of dooden menschenklomp van ouds voor als M. Zie hier eenige voorbeelden zoo uit Maerlant als uit den *Leeckenspiegel*, die ik by de hand heb. *Leeckenspiegel*, II. Boek, cap. 38:

Den

Den lichame dede hi af

Eñ wantene in een zuu' cliet.

Dat is: *Hy nam het af, en wond het in een zuiver lijnwaat.* Voorts:

Eñ den lichame stelen zoudē.

Cap. 39:

Eñ (doe) die ziele uten lichame sciēt.—

En verder:

Keerde die ziele weder af

Ten lichame in dat graf.

Dus zegt Maria, cap. 56:

Nu biddic dat ghi wilt zijn

Een hoede des lichamen mijn.

Cap. 58:

Drie maechden quamē d' zaen

Die den lichame zouden dwaen.

Even zoo, I. Boek, cap. 15:

Alle die lede eñ alle die zinne

Die de lichaem hevet inne.

Cap. 16:

So gaet die lichaem bucken neder.

Op gelijke wijze Maerlant *Sp. Hist.* III. Paert.

f. 185. r.

Eñ bat den pape dat hi beware

Sinen lichame naer sine doot.

En f. 189. v.

Si (naaml. de Britten) goten een beelde bequame

Van copere dat si so begaden

Dat sire sinen lichame in daden.

c.

t. w. het lichaam van Cadewall. — En f. 215 v.
 Den lachame *van Roelande*
Dedi begaden te hande.

Ook (om niet nog meer by te brengen), f. 245 r.
 Den lachame *van onsen here*
Tordenſi onder voet.

Bladz. 315.

LIJF — . Dus leest men, by voorbeeld,
een lichaam sonder lijf, en: *Al sieſtu eenen*
lichaem die gheen lijf en heeft; het geen thands
 onzin zou zijn.

Bladz. 317.

LIJKTEEKEN — . Men voege hier by dat
 by onze Ouden voor het tegenwoordige *pillegift*
 gezegd werd een *doop-lijkteeken*. Maerlant
Spieg. Hiſt. fol. 202, ro. ſpreekt dus van een
 pillegift door den Paus aan zijn Doopeling ge-
 geven :

Neemt deze cleenode van mi,

Dat u lijtekijn altoes ſi

Dat ic u doepte mitter hant

Hier in de Kerke en hout den pand.

Men noemde dit een *pand der minne*, dat is,
des aandenkens. — Zie de Byvoegſels op *min*.
 Doch in later tijd toen men die beteekenis
 van *minne* niet meer kende, heeft men met
 dien naam van *pand der minne* een *pignus*
Juris Civilis Romani verſtaan; dat is, een goed,
 voor een ſchuld verbonden.

Bladz.

Bladz. 318.

LINDE —. Men voege hier by dat de oude Hoogduitsche naam *libs* was, waarvan de stad *Leipsich* genoemd is, dat is, *libsig*, in den zin van *Lindhain*, en waarvan dan ook een *Libs-* of *Lipspond*, enz.

Men wil dat die naam van het Oosterfche לב (*leb*, het hart,) is, om dat het blad de gedaante van een hart heeft. Ik laat dit daar.

Bladz. 333.

MAALTIJD —. Men voege hier by, dat men oudtijds even zoo *etentijd* zei voor *maaltijd*. Dus, om een voorbeeld te geven, lezen wy by van Heelut in den slag van Woeront:

En wert met hongereger moede

Niën ghedaen etentyt,

Dan daer ghedaen wert na den strijt.

't Spreekt van zelfs dat het *eten* zelf genieënd wordt.

Bladz. 336.

MAM —. Het zou dan toch *V.* zijn, als praeteritum van *mommen*, waarvan wy 't frequentativum *mommelen* hebben; dat ik *mom*; ik *mam*, heeft; even als ik *kôm*, ik *kam*, of *kwam*.

Bladz. 342.

MAZE, vlek, ook *mazel*, waarvan de *mazelen*, dat is, de *vlekken*, en *mazeling*. Het is eigenlijk van *mo*, vlek, waartoe *morsen* behoort.

II. Deel.

Z

hoor

hoort, en zelfs *moor* en *moer*, zwart; ook 't Latijnsche *macula*. Oorspronkelijk geeft het een *druk* te kennen, waarvan eene *moet* (overgebleven indruk), dat ook de oorsprong van *onsmunt*, het Latijnsche *moneta* is, enz. En het grondthema is *ma*, kracht, waarvan *man* en *macht*. Want *man* is *ma-ing*, dat is, *kracht-oefenend*, en zoo is *vir* ook met *vis* verwant. Doch wy mogen hier niet dieper intreden.

Van dit zelfde woord zijn ook de *mouches*, kleine zwarte pleistertjens, die de vrouwen in mijn vroege kindsheid zich in het gelaat plakten, om hare blankheid des te beter te doen afteken; welke reeds van de veertiende eeuw in gebruik waren, toen men ze *mezelkins*, en by samentrekking, *meskins* noemde, en die met de *juweelkens*, de *smale riemkins*, de *siden snoeren*, enz. tot den *mundus muliebris* behoorde, waarmee men zich *moey maecte*, dat is, *opschikte*. Zie *Pelgrimmagie*.

Bladz. 343.

MEER ———.

Men voege by dit artykel het volgende:

Het voorzetsel *ge-* is inderdaad het Latijnsche *cum*, *con* in compositione. Het geeft niet alleen eene koppeling te kennen, maar eene omvatting, als het Thema *cø* (helligheid) meebrengt; en zelfs is de koppeling niet dan eene daaruit voortgevoelde of derivative beteekenis.

Die

Die dus zegt *het gevogelte*; zegt het *omvatfel van 't vogelen*; of *'t vogelte* (de *vogeling*) in zijne gantsche omvatting. — Ik heb elders getoond dat het *augment* der verba in de *participia perfecti* inderdaad deze zelfde beteekenis heeft, en dat daaruit zijne beteekenis van voleindigdheid voortvloeit. Men zie de Aanteek. y op § 37. der Verhandeling; bladz. 218.

Weshalve onze onderscheiding van 't *augment* en het voorzetsel *ge*, alleen als eene *artificieele distinctie* in het Taaltstelsel, *docendi causa*, aangemerkt moet worden, en niet als in den aart-zelven der zake gegrond, dan voor zoo verre, de verschillende aanwending gezegd kan worden eene zaak te onderscheiden.

Het is ook uit deze omvatting door het Thema *co* uitgedrukt, dat het Hebreuwsche כול (*col*); ons *heel* en *ge-heel* (welk laatste eigenlijk *heel en al* of *alles te samen* uitdrukt;) en ons *al* (dat zekerlijk ook in den oorsprong die sterke keeladspiratie had) voor ons verstand de volkomenheid schildert.

MEER, adjectief of stoffelijk; als: *het meer of minder maakt groot onderscheid in een zaak.*

O. § 41; 48.

Bladz. 344.

MEER voor *merrie*, oudtijds ook *mare* by ons als in het Engelsch, en 't oorspronkelijke van

Z 2

dat

dat *merrie*, 't geen als alle woorden in *ie* het blijk van derivatief met zich brengt, en *marige* of *merige* is. Vergelijk § 83, 2°, en Aanteek. *ppp*, bladz. 312. Het woord is het Fransche *mère*. 't Is *moeder-paard*. — Zonderling openbaart zich somtijds de betrekking der woorden in verschillende talen. Een Franschman vroeg in Londen aan een Engelschman, die met zijn vijf of zes kinderen zat te spelen: *Sont ils de la meme MÈRE?* Hy, die *mère* niet verstond, maar met het Engelsche *mare* (ons *meer* of *merrie*) verwardde, gaf daadlijk tot antwoord: *Yes, Monsieur, of the same MARE, but I have some doubt whether of the same HORSE.*

MEID. — Voeg hier by:

Gemeid is *gemooïd*, van *mooi*, 't geen voor *schoon* of *fraai* gebruikt wordt, maar eigenlijk van het Oosterfche מוֹיִם (*mojim*), en Koptische ΜΟΙΟΣ (*mooi*), dat is, *water*, afkoomt, waarvan ook Mozes zijnen naam ontleende. Het is dus in eigenlijken en eersten zin, *gewasfchen*; en zoo is *schoon* inderdaad ook, 'en verwant met *schaven* en *schuren*, afwrijven. — Alles verklaart zich dus onderling in de Taal, alles is eenyoudig, en uit klare algemeene beginsels gesproten. Zoo is *rein* ook van *water*, van *re-en* (Grieksch *πέειν*, *πέειν*,) vloeien, waarvan ons *regen*, Engelsch *rain*, A — S.

en

pen en peng (*ren* en *reng*), 't Grieksche *ραινα* (adspergere); van welk *reën* ook de *Rhijn*, *Rhenus*, zijn naam heeft, als *vloed*. — *Zuiver* daartegen is een epitheton, dat eigenlijk aan *vocht* behoort, en is van *zijgen* en *zogen*, 't geen *doorzigt* en *doorzuigt*, en met *zeef* verwant. Zie ook § 107, van *zu-en*.

Bladz. 345.

MEISNEDE, *mesnede*, *maifniede*, *masniede*, huisgezin, gevolg, enz. is een woord in oud Fransch, Italiaansch, etc. zoo wel als by onze Ouden zeer bekend. 't Is zekerlijk oorspronkelijk *masnede*, en daarvan 't Fransche *mesnage*. Zie Huydecoper II. Deel, bladz. 354, 606. 't Italiaansch zegt nog *masnada* voor *troep*; *masnadière*, soldaat; *masfajo*, *a*, huisbezorger of huisbezorgster. De oorsprong is in 't oud Italiaansch, *masone*, 't Fransche *maison*, waarvan *masonade*.

Bladz. 351.

Men voege hier op zijn plaats in :

MILJOEN of **MILLIOEN**, 't Fransche *million*. O. als zijnde 't Italiaansche *millione*, augmentatief van *mille*. Want reeds meermalen hebben wy gelegenheid gehad op te merken, dat deze augmentativen, ten aanzien van 't geslacht, met de diminutiven gelijk staan. Zy zijn even zoo, uitdrukkingen *in concreto*, en derhalve O, § 45.

Z 3

Bladz.

Bladz. 350.

MIN — voor *gedachtenis*. In dezen zin dronk men oudtijds *sinte Geerdens minne*, den dronk dien onze ongelukkige Graaf Floris de Vijfde den verraderlijken Gijsbrecht van Aemstel toebracht, wanneer zy ter jacht gingen. — Het was een dronk van afscheid, waarvoor men, na dit afgrijslijk schelmstuk, *sint Jans minne* of *gedachtenis* in de plaats stelde; doch deze was aan Keizer Lodewijk doodelijk, wanneer zy hem toegebracht werd. Die mijne *Geschiedenis van ons Vaderland* gehoord hebben, weten dat ik dit, en wat de vroeger tijden en gebruiken belangrijks hebben, gewoon ben daarin te verklaren, doch het zou hier misplaatst zijn. Moge 't echter de opmerking opwekken!

Bladz. 363.

MOUD, oudtijds *molde*, en verwant met ons *mul* (adjectief), en het *mollis* en *mou* van Latijn en Fransch. Het was by onze Ouden *aarde*, en V. Hiervan de gewoone uitdrukking, *ter moude gaen*, voor *sterven*. — Macrlant zegt *mulle* voor *aarde*, *Sp. Hist. f. 139 r°*.

Hem bestuvende met mulle

Ogen, anfschijn en mont.

De *Spiegh. der sonderen* heeft, I. Boek, cap. 59:

Die diepe begrauen is ond' der molde, enz.

Bladz.

Bladz. 366.

MUMIE of **MUMMIE**. Van 't Arabisch *موم* *mum*, dat *wasch* (cera) beteekent, V. om den uitgang *ie*, welke, of met *y* eenzelvig, of uit het Latijnsche *ia*, 't Fransche *ie* is. § 100. Doch zie ons *Kort overzicht* en de *Geslachttafel*.

T W E E D E D E E L.

Bladz. 10.

NIER ———. By de Franschen was oudtijds de spreekwijze gewoon: *Commander à ses reins*, voor *zijne driften bedwingen*. Doch inzonderheid noemden de oude Romançiers den *appetitus venereus* met den naam van *le mal des reins*.

Bladz. 11.

NIJD. ———

Van gebruik dezès woords, in de uitdrukking van Godsdienstige aandacht, zou men wellicht eenig voorbeeld mogen verlangen. Zie hier een plaats van Jan van Heelu, uit zijnen *slach van Woeronct*. Hy spreekt daar van de vergaderde Legermacht des Hertogs van Brabant, voor 't aanvangen van den slag.

Knapen, ridderen, ende heren

Daden daer als die vroede,

Eñ ontvinghe met oetmoede

Al meest al kerstine liede,

Dat hoghe sacrament met niede,

Z 4

Daer

Daer hi waerlike es binnen,

Den Here daer ane steet tverwinnen.

Zy ontvingen het sacrament der misse met ootmoed, en tevens *met niede*, dat is, *met innige gretigheid, cum fervore animi*. De uitdrukking is rechtzinnig Katholijk.

Op gelijke wijze de Andwerpsche Schrijver van *den Dorden Edewaert*, in het nog ongedrukte Handschrift te Brusfel, van de XV eeuw, welke veellicht Nicolaes de Clerck is, die in zijn Chronijk van Brabant naar dit schijnt te verwijzen, en er ook verscheiden plaatsen woordelijk uit overgenomen heeft.

Men ginc misson lesen mede,

Eñ biechten alsoet es die sede

Eñ ontsaen den he', daer binnen

Leeght al die zege eñ tverwinnen.

Bladz. 12.

NOOD. — Men zie de juiste waarnemingen van den vlijtigen Letterbeoefenaar, den oordeelkundigen Zacharias Hendrik Alewijn, in de oudere *Werken der Maatschappy van Nederlandsche Letterkunde*, VII. Deel, bladz. 333. Het woord is wezendlijk een präteritum, en het verbum *nooden* is van later tijd; men zei oudtijds *benaauwen*, en *naauwen*, en van daar is *vaauwde* tot *noode* geworden, waarom 't ook de dubbele o heeft.

In

In *gang* en *loop* echter bedriegt hy zich, naar mijn inzien. — *Gang* is *ga-ing*, en dus V. § 34. Waarvan *loom ter gang*, enz. doch *gang*, als de wortelsylbe van 't oude *gangen* (gaan) is noodwendig M. § 28. — Het onderscheid is, dat van het Fransche *allure* en *allée*. In de eerste beteekenis is *gang* V. in de tweede M. schoon men het thands verwacht.

Loop daartegen is altijd M. als wortelsylbe van *loopen*. § 28. — Dat wy *ter loops* zeggen, is niet *ter loop*, maar *ter loopse*. 't Is een vrouwelijk verbale, § 74; of liever 't adjectivum *loopsch* substantivè gebruikt, § 33. En dat onze Bijbelvertalers ergens *ter loope* schrijven, is, dat zy *loope* voor *looping* gebruiken, gelijk zulks, in den uitgang *ing* vrij gemeen was, dien men altijd ter zake van het onaangename der keelklemming, zoo veel mogelijk verzachtte.

Bladz. 15.

NUF, kwalijk gezegd. —

Het woord is *nuft*, veranderde uitspraak van *nifte*, gebruikt als een soort van beschaafde scheldnaam. Doch beter is *nuftjen*, van *niftjen*, gelijk het ook alleen op jonge ongetrouwde meisjes (of, als men met een soortgelijk scheldwoord zegt, kleuters,) toegepast wordt.

De oorsprong van dit woord ligt daarin, dat, gelijk naar de aaloude zede de jonger zus-

ter by de getrouwde in huis plach te wonen, en 't huishouden bestierde (waarvan de naam *maltentig*, op *tante* verklaard), even zoo de zustersdochter by de bejaarde ooms inwoonden.

Deze jonge meisjes 't huishouden waarnemende, lieten zich op dat gezag vrij wat voorstaan, en hiervan noemde men een ingebeeld jong ding met den naam van *nustjen*. Bestaande het onderscheid tuschen *nistjen* of *nichtjen* en *nustjen* in de wijs waarop het zelfde woord uitgesproken wordt. Met een ge-affecteerde houding en geplooid mondjen, (in nabootsing van zulk een ingebeeld juffertjen) uitgesproken, wordt de *i* tot *u*, en het is *nustjen*. Met een lachenden mond daartegen is 't, *nichtjen*,

Doch nadien oude vrijers dikwijls een huishondstertjen voor hun vermaak hielden, die dan voor een *nichtjen* doorging, werd *nichtjen* ook wel tot een dubbelzinnigen naam, en was er een tijd dat men een verdacht meisje, en (wat verder gaande) zelfs een licht meisje, ook een *nichtjen* noemde.

Bladz. 38.

PAND ——. Zie van *pand der minne*, op *min*; en een voorbeeld uit Maerlant op *lijkteeken*.

Bladz. 39.

PANTSIER. De eigenlijke reden van 't O. geslacht

flacht is hier dat het het Fransche woord *pancier* is, collectivè genomen, even als *le mobilier*. § 49.

Bladz. 42.

PASKWIL. —

In de zestiende eeuw zei men *paskwil* in het M. geslacht, om dat men toen in 't Latijn *pasquillus* zei.

Bladz. 58.

PLEIDOOI, O. als de uitgangen in *ooi* uit het Fransch, Zie *alloom*.

PLEIT. — Als wortel van *pleiten* kon men het ook M. nemen. § 28.

Bladz. 61.

POETS. Zie *pots*, en *puis*.

Bladz. 65.

POOT —. Wat echter indien ons *voet* van *poat* kwam, en dit het oorspronkelijke ware? Hier kon men veel over bybrengen, doch wy zullen allcen aanmerken, dat oud Engelsch en Fransch van *poat* onmiddelijk elke *staak* be- teekenen. Dus is in de eerste gemelde taal *potent* een *staf*, *stok*, *stijl*. Chaucer zegt in zijn *Troilus*, V. Boek:

So feeble that he waket by potent.

Dat is, zoo zwak dat hy op een kruk ging, En de Franschen hebben hun *potence* (*galg*, doch eigenlijk *stijl*), en *poteau*.

POP, — Voeg er by, dat nog in het Spaansch

de

de oogappel *niña* genoemd, het geen een *meisjen* is, gelijk *niño* in 't M. in 't algemeen een *kind*, zijnde 't Hebreeuwfche ןן (nun). De benaming is van het spiegelfchijnsel in 't zwart van het oog, waar de befchouwer zich-zelfen verkleind (als een popjen) in ziet. Zoo zeggen de kinderen nog wel: *daar is een kindtjen in mamaas oog*; en van daar is ook de uitdrukking in het Latijn af te leiden, *aliquem oculis ferre*.

Bladz. 68.

POTS —. Zie van dit woord, mijne *Taal- en Dichtkundige Verfcheidenheden*, II. Deel.

Bladz. 71.

PROFESSOR, M. § 55. Woord, noodzakelijk als Neêrduitsch aan te merken, daar men 't niet dan zeer kwalijk vertalen kan. Want zekerlijk, *Hoogleeraar* voldoet niet. Boven den *Doctorgraad*, die met dien van Ridder gelijk staat, en de Leeraarswaardigheid insluit, is in de geleerdheid niets hooger, gelijk er ook geen hooger *gefoelte* is. Het *Hooger* slaat niet op den Leeraar maar op de School, en men moest *hooge-school-leeraar* zeggen, zoo men het in onzen Nederlandfchen geest neemt. Elders is *Profesfor* niet meer dan eenvoudig *lesgever*, in wat het ook zijn mag, en staat dus ten hoogste gelijk met wat aan onze Hoogefcholen een *Lector* is, en dus rekent men elders overal den Doctor-ty.

tytel ongelijk meer dan dien van *Profesfor*. — By ons is het anders, en te recht, zoo men 't woord wel verftond als *Hooge-fchool-leeraar*, den Doctorgraad vereifchende. Maar intusfchen heeft het onverftand ingedrongen, *Profesforen* door fteden aan haar Athenéén aangefield, ja, die een byzonder en van alle gezag ontbloomt hoopjen volks, in hunne feminarien, ter voortplanting van byzondere gevoelens, onderwijs doet geven, tot verwarring van alle gezonde begrippen, en befpotting van het Staatsgezag, met dien naam van *Hoogleeraar* te noemen, zich dus het recht der oppermacht aangematigd, en met één den by onze Natie altijd hoogstgeëerbiedigden tytel en waardigheid op het diepfte vernederd. — Doch wat is van al zulke vertalingen, als men om (quasi) zuiver Neêrduitsch te fpreken steeds ingevoerd heeft! Wat is een *Aardrijkskundige* ligging van een land, een *Staatkundige party*, en al zulke domkoppery in menigte, die van de volftrektefte botheid in denken en fpreken getuigen, en die men duldt!

Bladz. 76.

PUIS, verfchil van uitspraak en felling voor *poes*. Zie *poes*. — 't Oude fpetletjen van *puis-jen leeft nog*, by de Duitschers: *der fuhs lebt nog*, was in den oorfprong een oud boerenspel, die, als zy een *vos* gevangen hadden, een kring floten en het arme dier van hand

toe

tot hand deden overgaan, en met den kop tegen den grond sloegen. Die gene, in wiens handen het dood bleef, moest om dat het spel daarmee ophield, het gelag betalen. Kinderen bootsten die op hún wijs na met een brandend stukjen geplooid papier. — Doch *een puisjen vangen* in Amsterdam is een *potsjen*.

PUIST, V. § 75; gelijk ook het Latijnsche *pustula*. Het thema is *pi-en*, steken.

Bladz. 83.

RAD. ——— Men merke op, dat de meervoudigen die *er* aannemen, over welke men zoo veel gegist heeft, niet anders dan meervoudigen van adjectieven in *er* zijn, van welke het enkelvoudige niet in gebruik is. Dus is het met

kinderen, van *kind*;
runderen, van *rund*;
kalveren, van *kalf*;
lammeren, van *lam*;
hoeneren (nu *hoenderen*), van *hoen*;
goederen, van *goed*;
gemoederen, van *gemoed*;
kleederen, van *kleed*;
beenderen, van *been*;
berderen, van *berd*;
liederen, van *lied*;
bladeren, van *blad*;
raderen, van *rad*;
loveren, van *lof*, *blad*;

ge-

gelederen, van *gelid*, of 't oude *geled*;
spaneren (nu *spaanderen*), van *spaan*;
 en zoo ook *eieren*, van *ei*;

en *beieren*, van *bei* of *bes*, *bezie*;
 waarvan het spreekwoord *eieren met beieren*,
 dat is, *verzachting by 't zure of zerpe*. On-
 der al welke dit laatste het eenige is, niet O.

Het is hiervan, dat deze woorden in de sa-
 menstelling regelmatig de zelfde sylbe *er* heb-
 ben, als in *kinderspel*, en *runderharst*, *klee-
 derdracht*, *hoendersop*, *kalverliefde*, *lieder-
 lijk*, *bladertoot*, *loverhut*, *raderwerk*, *eier-
 struif*. Dit neemt echter niet weg, dat de sa-
 menstelling ook met de substantiven-zelve plaats
 heeft, en dat ook sommige samenstellingen
 met deze adjectiven buiten gebruik zijn.

Voor 't overige gevoelt men licht, dat deze
 adjectiven altijd *in concreto* gebruikt werden,
 en dat zulke meervoudigen dus (gelijk wy el-
 ders opmerkten) het O. geslacht aantoonen.

Bladz. 85.

RAND. M. van *randen*. § 28. Dus in het Ge-
 bruik. Doch oorspronkelijk is het V. als par-
 ticipium *ra-end*, van *ra-en*, trekken, en be-
 teekent dts *omtrekkend*. § 34. Zie *rag*.
 Waartoe ook het Fransche *raie*, *raion*,
raier, en het Latijnsche *radere*, behoort,
 dat *schrappen* is. Het Thema is de wortel *re*,
 voortgang, waarvan *rede*, *rij*, enz.

Bladz.

REDE en
REDEN.

Willekeurig is gedurende de vorige eeuw het onderscheid ingedrongen, van *rede* voor *gesprek*, en *reden* voor het vermogen der samen- schakeling van onze denkbeelden te nemen. Willekeurig zeg ik, en tegen 't begrip van anderen, die de toepassing juist anders wilden. En dat wel, om de belachelijke *reden* of *rede*, dat in Latijn *oratio* een letter meer dan *ratio* had, waarom het eerste dan ook in het Hollandsch door een letter meer uitgedrukt zou moeten worden. — Maar waarom dit zoo wel niet, als *Godt* met *dt* te schrijven, om dat het Hebreeuwsch en Latijn vier letters in יהוה en *Deus* hebben? — Zeker is *rede* of *reden* in die toepassing op de twee Latijnsche woorden niet meer onderscheiden dan het Griek- sche *λόγος*, dat beide *woord* of *gesprek* en *denkvermogen* te kennen geeft; en de Dich- ters deden derhalve wel, dat zy zich nooit aan die redenaarsgrilligheden onderwierpen.

Met dat al, is een onderscheid in de twee Nederduitsche woorden, doch het geen men niet waarneemt. — Ons gebruikelijke *reden* is inderdaad *reding* van het werkwoord *reden*, dat is, *re-ën*, en ook *rede* is volkomen het zelfde; maar dit *reden* maakt *redenen*, waarvan

wy

wy 't *redeneeren* thands hebben, even gelijk wy van *voeten*; dat is *gaan, voeteeren*, van *handen*, dat is, met of in de *hand* grijpen of hebben, *hanteeren*; gebruiken. En gelijk dit *redenen* door zijne frequentative vorm een herhaling medebrenge, drukt het eene werkelijke aanéénknoping in het *reden* uit, en duidt dus eigenaartig de samenſchakeling aan van de uitspraken des verſtands (de *judicia*), het zij dan in 't denken, het zij in het ſpreken. Men zou dus om juist te ſpreken, het woord *reden* niet anders dan van eene doorgaande volgreeks van *judicia* moeten gebruiken, en niet van eene enkele eenvoudige uitspraak.

Bladz. 93.

REUS ——— Oudtijds *riefe*; en dus ook M. als wortelfylbe van *riefe*, waarvan Huydecoper.

Bladz. 98.

RIVIER, V. als 't Franſche *riviere*, van 't Latijnsche *rivus* gemaakt. § 100.

Bladz. 107.

ROZIJN, voor *drooge druif*, beter *razijn*, ſchoon tegen het ſchrijfsgebruik. 't Is het Franſche *raisin*, en dus als dit, M. § 100.

Bladz. 115.

SAMEET. ———

Hoe de affchrijvers 't maken, toonen ons die boeken 't best, die het meest vermenig-

II. Deel.

A a

vul-

vuldigd werden. Inzonderheid levert Maerlants Rijmbijbel daar voorbeelden van op. Een voor alle zij hier bygebracht. — In 't verhaal van Jacobs verrassing door Laban, op zijn t'huisreis, zegt hy dezen op zijn klacht over het meenemen der Terafim:

*Vander dieften, sonder blijf,
Sone weetic groot no clene.
Soec dine gode alle ghemeene
Quer al onder mine allame.
Ic wilde men dat leuen name
Onder wien dat menze vonde.*

Waar men, men hem uitdrukt, anders *menne*. Van deze zes regels zijn in een anders zeer goed Handschrift, der Maatschappy van Letterkunde behoorende, de tweede en derde overgeslagen. Dit ware vergeefflijk; maar de knoeier van 't Handschrift, door Le Long, en op zijn voorbeeld door Steenwinkel voor 't beste verklaard, die zekerlijk en *allame* en *sonder blijf* niet meer verstond, verbetert, vertolkt, of vervalscht de overige op zijne wijze, aldus:

*Van der dieften laat een blijf,
Mer soec dine gode onder mijn ghesinde;
Ic wilde men hinghe te winde
Onder wien dat men ze vonde.*

Mag men zich dan verwonderen, dat een ander affchrijver de lieden in tuinkruid, in plaats van katoen kleedt. 't Is ten minste nog geurig,
en

en niet walgelijk als een gehangene in den wind. Men zie de bedoelde plaats van Maerlant, in de *Aanteekeningen* des Instituuts, op het III. Deel van den *Spiegel Historiaal*, bladz. 46, en vergelijkte *sameet*.

Bladz. 118.

SCHAAL voor *sluierdoek*. Voeg hier by: M. door toepassing van *doek* of *sluier*. § 57. Ook gebruiken de Franschen (van wie wy den naam met de dracht overnamen) het zoo, *le schawl*. § 100.

Bladz. 120.

SCHALK. — Is eigenlijk *scheel-ig*, ter zijde ziende, loerende, van *scheel* (lufcus), en van daar *loos* en *valschhartig*. — Van daar ging het over tot *slecht*, *kwaad*, *boos*. In mijn Handschrift der Omilien van St. Gregorius wordt de plaats van het Evangelie Matth. XX, 15 dus uitgedrukt: *Is dijn oghe scalc om dat ic goet bin?*

In *snood* is de afleiding van *snedig*, en zoo wordt het *slim*, en vervolgens *kwaad* of *slecht*.

Bladz. 121.

SCHALPEL, ontleedmes, O. als 't Latijnsche, en tevens door toepassing. § 100, 57.

Bladz. 127.

SCHERMER. V. Zie *Purmer*.

Bladz. 131.

SCHIP. — Men voege hier by: Alle namen van

van vaartuigen onderstellen ook het woord van wat zy als voorwerp aanduiden, V. Zeker is *schip* niets anders dan *schep*, ook *schap* (*kas*, waarvan § 72 en Aant. II.) van *scheppen*. Het meervoudige toont dit zoo wel als het adjectivum *scheepsch*, en het is ook eigenlijk een *bak*; en zoo werden verschillende vormen van brood- of gebakshotels of kommen van ouds met den naam van *schip*, en in 't Fransch *nef* genoemd. — Zie ook in Matth. Analect. het *broodschip* ter tafel van Karel den Stoute. — Dit *nef* is ook verwant met ons *nap*, zoo wel als met het Latijnsche *navis*, waarvan de oorsprong zekerlijk Fenicisch is, en, denk ik, in 't zweven te zoeken. Men denke op שֵׁפֶלֶת,

نفس

SCHOE. —

In 't M. heeft mijn Handschrift van Gregorius, fol. 8 r°. b. *Wies ic niet weerdich en bin dat ic den rieme sijns schoys ontbinden mach.* En even zoo fol. 9 v°. b. en 10 r°. a. Waarvoor fol. 12 r°: *Wiens riem van sinen gescoyte.*

Bladz. 133.

SCHOOR. — Huigens zei echter *ter schoore slappen*, in zijn Dagwerk. § 170. — Het is, dat hy 't woord als participium in *ing* nam, gelijk hy ook *ter loope* zei, en al dergelijke. Daar heerscht mischien van al vrij vroeg eenige

ge verwarring tusſchen het verbum *in infinitivo* en *in participio praesentis*, welke niet vreemd kan ſchijnen, als men begrijpt, dat dit participium slechts dien infinitivus met de keelklemming ondervangt, en dus ſluit of bepaalt. Vergelijk § 18 en Aanteek. *n* en *o*.

Bladz. 136.

SCHOU of **SCHOUW**. — Voeg hier by, tot opheldering van de beteekenis van dit *ſchou*, als *overtrek* over een vaart, en als *rooktrek*, dat *ſchaven* of *ſchau-en*, *ſcho-en*, *ſchouwen*, een ſchuivend bewegen uitdrukt, en daarvan als verbum neutrum *gaan-*, *voort-*, *door-* of *voorbygaan* te kennen geeft. Als transitief is het derhalve *doen voorbygaan*, en dus beide het *ſtoten* (dat wy *ſchuiven* noemen) en het trekken.

SCHOUT. Men merke op, dat dit woord oorspronkelijk V. was, even als *wacht*. Het is eigenlijk *ſchoute* met den uitgang *te*. § 95.

Bladz. 138.

SCHROOM, M. als wortelsylbe van *ſchroomen*, § 28.

Bladz. 140.

SCHUTS (beſcherming), door den vrouwelijken uitgang gekenmerkt. V. § 80, 74.

Bladz. 141.

SERGE. —

De naam *Xerxes* beteekent *krijger* (*bellator*),

A a 3

tor),

tor), en *Artoxerxes* is *grootte krijger*. Het voorzetsel is ons *hard*, dat is, *sterk, veel*. Zonderling klinkt het ons thands in de ooren als wy in de oude schriften lezen: *In hoocheit geseten als een sergie* (of, gelijk men ook schreef, *chergie*.) Maar nog ruim zoo wonderlijk, als Scipio Gentilis het *sergent* of *serviente* van *Cesarianus* wil doen afstammen,

Bladz. 143.

Achter het artykel *SIM* in te voegen;

SIM beteekent ook de top of kurk aan een hengelroede, welke boven den angel, op 't water drijft.

Hiervan: *iemand onder 't SIM hebben*, dat is, *hem vast of zoo goed als gevangen hebben*. — 't Is het Fransche woord *cime*, top, of *cimier*. O. in 't Gebruik doch uit misverstand van *dfim*, als meermalen plaats heeft, en behoorde V. als *cime* of *kim*, § 100, 57.

Bladz. 144.

SJOR. — Vergelijk *zucht*, en voeg hier achter:

SJOUW, M. als wortelsylbe van *sjouwen*. § 28,
Bladz. 161,

SPATEL. Zie op *spadel*.

Bladz. 162,

SPEER. — Dat men 't woord V. neemt, is uit hoofde, dat men *speerschacht* plach te zeggen, § 39, 57.

Bladz.

Bladz. 165.

SPIJKER. — Eigenlijk en beter mischien van 't Latijnsche *spicarius* der middeneeuwen, zoo dit van *spica* (korenair), en niet van het Duitsch is, doch hieraan mag men twijfelen. Het schijnt echter oudlings by uitstek van een *korenschuur* gebruikt te zijn.

Bladz. 171.

STAAR op 't oog, V. als oud adjectief. § 33.

Bladz. 175.

STEL. —

Men late niet na, hier by te voegen: Dat *stel* wanneer het voor *gestel* wordt gezegd, O. is. § 57, 51. En dus is het, by voorbeeld, met een *porcelijnen stel* op een *kas*, een *stel theegoed*, een *oly- en azijnstel*, en alom waar 't het *σύνθεσις* van Romeinen en Grieken uitdrukt, in de l. 38 § 1 ff. *de aur. arg. leg.*

Bladz. 186.

SYNODE. — Van het hieruit verbasterde *seent*, heeft men wederom *seentstoel* en *seenen* gemaakt, by onze Voorvaders voor *geestelijke rechtbank*, en 't houden van die, gebruikt.

Bladz. 189.

TALJOOR — . Men zie Nonius Marcellus, Cap. IV, n. 473. De betrekking met het Grieksche *τάλλω* komt hier niet by in aanmerking.

Aa 4

Bladz.

Bladz. 191.

TANTE. —

Van ouds bleef by ons, en dit was lang algemeen, een jonger zuster ongetrouwd, het zij geestelijke of niet, en dezen voor zoo verr' zij niet gekloosterd waren, namen by hunne getrouwde zusters het huishouden waar, waarop zy zeer keurig en *zindelijk* (dat is, eigenzindig of eigenzinnig) waren; en dit dikwijls tot in het gekke gedreven wordende, kwam daaruit het woord van *mal-tantig* voort, allengs verbasterd tot *maltentig*, in mijn vroegen tijd zeer gemeenzaam, gelijk de kwaal daarvan onder de Hollandfche Vrouwen ook eenigzins heerschte, doch waarvan het later geslacht zich volmaakt genezen heeft. Der algemeene Fransche opvoeding zij dank!

Cats zegt ergens *tintentig* voor *keurig*, naauwgezet. Een woord, van *tintig* gemaakt, als ware 't *tintelig*, jeukerig, kittelig. Doch het *maltentig* is iets anders, en *mal eigenzinnig ten aanzien der netheid*. Het was met de *Tantes*, waarvan ook *dante* is, als met de ongetrouwde *nichtjens*, die even zoo by een oom inwoonden, en waarvan *nuffen* voor *ingebeeld* of *eigenzinnig meisjes*. Zie *nuf*.

Wat *dante* betreft, men maakte daar ook *dantelore* van, met den Spaanschen uitgang in *ore*, by de zeventiende eeuw als iets belachlijk-

lijk - deftigs geliefd. Men zei ook *dantelette* by verkleining, in den zin van *nuffen*.

In Engeland hadden die *Tantes* ook een kwaden naam, maar van een anderen aart. — Daar hiet men ze met de woorden van Prior:

— *That sprite which does incessant haunt
The lover's steps, the ancient maiden aunt.*

In Frankrijk . . . . Doch ik heb geene historie der oude huislijke zeden van ons werelddeel te schrijven. De stof zou zeer rijk zijn, en verdiende zekerlijk opmerking, maar is niet hujus loci,

Bladz. 205.

TRAAN —. Men voege hier by, dat nog in het Deensch *taar*, tevens *traan* en *drop*, is, en voor een *morgendronkjen* gebruikt wordt, gelijk wy zeggen *een dropjen nemen*. Hiervan hebben wy ons *bruidstranen*, het geen niets anders beteekent dan *bruids morgendropjen*. 't Is een morgendropjen ter eere van de bruid.

Bladz. 206.

TRANT —. Voeg hier by:

Trant in 't V. is *gang*; in 't M. *dans*: 't eene van *treden*, 't ander van *tranten*, trippen, of stampen, of springen.

Bladz. 209.

TROG — Voor een *varkenstrog* in 't byzonder zie men het woord *zeune*.

A a 5

Bladz.

Bladz. 210.

TROMP. — Zoo draagt ook in het Oosten een soort van Harp of Cyther met zes snaren, den naam van *tembur* of *طنبور* (*tenbur*).

Bladz. 211.

TROOST — .

Dus voor *moed*, het geen niets anders dan *vertrouwen* is. Jan van Heelu:

*Die hertoghe sprac toe sine liedē,
En gaf hem troest ten stride waert.*

En vroeger:

*Van den ghewinne daer hem af
Die bisscop goeden troest gaf.*

Bladz. 215.

TWIJN. — Het werkwoord *twijnen*, heeft wel iets van een samentrekking uit *twee* en *eenen*, als ware 't draden verdubbelen; doch deze uitlegging bedriegt. *Twijnen* is *trekken*, en *twijn* komt dus overéén met *draad*. Zie *draad*. — Hiervan plach het ook voor *vertrekken*, *afscheid nemen*, of *zich afscheiden* gebruikt te worden. — 't Voorbeeld, dat my thands invalt, is van Chaucer, en overdrachtig:

He swore, hi would dien for distresse,

Or from his witte he said he would twinne.

Dat is: *Hy zwoer, hy zou van verdriet ster-
ven, of, zei hy, hy zou van zijn verstand ra-
ken.* — *Queen Annelida.*

Bladz.

Bladz. 216.

UULTJEN ——. Voeg hier by: Dat die Franſche *yeux*, oudtijds *yeulx*, nog vroeger *yeulz* geſchreven werd. Dus lees ik by voorbeeld:

*Frere, je ſuis bele et jonette,
Regardez ma crigne et mon front
Et les eulz verz qui rianz font.*

Le Grand, *Contes devots*, enz. — Het *bele en jonette* verſtaat ieder. *Crigne* is *criniere*, voor *chevelure*; en *eulz verz* zijn blaauwe oogen; want *verd* was oudtijds 't geen wy *waterblaauw* noemen, de echte volkskleur der oogen by de oude Franken, even gelijk by onze Natie.

Bladz. 218.

VAART. —— By 't Gebruik echter ook M. ingevoerd, in den zin van den voortgangzelve.

Bladz. 225.

VENT, ——

Het Frieſch heeft ook *veint*, voor *knaapjen* (*puer*), Gijsbert Japix II. Deel, bladz. 19.

Bladz. 226.

VERLAAT —— Voeg hierby, dat *verlaten* ook voor *vergaan* werd gezegd. Dus:

Die ſcaneit vander erde verlaet (dat is, *vervliet*).

Maerl. *Heim. der heim.*

Bladz.

Bladz. 245.

VOOGD. — Het V. is *voogdes*.

Bladz. 248.

VOT. — Wel te onderscheiden van ons *vod*.

Het Runisch heeft ook *fud* voor de *matrix*.

En het Deensch heeft *føde* voor *telen* of *baren*, *fødsel* voor *geboorte*, enz. 't Fransche *foutre* en *foutu* is bekend.

Bladz. 256.

WADE. — Zeer kwalijk verstaat Hoogstraten daar *knieschijf* door,

Bladz. 287.

WRAT. — Men zei echter ook *wart*; het Deensch heeft *vorte*, 't geen met *wortel* betrekking heeft, en dus *uitspruitsel* zou kunnen beteekenen. 't Hoogduitsche *wartze* komt in beteekenis overeen met ons *speen*.

Bladz. 288.

WRONG —. Voeg hier by: Die dit woord M. nemen, hebben echter eenigen grond in *wrongel*, het geen een werkwoord *wrongen* schijnt te onderstellen, § 28.

Bladz. 305.

ZOTSKOLF, ook *zotstok*, als by Spieghelel IV. Boek, vs. 39, anders ook wel *gekskolf* of *gekjen*. 't Fransche *marotte*. — Een stokjen of kolfjen waarop een zotkopjen (lachend, of gapend als om te bijten,) verbeeld was, waarvan het zeggen: *Alte gekken op een stokjen!*

jen! Dat is: *Geen gekken, dan die stom zijn!* een beleefde wijze van spreken, in plaats van, *zwijg, of praat geen zotheid meer.* Ook ziet het *gekjen uit den mouw* daarop, om dat de zotten der Vorsten of van de Rederijkkamers die gekskolf wel in hun wijde mouwen verftaken. Dus Cats:

Tast ook den wijfen in de mou,

Daer fit een gekjen in den vou.

Men zegt even zoo *knepen in de mou hebben*, dat is, *vouwen*, waarin men het *gekjen* verbergt. — Men had ook lederen *zotskolven* met zand gevuld, waar men meê in 't rond floeg. Doch ook 't woord *marot* had by ons burgerrecht, en men zei:

Ieder zot

Zijn marot.

Thands heeft men voor dit Voorvaderlijk beeld het domme Duitfche *stokpaardtjen* ingevoerd. Wie rijdt by ons *in arundine longga?* Neen, maar ieder heeft zijn fpeelpopjen, waar hy telkens weêr meê voor den dag kooft, al verfteekt hy 't ook nu en dan, en dat hy recht hartelijk lief heeft.

Het heugt my als Rabener 't eerst hier te lande bekend werd, en met hem dat vervloekte *stokpaardtjen.* — Toen volgde de laffe Hoogduitsche *Amor*, waar onze oude geestige *Kupido*, en rechtschapener *Liefde* voor wijken

ken moest, en straks stortte heel Duitschland, als een razende vloed, in ons land. — En om hem weêr uit te malen, en den Vaderlandsche grond en bodem weder droog en herbloeïend te zien, staat de wind (God betere 't!) tot nog in den verkeerden hoek, en wanneer zal hy keeren?

**VERGELIJKENDE
WOORDENLIJST.**

* * *

*M*en heeft niet onnuttig geloofd, achter dit werk eene vergelijkende Lijst of Register te voegen, waaruit het verschil der Geslachtsregeling, zoo zy hier gevestigd is, en de bepalingen van Hoogstraten naar KLUIJS verbetering, blijken kan. En wellicht zal men zich verwonderen, daarby eene zoo algemeene overeenstemming, en na zoo vele eeuwen van slingering en verwarring niet veel grooter verloop te vinden. Zekerlijk zou ook dit verschil grooter zijn, indien de invloed van Kluis minder geweest ware, die, zoo hy de ware gronden niet duidelyk in alles ontwikkelde, die echter te zichtsbaar voor oogen had om er het hart niet voor te openen. Dat in deze Lijst Kl. den naam van dezen Taalkenner beteekene, begrijpt ieder. Het merk van * wijst zijnen twijfel

aan, wanneer hy zijne beslissing te rug hield. Doch ik ben te rade geworden, die plaatsen, waar hy, in zijn laatsten druk aan de ellendige opteekeningen van den nietigen Pieterfon plaats heeft gegeven, door vierkante textkaakjens te onderscheiden, waardoor ons verschil blijken zal nog ongelijk minder te zijn. Wat onzen uitstekenden Taalkenner met dezen verstandeloozen knaap zonder taalbeginsels, zoo heeft kunnen innemen, is onzeker, zoo niet het medelijden met den onnoozelen wurm, die gaarne iets zijn wilde, en ten dien einde zich, waar hy slechts kon, trachtte in te dringen. — Het geen in kursyf gedrukt is, zijn woorden by den vermeerderden Hoogstraten niet gevonden. — Waar meer dan één geslacht staat aangewezen, zal men weldoen om een text-zelven te raadplegen.

A.

- A (letter), V.
a (riviernaam), V.
a, b, c, O.
aak, V.
aal, M.
aalbes, V.
aalbezie, V.
aalmoes, V.
aam, M. doch coll. of als
maat, O. [Kl. O.]
aanbeeld, O. en M.
aandacht, V.
aandeel, O.
aandrang, M.
aangang, M.
aangezicht, O.
aanhang, M.
aankleven, O.
aanleg, M.
aanschijn, M. en O. (Kl.
O.)
aanval, M.
aanvang, M.
aanwas, M.
aanzicht, O.
aanzoek, O. en M.
aap, M.
aapin, V.
aar, air, V.
- aard, aarde, V.
aardbei, V.
aars, M.
aart, M.
aas, aat, V. en O.
aas (eenheid), O.
aasfem, M.
aaszak, M.
abeel, M.
accent, M. en O.
accijs, M.
acht, M. en V.
acht (ban), V.
achterdocht, V.
achterftal, M.
adder, V.
adel, M.
adelaar, M.
adeldom, M.
adeler, M.
adem, M.
ader, V. en M.
afbeelding, V.
afbraak, V.
afbrek, M.
afbreuk, V.
afdak, O.
affuit, V. O. (Kl. V.)
afgang, M.
afkeer, M.
afkomst, V.
B b a

af

- afaat, M.
 affcheid, O.
 afftand, M.
 afval, M.
 agaat, M. en O.
agio, M.
agurk, V.
 air, V.
 ajuin, M.
 akademie, V.
 aker (watervat), M.
 aker (eikel), M. (Kl. *)
 akker, M.
akkoord, O.
 akonijt, V. O. (Kl. O.)
 aks, aaks, akst, V.
 al, O.
 albast, O.
 albedil, M.
 albeschik, M.
alfabeth, O.
 alikruik, M. V. (Kl. V.)
 alkoran, M.
alleman, M.
alloom, O.
 almanak, M.
 almoes, V.
 alp, M. (Kl. V.)
 alfem, M.
alst, V.
 altaar, O.
altan, O.
 am, V.
 amandel, M.
 amarant, V.
 ambacht, O.
 ambei, V.
 amber, M. en O.
ambergrijs, O.
 ambroos, O. (Kl. M.)
ambrozijn, O.
- ameide*, V.
amery, V.
 ampt, O.
 amftel, V. (Kl. M.)
 amsterdam, O. Zie Kluit
 op *Abydus*.
 andwoord, O.
 angel, M.
 angst, V.
 anijs, V. [Kl. M.]
 anker, O.
 appel, M.
appel, O.
appelpent, V.
arak, M.
 arbeid, M.
 architraaf, V.
 arduin, M. en O.
 arend, M.
 ark, V.
arkenaar, M.
 arm, M.
armborst, V. en M.
 armoede, V.
 armozijn, O.
 arfenaal, O.
artikel, O.
 arts, M.
 artfeny, V.
 as, M. en V.
 asch, V.
asfchen, V.
ast, V.
aterling, M.
 avery, V.
 avegaar, M.
avetronk, M.
 avond, M. V. (Kl. M.)
 avondftond, V. (Kl. M.)
avontuur, O.
 outaar, O. (Kl. *)
 azijn,

azijn, M.

B.

Baai (zeeboezem), V.
 baai (wol), O.
 baak, M (Kl. V.)
 baan, V.
 baar (watergolf), V.
baar (staaf), V.
 baar (draagstelling), V.
 baard, M.
 baars, M. V. (Kl. M.)
 baarfchap, V. O. (Kl. O.)
 baas, M.
 baat, V. M. (Kl. V.)
 baauw, M.
bacchant, M. en V.
 bad, O.
bagaadje, V.
 bagge, V.
bagijn, V.
 baiert, M.
 bak, V. en M.
bakboord, O.
 bake, V.
bakeljaauw, M.
 baken, O.
 baker, V.
 bakhuis, O.
 baktand, M.
 bal (bol), M.
 bal (dansparty), O.
 balans, V.
 balg, M.
 balie, baalje, baalge, V.
balie (tobbe), V.
balicmand, V.
 balk, M. V. (Kl. M.)
 balkon, M. O. [Kl. O.]
 ballast, V. (Kl. M.)

balling, M. V. (Kl. M.)
 balfem, M.
balfemine, V.
baluster, M.
balustrade, V.
 ban, M.
banco, M.
band, M.
bande, V.
 bandelier, V. [Kl. M.]
banderol, V.
 banier, V.
 bank, V.
 banket, O.
bankert, M.
barensteel, V.
 bark, V.
 barmte, V.
barnsteen, M. en O.
barremond, M.
 barst, V. [Kl. M.]
 bas, M.
basfa, M.
 bast (fchors), M.
 bast (ftrop), M.
bastaart, M.
bastaart (zemelen), O.
battery, V.
 bazilisk, M.
 bazuin, V.
 bed, O.
 bede, V.
 bederf, O.
 beding, O.
 bedrag, O.
 bedrog, O.
 beek, V.
 beeld, O.
 beemd, V. (Kl. M.)
 been (crus), O.
 been (os), O.

B b 3

beer,

- beer, *beir*, M.
beer (varken), M.
beer (drek), M.
beer (stuitpaal), M.
beer (bes). Zie *bei*.
 beest, O.
 beet, M.
 bef, M. en V. [Kl. V.]
 begeerte, V.
 begrip, *begrijp*, O.
beheer, O.
behelp, O.
 behoefte, V.
behulp, V. O. (Kl. O.)
bei, V.
beier, M.
beiert, M.
 beitel, M. (Kl. *)
 bek, M.
 beker, M.
 bekken, O.
 bekkeneel, O.
 bekomst, V.
 bel, M. en V. (Kl. V.)
 belang, O.
 beleg, O.
 beleid, O.
 belet, O.
 beletfel, O.
 belhamel, M.
 beloofte, V.
 beloop, O.
 belt, V.
 belul, O.
 ben, V.
 bende, V.
 bengel, M.
 beraad, O.
 berd, O.
 berecht (*directio*), O.
 bereik, O.
- berg, M.
bericht, O.
 berk, M.
 berkemeier, M.
 beroep, O.
 beroerte, V.
 berouw, O.
 berrie, V.
berst, V.
 bes, *bezie*, V.
bescheer, O.
beschik, O.
beschikal, M.
 bescheid, O.
 beschot, O.
beschuit, V.
beschut, O.
 beschutting, V.
beschutsel, O.
 beslag, O.
 besluit, O.
 besprek, O.
 best, V.
 bestand, O.
 bestek, O.
 bestel, O.
bestel (brood), V.
besters, O.
 bestier, bestuur, O.
 betuwe, V.
 beugel, M.
 beukelaar, M.
 beul, M.
 beuling, V. [Kl. M.]
 beuling (martelaar), M.
 beun (zolder), M. en V.
 (Kl. M.)
 beun (vischkaarde), V.
beunhaas, M.
 beurs, V.
 beurt, V.

be-

- bod, O.
 bode, M. (Kl. M. en V.)
 bode (huisjen), V.
 bodel, M.
 bodel, M.
 bodem, M.
 boedel, boél, M.
 boef, M.
 boeg, M.
 boel, V.
 boei (op een anker), M.
 boeien, V.
 boeier, M.
 boek, O.
 boekstaaf, V.
 boekweit, V.
 boel, M. en V.
 boelaadje, V.
 boelschap, V.
 boender, M.
 boer, M.
 boer (risping), M.
 boert en
 boerte, V.
 boete, V.
 boezel, M.
 boezelaar, M.
 boezem, M.
 bof, M. (Kl. V.)
 boha, O. (Kl. M.)
 bok, dier, M.
 bok, winde, M.
 bok, bak of bank, M.
 bokking, V. en M.
 bol, M.
 balder, M.
 bolg, V. en M.
 bolk, M.
 bolster, V. [Kl. M.]
 bam, M. (Kl. V.)
 bam (bombe), V.

- bombarie, O.
 bombazijn, O.
 bomme, bong, V.
 bommel, M.
 bon, bun, V.
 bon, trek, M.
 bon, biljet, O.
 ban, buurt, O.
 bondel, M.
 bong of bonk, V.
 bonnet, M.
 bons, M.
 bansem, V. (Kl. M.)
 bont, O.
 bonzing, V.
 hoodschap, V.
 boog, M, V. (Kl. M.)
 boom, M.
 boom (sluitpaal), M.
 boom (bodem), M.
 boon, V.
 boon (schuit), V.
 boor, M. [Kl. V.]
 boord, M.
 boord (scheepswoord), O.
 booswicht, M.
 boot, V. (Kl. M. V. O.)
 borat, brat, O.
 bord (berd), O.
 bord (cholera), O.
 bordeel, O.
 borg, M.
 born, V.
 borrel, M.
 borst, V.
 borst, barst, V.
 borstfel, M.
 borstweer, M. V. (Kl. V.)
 bort, O.
 bas, bus, V.
 bos, bondel, O.

bosch,

- bosch, woud, O.
bosch, busch, M.
 boschaadje, V. (Kl. *)
bosfel, busfel, M.
 bot (knop), M. (Kl. *)
 bot (eind), O. (Kl. *)
 boter, V.
boterham, M. en V.
bots, V.
bottel, M.
 bout (staf), M.
 bout (lamsbout enz.), M.
 bout (cendvogel), O.
 (Kl. M.)
bout (lief), M. en V.
 bouw, M.
 bouwen, M. V. O (Kl. M.)
braad, M. en O.
 braak, V.
 braam, M. [Kl. V.]
braauw, V.
 brak, M.
 brand, M.
brand, zwaard, M. en O.
brandaris, M.
 bras, M.
braspenning, M.
brat, O.
 bravade, V.
bravo, O.
bred, O. zie *berd*.
 breedte, V.
breekbeen, M.
 breedspel, M.
brei, brij, M. Zie *brij*.
 breidel, M.
 brein, O.
 brem, V.
 bres, V.
 breuk, V.
 brief, M.
- briel, M.
 brij, M. (Kl. *)
brik, V.
 bril, M. (Kl. *)
brink, M.
brod, M.
 brodde, M.
broed, O. en M.
broeder, M.
 broederschap, V.
 broek, V. (Kl. *)
brok, V. M. (Kl. M.)
 bron, V.
 brood, O.
 broos, V.
 brouwte, V.
 brug, V.
brui, M.
bruid, V.
bruidgom, M.
 bruiloft, V.
 bucht, V. (Kl. M.)
budget, O.
 buffel, M.
 bui, M. en V. (Kl. V.)
 buidel, M.
 buik, V. (Kl. M.)
 buit (zwellings), M. en V.
 buile, V.
buil van den bakker, M.
 buis, V.
 buit, V. (Kl. M.)
 bul (stier), M.
bul, *bulle*, V.
bullenbak, M. en V.
 (Kl. M.)
bullenbak (hond), M.
bullenpees, V.
 bulster, V.
 bult, V. (Kl. M.)
 bun, V.

bunder, M.O. [Kl. V.O.]
 bunzing, V. [Kl. M.]
 burcht, V.
 bureel, O.
 burg, V. en M.
 burrie (berrie), V.
 bus, V.
 busfel, M.
 buurschap, V.
 buurt, V.

C.

Canapé, M.
 cassa, V.
 cedel, V.
 ceder, M.
 cel, V.
 ceremonie, V.
 cesuur, V.
 chaos, M.
 charter, O.
 cherub, M.
 chijl, M.
 chimeer, V.
 chocolade, V.
 christendom, O.
 cibory, V.
 cichorei, V.
 cider of cyder, M.
 eier, M.
 cier (speeltift), V.
 cier (chère), V.
 cieraad, O. en V. ook
 M. (Kl. O.)
 cijfer, O.
 eijmbaal of cimbel, V.
 cijns, M.
 cijpres, M.
 eijther, V.
 ciment, O.

cindel, V.
 cingel, M.
 cippier, M.
 cirkel, M.
 citroen, M.
 club, V.
 conditie, V.
 comptoir, O.
 courant, V.

D.

Daad, V.
 daadzaak, V.
 daalder of daler, M.
 daauw, M.
 dadel, vrucht, M. en V.
 dadel (afkeuring), M.
 dadelboom, M.
 dading, V.
 dag, M.
 dageraad, M. en V.
 dagge, V.
 dagvaart, V.
 dak, O.
 dal, O.
 daler, M.
 dam, M.
 damast, O.
 damp, M.
 dan, M. en V.
 dank, M.
 dans, M.
 dante, V.
 darie, V.
 darm, M.
 das, M. en V.
 deeg, O.
 deel, O.
 deem, V.
 deerne, V.

deer-

- deernis, V.
 deesfem, M.
 degel, M.
 degen, M.
 deining, V.
 dek, O.
 deken, V.
 deken (Lat. *decanus*), M.
 deksel, O.
 del, O.
 delling, V.
 demer, M.
 den (boom), M.
 den (schuilplaats), zie
     dan, M. en V.
 deugd, V.
 deun, M.
 deur, V.
 deuyekater, M.
 deuyig, V. en M.
 devies, O.
 diamant, M. en O.
 dicht, O.
 died, O.
 diet of tiet, M. en V.
 dief, M.
 diefftal, V.
 diefte, V.
 dicmit, O.
 dienst, V. (Kl. M.)
 diep, O.
 diepte, V.
 dier, O.
 dievegge, V.
 dije, V.
 dijk, M.
 dijkadje, V.
 dikte, V.
 ding (geding), O.
 ding (zaak), O.
 disch, M.
- disfel, M.
 distel, V.
 dob, V.
 dobbel, M.
 dobber, M.
 dochter, V.
 dod, dodde, V.
 dod of dot, M.
 dod (omwinding), zie
     dok, O. en V.
 doedel, M.
 doek, O. en M.
 doel, O.
 dof, M.
 doffer, M.
 dofte, V.
 dog, M.
 doir, O. en M. (Kl. M.)
 dok, O. en V.
 dolf, V.
 dolfijn, M.
 dolfijn, eertytel, M.
 dolk, M. en V. (Kl. M.)
 dom, M.
 dommel, M.
 domp, M. (Kl. V.)
 donder, M.
 donker, O.
 dons, O. en V. (Kl. O.)
 dood, V. en M.
 dooi, M.
 dooier, M.
 doolhof, M.
 doom, M.
 doop, M.
 door van een ei. Zie
     dooier, M.
 door, M. en V.
 doorn, doorne, of doren,
     V. (Kl. M. en V.)
 doorflag, M.

door-

- doorzicht*, O.
doos, V.
dop, M.
dorp, O.
dorpel, M.
dorst, V. (Kl. M.)
dorsch, M. van *dorschen*.
dosch, M.
douw, M:
dovig of *deuvik*, V. en M.
dowarie, V.
dozein of *dozijn*, O.
draad, M.
draai, M.
draak, M.
drabbe, V.
dracht, V.
draf, M.
draf voor *drabbe*, V. en M. (Kl. M.)
drang, M.
drank, M.
drecht, V.
dreef, V. en M. (Kl. V.)
dregge, V.
dreigement, O.
drek, M.
drempel, M.
dreun, M.
dreutel, M.
drevel, M.
driescht, V. (Kl. M.)
drieste, V.
drift, V.
dril, *driel*, M.
droes (duivel), M.
droes (paardenziekte), V. (Kl. M.)
droefem, M.
drog, M.
drom, M.
- dromedaris*, M.
drommel, M.
dronk, M.
droogte, V.
droom, M.
droop of *drope* (drop), V.
drop of *drup*, M.
droppel, M.
drost of *druust*, V.
drost, gezaghebber, M.
druif, V.
druk, M.
drup en *druppel*, M.
dubbel, O.
dubbeld, O.
dubbelte, V.
duif, V.
duige, V.
duiker, M.
duim, M.
duin, V. en O. (Kl. *)
duister, O.
duisterheid, V.
duisternis, V.
duit, M.
duivel, M.
duizend, O.
dukaat, M.
dukaton, M.
dukdaif, V.
dunk, M.
durk, V. (Kl. O. en M.)
dut, M.
duur, M.
duurte, V.
duw, M.
dwaal, M. (Kl. V.)
dwang, M.
dwangnagel, M.
dwarl, M.
dweil, M.

dweg,

dwerf, M. en V.
dwingeland, M.

E.

Eb of ebbe, V. (Kl. *)

echel, M.

echenis, V.

echt, V.

echtgenoot, M. en V.

edder, uier.

edeldom, M.

edik, M.

ee, V.

eed, M. en V. (Kl. M.)

eekel, eikel, M.

eekelaar, M.

eelt, O.

eem, V.

eemer, M.

eems, V.

eend, V. ook M.

eendracht, V.

eenhoorn, M.

eenoog, M. en V.

eer, V.

eerbied, M.

eest, V. (Kl. M.)

eeuw, V.

eeuwe of *cuwe*, V.

egel, M.

egellentier, M. en V.

egge (*rastrum*), V. (Kl. *)

egge (scherpte of kant),

V. (Kl. *)

egger, M.

ei, O.

eigendom, M. en O.

eigenschap, V.

eigenzelf, O.

eik, M.

eikel, M.

eikelaar, M.

eiland, O.

eimer, M.

einde of ende, O.

eisch, M.

ekster, V. en M.

el, V.

eland, M.

elboog; als *hoog*, M. en

V. (Kl. M.)

elder, zie *uier*.

elefant, M.

element, O.

elft, M.

elger, M.

elixir, O.

ellende, V.

elpenbeen, O.

elpendier, O.

els of eist (boom), M.

eist (priem), V. [Kl. *]

elve, V.

emer (vaartuig), M.

emer of emmer, M.

end, zie *eend*.

ende, V.

eng (omring), M.

engel, M.

engte, V.

enkel of inkel, M.

enkel (kindskind), M.

enklaauw, V.

ente, V.

eppe, V.

erf, O. (Kl. O. en V.)

erfgenaam, M. en V.

(Kl. M.)

erg, O.

ernst, V. (Kl. *)

erts, V. (Kl. M.)

er-

erve, V. en ook O.
 erwt, V.
 esch (boom), M.
 esch voor *bouwland*, by
 Kluit M.
 esp, M.
 estrade, V.
 etmaal, M.
 etna, M.
 etter, M.
 euner, M.
 euvel of evel, O.
 evangelie, O.
 evenaar, M.
 evenhoog, M.
 eyer, M.
 excijs, accijs.
 exempel, O.
 exemplaar, O.
 exter, V. en M.
 ezel, M.
 ezel voor *eens schilders*
 ezel, M.

F.

Faal, V.
 faalgreep, M.
 faam, V.
 fabel, V.
 fabriek, V.
 fakkél, V.
 falie, V.
 fatsoen, O.
 feest, V. en O.
 féil, V.
 feit, O.
 feitel, M. [Kl. V.]
 felp, O.
 fenix, M.
 feston, fatsoen, O. (Kl. V.)

fezant, M.
 fiel of fielt, M.
 fiertre, M.
 fijn, M.
 fijt; V.
 filozooft, M.
 fiool, V.
 flaauwte, V.
 flakkon, M.
 flap (kandekfel), M.
 flap (kan), V.
 fleb, V.
 flenel, O.
 flesp, M.
 fterecijn, O.
 flesch, V.
 fleur, M.
 flits, V. (Kl. M.)
 floers, O.
 flourwifel, V.
 fluim, M. (Kl. V.)
 fluit, V. en M. (Kl. V.)
 fluweel, O.
 fnaze, V.
 foelie, O.
 foelie als *specery*, V.
 fok (stok), V.
 fok voor *bril*, M.
 folie, V.
 fondement, O.
 fontein, V.
 fooi, V.
 fooi (gallery), V.
 forest, O.
 forel, M.
 form of vorm, V.
 fornuis, V. O. (Kl. O.)
 fortfier, V. en M.
 fortuin, V.
 fout, V.
 francijn, O.

fran-

franje, V.
fratse en
fraze, V.
fries, V.
frons, M.
fronfel, M. (Kl. V.)
fruit, O.
fuik, V.
fulp, O.

F.

Gaaf, V.
gaai, M.
gaandery, V.
gaard, M.
gaard en gaarde, V.
gaas, O.
gade, V. ook M.
gader, M.
gaffel, M.
gaitje, O.
gal, V.
galant, M.
galeas, M. (Kl. V.)
galei, V.
galg, V.
galjoen, O.
galhoot, O.
gallery, V.
galm, M.
galop, M. O. (Kl. M.)
gang, M. V. (Kl. *)
gans, V.
gard, *garde* of *gerde*, V.
gareel, O.
garen, O.
garf, V.
garn, M.
garnaal, M. [Kl. V.]
garnt, V.

garst, V.
garve, V.
gas, O.
gast, M.
gastmaal, O.
gat, O.
gave, V.
gazelle, V.
gebaar, O.
gebaarde, O.
gebak, O.
gebed, O.
gebeente, O.
gebergte, O.
gebeurenis, V.
gebeurtenis, V.
gebied, O.
gebit, O.
geblaas, O.
geblaas, O.
geblaf, O.
gebod, O.
geboefte, O.
gebof, O.
gebom, O.
gebons, O.
geboomte, O.
geboorte, V.
gebouw, O.
gebraad, O.
gebrek, O.
gebriesch, O.
gebrod, O.
gebroid, O.
gebroidfel, O.
gebrom, O.
gebruik, O.
gebrul, O.
gebulder, O.
gebulk, O.
gebuur, M. (Kl. M. V.)

- gelegenheid, V.
 geleide, O. en V. (Kl. O.)
 gelid, O.
 gelief, M. V. en O.
 geliefte, V.
 gelieven, *believen*, O.
 gelijkenis, V.
 geloei, O.
 gelofte, V.
 geloof, O.
 geluid, O.
 geluk, O.
 geluwe, V.
 gemaal, O.
 gemaal (gehuwde), M.
   Oudtijds M. en V.
 gemaauw, O.
 gemacht, O.
 gemak, O.
 geman, M.
 gember, V. M. (Kl. V.)
 gemeen, O.
 gemeenebest, O.
 gemeente, V.
 gemoed, O.
 gemoet, V.
 gemompel, O.
 gemor, O.
 genade, V.
 genant, M. en V.
 genet, O.
 geneuchte, V.
 genever, M.
 genie, M.
 genoeg, O.
 genoot, M. en V.
 genootschap, V. en O.
 genot, O.
 genucht, en
 genuchte, V.
 geool, O.

II. Deel.

- gepeins, O.
 gepeupel, O.
 gepiep, O.
 gepoch, O.
 gepopel, O.
 gepraal, O.
 gepraat, O.
 geprach, O.
 gepronk, O.
 geraamte, O.
 geraas, O.
 gerafel, O.
 gerammel, O.
 geratel, O.
 gerecht, O.
 gereedschap, V. en O.
 gereide, O.
 gereikhals, O.
 gerief of gerijf, O.
 gerit, O.
 geroep, O.
 gerommel, O.
 gerst, V.
 gerucht, O.
 geruisch, O.
 geschenk, O.
 geschichte, V.
 geschil, O.
 geschoor, O.
 geschreeuw, O.
 geschrei, O.
 geschrift, O.
 geschrijf, O.
 geschut, O.
 geslacht, O.
 gesmeek, O.
 gesnap, O.
 gesnik, O.
 gesnoef, O.
 gesnor, O.
 gesnork, O.

C c

gca

- gesnuiſ*, O.
geſp, M. en V.
geſpan, O.
geſpook, O.
geſprek, O.
geſpuiſ, O.
geſt, *giſt*, V.
geſtalt, O.
geſtalte, V.
geſtaltenis, V.
geſtarnte, O.
geſteen, O.
geſteente, O.
geſtel, O.
geſteltenis, V.
geſticht, O.
geſtoei, O.
geſtoelte, O.
geſtommel, O.
geſtreel, O.
geſtrook, O.
geſuiſ, O.
geſtal, O.
geſtelte, O.
geſtier, O.
geſtij of
geſtijde, O.
geſtimmer, O.
geſtimmerte, O.
geſtoet, O.
geſtokkel, O.
geſtommel, O.
geſtouw, O.
geſtrap, O.
geſtrappel, O.
geſtuig, O.
geſtuige, M. en V.
geſtuigenis, V. (Kl. O. V.)
geſtuimel, O.
geſtuit, O.
geul, V.

- geur*, M.
geuren, meerv. V.
geuſ, M.
geuſ (wimpelvlag), V.
geut, V.
gevaar, O.
gevaarte, O.
geval, O.
gevecht, O.
gevel, M.
geveſt, O.
gevelei, O.
gevoeg, O.
gevoel, O.
gevoelen, O.
gevogelte, O.
gevolg, O.
gewaad, O.
gewag, O.
gewaſ, O.
geween, O.
geweer, O.
gewei, O.
geweld, O.
gewelf, O.
gewemel, O.
geweſt, O.
geweten, O.
gewicht, O.
gewin, O.
gewiſſe, V. en O.
gewoel, O.
gewoonte, V.
gewormte, O.
gewoud, O.
gewricht, O.
gewrocht, O.
gezag, O.
geſang, O.
geſant, M. en V.
geſantſchap, V. O. (Kl. O.)

- gezeet, O.
 gezel, M. (Kl. M. en V.)
 gezelschap, V. O. (Kl. O.)
 gezet, O.
 gezette, V.
 gezicht, O.
 gezin, O.
 gezinde, V. en O.
 gezinte, V.
 gezucht, O.
 gezuis, O.
 gezweer, O.
 gezwel, O.
 gicht, jicht, V.
 gids, V. en M.
 giek, V.
 gier, M.
 gierst, V.
 gift (gaaf), V.
 gift (vergift), O.
 gil, M.
 gild, gilde, O.
 gis, M. (Kl. V.)
 gisp, M.
 gist, V.
 git, O.
 glans, V. en M. (Kl. M.)
 glas, O.
 glimp, M.
 glinster, M.
 glip, M. en V.
 glipper, M.
 globe, M.
 gloed, M.
 glooi, M.
 gloor, M. en V. (Kl. M.)
 glorie, V.
 glos, glosse, V.
 gluiper, M.
 god, M.
 godsdienst, V. (Kl. M.)
- godvrucht, V.
 goed, O.
 golf, V.
 gom, V.
 gondel, V.
 gooi, M. (Kl. V.)
 gooiland, O.
 goot, V.
 gordel, M.
 gordijn, V. en O.
 gorgel, M.
 gors, gorze, of gorzing, V.
 gort, V.
 goud, O.
 graad, M.
 graaf (fchop), M. [Kl. V.]
 graaf (waardighheidsnaam),
 M.
 graaffchap, O.
 graan, O.
 graat, V.
 graauw (gemeen), O.
 graauw, toegraauwing, M.
 grabbel, M. [Kl. V.]
 gracht, V.
 graf, O.
 graft, V.
 gramfchap, V.
 granaat (vrucht), V. ook
 M. (Kl. M.)
 grandat (juweel), M. en O.
 granaat (handhouwe), V.
 grap, M.
 gras, O.
 grave, V.
 graveel, O.
 greb, grebbe, V.
 grebbel of greppel, M.
 greep, M. en V.
 grein (korn), O.
 grein (stof of gewicht), O.

grendel, M.
 grens, V.
 griet, M.
 griffel, M. en V. [Kl. V.]
 griffoen of griffioen, M.
 grift, V.
grijn, M.
 grijns (masker), V.
grijns, M.
 gril, M. (Kl. V.)
 grim, M. en V. (Kl. V.)
grimats, M.
 grind, M.
 grits, V. en M.
 groef, V.
 groei, M.
 groen, O.
 groente, V.
 groep, V.
 groes, groeze, V.
 groet, M.
 groete, V.
 grol, M. [Kl. V.]
grom, M.
 grom, grome, groom, O.
 grond, M.
groot (best), V.
groot (stukgelds), M.
 grootte, V.
 gros, O.
 grot, V.
 grouwel, M.
 grub, grob of grobbe, V.
 gruis, O.
gruizel, M.
 grut, O. [Kl. V.]
 grutte (garst), V.
 gruwel, M.
 guds, V. en M. [Kl. V.]
 guich of guig, V.
 guit, M. en V. (Kl. M.)

gulden, M.
gulle, M.
 gulp, V. en M. [Kl. V.]
 gunst of gonst, V.

H.

Haag, V.
 haai, M.
 haak, V. en M.
 haaf, M.
 haal (heugel), M. [Kl. V.]
 haam, O. V. M. [Kl. O.]
 haan (vogel), M.
haan (springveder), M.
 haard, M.
haardbede, V.
 haas, V. (Kl. M.)
haasfe, V.
 haast, V.
 haat, M.
 hach, M. (Kl. V.)
 haft, V. en O. [Kl. O.]
 hage, V.
 hagedis, V.
 hagedoorn, V. (Kl. M.)
 hagel, M.
 hair, O.
 hak, M.
 hak (hiel), M. (Kl. V.)
 hakenen en *hakkery*, V.
 haf, O.
 hal, halle, V.
 halfter, M.
 halm, M.
 hals, V. M. (Kl. M.)
halfter, V.
halve, V.
 ham, V.
 hamei, V.
 hamel, M.

ha-

- hamer, M.
hamp of *homp*, M.
 hand, V.
 handel, M.
 handschoe, M.
 handschrift, O.
 handvatfel, O.
 handvest, V.
 handvol, O. (Kl. V.)
 hans, M.
 hap, M.
hafschaar, M.
 haring, M.
bark, M. en V. (Kl. V.)
 harnas, O.
 harp, V.
 harpy, V.
 harpoen, M.
 harpuis, O.
harre of *herre*, V.
 hars, O.
 harst, V. en M. [Kl. M.]
 harfen, V.
 hart, O.
 hart (hert), O.
 hartstocht, V.
 haspel, M.
 have, V.
 haven, V.
 haver, V.
 havik, M.
 hazelaar, M.
 hecht, O.
 hecht (snoek), M.
heem, V.
 heer, M.
heergewade, O.
 heerichap, V.
 heerschappy, V.
 heester, M.
 hef of heffe, V.

- heg, hegge, V.
hei, van *heien*, M.
 hei, heide, V.
heiden, M.
heidendom, O.
 heil, O.
heiland, M.
heilboth, M.
 heilig, heilige, M. en V.
 heiligdom, O.
 heim, V. (Kl. O.)
heimkeer, *heimwee*, *heim-*
zucht, als *keer*, *wee*, *zucht*.
 heining, V.
 heir, O.
 hek, O.
 hekel, M.
 hel, helle, V.
held, M.
 helft, V.
 hellebard, V. (Kl. *)
 heller, M.
 helleveeg, V.
 helling, V.
 helm, M.
 helm (plant), V. (Kl. M.)
 helmet, O.
help, M.
 hemd, O.
 hemel, M.
 hen, V.
hengel, M.
 hengst (paard), M.
 hengst (schouw), V.
henker, M.
 hennep, O. en V. (Kl. O.)
 herberg, M. en V.
 herfst, V. (Kl. M.)
herhaal, O.
 hermelijn, V. O. (Kl. O.)
 herfen, V. (Kl. *)

- hert, O.
heug, V.
 heugel, M.
 heul, M. en V. (Kl. O. *)
 heup, V.
 heuvel, M.
 heve, V.
 hevel, M.
 heks, V.
 hiel, M.
 hijfop, *hijzop*, V. (Kl. *)
hik, M.
hinde, V.
 hinder, M. en O.
 historie, V.
 hitte, V.
 hoed, M.
 hoede, V.
 hoef (ungula), V. (Kl. M.)
 hoef, hoeve, V. en M.
 hoefslag, M.
 hoek, M.
 hoen, O.
 hoep, V. (Kl. M.)
 hoepel, M.
hoer, V.
 hoest, V. en M. (Kl. M.)
 hof (tuin), M.
 hof (Konings-), nu O.
hok, M.
 hok, O.
 hol, O.
 holte, V.
 hom, V.
 hommél, M. [Kl. V.]
homp, M. [Kl. V.]
 hond, M.
honderd, O.
 honger, M.
 honig, V. M. (Kl. M.)
honing, V.

- honingraat, V. (Kl. M. *)
 honingzeem, M. (Kl. O.)
 honk, O.
 hoofd, O.
 hoogmoed, M.
 hoogte, V.
 hoogtijd, V. M. (Kl. M.)
 hooi, O. en M. (Kl. O.)
hooizak, M.
 hoon, M. en V. (Kl. M.)
 hoop, V.
 hoop (stapel, menigte), M.
hoorn, V. en M.
hoos, V. en M.
 hop (plant), V.
 hop, hoppe (vogel), M.
 horde, V.
 horen, hoorn, V. en M.
 (Kl. M.)
 horizon of horizont, M.
 horlement, O. (Kl. M.)
horfkoop, M. (Kl. O.)
horst, V.
 hort, M.
horze, V.
 horzel, M. (Kl. V.)
has (stoot of schok), M.
 hospitaal, O.
hats, V. en M.
 hout, O.
 hout (bosch), O.
 houtmijt, V.
 houw, M.
 houweel, O.
 houwer, M.
 hoze, hoos (kous), V.
 hoze, V.
 hui, V.
huich, V. en M.
 huid, M. (Kl. V.)
 huif, V.

huig,

jodendom, O.
 joeste, V.
 joffer, V.
 jofferschap of jufferschap,
 V. en O. (Kl. V.)
 jok, M.
 jokkerny, V.
 jol, M. [Kl. V.]
 jong, O.
 jongeling, M.
 jongen, M.
 jonst, V.
 jool, M.
 jouw, M.
 jubel, M. en O.
 juffer (sparre), V.
 juk, O.
 jurk, V.
 julep, M.
 juweel, O.

K.

Kaab of kaap, M.
 kaag, V.
 kaai, V.
 kaak, V.
 kaak (ton) en
 kaak (schouwplaats), V.
 kaan, V.
 kaap (uithoek), M.
 (Kl. V.)
 kaap (roef), M.
 kaar, karnult, M.
 kaar, kaard, en
 kaarde, V.
 kaarde (wol-), V.
 kaars, V.
 kaart, V.
 kaas, V. en M. (Kl. *)
 kaats, V.

kaauw, M. [Kl. V.]
 kabaai, M.
 kabel, M.
 kabeljauw, M.
 kabés, V.
 kabinet, O.
 kabouter, M.
 kachel, M. (Kl. *)
 kade, V.
 kadijk, M.
 kaf, O. en V.
 kai, M.
 kajuit, V.
 kak, M.
 kakau, V.
 kaketoe, M.
 kakkerlak, M.
 kalamink, O.
 kalandar (infekt), V.
 kalandar (rol), M.
 kalénde, V.
 kalf, O.
 kalk, V. (Kl. *)
 kalkoen, M.
 kalmte, V.
 kalmus (wertel), M. V.
 kalot, V.
 kam, M. (Kl. M. en V.)
 kameel, M.
 kameleon, M. (Kl. O.)
 kamenier, V.
 kamer, V.
 kameraad, M. en V.
 kamerling, M.
 kamfer, V.
 kamizool, O.
 kamoés, O.
 kamp, M.
 kampanje, V. ook wel O.
 kan, V.
 kanaal, O.

kan-

- kandeel, M. en O.
 kandelaar, M.
 kandy, V.
 kane, V.
 kanceel, V. (Kl. O.)
 kanijn, en kniijn, O.
 kanker, M.
 kanón, O.
 kánon (regel), M.
 kans, V.
 kanfel, M.
 kant (boord), M.
 kant (boordfel), V.
 kanteel, O. (Kl. M.)
 kantoor, O.
 kap, V. en M. (Kl. V.)
 kapel, V.
 kapel (vlinder), M.
 kaper (roover), M.
 kaper (kap), V.
 kapiteel, O.
 kapitoel, O.
 kapittel, O.
 kapitelsok, M.
 kapoen, M.
 kápot of káppot, V.
 kapper (vrucht), V.
 kaproen, M. [Kl. V.]
 kapsel, O.
 kar, V.
 karabijn, V.
 karaf, V.
 karakter, O.
 karavane, V.
 karbonkel, M.
 kardoes, V.
 kardoes in Bouwkunst, M.
 kareel, M.
 karel, M.
 karkant, M.
 karkas, V.

- karmijn, O. en V.
 karmozijn, O. en V.
 karn, karne, V.
 karoof, V. M. [Kl. V.]
 karonje, V.
 karos, M. (Kl. V.)
 karper, M. (Kl. *)
 karpoes, V.
 kars, kers, V.
 karsteling, V. (Kl. M.)
 karteel, O.
 kartel, O.
 karton, O.
 kartou, V. en O. (Kl. V.)
 karwei (hoopwerk), V.
 karwei (kruid), V.
 kas, V.
 kasket, O.
 kast, V.
 kastanje, V.
 kasteel, O.
 kasteling, V.
 kástor, O. M. (Kl. M.)
 kastrol, V.
 kat (dier), V.
 kat (tuig), V.
 katern, V.
 katoen, O. en V. (Kl. O.)
 katrol, M. en O. [Kl. V.]
 kaviaar, M.
 kawoerde, V.
 kazijn, V.
 kazuisfel, V.
 keel, V.
 keel (keeltjen), V. en
 keeltjen, O.
 keen, V.
 keep, M. en V. [Kl. V.]
 keer, M.
 keerel, keerle, M.
 keerne, V.

- keest, V. (Kl. M.)
 keet, V.
 kegel, M.
kegel voor *pegel*, M.
 kei, M.
 kei (sleutel), M.
keil, M.
keisteen, M.
keizer, M.
 kelder, M.
 kelk, M. en V. (Kl. M.)
 kemel, M.
 kennis, V.
kentering, V.
 keper, M. [Kl. V.]
 kerf, M. [Kl. V.]
 kerk, V.
 kerker, M.
 kermis, V.
 kern, V.
kerri (karri), V.
kars (kars), V.
kors (kors), V.
 kersmis, V.
 kervel, V.
 ketel, M.
 keten, V.
 ketting, V.
keu, V.
 keuken, V.
 keur, M. en ook V.
 keurs, V. (Kl. *)
 keus, V.
 keutel, M. [Kl. V.]
 keuvel, V.
 kevie, V.
 kieken, O.
 kiel, V.
kiel (overrok), V.
 kiem, M. en V. [Kl. V.]
 kies, V.
- kieuw, V.
 kieviet, M. [Kl. V.]
kieselsteen, M.
 kijf, M. (Kl. V.)
kijvaadje, V.
kikker, M.
kikvorsch, V. en M.
kil (koudte), M.
kil (stroombed), M. (Kl. *)
 kim of kimme, V.
 kin, V.
 kind, O.
 kink, M. [Kl. V.]
 kinkel, M.
 kip, M. en V. [Kl. V.]
kipperfol, V.
 kist, V.
 kit, V.
 klaauw, V. M. (Kl. M.)
 klacht, V.
klad, M. V. O. (Kl. V. O.)
 klage, V.
 klai, M. V. O. (Kl. O. V.)
 klak, M. [Kl. V.]
 klamp, M.
 klank, V. M. (Kl. M.)
klant, M.
 klap, M.
klaret, M.
 klaroep, M. (Kl. V.)
klater, M.
 klavecimbel, V.
 klaver, V.
 klawier, M. en O.
 kleed, O.
kleem, M. V. en O.
 klei, klai, V.
 kleinood, V. O. (Kl. O.)
kleinodie, V.
 klem, M. (Kl. *)
klemery, V.

klep,

- klep, M. [Kl. V.]
 klepel, M.
 klepper, M.
 klets, V.
 kleur, V.
kleuter, V.
 kliek, M. [Kl. V.]
 klier, M. V. [Kl. V.]
 klif, O.
 klist, V. (Kl. O. en V.)
 klif, O.
klif, V.
 klik, M.
 klim en
 klimöp, O.
 kling, M. en V. (Kl. V.)
 klink, M.
 klink, klinke, V.
 klinker, M. V. [Kl. M.]
 klinket, O.
 klip, V.
 klis, M.
klifsteer, M.
klits, V.
klaen, *klawen*, O.
 kloet, M. V. [Kl. M.]
 klok, V.
 klomp, M. V. (Kl. M.)
klomp, *schocifel*, V.
 klont, V.
klontor, M.
 kloof, V.
 klooster, O.
 klood, M. en V.
 klop, M. (Kl. *)
klop, non, V.
 klopper, M.
 klos, V. (Kl. M.)
klots, V. en M.
klouw, M.
klub, V.
- klucht, V.
 klucht, V.
kluis, M.
kluin, V. en M.
 kluisster, V. en M.
 kluit, V.
 kluppel, M.
klut, V.
kluts, M. en V.
kluw, M. en V.
kluwen, V. en O.
 knaap, M.
knaap (standaart), M.
knal, M.
knap, M.
knecht, M.
 kneep, M. en V. (Kl. V.)
 knel, M.
 kneppel, M.
kneukel, M.
 knevel, M.
knevel (nijptuig), M.
knevel (knaap), M.
 knie, V.
 knijf, O.
 knik, M.
 knikker, M.
 knip, M.
 knobbel, M.
knoest, V.
 knoet (kloet), M.
knok, V. en M.
 knokebeen, O.
 knokkel, M.
knol, M. en V. [Kl. M.]
knoop, V. en M. (Kl. M.)
 knop, V. en M. (Kl. M.)
 knoplook, V. (Kl. O.)
knote, *kneute*, V. of O.
knots, V.
knuijst, V.

kab,

- kob, kobbe*, V.
kochel, V.
kodde, V.
koz, V.
koek, M.
koekoek, M.
koelte, V.
koepel, V. [Kl. M.]
koers, M.
koerwacht, V.
koets (bed), V.
koets (rijtuig), V.
kof, kuf, V. [Kl. M.]
kof (schip), V.
koffer, V. M. (Kl. O.)
koffy, V. en M.
kog, M. en V.
kogel, M.
kohort, V.
kok, M.
koker, M.
koket, O.
kol, M.
kol (plek), M.
kol (oudwif), V.
kolder, M.
kolder (kleed), M.
kolf, V.
kolk, V.
kolom, V.
kolonel, M.
kom, V.
kombof, M.
kombuis, V.
komeet, M. V. (Kl. V.)
komkommer, M. en V.
 [Kl. M.]
kommeny, V.
kommer, M.
kompas, O.
komst, V.
- koncilie*, O.
konfijt, O. en M.
konfijt (vuiligheid), O. V.
konijn, O.
koning, M.
konkel, V.
konne, kunne, V.
konst, V.
kooi, M. en V. (Kl. V.)
kool (kole), M. (Kl. V.)
kool, koole (plant), V.
kool (verwarring), M.
koon, V.
koop, M.
koophandel, M.
koopmanfchap, V.
koor, O.
kooraal, M.
koord, V. en O. (Kl. V.)
koorn, V. en O. Zie *ko-
ren* (Kl. O.)
koorts, V.
koot, V.
kop (hoofd), M.
kop (beker), M.
koper, O.
koppel, O. en V.
kopper, M.
koraal, O. en V.
koren, O. en V. (Kl. O.)
korf, M. en V. (Kl. M.)
kork, V. O. en M.
korn, V.
kornel, M.
kornet, M. en V.
kornis, V.
kornuit, M.
korrel, M. (Kl. *)
korfei, O.
korst, V.
kortelas, M.

kort.

- kortjah*, O.
kortou, *kartou*, V. en O. (Kl. V.)
koryét, O.
kosfem, M.
kost, M.
kost, spijsze, V. (Kl. M.)
koste, V. en M.
kosten, M.
koster, M.
kot, V. en O. (Kl. O.)
kou of *kouw*, V.
koude, V.
kourant, V.
kous, V.
kout, M. en V.
kouter, O.
kovel, V.
kraag, V. M. (Kl. M.)
kraai, M. en V.
kraal, V. en M.
kraam, V. en O.
kraan (tap), V.
kraan, vogel, M. (Kl. V.)
krauw, M.
krab, V.
krabbel, M.
kracht, V.
krak, M.
krakeel, O.
krakeling, V. [Kl. *]
kram, V.
kramery, V.
kramp, V.
krankte, V.
krans, V. (Kl. M.)
kras, M. [Kl. V.]
krat, O.
krats, V.
krauwel, *krawel*, M. en V.
kreb, V. en M. (Kl. V.)
- kreeft*, V. M. (Kl. M.)
kreeft (pantfer), M.
kreek, V.
kreekel, M.
kreet, M. V. (Kl. *)
kreits, V. en M. (Kl. M.)
kreng, V. en O. (Kl. O.)
krent, V.
kreuk, M. en V. (Kl. V.)
kreukel, M.
krevel, M. [Kl. V.]
krewel, *kriewel*, M.
krib, M. (Kl. V.)
kribbe voor *krebbe*, V.
kriek, V.
krieken, O.
kriel, M.
krijg, M.
krijt (stofte), O.
krijt (perk), O.
kring, V. M. (Kl. M.)
krinkel, M.
krip of *krep*, O.
kristal, O. M. (Kl. O.)
kristallijn, O.
kritis, *kris*, V.
krits, *kreits*, V. (Kl. M.)
krocht, V.
croeg, V.
croes, V. en M.
krokodil, M. (Kl. *)
kromte, V.
kronijk, V.
kronkel, M.
krook, M. en V.
kroon, V.
kroos, V. en O. (Kl. O.)
kroost, O.
kroot, V.
krop, V. M. O. (Kl. M.)
krös, V.

krot,

- krot* (vuil, gruis of hut), V.
krote, vedel, V.
kruid, O.
kruidery, V.
kruijk, V.
kruim, V.
kruimel, V. M. [Kl. V.]
kruin, V.
kruis, O.
kruis en munt, V.
krujt, O.
kruk, V.
krul, V. en M. (Kl. V.)
kub, V.
kuch, M. [Kl. V.]
kudde, V.
kuf, V.
kuier, M.
kuif, V. en M.
kuiken, O.
kuil, M.
kuip, V.
kuis (koe), V.
kuit, V.
kuite, V.
kuize, V.
kunde, V.
kundfchap, V.
kunne, V.
kunst, V.
kuras, V. en O.
kurbis, V.
kurk, kork, V. O. en M.
kus, M. en V.
kusfen, O.
kust, V.
kuur, V. en M. [Kl. V.]
kwaal, V.
kwabbe, V.
kwak, V. M. [Kl. M.]
kwakkel (vogel), M.
- kwakkel* (brug), M. V.
kwakzalver, M.
kwalm, M.
kwalsfer, V.
kwant, M.
kwarcel, M.
kwartel, M.
kwartier (vierdedeel), O.
kwartier (verblijf), O.
kwast (sprengtuig), V.
 [Kl. M.]
kwast in 't hout, V. [Kl. M.]
kwast voor kwintig wensch,
 M.
kwast, koordeind, V. [Kl.
 M.]
kwec, M. en V.
kweek (onkruid), V.
kween, V.
kwellaadje, V.
kwern, V.
kwetfuur, V.
kwezel, V.
kwiebus, V.
kwijl, O.
kwik, O. en M. (Kl. O.)
kwikstaart, M.
kwink, M.
kwinkslag, M.
kwint, V.
kwispedor, M. en O.
 [Kl. V.]
kwispel, M.
kwistgoed, M.
kwoin, M.

L

- Laag*, V.
laan, V.
laars, V.

lab

- labbekak*, V.
 labyrinth, O.
 lach, M.
 lachter, M.
 ladder, V.
 lade, V.
laf, M.
lage, V.
laje, V.
 lak, M. (Kl. *)
lak, een stof, O.
 lak, lek, O.
lakei, M.
 laken, O.
 lam, O.
lambel, M.
lambriſceering, V.
 lamp, V.
 lamper of lamfer, M. O.
 (Kl. O.)
 lampet, O. V. (Kl. O.)
 lamprei, lampry, V.
 lamprei, V.
 lancet, O.
 land, O.
 landaart, M.
 landouw, V.
 landſchap, O.
 lans, V.
 lantaarn, V.
 lap, M. en V. (Kl. M.)
lap (ſcheldwoord), M.
 las, laſch, V.
 laſch, M. (Kl. V.)
 laſt, V. (Kl. *)
 laſt (maat), O.
laſtaadje, V.
 laſter, M.
 lat, V.
 latoen, O.
 latouwe, V.
- lauwer, M.
 lauwers, V.
 lauwrier, M.
 lavas, V.
lavei, V.
 lavendel, V.
 lcb, V.
ledc, V.
 ledckant, O. (Kl. *)
ledemaat, M.
 leder, O.
 leed, O.
 leek, M.
 leem, O. en M. (Kl. O.)
 leemte, V.
leen (het leenen), M.
 leen (lening), V.
 leen (leengoed), O.
 leep, V.
 leer, M. en V. (Kl. V.)
 leer, ladder, V.
 leër, O.
 leers, V.
 leest, V. (Kl. *)
 leeuw, M.
 leeuwverik, M.
 leg, M.
 leger (heir), O.
 leger (legſtede), M.
 (Kl. *)
 lei, V.
 leidſe, V.
 leidſel, O.
 leidzeel, O.
lek, M.
 lek (meer of rivier), O.
lekker, M.
 lekkerny, V.
 lel, V.
 ſelie, V.
 lemmer, O.

lem-

- lemmet, O.
 lempel, M.
 lende, V.
 lene of lening, V.
 leng, M.
 lengte, V.
 lens, V.
 lente, V.
 lepel, M.
 lepelaar, M.
 les, V.
 lesenaar, M.
 letfel, O.
 letter, V.
 lettergreep, V.
 leugen, V.
 leuning, V.
 leur, V.
 leus, V.
 leven, O.
 lever, V.
 lias, M. en V.
 libaart of liebaart, M.
 lichaam, O.
 licht, O.
 lichtekooi, V.
 lichter, M.
 lichter (fchip), M.
 lid, O.
 lidteeken, O.
 lied, O.
 lieden, meerv. M.
 liefde, V.
 lier, V.
 lier (wang), V.
 liës, V.
 lieverei, of *lievery*, V.
 lij, V.
 lijf, O.
 lijftocht, V.
 lijk, lichaam, O.
 lijk, fcheepswoord, O.
 lijkdoorn, V.
 lijkteeken, O.
 lijn, O. en M. (Kl. O.)
 lijn (streek of snoer), V.
 lijn (plant), V.
 lijnwaad, O.
 lijnx, M. en V.
 lijst, V.
 lijfter, V.
 lil, O.
 limoen, M.
 linde, V. M. (Kl. V.)
 lineaal, M.
 linie, V.
 linnen, O.
 lint, O.
 linze, V.
 ltp, V.
 lis, lus, of lits, V.
 lisch, O.
 litteeken, O.
 lob, M.
 lobbe, V.
 loch, O.
 lodder of loder, M.
 loef, V.
 loer, M.
 loeyer, V.
 lof, V. M. en O. (Kl. O. en M.)
 loft, V.
 log, O.
 logen, V.
 loglijn, V.
 lok, V.
 lol, M.
 lombert, M.
 lomamer, V.
 lomp, V.
 long, V.

lonk,

- lonk, M. en V. (Kl. *)
 lont, V. ook O.
 loo, V. nu. O.
 lood, O.
 loof, O.
 loog, V.
 look, V. (Kl. O.)
 loon, V: O. en M. (Kl. O. en M.)
 loop, M.
 loopgraaf, V.
 loopmaar, M. (Kl. V.)
 loos, leus, V.
 loot, V.
 loots (schuur), V.
 loots, V. en M.
 lor, V.
 lori, M.
 los, M.
 lot, O.
 lot (schatting), O.
 lot (noodlot), O.
 lotbedeel en
 lotbescbeer, O.
 lotery, V.
 lover, O. en V. (Kl. V.)
 lovertjen, O.
 lub (lobbe), V.
 labbert, M.
 lucht, V.
 lichter, M.
 ludeger, M.
 luier, M. [Kl. V.]
 luif, V. en M. [Kl. V.]
 luifel, M. [Kl. V.]
 luik, O.
 luim, V.
 luipaart, M.
 luis, V.
 luifter, V. M. (Kl. M.)
 luit, V.
 luk, O.
 lul, M.
 lul (zeil), M. (Kl. V.)
 luns, V.
 lurve, V.
 lus, luts, V.
 lust, V. (Kl. M.)
 luts, V.
 luur, M. [Kl. V.]
 luwte, V.
- M.**
- Maag (ingewand), V.
 maag (verwant), M. V.
 maagd, V.
 maagdom, M.
 maagdenom, O.
 maagfchap, V.
 maakklaar, M.
 maakfel, O.
 maal, byeenkomst, reis,
 en fpijsneming, O.M.V.
 maal (vlek), M.
 maal (bondel), M. (Kl. V.)
 maal (rede), V.
 maaltijd, V.
 maan, V.
 maand, V.
 maankop, V. en O.
 maar, M. V. (Kl. V.)
 maar, merrie, V.
 maas, V.
 maat, V.
 maat (makker), M.
 maatschap, V. en O.
 maatschappy, V.
 macht, V.
 made (beemd), V.
 made (maaiworm), V.
 madelief, V.
- D d** ma
- II. Deel.*

- magazijn, O.
 magistraat, V. en M.
 magneet, M.
 mai of may, V. (Kl. M.)
 majesteit, V.
majolein, zie *marjolein*, V.
makker, M.
 makreel, M.
mal, M.
 mal, malle, V.
 malie, V.
 maluwe, V.
 malvezy, M.
 mam, V.
 man, M.
 mand, V.
 mangel, M. O. en V.
 manier, V.
 mankop, V. O. (Kl. O.)
 manna, O.
 manschap, V.
 manslacht, V.
 manslag, M.
 mantel, M.
 mare, meer, moeras, V.
mare, legplaats van schein, V.
 marjolein, V.
 mark, O. en V. [Kl. O.]
marken, O.
marketent, V.
 markt, V.
 marmeer, O. (Kl. O. M.)
 mars, V.
 mars (scheepswoord), V.
 marsch, M.
mas, M. en V.
 masker, O.
masse, V.
 mast, V. en M.
 mat, V.
- matras, M. [Kl. V.]
matrijs, V.
matroos, M.
maze, V.
med of *met*, O.
 medecijn, V. en M.
 mededoogen, O.
medelijden, O.
 medgezel, M.
 meede, V.
 meekrap, V.
 meel, O.
 meer, O. en V.
meer (magis), O.
meer (merrie), V.
 meerle, V. M. [Kl. V.]
meersch, *mersch*, V. en O.
 mees, V. en M. [Kl. V.]
 meeuw, M. [Kl. V.]
 mei (tak), M. V. (Kl. M.)
 meid, V.
meier, M.
meimaand, V.
 meinêed, M.
meisjen, O.
 meisken, O.
meisnede, V.
 melk, V.
melk of *malk* (hom), O.
 meloen, V. en M.
mem, V.
 memorie, V.
 menigte, V.
 menizoen, O.
 mensch, M. en O.
 menschdom, O.
mep, M.
 merg, O.
 mergel, O.
 merk, O.
 merrie, V.

mersch,

- mersch, V. O. (Kl. M.)
 mes, O.
 mest, V.
 met, O.
 metaal, O.
 metten, V.
 middag, M.
 middel (van 't lijf), V.
 middel (remedium), O.
 midden, O.
 miede, V.
 mier, M. (Kl. V.)
 micrik, V. en M.
 mijl, V.
 mijn, V.
 mijnent, V.
 mijt, V.
 mijter, M. en V.
 mik, M. (Kl. V.)
 mikrokoop, M.
 mijhoes, O.
 milt, V.
 min, V.
 miniatuur, V.
 mink, M.
 minuut, O. en V.
 mirrhe, V.
 mirrigwortel, M.
 mirth, M.
 mis, V.
 misbaar, O.
 misbruik, O.
 misdaad, V.
 misdrijf, O.
 misgreep, greep, M. (Kl. M. en V.)
 miskraam, M.
 mispel, M. V. [Kl. M.]
 misfchien, O.
 misflag, M.
 mist, V. (Kl. M. en V.)
- misval, M.
 miter, V. en M.
 modder, V. en O.
 mode, V.
 moed, M.
 moede, moete, V.
 moeder, V.
 moedwil, M.
 moei, V.
 moeite, V.
 moër, V. en O.
 moër (schroef), V. M.
 moeras, O.
 moerkei, V.
 moes, O.
 moesjanker, M.
 moete, V.
 moete (ledige tijd), V.
 moete, meeta, V.
 moezel, M.
 mof, M. en V.
 moffel, M.
 moker, M.
 mol of mul (aarde), V.
 mol (dier), V. (Kl. *)
 mol (drank), M. (Kl. V.)
 molen, V. (Kl. M. V.)
 moly, V. (Kl. O.)
 molijk, M.
 molm, V. (Kl. M.)
 mom (bier), M.
 mom, V. en M. (Kl. V.)
 momber, M.
 mommery, V.
 mompeling, V.
 mond, M.
 mondyol, O.
 monster (wangedrocht), O.
 monster (staal), M. (Kl. O.)
 monster (stift), V.
 moor (stof), O. en M.

moor (pastinakel), V. M.
moer (maurus), M.
moord, M.
moot, V.
mop, V.
morel, V.
morgen, M.
morgen, *mergen*, O.
morgenstond, M. en V.
moriaan, M.
morfeel, O.
mortel, M.
mortier, M. en O.
mos, *mus*, M. V. (Kl. V.)
mos, *mosch*, O.
mosfel, M. (Kl. V.)
most, V. (Kl. M.)
möstaard, V.
mot (worm), V.
mot (zaagsel), O.
mou, V.
mou, *moude*, V.
moud (bak), V.
mout (gerst), O. V. (Kl. O.)
mud, V.
muffel, M.
mug, V.
muide, V.
muier, V.
muil, M.
muil (schoeifet), M. V.
muil (dier), M.
muis, V.
muis van de hand, M.
muite, V.
muiter (beslag), M.
muiter (muiteling), M.
muizenesse, V.
numie, *mummie*, V.
munster, *monster*, V.
munt, V.

munte, plant, V.
murf, V.
musfaart, M. en V.
musch, M. V. (Kl. V.)
musk, M.
muskadel, V. en M.
musket, O.
mut, V.
muts, V.
mutfaart, M.
muur, M.
muzaart, M.
muzyk, V. en O.
myrth, M.

N.

Naad, V. en M.
naaf, V.
naald, V.
naam, M.
nacht, V. (Kl. M. en V.)
nachtegaal, M.
nachtmeer, V.
nachtuil, M.
nadeel, O.
nadruk, M.
nagel, M.
nayver, M.
naker, V.
nap, M.
nar, M.
nardus, M.
nat, O.
natuur, V.
nave, V.
navel, M.
nazaat, M.
neb, V.
nederlaag, V.
neef, M.
neen, O.

neep,

neep, M. (Kl. V.)
 neet, V. en M. [Kl. V.]
 nek, M.
 nektar, M.
 nepenth, V. en O. (Kl. O.)
 nerf, V.
 nere, V.
 nering, V.
 nes, V. (Kl. *)
 nest, O.
 nestel, M.
 net, O.
 netel, M.
 neus, M. en V.
 neushoorn (dier), M.
 neve, M.
 nevel, M.
 nicht, V.
 niemand, M.
 nier, V.
 niet, O. (Kl. M.)
 niets, O.
 nif of nuf, V.
 nijd, M.
 nik, M.
 nikker, M.
 nippe, V.
 nis, V.
 noen, V.
 nok (knok, keep), M.
 nok (opperbalk), V.
 nol, M.
 nol (neul), M. en V.
 nol (Arnoldus), M.
 non, V.
 nood, M.
 nooddruft, V.
 noodweer, M. (Kl. V.)
 noodlot, O.
 noord of
 noorden, O.

noot (nux), V.
 noot (nota), V.
 noot (zangteeken), V.
 noot (slotsteen), M.
 nop, V.
 nop (knop), M. en V.
 nork, V.
 nuf, V.
 nuk, V.
 nul, V.
 nut, O.

O.

O, V.
 oblie, V.
 oceaen, M.
 ochtend, V. (Kl. M.)
 oest, V. (Kl. M.)
 oestal, O. (Kl. *)
 oester, M.
 oever, M.
 offer, M. en O.
 offerande, V.
 oievaar, M.
 oir, M. (Kl. O.)
 oker, V. (Kl. M.)
 okfel, V. [Kl. M.]
 oktroei, M. O. (Kl. O.)
 olie, V.
 olifant, M.
 olijf, (vrucht), V.
 olijf (als de boom), M.
 olm, M.
 omloop, M.
 ommegang, M. en V.
 ommering, M. (Kl. *)
 omvang, M.
 once of ons, V. en O.
 once, ons (lynx), V.
 ondaad, V.

- ondank, M.
 ondergang, M. V. (Kl. M.)
 onderhoud, O.
 onderscheid, O.
 onderst, O.
 onderstand, M.
 ondersfeek, M.
 ondertrouw, V.
 onderwijs, O.
 ondeugd, V.
 ondiefte, V.
 ondier, O.
 ongedierte, O.
 ongel, O. en M. (Kl. O.)
 ongelaat, O.
 ongelijk, O.
 ongeluk, O.
 ongemak, O.
 ongenuchte, V.
 ongenoegen, O.
 onheil, O.
 onkoste, V.
 onkosten, M.
 onkunde, V.
 onlede, V.
 onlust, V. (Kl. M.)
 onmaat, V.
 onmacht, V.
 onmin, V.
 onrust, V.
 ons (*uncia*), V.
 onschuld, V.
 ontbijt, M. en O. (Kl. *)
 ontfang, M.
 ontfangst, V.
 onthaal, O.
 onthiet, O.
 ontflag, O.
 ontkeuzis, V.
 ontucht, V.
 ontuig, O.
 ontwerp, O.
 ontzag, O.
 ontzeg, O. en M.
 ontzet, O.
 onverlaat, M.
 onvrede, V.
 onweder, O.
 onweg, M.
 onwil, M.
 onzede, V.
 ooft, O.
 oog, V. nu O.
 oogelij, O.
 oogenblik, M.
 ooggeblík, O.
 oogmerk, O.
 oogst, V. (Kl. M.)
 ooi, V.
 oom, M.
 oor (*auris*), V. nu O.
 oorbaar, M. en O. (Kl. *)
 oard, oort, O.
 oord, nu O.
 eord, ord, O.
 oordeel, O.
 oorkonde, V.
 oorlof, O. (Kl. M.)
 oorlog, V. (Kl. *)
 oorsprong, M.
 oort, O.
 oorvêg, M.
 oorzaak, V.
 oas, V.
 oost, O.
 ootmoed, M. en V.
 opbraak, V.
 opbrek, M.
 opdracht, V.
 open, O.
 opening, V.
 opgang, M. V. (Kl. M.)
 op-

opgeld, O.
opiaat, O.
opium, V.
 opkomst, V.
 oploop, M.
 opper, M.
opperman, M.
 oproer, M. en O.
 opschik, M.
 opschrift, V. O. (Kl. O.)
 opslag, M.
 opspraak, V.
 opstal, M.
 opstand, M.
 opstel, O.
 optocht, M.
 opvaart, V. en M.
 opzet, O. en M.
 opzicht, O. (Kl. *)
 orakel, O.
orang octan, M.
 orde of orden, V.
orde of order, M.
 orgel, O. (Kl. *)
 orkaan, M.
orlogie, O.
 os, M.
 otter, M.
 oude, V.
 ouderdom, M.
 outer, O. (Kl. O. en M.)
 ouwel(wafer), V. [Kl. M.]
ouwel, misbrood, V.
 oven, M.
 overdaad, V.
 overgang, M. V. (Kl. M.)
 overhand, V.
 overlast, V. M. [Kl. M.]
 overleg, M. of O.
 overloop, M.
 overmoed, M.

overschot, Q.
 overslag, M.
 overspel, O.
 overtocht, M.
 overtoom, M.
 overvaart, V. of M. [Kl. V.]
 overval, M. (Kl. M. O.)
 overvloed, M.
oxel, V.

P.

Paadje, M.
paai, M.
 paai of pay, M. [Kl. V.]
 paal, M.
 paander, M. V. [Kl. V.]
paar, M.
paar, collectivè O.
paard, O.
 paardmensch, M. en O. (Kl. O.)
 paarl of parel, V.
 paarlemoer, O.
paasch, V.
 paauw, M.
 pacht, V. en M. [Kl. V.]
 pad (weg), M. nu O.
 padde, V.
 pagie, M.
 pais, M.
 pak, O.
 pakkaadje, V.
 palei, V.
 paleis, O.
 palet, O. (Kl. voor *ra-*
ket V.)
palfrenier, M.
 paling, M.
 palisfide, V.

- palisadie* en
palisaaadjē, V.
pallast, V.
palm, V.
palm (als boom), M.
palmer, M.
palster, M.
palts, V. (Kl. M.)
paluur, V.
pan, V.
pan ('t Fr.), O.
pand, O.
paneel, O.
panter of *panther*, M. V.
pantoffel, V.
pantfer of
pantfier, O.
pap, M. en V. [Kl. V.]
papegaai, M.
papier, O.
paradijs, O.
par-a-pluie, M.
par-a-sol, M.
pardel, M. V. (Kl. M.)
park, O.
parkement, O.
parket, O.
parkiet, M.
parlement, O.
parnas, M.
pars, *pers*, V.M. (Kl. V.)
party, V.
partyfchap, V.
paruik, *pruik*, V. (Kl. V.)
pas, *trede*, M.
pas (door- of overtocht),
M.
pas (tjdstip), O.
pascha (als feest), O. of
V. (Kl. O.)
pascha (voor 't lam), O.
- paskwil*, O.
paslood, O.
paspoort, O.
pasfer, M.
pastei, V.
pastel, O.
pastelein, *porcelein*, O.
patakon, M.
paternoster, O. M. en V.
patrijs, V. [Kl. M.]
patroon (voorstander), M.
patroon (mal), O.
patroon (kardoes), O.
paus, M.
pause, *pauze*, V.
paviljoen, O.
pedant, M.
pedel, M.
pedestal, M.
peen, V.
peer, M. en V. (Kl. V.)
pees, V.
pegel, M.
peil, O.
peis, M.
pek, O.
pekel, V.M.O. (Kl.V.O.)
pel, V. en M. (Kl. V.)
pelgrim, M.
pelikaan, M.
pels, V. (Kl. *)
pen, V.
penceel, O. (Kl. *)
penning, M.
pens, V. (Kl. M.)
penfioen, O.
penfoen (ponfoen), O.
pent, V.
peper, M. [Kl. V.]
perk, O.
perkament, O.

per-

- perruik, pruik, V.
 pers, V. M. (Kl. V.)
 personaadje, V. en M.
 perfoon, V. (Kl. M.)
 perzik, V.
 pest, V.
 petard, M.
 petercelie, V.
 peul (vrucht), V.
 peul (peuluw), V.
peuzel, M. en V.
 piek, V.
 pier, M. [Kl. V.]
 piezel, pijzel, M. en V.
 (Kl. V.)
 pij, V.
pijaker, M.
pij-jak, O.
 pijn, M.
 pijlaar of pilaar, M.
 pijn (smart), V.
 pijn (boom), M.
 pijp, [M. en V. (Kl. V.)
 pik, pek, O.
 pik (gebetenheid), M.
 pik (het Lat. *pica*), V.
 pil, V.
pil (pupil), M. en V.
 piloot, M.
pimpelmees, V. en M.
 pimperl, V.
 pin (pen), V.
pin (trek, begeerte), V.
pingster of *pinkster*, V.
 pink, V. en M. (Kl. M.)
 pink (vaartuig), V.
pinsbek, O.
 pint, V.
 pip, V.
piramide, V.
 pis, V.

- pistolet*, O.
 pistool, V. en O. (Kl. V.)
pistool (geldstuk), M.
 pit, V. en O. [Kl. *]
 plaag, V.
plaan, O.
 plaaster, M. V. O. [Kl. V.]
 plaat, V.
 plaats, V.
pladijs, V. en M.
 plagge, V.
 plak, M. [Kl. V.]
 plakkaat, O.
 planeet, V.
 plank, V.
planket, O.
 plant, V.
 plantaadje, V.
 plantsoen, O.
 plas, M.
plasdank, M.
 plat (kruin, vlakte), O.
plat (slag), M.
plateel, V. en O.
 plecht, V.
plein, O.
pleidooi, O.
 pleit, O.
 pleit (vaartuig), V.
 plek, V.
 plicht, V. M. (Kl. M.)
plint, M.
 ploeg, V. (Kl. M.)
 plok, M.
plokpenning, M.
plonder, M.
plonje, V.
 plooi, M. (Kl. V.)
plot, O.
 pluim, V.
 pluimaadje, V.

- pluis, V. M. O. (Kl. *)
pluk, M.
plukfel, O.
plunder, M.
 plunje, V.
 pluvier, M. (Kl. O.)
pod, *podde*, V.
 poeder of
 poeier, V. en O. (Kl. O.)
 poel, M.
poen, V.
 poep, M.
poes, V.
poets, V.
 poëzy, V.
pof, M.
pok, V.
 pol, M.
polaxt, V.
 polder, M.
 polei, palei, V.
 poli, poleie, plant, V.
polis, V.
pollepel, M.
 pols (stok), V. en M.
 (Kl. M.)
 pols (ader), M. en V.
 (Kl. M.)
 pomp, V. M. [Kl. V.]
pomp (praal). V. en M.
 pompoen, V. M. [Kl. M.]
 pond, O.
ponjaerd, M.
porsoen, O.
 pont, V.
pook, V.
 pool, M. (Kl. V.)
 pool (poil), V.
 poort, V.
 poos, V.
 poot (voet), M.

- poot* (steekplant), V. M.
pop (bob), V.
 pop (beeld), V.
 popel, M.
 populier, M.
 porcelein (plant), V.
 porcelein, pastelein, O.
 porei, V.
porië, V.
 portaal, O.
portret, O.
 pos (visch), M. [Kl. V.]
 post (rijbode), V. (Kl. M.)
 post (ampt), V.
 post (stijl), M.
 pot, M.
 pots, V.
 pottaadje, V.
 praal, M.
 praam, M. en V.
 praam (vaartuig), V.
 praat, M.
 prauw, V.
 pracht, V.
 pram, V.
 prang, V. M. (Kl. M.)
 preek, M. (Kl. V.)
 prei, V.
 prent, V.
present, O.
pret, V.
 prieel, O.
 priem, M.
 prijje (porrei), V.
 prij (kreng), V.
 prijs, M.
 prijs (roof), V. (Kl. M.)
 prik, M.
prik (schaal), V.
prik (Deensch woord), M.
 prikkel, M.

prins,

prins, M.
 print, V.
 prisoen, O.
 privilege, O.
proces, O.
 proef, V. en M. (Kl. V.)
 profecy, V.
profesor, M.
profiel, O.
 profijt, O.
prol, M. en V.
 pronk, M.
 prooi, M. [Kl. V.]
prop, V. en M. [Kl. V.]
prouwel, M.
proze, V.
 pruik, V.
 pruim, V.
pruis, *pruist*, O. M. V.
 prul, M. [Kl. V.]
 psalm, M.
 pui, V.
 puik, V. (Kl. O.)
 puin, V. en O. (Kl. *)
puis, V.
puist, V.
 puit, V.
 pul, V.
 pulver, O. M. [Kl. O.]
 punt, V. en O.
 purmer, V.
 purper, O.
 put, M. en V. (Kl. M.)
 putse, V.
 pyramide, V.

Q.

Zie de woorden met deze
 letter geschreven, op
Kw.

R.

Raâ, rade, V.
 raad, M.
 raadsel, O.
raaf, M. (Kl. *)
raak, M.
raam, O.
 raat, V. en O. (Kl. *)
rabat, O.
rabauw, appel, M.
 rabauw (scheldwoord), M.
rabbekanis, V.
 rabout, M.
rachel, M. [Kl. V.]
 rad, O.
 radijs, V.
rafel, M.
rafter, M.
 rag, O. en M. (Kl. O.)
rak, M.
 rakel, M.
 rakét, O.
rakker, M.
 ram, M.
rammei, M.
rammer, M.
rammelaar, M.
 ramp, V.
 rand, M.
rangvoor rekel (veroud), M.
 rang, M.
 rank (tak), V.
rank (uitsporigheid), V.
ransel of *ransel*, M.
 ranfoen, O.
 rapier, O.
 rasp, M. en V. (Kl. V.)
 rat, M. [Kl. V.]
 ratel, M.
 ratijn, O.

- rave*, V.
ravelijn, O.
reaal, M.
recht, O.
rechtbank, V.
rechter, M.
rede, V.
reden, V.
ree (hinde), V.
reë, reede, V.
reef, V. (Kl. O.)
reefter, M.
reek, M. [Kl. V.]
reeks, V.
reep, M.
reet, V.
reerw, O.
regaal, O.
regel, M. en V. (Kl. M.)
regement, O.
regen, M.
regiment, O.
register, O.
rei, M.
reiger, M.
reis, V.
rek, M. en O. (Kl. O.)
rekel, M.
rekene, V.
rekenschap, V.
rel, M.
ren, M.
rente, V.
rentenier, M.
rentier, M.
rest, V.
reu, M.
reuk, M. en V. (Kl. M.)
reur, M.
reus, M.
reut, roet, O.
reutel, M.
reuter, M.
reuzel, O. en M. (Kl. *)
rêvel, M.
rhijn, M.
rib, V.
richel, V.
richtfnoer, O.
ridderfchap, V.
riek, M. en V.
riem, M.
riet, O.
rif (lijk), O.
rif voor reef of balk, V.
 (Kl. *)
rift, O.
rij, V.
rijf, M. [Kl. V.]
rijfel, M.
rijge, V.
rijk, O.
rijkdom, M.
rijm, M. en O. (Kl. *)
rijp (*pruina*), M.
rijp (rups), M. en V.
rijp (*ripa*), V.
rijs, rijst, V.
rijs, twijg, enz. M. O.
 (Kl. O.)
rijt, M. [Kl. V.]
rijtuig, O.
ril, M.
rimpel, M.
ring, V.
rinkel, M.
riool, O.
risico, M.
rist of riste, V.
rit, M.
rivier, V.
rob, M.

rōbijn, M. en O.
 roch (visch), M.
 rochel, M. [Kl. V.]
 rodään of rhodaan, M.
 roede, V.
 roef, V.
 roem, M.
 roemer, M.
 roep, M.
 roer, M. O. (Kl. O. V.)
 roer (rivier), V.
 roerdomp, M.
 roervink, M.
 roes, M. en V. [Kl. M.]
 roest, V. en M. (Kl. M.)
 roet, O.
 roeteri, M.
 roffel (rovel), M.
 roffel (klop), M.
 roffel van de trom, M.
 roffel, ruffel (schop), M.
 rog (visch), M.
 rogge (veldgewas), V.
 rok (kleed), M.
 rok, rokke (spil), V. M.
 rokken, O.
 rol (Fr. *rouleau*), M.
 rol (Fr. *rôle*), M. (Kl. V.)
 rollage, V.
 rolle, M. en V.
 roman, M.
 rome, O.
 romp, M. (Kl. *)
 rond, O.
 rondas, M. en O. (Kl. V.)
 ronde, V.
 rondte, V.
 rondeel, O.
 roof, M.
 roof, rove, V.
 rooi, M.

rook, V. en M.
 room, M.
 roós, V.
 rooster, M.
 ros, O.
 rot (bende), V. en O. 1
 rot of rat, M. (Kl. V.)
 rots, V.
 rotte, V.
 rotting, V. en M. 1
 rouw, M.
 rozelaar, M.
 rozijn, M.
 rug, V. en M.
 rui, M. (Kl. V.)
 ruif, V.
 ruig, O.
 ruigte, V. 1
 ruiker, M.
 ruil, M.
 ruim, O.
 ruimte, V.
 ruïn, M.
 ruit, V.
 ruiterij, V.
 ruf, M. (Kl. V.)
 rum, V.
 rumoer, O.
 run (ren), M.
 run (eikenbast), V.
 rund, O.
 rups, V.
 rust, V.
 rusting, V.
 ruzie, V.

S.

Saai, O. en V. [Kl. O.]
 saar, M.
 sabbath, M.
 sabel of sobel, M.

- fabel, M.
 faffier, M. en O.
 faffraan, M. V. (Kl. M. O.)
 fagrijn, O.
 faifoen, O. en V. (Kl. O.)
 fakrament, O.
 fakristy, V.
 falaat, V.
 falade, falaâ, V.
 salamander, M.
 saldo, O.
 falet, O.
 falie, V.
 falon, O.
 famaar, M.
 fameet, O.
 fandaal, M.
 fanhedrin, O. M. (Kl. M.)
 fant, M.
 faone, V.
 fap, O.
 fas, O.
 fatijn, O.
 faucijs, V.
 faus, V.
 fcalpel, O.
 fcapel, M.
 fcepter, M.
 fchaaf, M. en V. (Kl. V.)
 fchaakbord, O.
 fchaal (fchelp), V.
 fchaal (fchel), V.
 fchaal (scatula), V.
 fchaal (balans), V.
 fchaal (fchedel), M.
 fchaal (maatftaf), V.
 fchalen van den Levant, V.
 fchaal (fpuierdoek), M.
 fchaamte, V.
 fchaap, O.
 fchaar of fchare volks, V.
- fchaar (fchker, forceps), V.
 fchaard of fchaards, V.
 fchaats, V.
 fchabel, V.
 fchacht, V.
 fchacht, voor fchicht, M.
 fchacht (aarde), V.
 fchadde, V.
 fchade, V.
 fchaduwe, V.
 fchaft, V.
 fchakal, M.
 fchakel, M. V. (Kl. V.)
 fchal, M.
 fchalie, V.
 fchalk, M. en V.
 fchalm, V. (Kl. M.)
 fchalmei, V.
 fchalpel, O.
 fchamp, M. [Kl. V.]
 fchandaal, O.
 fchande, V.
 fchandvlek, M. V. (Kl. V.)
 fchans, V.
 fchapprai, V.
 fchar (breuk), M.
 fchar (visch), M. [Kl. V.]
 fcharlaat of
 fcharlaken, O.
 fcharminkel, M.
 fcharnier, O.
 fcharp, V.
 fcharpe, V.
 fcharpe (rivier), V.
 fcharpie, V.
 fcharrebijter, M.
 fchat, M.
 fchavot, O.
 fchayuit, M.
 fchede, V.
 fchedel, M.

fcheel

- fcheel (deksfel), M. (Kl. O.)
fcheel (slaap des hoofds), V.
 fcheel (geschil), O.
 fcheem, V.
 fcheen, V.
 fcheering, V.
 fchel, M. en V. (Kl. V.)
 fchel of fchil, M. en V.
 (Kl. V.)
 fchelde, V.
fchelfer, V.
 fchelling, M.
 fchelm, M.
 fchelp, V.
fchelvisch, M.
fchemer, M.
 fchemering, V.
 fchenkaadje, V.
 fchenkel, V. (Kl. *)
fchenkeuken, M.
fchenner, V.
 fchennis, V.
 fchenstraat, M.
 fchep, M.
 fchepel, M. V. [Kl. O.]
 fchepfel, O.
 fcherf, V.
 fcherm, M. en O.
fchermer, V.
 fcherp, O.
fcherpte, V.
fcherts, V.
 fchets, V.
 fcheuk, M. en V.
 fcheur, V. en M. (Kl. V.)
 fcheurbaik, V.
 fcheut, V. (Kl. M.)
 fchicht, V. M. (Kl. M.)
 fchie, V.
 fchietspoel, V.
 fchijf, V.

- fchijn, M.
 fchik, M.
 fchil, V. en M. (Kl. V.)
 fchild, O. en M.
fchildery, V.
 fchildpad, V.
 fchildwacht, V.
fchilfer, M.
 fchim, V.
 fchimmel, M. (Kl. M. V.)
 fchimp, M.
 fchinkel, V. (Kl. M.)
 fchip, O.
 fchipbreuk, V.
fchipbrug, V.
 fchobbe, V.
fchobbejak, M.
 fchoe, V. en M.
 fchoen, V. en M.
fchoer, M.
 fchoffel, M. (Kl. *)
fchoft, V.
 fchoft (fchouder), V.
fchoft (fcheldwoord), M.
 fchok, M. (Kl. V.)
 fchol, M. [Kl. V.]
fchommel, M.
fchommel voor *fchongel*,
 M.
fchongel, M.
 fchonk, V.
 fchoof, V.
 fchool, V.
fchoonheid, V.
 fchoonte, V.
 fchoor, M.
 fchoorsteen, M.
 fchoot, V. (Kl. M.)
 fchoot (finus), M.
 fchop, M. (Kl. *)
 fchop, fchup, V.

fchop

- schop* (pendulum), M.
schor, V. (Kl. O.)
schorpioen, O. en M.
schorremorrie, O.
schors, V.
schort, V. en O. [Kl. V.]
schorteldoek, M.
schot, O.
schotel, M. en V.
schots, V.
schou of *schouw*, M.
schou, *schouw* (pont), V.
schouburg of *schouwburg*, M.
schouw, *schoorsteen*, M. (Kl. V.)
schoude, V.
schouder, M. (Kl. V.)
schoufel, O.
schoufspel of *schouwspel*, O.
schout, M.
schraag, V. en M. (Kl. V.)
schraap, V.
schraap, *schrab*, V.
schram, V. en M. [Kl. V.]
schrede, V.
schreeuw, M.
schreumte, V.
schrift, V. en O.
schriftuur, V.
schrijn, O.
schrik, V. en M. (Kl. M.)
schroef, V.
schroom, M.
schroot, O.
schubbe, V.
schuier, M.
schuif, M. en V. [Kl. V.]
schuilhoek, M.
schuim, M. V. en O. (Kl. O. en V.)
- schuimspaan*, V.
schuit, V.
schuld, V.
schulp, V.
schup, V.
schurft, V.
schurk (paal), M.
schurk (scurra), M.
schurk (liefkozend woord), M. en V.
schut, van *schutten*, M.
schut (schot), O.
schut (geschut), O.
schuts, V.
schuur, V.
scylle, V.
fegrijn, O.
seine, V.
seis, V.
seisen, O. (Kl. V.)
fek, M. [Kl. V.]
serail, O.
serge of
sergie, O. en V.
setjant, M.
fermoen, O.
serpent, O.
servet, O. en V.
fexe, V.
sibbe, V.
sier of *cier*, V. en M.
fieraad, O.
fieraadje, V.
sierraad, M.
signet, O.
sik, M.
fikkel (zeis), M. (Kl. V.)
filbe, V.
sim (aap), V.
sim (kim), V.
fundal, O.

fin-

Andel of *cindel*, V.
siroop, M.
sjerp, V.
sjor, M.
sjouw, M.
slaaf, V. en M.
slaak, V. (Kl. O.)
slaap, M.
slab, V.
slacht, V.
sladood, M.
slag, M.
slag (foort), O.
slag (knip, enz.), O. M.
 (Kl. O.)
slak, V.
slang, V.
slede, V.
sleep, M.
sleepruim, V.
sleet, M. V. (Kl. V.)
stek, V.
stemp, M.
stet, V.
steter, V. (Kl. M.)
stef, V.
stefur, M. en V.
stefutel, M.
stif, V. en O.
stij, M. [Kl. V.]
stijk, O. en M. (Kl. O.)
stijm, O. en V. (Kl. O.)
stinger, M.
stip, V.
stob, V.
stoeper, V.
stof, M. (Kl. V.)
stok, M.
stommer, M.
stons, V.
stroof, V.

II. Deel

stroof (voorschoot), M.
stroof, V.
stoor, V.
stoot, V.
strop, O.
stot, O.
stuijer, M.
stuijk, V.
stuijmer, M.
stuis, V.
stmaak, M. (Kl. *)
stniak, M.
stnak (schip), V.
stnalt, V. en O.
stnaragd, M. O. (Kl. M.)
stnart, V.
stneet, M. O. (Kl. O.)
stnèt, V. en M. (Kl. V.)
stnid, M.
stnidse, V.
stnoel, M.
stnook, M.
stnout, O.
stnuk, M. en V.
stnul, M. [Kl. V.]
stnaai, M.
stnaak; V. en M.
stnaar (snoer), V.
stndar (zwageres), V.
stndær (eertytel), V.
stnaauw (grauw), M.
stnaauw (vaartuig), V.
stnab, V.
stnak, M.
stnap, M.
stnaphaan, M.
stnäter, M.
stnavel, M.
stneb, V.
stnede, V.

E e

stnied

- snee en*
sneeuw, V. en M. (Kl. V. M. en O.)
snek, V.
snel, V.
sneep (veder), V.
sneep of snip (vogel), V. en M. (Kl. V.)
snik, M.
snoek, V. en M.
snoep, M.
snoer, V. M. O. (Kl. O.)
snoet, M.
snoef, M.
snoel, V.
snoer, M.
snorrepijp, als *pijp*, V.
snot, V. en O. [Kl. O.]
snuif, M. (Kl. V.)
snuif, M.
snuistery, V.
snuit, M.
snuiter, M.
soes, M.
soes (gebak), V.
sofa, V.
fok, M. [Kl. V.]
fold, O.
soldaat, M.
foldy, V.
fom, V.
fomme, V.
föhnet, O.
foort, V. en O.
fop, V.
fop, fap, O.
fop (gesopte), M. en V.
foud, O.
foudenier, M.
fpa of fpade, V.
fpaak, V.
- spaan*, V.
spaander, M.
spaanegroen, O.
spadel, V. [Kl. M.]
spalk, M. en V. [Kl. V.]
span, V.
spang, V.
spant, O.
spansel, O.
spar (boom), M.
spar, sparre, M. en V. (Kl. V.)
sparen, O.
spat, M. [Kl. V.]
spatel, V.
speäuter, O.
specery, V.
specht, M.
speciaal (linkerman), M.
specie, V.
speek, V.
speelnoot, M. en V.
speeltuig, O.
speen, V.
speer, M. (Kl. V.)
speet, V.
spek, O.
spel, O.
speld, V.
spelling, V.
spelonk, V.
spelte, V.
sperwe, V.
sperwer, M.
spie, M.
spiegel, M.
spier, M. (Kl. V.)
spiering, M.
spiet, M.
spiets of spietse, V.
spije, spuic, V.

spijk,

- spijk*, M.
 spijker, nagel, M.
spijker (schuur), M. V.
 spijs, V.
 spijt, V. en M.
spik, M. en V.
spikkel, M.
 spil, M. en V. (Kl. V.)
spilpenning, M.
 spin, V.
spinde, V.
 spinnekop, V.
 spinneweb, V. en O.
spinrag, O.
 spinrok, V. M. (Kl. M.)
 spinrokken, O.
 spint in 't hout, O.
 spint (maat), V. (Kl. O.)
 spit, O. (Kl. *)
 spits, V.
 spleet, V. en M. (Kl. V.)
 splinter, M.
split, M.
 splits, V.
 splitter, M. zie *splitter*.
 spoed, M. en V.
 spoel, V.
 spog, V. en O. (Kl. O.)
 spon of spons, V.
 sponde, V.
 sponsig, V.
sponning, V.
 spook, O.
 spoor (calcar), M. en V.
 (Kl. V.)
 spoor (vestigium), O.
 sport, V.
 spot, M. V. (Kl. M.)
 spraak, V.
sprank, V.
 spres, V.

- spreeuw, M. (Kl. *)
 sprei, M. en V. (Kl. V.)
spreuk, V. en M.
 spreukel, M. [Kl. V.]
 spreuk, V.
 spriet, M.
 spring, M.
 sprinkhaan, M.
 sproet, V.
 sprokkel, M. [Kl. V.]
 sprong, V. M. (Kl. M.)
 sprot, M. [Kl. V.]
 spruit, V.
 spruw, V.
 spui, M. V. en O. (Kl. O.)
 spuit, V.
 spun, V.
 staaf, V.
 staak, V. (Kl. *)
 staal, O. en M. (Kl. O.)
staar, V.
 staart, M.
 staat, M.
 staatje, V.
 stad, V.
 stade, V.
stadhuis, O.
staf, M.
stag, M. en V.
staketsel, O.
stakkel (stekel), M.
stakkel (miserandus), M.
 stal, M.
stallicht, O.
 stam, M.
 stand, M. en V.
standaart, M.
 stang, V.
 stank, V. en M. (Kl. M.)
 stap, M.
 stapel, M.

- star, V.
 star (voorhoofd), M. (Kl. V.)
 stede, V.
 steeg, V.
 steek, M.
 steel, M.
 steen, M. en O. (Kl. M.)
 steg, V.
 stegel, M.
 steiger, M.
 stek, M.
 stekel, M.
 steilte, V.
 stel, M.
 stellaadje, V.
 stelling, V.
 stelsel, O.
 stelt, V.
 stem, V.
 stempel, M.
 steng, V.
 stengel, M.
 ster, star, V.
 sterfte, V.
 sterkte, V.
 stern, M. (Kl. *)
 stevel, M. (Kl. *)
 steven, V. (Kl. M.)
 steun, M.
 steur, M.
 suicht, O.
 stier, M.
 stier of stuur, M. en O.
 stift, V.
 stift, sticht, O.
 stijffel, O. M. (Kl. O.)
 stijgbeugel, M.
 stijl, M.
 stil, O.
 stilet, O.
- stille, V.
 stilte, V.
 stip, M. (Kl. V.)
 stoel, M.
 stoep, M. (Kl. V.)
 stoep (foldaat), M.
 stoep (kaak), M.
 stoet, M.
 stof, V. en O.
 stoffaadje, V.
 stok, M.
 stokebrand, M.
 stokvisch, M.
 stole of stool, V.
 stolp, V.
 stomp, V.
 stond, V. (Kl. M. V.)
 stoof, V.
 stool, V.
 stoom, M.
 stoop, V.
 stoot, M.
 stoot (voor stond), V.
 stop, M. [Kl. V.]
 stoppe (werk), V.
 stoppel, V.
 stopsel, O.
 stork, M.
 storm, M.
 straal, M.
 straam, V. en M.
 straat, V.
 straf, V.
 strand, O. en V. (Kl. M. V. en O.)
 streek, V. en M.
 streep, V.
 stremfel, O.
 streng, V.
 sribbeling, V.
 striem, V.

strijd,

ftrijd, M.
 ftrik, M. en V.
 ftronk, M.
front, V.
 ftroo, O.
 fstrook, M, V. [Kl. V.]
stool, M.
 ftroom, M.
 ftroop, M.
stroop (siroop), M.
 ftroowisch, V.
 ftrop, M. en V. (Kl. M.)
 ftrot, M.
 ftruik, M. en V. [Kl. V.]
 ftruik, V. en M.
struis, V.
 ftruisvogel, M.
 ftudie, V.
stuur, M. en V.
 ftuip, V. en M. (Kl. V.)
 ftuit, M. (Kl. M. en V.)
 ftuiver, M.
 ftuk, O.
 ftulp, V.
 ftut, M. (Kl. M. en V.)
stutsel, O.
 ftuur, O.
 ftuiker, M. (Kl. V.)
stuis, V.
stuis (ook foes), M.
sukkel, M.
 ful, M.
 fyllabe, V.
 fynode, V. (Kl. O.)

T.

Taag, M.
 taak, V.
 taal, V.
taan, V.

taarling, M.
 taart, V.
 tabak, M.
 tabbert, M.
 tabernakel, M.
 tafel, V.
 tafelet, O.
 tafereel, O.
taft, O.
 tak, M.
 takel, M. [Kl. O. M.]
 tal, O.
 talent, O. (Kl. M. O.)
 talie (touw), V.
 talie (gestalte), V.
 taling, M.
 taljoor, O.
 talk, V.
 talm, M.
 talmud, M.
 tamarinde, V.
 tamboer, M. en V.
 tanaïs, M.
 tand, M.
 tang, M. en V. (Kl. V.)
tante, V.
 tap, M.
 tapeet, O.
 tapijt, O.
 tarbot, M.
tarn, M.
tarra, V.
tartaar, M.
 tarwe, V.
 tas (hoop), M.
 tas of tasche, V.
tas of *tes* (voor *meisjen*), V.
 tast, M.
 teef, V.
 teeken, O.
 teekening, V.

- teelt, V.
 teems, V. (Kl. M.)
 teen, V.
 teen van den voet, M.
 teer, O.
 teering, V.
 tegel, V. [Kl. M.]
 tegengift, V. en O.
 teil, V.
teiling, taling, M.
tel, M.
 tel (voor paard), V.
teleskoop, M.
 telg, V.
teljoor, O.
teller, M.
 tempe, O. (Kl. *)
 tempel, M.
 temper, M. (Kl. *)
 tent, V.
 teorbe, V.
 tepel, M.
 term, M.
terp, V.
terpentijn, O. en M.
 [Kl. M.]
 terwe, tarwe, V.
 test, V.
 testament, O.
 teug, M.
 teugel, M.
 text, M.
 thee, V.
 theems, M.
 thymber, M.
 thyrs, M.
tiber, M.
 tibur, O.
 tiende, O. en V. (Kl. *)
 tier, M. (Kl. V.)
 tiger (dier), M.
 tijd, M.
 tijdeloos, V.
 tijding, V.
 tijm of thijm, V. en M.
 (Kl. M.)
tijtel, M.
tijran of *tyran*, M.
 til, M. [Kl. V.]
 timmer, O. en M.
 timmersadje, V.
 tin, O.
tinne, V.
tint, V.
 tintel, M.
 tip, M.
 tiras, O.
 titel, M.
 tittel, M.
 tobbe, V.
tabben, V.
tocht (trekking, zuiging), V.
 tocht (reis of drift), M.
 toef, M. [Kl. ook V.]
 toegift, V.
 toeleg, M.
 toeloop, M.
toer, M.
 toert, V.
toespijs, V.
toestand, M.
 toestel, M. (Kl. M. O.)
 toets, V. en M. (Kl. M.)
 toeval, M. en O.
 toeverlaat, M. (Kl. M. O.)
 toeverzicht, O. (Kl. V.)
 toevlucht, V. en M.
 toevoer, M.
 toewerp, M.
 toezang, M.
 toezeg, M.

- toezicht, O. (Kl. V.)
 toffel, V.
 toi, M. en V. (Kl. M.)
 tol, draaier, M.
 tolk, M.
 tombe, V.
 tommel, demmel, M.
 ton, V.
 tonder, M. en O. (Kl. O.)
 tong, V.
 tonneel, O.
 toog, M. en V. (Kl. V.)
 tooi, M.
 toom, M.
 toon, M.
 toon (tonus), M.
 toorn, M.
 toorts, V.
 toot, V.
 top (spits), M.
 top (voor fiat), O.
 topaas, M. en O.
 toppet, O.
 toppunt, V. en O. [Kl. O.]
 tor, M. en V. [Kl. V.]
 toren, V.
 torf (turf), V. en M.
 (Kl. M.)
 torn, M.
 tornikel, M.
 tornooi, O. (Kl. M.)
 tors, M.
 tortel, V.
 tortijs, V.
 totebel, V.
 toterkwaad, of
 toterquaet, M.
 tou, O.
 tour, M.
 traan, V. en M.
 tralie, V.
 trans, M. V. (Kl. M.)
 trant, V. en M. (Kl. M.)
 trap, M. en V.
 trawant, M.
 trechter, M.
 tred, M.
 trede, V.
 tree, M. en V.
 treeft, V. [Kl. M.]
 treek, V.
 treil, O.
 trein, M.
 trek, M.
 trens, V. en M. (Kl. V.)
 treuzel, M. en V.
 treuzelaar, M.
 trezoor, O.
 trezoor voor schat, M.
 tril, M.
 triomf, M.
 trip, M.
 trits, V.
 troch of trog, V. (Kl. M.)
 troef, V.
 troep, V. M. (Kl. M.)
 troffel, troffel, M.
 trom, trommel, V.
 tromp, M. en V.
 trompet, V.
 tronie, V.
 tronk, M. en V. (Kl. M.)
 troon of throon, M.
 troost, V. (Kl. M.)
 trop, M. en V. (Kl. M.)
 tros, M.
 trots, V. en M.
 trouw, V.
 truweel, O.
 tucht, V.
 tuig, O.
 tulge, M. en V.
 E 4
 tull,

tuil, M.
tuil of *teel*, M.
tuimelaar, M.
 tuin, V. (Kl. M.)
 tuit, V.
tuit (toet), M.
 tuk, M.
tul, M.
 tulband, M.
 tulp, V.
turban, M.
turchuur, M.
 turf, V. (Kl. M.)
 turkois, M. en O.
 tweebak, M. O. (Kl. O.)*
 tweedracht, V.
 tweeling, M. V. (Kl. M.)
 tweespalt, V. en M.
 twente, O.
 twijfel, M.
twijg, V.
 twijn, M.
 twist, V. en M. (Kl. M.)

U.

Uchtend, V. (Kl. M.)
 uien, V. [Kl. M.]
 uier, M.
 uil, M.
uiljen, O.
 uiterste, O.
 uitgaaf, V.
 uitgang, M.
 uitgift, V.
 uitham, M.
 uitkomst, V.
 uitlegger, M.
 uitschot, O.
 uitspraak, V.
 uitstek, M. O. (Kl. O.)

uitstel, M. en O.
 uittocht, M. (Kl. *)
 uitvaart, V.
 uitvoer, M.
ulevel, V.
 universiteit, V.
unjer, M. en V.
 urk, V. (Kl. O. M.)
 uur, V. en O.

V.

Vaag, V.
 vaak, V. (Kl. M.)
vaan (maat), V.
vaan (vlag), V.
 vaandel, O.
vaandrig, M.
 vaar, M.
vaarde, V.
 vaars of vers, O.
 vaarze, V.
 vaart, V. en M.
 vaartuig, O.
 vaarwel, O.
vaas, zie *vaze*, V.
vaatwerk, O.
 vacht, V.
 vadem, V. O. [Kl. ook M.]
vaderflacht, V.
 vaderflag, M.
 vak, O.
 val, M. (Kl. M. en V.)
 valies, V. en O. [Kl. O.]
 valk, M.
 valleie, V.
 valreep, M.
 vang, M.
 vangst, V.
 var, M.
 varken, O.

- varre*, M.
waste, V. en M.
vastelayond, V.
vasten, O.
wat, O.
vazal, M.
vaze, V.
vecht, V.
vedel, V.
veder, veër, M. en V.
vederbosch, M.
vee, O.
veede, V.
veeg, M.
veël, V.
veem, O. en V. (Kl. V.)
veen, O.
veer (overtocht), O.
veer (spier), M.
veer (vair), O.
veër, M. en V.
veest, V.
veete, V.
veil, O.
vel, O.
veld, O.
velg, V.
vcluwe, V.
ven, V.
vendel, O.
venijn, O.
venizoen, O.
venkel, V.
vennoot, M. en V.
venster, V. en O.
vent, M.
vente, V.
verband, O.
verbintenis, V.
verblijf, O.
verbod, O.
- verbond*, O.
verbreek, O.
verdek, O.
verderf, O.
verdichtfel, O.
verdienste, V.
verding, O.
verdrag, O.
verdriet, O.
verf, V.
vergenoegen, O.
vergetenis, V.
vergif, O.
vergiffenis, V.
vergrijp, O.
verhaal, O.
verhemelte, O.
verjuis, O.
verkeer, O.
verken, O.
verkoop, M.
verlaat, O.
verlang, O.
verlangen, O.
verlangst, V.
verlet, O.
verlics, O.
verlof, O.
verloop, O.
vermaak, O.
vermaan, O.
vermoeden, O.
vermogen, O.
vernis, O. en V. (Kl. O.)
vernunft, O.
verraad, O.
verre, varre, M.
verrejager, M.
verrekijker, M.
verschiet, O.
verschil, O.

- verschoon*, O.
verschot, O.
verslag, O.
versprek, O.
verstand, O.
verstek, O.
verstel, O.
verstentenis, V.
versterf, O.
vertelsel, O.
vertier, O.
vertoog, O.
vertrek, O.
verval, O.
vervolg, O.
verw, V.
verwant, M. en V.
verwantschap, V. (Kl. V. en O.)
verwilt, O.
verzeer, O.
verzenen, V.
verziening, V.
verzinsel, O.
verzoek, O.
verzuim, O.
vesper, V. en M.
vest, V.
vet, O.
veter, M.
veulen, O.
vezel, V.
vezier of *vizier*, M.
vier of *vuur*, O.
vierhoek (kwadraat), M.
vierkant, O.
vierling, M. V. (Kl. M.)
vierschaar, V.
vierslag, M. en O.
vijand, M.
vijandschap, V.
vijftig, O.
vijfwouter, M.
vijg, V.
vijl, M. (Kl. V.)
vijt, V.
vijver, M.
vijzel, M.
vilt, O. (Kl. *)
vim, O. [Kl. V.]
vin, V.
vin of *won*, V.
vinger, M.
vingerling, V. (Kl. M.)
yink, M. V. [Kl. M.]
yink (plant), V.
violier, V.
viool (vedel), V.
viol (bloem), V.
visch, M.
vizevaas, V.
vizier, O.
vizier (stafvoerder in 's Oosten), M.
vlaag, V.
vlaai, M.
vlade, V.
vlag, V.
vlak, O.
vlakke, V.
vlam, V.
vlamvendrig, enz. M.
vlas, O.
vlecht, M. en V. (Kl. V.)
vleder, M.
vledermuis, V.
vleesch, O.
vleet, M. [Kl. V.]
vlegel, M.
vlei, M.
vleiery, V.
vlek, M. (Kl. V.)

vlek

- vlek (plaats), O.
 vlerk, V.
 vlesch, flesch, V.
 vleugel, M.
 vlie, O.
 vlieg, M. V. (Kl. V.)
 vlier, V. (Kl. V. en O.)
 vliering, V. (Kl. *)
 vlies, O.
 vliet, M. en V.
 vlijm, M. V. (Kl. V.)
 vlijt, V.
 vlinder, M.
 vloed, M. (Kl. M. en V.)
 vloek, M. en V.
 vloer, M.
 vloering, V.
 vlogel, M.
 vlok, V.
 vloot, V.
 vloot, V.
 vlot, O.
 vlouw, V.
 vlucht, V.
 vocht, O.
 vochtel, M.
 vod, vodde, V.
 voeder, O.
 voedfel, O.
 voedster, V.
 voedster (van een man), M.
 voeg, M.
 voege, V.
 voer, M.
 voer (hoeveelheid), O.
 voer, voedfel, O.
 voeraadje, V.
 voere, V.
 voering, V.
 voerman, M.
 voet, M.
 voetangel, M.
 voetgestel, O.
 voetschabel, V.
 voetfel, M.
 voetval, M.
 vogel, M.
 yolen, O.
 volk, O.
 volmacht, V.
 volop, O.
 volte, V.
 vond, V. (Kl. M. en V.)
 vondel, M.
 vondeling, M. en V.
 vonk, V.
 vonnis, O.
 vont, vonte, V.
 voogd, M.
 voogdy, V.
 voor (vore), V.
 voorbaat, V.
 voorbeeld, O.
 voorburg, M. en V. als
 burg. (Kl. M.)
 voordacht, V.
 voordeel, O.
 voorhang, M.
 voorhangfel, O.
 voorhoede, V.
 voorhof, M. O. (Kl. O.)
 voorhoofd, O.
 voornemen, O.
 voorneus (voornotte), V.
 voorraad, M. (Kl. *)
 voorrede, V.
 voorschrift, O.
 voorflag, M.
 voormaak, M.
 voorpel, O.
 voorpoed, M.
 voorpook, O.

voorspraak, V. en M.
 voorstel, M. en O.
 voorsteven, V. (Kl. M.)
 voortocht, als *tocht*. (Kl. M.)
 voorval, M. (Kl. O.)
 voorwaarde, V.
 voorzaat, M.
 vore, V.
 voren (visch), M.
 york, V.
 vorm, V. en M.
 vorsch (kikvorsch), V. (Kl. M.)
 vorst (vriezing), V.
 vorst (princeps), M.
 vorste, *vortse*, V.
 vorste, uitstel, V.
 vorstendom, O.
 vos, M. V. (Kl. M.)
 vot, M.
 vouw, V. en M. (Kl. V.)
 vraag, V. M. (Kl. V.)
 vraat, M. V. [Kl. M.]
 vracht, V.
 vrede, V. en M.
 vreemde, V.
 vrees, V. en M. (Kl. V.)
 vrek, M.
 vreugde, V.
 vriend, M.
 vriendschap, V.
 vrieze, V.
 vrijaadje, V.
 vrijburg, als *burg*. (Kl. M.)
 vrijdom, M.
 vroedschap, V.
 vrome, V.
 vrouwentimmer, O.
 vrouwensch, O.

vrouwesperfoon, O.
 vrucht, V.
 vrucht (vrees), M. en V.
 vuilnis, V.
 vuist, V.
 vulte, V.
 vuur, O.
 vuurbaak, M. als *baak*. (Kl. V.)
 vuurslag, M. O. (Kl. M.)

W.

Waag, V.
 waaghals, M.
 waagschaal, V.
 waagstuk, O.
 waaije (wade), V.
 waaier, M.
 waak, M. V. (Kl. V.)
 waal, M. en V.
 waan, M.
 waar, V.
 waarborg, M.
 waard, M.
 waard (oord), M.
 waarde, V.
 waarde (plaats), V.
 waarde (in voorwaarde), V.
 waardy, V.
 waardschap, V.
 waarom, O. (Kl. M.)
 waart (wartel), M.
 waas, V. M. en O. (Kl. M. en O.)
 waasfem, M.
 wach, O.
 wacht, V.
 wachtel, M.
 wad of wadde, O. en V.
 wa-

- wade*, V.
wade (wading), V.
wade (buik), V.
wafel, V.
wafel (traliewerk), M.
waffel, M.
wage, waag, V.
wage (golf), V.
wage (hefboom), V.
wagen, M.
wak of *vak*, O.
wake, V.
wal, M.
waldhoorn, V.
walg, M. (Kl. *)
walm, M. V. [Kl. M.]
walmt, V.
walvisch, M.
walrus (eigenlijk *walros*), M.
wam, V.
wambuis, V. (Kl. O.)
wammes of *wamsch*, O.
wan, M. (Kl. *)
wand, V. en M. (Kl. M.)
wandaad, V.
wandel, M.
wang, V.
wangedrocht, O.
wankoop, V.
wanorde, V.
wanschepsel, O.
want, net, O.
want, touwwerk, O.
want, laken, O.
want, handschoe, V.
wantrouwen, O.
wapen, O.
wapentuur, M.
war, M. (Kl. O. en V.)
warande, V.
- ware* (hoeds), V.
wareld, V.
wargaren, *wargeest*, M.
warmoes, O.
warmte, V.
wartel (twist), M.
wartel (eend), M.
wasch (cera), O.
wasch (lesfive), M.
wasdom, M.
wat, O.
wat of *watte*, V.
water, O.
waterdrop, M.
waterhoos, V.
watersprank, V.
watersprong, V.
waterspuit, V.
waterval, M.
wateryrees, V.
waterzucht, V.
wawel, M.
web, *webbe*, V. en O.
wed (ondiepte), O.
wed (van *wedden*), M.
 (Kl. V.)
wedde (loon), V. (Kl. V. en O.)
wede of *weede*, V.
weder, O.
wederga, V.
wederhelft, V.
wederpaar, M. en V.
wederparty, V.
wederpijn of *weërpijn*, V.
wedermaak of *weërfmaak*, M.
wederspalt, V.
wederpraak, V.
wederstand, M.
wederftoot, M.

- wederstuit, M.
 wederzin, M.
 wee, O.
 weede, V.
 weedom, M.
 weeg, V. (Kl. M.)
 weegbree, V.
 weeghuis, V.
 weegschaal, V.
 week, V.
 week (in den week), M.
 weelde, V.
 weer (van weeren), M.
 tweer of weere, V.
 weer (verschansing), M.
 weer (eelt), M.
 weer (ram), M.
 weer (lucht), O.
 weerd, M. (Kl. *)
 weergeld, O.
 weerhaan, M.
 weerom, O.
 weerpijn, V.
 weersnaak, M.
 weersstand, M.
 weerwolf, M.
 wees, M. en V.
 weest, wete (wetenschap),
 V.
 weet, M.
 wezer, V.
 weg, M.
 weg, wegge, V.
 wei (hui), V. (Kl. *)
 weide, V.
 weinigte, V.
 weite, V.
 wel, M. (Kl. V.)
 wel, adjectief, O.
 weldaad, V.
 welf, M. en O.
 welliel, O.
 welkom, O. (Kl. M.)
 welkomst, V.
 wellust, V. (Kl. M. V.)
 welp, M. en O. [Kl. M.]
 welstand, M.
 welvaart, V.
 welvaren, O.
 wen (vin), V.
 wen (gewen), M.
 wenk, M.
 wenkbrauw, V.
 wennis, V.
 wensch, M.
 werf, werkplaats, V.
 werf of werve, V.
 werk, O.
 werk (vlasch), O.
 werp, M.
 wervel, M.
 wesp, V.
 west, O.
 wet, V.
 wetering, V.
 wezel, M.
 wezen, O.
 wicht (gewicht), O. V.
 wicht (kind), O.
 wicht, in booswicht, M.
 widel, V.
 wiede, V. (Kl. O.)
 wieg, M. en V. (Kl. V.)
 wiek (stelsel), M. [Kl. V.]
 wiek, vlerk, V.
 wiel, O.
 wiewaal, M.
 wieling, V.
 wier, O.
 wierook, wjfook, M. O.
 wiewaauw, M.
 wig, V.

wijch,

- wijch, M.
wijde, V.
 wijf, O.
 wijk, M. (Kl. V.)
 wijl, wijle, V.
wijl (weil), M.
 wijn, M.
 wijngaard, M.
 wijnkoop, M.
 wijnrank, V.
 wijnstok, M.
 wijsgeer, M.
wijsheid, V.
 wijfel, kwalijk *woisfel*, V.
 (Kl. M.)
wijt, M.
 wijte (wijdte), V.
wijzaart, M.
 wijze (modus), V.
wijze (verstandige), M.
 wijzer, M.
wiket, O.
 wil, M.
 wild, O.
 wildbraad, O.
 wildernis, V.
 wilg, wilge, of willig,
 (boom,) V. en M.
 willekeur, M. (Kl. *)
 wildvang, M.
 wimpel, M.
 wind, M.
 windas, M. V. en O.
 (Kl. O.)
 winde, V.
 windel, V. en O. [Kl. V.]
windel (doek), M.
windhond, M.
windsel, O.
 windvang, M.
wingert, M.
- wink, M.
 winkel, M.
winkelhaak, M.
 winket, O.
 winning, V.
 winst, V.
 winter, M.
 wip of wibbe, V.
wip, M.
wip (oog), V.
 wis of wise (vimca), V.
 wisch, M.
wispel, M.
 wisfel, M. (Kl. V. M.)
 wit, O.
wobbe, V.
 woede, V.
 woeker, M.
woelwater, M.
 woerd of woert, V.
woert (eend), M.
woestery, V.
 woestijn, V.
 wol, V.
 wolf, M.
wolfdak, O.
 wolk, V.
 wond, V.
 wonder, O.
 woning, V.
 wonst, V.
 woon, M. en V. (Kl. V.)
woonst, V.
 woord, O.
 worm, V. (Kl. M.)
 worp, M.
 worpel, M.
 worst, V.
 wortel, M.
 woud, O.
 wouw, M. (Kl. V.)

wouwouw, M.
 wraak, V.
 wraakzucht, V.
 wrak, O.
 wrat, V.
 wreeg, wrege, V.
 wren, M.
 wrevel, M.
 wricht, V.
 wrok, M.
 wrong, V.
 wrongel, V. M. [Kl. V.]
 wulp, M. en O. (Kl. M.)

X.

Xebek, V.

Y.

Yzop, V. (Kl. M.)

Z.

Zaad, O.
 zaag, V.
 zaak, V.
 zaal, V.
 zadel, zadel, M.
 zaan (room), V.
 zaan (rivier), V.
 zabel (favel), O.
 zadel, M.
 zage, V.
 zaggelaar, M.
 zago of zagoe, V.
 zak, M.
 zakpijp, V. en M.
 zalf of zalve, V.
 zalm, M.
 zand, O.

zang, M.
 zark of zerk, M.
 zas, O.
 zede, V.
 zee, V.
 zeef, V. en M.
 zeel, M. en O. (Kl. O.)
 zeel, cæsl, V.
 zeelt, V. en M.
 zeem, V. M. O. (Kl. O.)
 zeep, M. en V. [Kl. V.]
 zeer, O.
 zeeschuim, O.
 zet of zete, V.
 zege, V.
 zegel, O. (Kl. O. M.)
 zegen, M.
 zegen of zeegen (visch-
 tuig), V.
 zegepraal, M. (Kl. V.)
 zeil, O.
 zeilaadje, V.
 zein (teeken), O.
 zein (net of feisfen),
 V.
 zeisfen, V. en O. (Kl.
 V.)
 zek, M.
 zemel, V.
 zene (zeen), V.
 zenuwe, V.
 zerk, M.
 zet, M.
 zete, V.
 zetel, M.
 zeug, V.
 zeunie of zeuný, V.
 zever, M. [Kl. V.]
 zicht, gezicht, O.
 zicht (feisfen), V.
 ziekte, V.

ziel,

- ziel, V.
 zief, M. en V. [Kl. V.]
 zift, M. [Kl. V.]
 zifte, zeeft, V.
 zijde (stoffaadje), V.
 zijde (latus), V.
 zijl, V.
 zijp, V.
 zijpe (de), V.
 zilver, O.
 zilvergild, O.
 zin, M.
 zinnebeeld, O.
 zinnepop, V.
 zit, M.
 zode, V.
 zode, zôb, V.
 zoen, M. en V. (Kl. M.)
 zog, O.
 zog (moederzwin), V.
 zok, M. [Kl. V.]
 zold, M.
 zolder, M.
 zoldy, V.
 zomer, M.
 zommer, M.
 zon, V.
 zond of zont, V.
 zonde, V.
 zonderheid, V.
 zonnefchijn, M.
 zoo, V.
 zool, V.
 zoom, M.
 zoon, M.
 zorg, V.
 zot, M.
 zotskolf, V. als kolf.
 zoud, O.
 zout, O.

II. Deel.

- zucht, V. en M.
 zucht (ziekte), V.
 zuid, O.
 zuiden, O.
 zuigeling, M. en V.
 zuil, V.
 zuis, M.
 zuivel, O.
 zult, O.
 zus, V.
 zuster, V.
 zuur, O.
 zuurdeeg, O. en M.
 (Kl. O.)
 zuwe, V.
 zwaai, M.
 zwaan, V.
 zwaard, O.
 zwab, zwabbe, V.
 zwabber en zwabbert, M.
 zwachtel, M.
 zwadder, O.
 zwade, V.
 zwadel, M.
 zwager, M.
 zwaluw, V.
 zwam, V.
 zwang, V. en M.
 zwans, V.
 zwavel, V.
 zwed, O.
 zweem, V. en M.
 zweemfel, O.
 zweep, M. en V. (Kl. V.)
 zweer, M. (Kl. *)
 zweer (pijn), O. (Kl. M.)
 zweerf (zwageres), V.
 zweer (eod), M.
 zweet, O.

Ff

zwee

zweezerik, V.
 zwegél, V.
 zwengel, M.
 zwenk, M.
 zwefk, O.
 zwerm, M.
 zwier, M.

zwijm, M. (Kl. V.)
 zwijn, O.
 zwik, M.
 zwin, O.
 zwitrel, M.
 zwoort, V. (Kl. O.)
 zwulst, V.

D R U K F E I L E N .

In het Voorwerk,

Bladz., reg.

16	14	staat <i>amorum</i> ,		lees <i>annorum</i> ,
26	8	— behoude 'my	—	behoude <i>Hy my</i>
43	4	— dat is het	—	dat is, <i>het</i>
54	16	— tong; labberen	—	labberen

E E R S T E D E E L .

Bladz. Arttykel

6	ACHTERSTAL, staat V,	lees: M.
39	BESCHIKAL, — door	— door toepassing. § 28, 33.
143	GELID, — V.	— O.
193	HOM, — M,	— V.
220	KAMP (veld) — M.	Voeg by: Doch gebruikelijkst O, als <i>veld</i> . § 57.
232	KASTEEL	— En dus O. § 100.
234	KATROL	— Doch ook O. als <i>vuig</i> . § 57.
272	KERNIS — woord	lees: woord is
302	LAMPREI — het jong.	Voeg by: V, door den uitgang.
306	LEEN	lees: LEEN, als <i>goleende</i> , O, en zoo ook
322	LOGLIJN	Voeg by: V. als <i>lijn</i> , § 39.
323	LONT	— Echter ook O. § 41.
324	LOOS of LEUS	— V. Zie <i>les</i> .
368	MUTS	— V. § 74.

T W E E D E D E E L .

Bladz. Arttykel

41	PART, enz,	Voeg by: Voor pots, V. als dit. § 57.
82	RABOUW, staat O, § 100.	lees: M. § 100, en 55.

F f 2

Bladz.

D R U K F E I L E N .

Bladz. Arttykel

111 RUIZIE, staat 99	lees: 69.
123 SCHARPIE,	Voeg by: V.
126 SCHELVIS, <i>schelvis</i>	lees: SCHELVISCH, <i>schelvisch</i>
141 SERAIL,	Voeg by: O. als collectief, § 49.
150 SMALT, staat V. enz.	lees: ook V. schoon, velen 't alleen <i>enz.</i>
164 SPIEGEL,	Voeg by: M.
183 STROOWISCH — <i>wisch</i> ,	lees: STROOWIS, en <i>wis.</i>
186 SYNODE,	Voeg by: V.
211 TROUW,	———— V. § 34.
216 UITSTEL staat M.	———— Doch als <i>uitgestel</i> O.
228 VERSTENTENIS staat O.	lees: V.
232 VIER OF VUUR staat V.	lees: O.
233 VIJFWOUTER	Voeg by: M. § 28.
245 VONNIS staat V. § 74.	———— doch door 't Gebruik volstrekt en volstan- dig O.
265 PROFESSOR staat <i>Aardrijs- kundige.</i>	lees: <i>Aardrijkskundige.</i>
284 KRITS staat Oost-indiaanfche	———— Oost-indiaanfche.

Waar, voor het overige, het Geslacht verzuimd is aan te teekenen, wordt zulks in de Byvoegfelen aangevuld. Drukfeilen van minder belang zullen den bescheiden Lezer niet hinderen.

G E S L A C H T L I J S T

D E R

N A A M W O O R D E N .

GESLACHTLIJST

DER

NEDERDUITSCHÉ

NAAMWOORDEN,

OP STELLIGE TAALGRONDEN CEVESTIGD.

DOOR

MR. W. BILDERDIJK.

TE AMSTERDAM, BY

J. C. SEPPEN ZOON.

1822.

The proper study of mankind is man.

P O P E.

Den mensch te kennen, is des menschen wetenschap;
Maar nimmer kent men hem uit klatrend schoolgeklap,
Door meesters 't extrenbroed in 't kooitjen voorgebrabbeld,
Terwijl 't, ontroofd aan 't nest, op de ijzren tralle knabbelt.
Neen, toon hem in de Taal, die uit zijn boezem breekt,
Door de oudren in hun kroost met d'adem opgekweekt.
't Ontvloefsel van zijn ziel, door 't lichaam uitgedreven:
Daar schuilt zijn menschheid in, zijn zelfgevoel en leven.
Zoek in u-zelv' de Taal, en ken u-zelv' in haar:
Haar spiegel is ons Al, haar uitdruk 't menschlijk WAAR.

1822.

B.

